

BİREYSEL BAŞVURU KABUL EDİLEBİLİRLİK KRİTERLERİ REHBERİ

Editörler

Muharrem İlhan Koç Dr. Recep Kaplan

**T.C.
ANAYASA MAHKEMESİ**

BİREYSEL BAŞVURU KABUL EDİLEBİLİRLİK KRİTERLERİ REHBERİ

Editörler:

Muharrem İlhan Koç

Dr. Recep Kaplan

Hazırlayanlar:

Muharrem İlhan Koç

Yılmaz Çınar

Dr. Recep Kaplan

Elif Çelikdemir Ankıtcı

Yunus Emre Yılmazoğlu

Melek Karali Saunders

Hasan Saraç

Dr. Mücahit Aydın

Mustafa Eyyub Demirbaş

Ankara, 2017

©Anayasa Mahkemesi Yayınları

ISBN : 978-605-2378-06-9

BİREYSEL BAŞVURU KABUL EDİLEBİLİRLİK KRİTERLERİ REHBERİ

Editörler:

Muharrem İlhan Koç

Dr. Recep Kaplan

Anayasa Mahkemesinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz. Kitapta yer alan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlara aittir; Anayasa Mahkemesini bağlamaz.

İletişim ve İstem Adresi

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı
Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
İncek Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya / Ankara
Telefon : (312) 463 73 00
Faks : (312) 463 74 00
www.anayasa.gov.tr

Baskı ve Cilt

Epa-Mat Basım Yay. Prom. San. Tic. Ltd. Şti.
Ağaçışleri Sanayi Sitesi 1357. Sok. No:41
Yenimahalle/ANKARA
Telefon : 0312 394 48 63-64
Faks : 0312 394 48 65
www.epamat.com.tr
epamat@hotmail.com
epamatbacilik@gmail.com

Baskı Tarihi:

Haziran, 2017

ÖNSÖZ

Türk anayasa yargısındaki en önemli değişikliklerden biri, hiç kuşkusuz 2010 Anayasa değişikliğiyle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruları inceleme görevinin verilmesidir. 2010 yılında Anayasa'nın 148. maddesine bir fıkra eklenmek suretiyle herkesin Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurmasının yolu açılmıştır.

Bireysel başvurunun hukuk sistemimize girmesiyle birlikte, anayasal hak ve özgürlüklerin korunmasında yeni bir dönem başlamıştır. Bireysel başvuruların alınmaya başladığı 23 Eylül 2012 tarihinden bu yana Anayasa Mahkemesi bu görevi özenle ve etkili bir şekilde yerine getirmiş, bu durum uluslararası alanda da teyit edilmiştir. Türkiye'de uygulanan bireysel başvuru sisteminin, diğer ülkeler bakımından da dikkate alınması gereken, başarılı ve iyi uygulama örnekleri arasında gösterildiği bilinmektedir.

Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruların çok büyük kısmı kabul edilemezlik kararıyla sonuçlanmaktadır. Bu nedenle kabul edilebilirlik incelemesine ilişkin ilkelerin belirlenmesi ve somut başvurulara uygulanması hayati derecede önemlidir. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurunun başlangıcından itibaren kabul edilebilirlik kriterlerini belirleme ve tutarlı şekilde uygulama gayreti içinde olmuştur.

Elinizdeki kitap, kabul edilebilirlik kararlarında tutarlılığın ve istikrarın sağlanmasına katkı amacını da gözeterek içtihadın derlenmesi ve analizi sonucu hazırlanmıştır. Rehberin pratik amacı da hem üyelerimize, raportörlerimize ve raportör yardımcılarımıza, hem de başvuru sahiplerine, avukatlara, hukuk uygulamacılarına ve akademisyenlere konuya ilişkin içtihadı ve bilgiyi birarada bulabilecekleri bir kaynak sağlamaktır.

Kabul edilebilirlik kriterlerinin özellikle başvuru sahipleri ve avukatlar tarafından iyi bilinmesi, bir yandan yaptıkları başvurunun başarısı, diğer yandan da bireysel başvurunun geleceği açısından çok önemlidir.

Kabul edilemez olduğu açık olan başvuruların sayılarının azalması, Anayasa Mahkemesinin Anayasanın temel haklara ilişkin hükümlerinin yorumlanması ve uygulanması bakımından önem taşıyan ihlal iddialarına daha fazla odaklanmasına imkan verecektir.

Rehberi hazırlayan Anayasa Mahkemesi Araştırma ve İctihat Birimine (Ar-İç), emeği geçen başta raportörlerimiz olmak üzere herkese teşekkür eder, çalışmanın ilgililere faydalı olmasını dilerim.

Haziran 2017

Zühtü ARSLAN
Anayasa Mahkemesi Başkanı

SUNUŞ

23 Eylül 2012 tarihinde başlayan bireysel başvuru ile birlikte Anayasa Mahkemesi yeni bir döneme girmiştir.

Bu tarihten sonra ilk olarak Mahkemenin karar veren yargısal organlarının sayısı artmıştır. Mahkeme daha önce sadece Genel Kurul olarak karar verirken artık bireysel başvuruların kural olarak esası hakkında karar vermek üzere iki Bölüm ve her bir Bölüm altında kabul edilebilirlik incelemesini yapan üçer Komisyon oluşturulmuştur.

Mahkemenin yargısal organları arasında görev ayrımı ve işbölümü olmadığından ilgili organlar bireysel başvuruda her konuda karar verebilmektedir. Bu durum Mahkemenin yargısal organlarının ve karar öncesi hukuki çalışma yapan birimlerinin kararları etkili biçimde takip etmesi zorunluluğunu doğurmaktadır. Bireysel başvuru kararlarının sayısındaki artış, kararların gerek Mahkeme birimlerine gerekse ilgililere belli bir sistematikte sunulmasını gerektirmektedir.

Anayasa Mahkemesinin her bir yargısal organı karar verirken daha önce kendisinin ve Mahkemenin diğer organlarının verdiği kararları dikkate almaktadır. Bu durum içtihadın istikrarlı şekilde oluşması ve uygulanması bakımından kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Anayasa Mahkemesi içtihadının incelemenin farklı aşamalarında görev yapan raportör yardımcılar, raportörler ve üyeler tarafından takip edilebilmesi kadar bireysel başvurunun ilgilileri tarafından bilinmesi de önem arz etmektedir. Mahkemenin yerleşik içtihadını bilen kişiler, başvurularının başarısı konusunda bir kanaate sahip olabilecek, başvurularını buna göre hazırlayabilecek ya da başarı şansı olmayan bir konuda başvuru yapmamayı tercih edebileceklerdir.

Bireysel başvurunun işleyişinde en önemli aşamalardan birisi başvuruların kabul edilebilirlik incelemesidir. Kabul edilebilirlik kriterlerine ilişkin Anayasa Mahkemesi içtihadının izlenmesinin kolaylaştırılması,

içtihatındaki olası farklılıkların önlenmesi ve içtihat oluşturulması gereken alanların belirlenmesi maksadıyla kabul edilebilirlik kriterleri rehberi hazırlanması gerekmiştir.

Anayasa Mahkemesi Araştırma ve İctihat Birimi, Mahkemenin kararlarını izleyerek içtihadın geliştirilmesi ve tanıtımı için çalışmalar yapma, içtihat farklılıklarının önlenmesine yönelik önerilerde bulunma ve bu amaçlarla istatistikler ve araştırma raporları hazırlama görevlerini yerine getirmektedir. Bu kapsamda, bireysel başvuruların kabul edilebilirliğine ilişkin içtihadı derleyen *Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi* adlı çalışma ilk olarak 2014 yılında yayımlanmıştır. Aradan geçen sürede içtihadı belirleyen ve zenginleştiren yeni kararlar verilmiş, karar sayısı ve çeşitliliği artmış olup bu durum rehberin içerik olarak ve sistematik açısından güncellenmesini gerektirmiştir.

Önceki rehberde olduğu gibi bu çalışmanın da amacı hem Anayasa Mahkemesinin çalışmalarında esas alınabilecek bir bilgi kaynağı hem de bireysel başvuruyla ilgili kurum veya kişiler bakımından bir rehber oluşturmaktır. Bu amaçla hazırlanan rehber hem Anayasa Mahkemesi üyeleri ile raportörleri ve raportör yardımcıları hem de bireysel başvurunun diğer ilgililerinin (yargı organları, idari kurumlar, avukatlar, başvuruçular vd.) istifadesine sunulmaktadır.

Rehberde kural olarak 11 Temmuz 2016 tarihine kadar yayımlanan ve kabul edilebilirlik kriterlerine ilişkin değerlendirme içeren kararlar dikkate alınmıştır. Anılan tarihten sonra verilmiş olmakla beraber içtihadın gelişimi bakımından kritik öneme sahip olduğu değerlendirilen bazı kararlar da rehberde yer bulmuştur. Rehberin hazırlanması sürecinde aşağıdaki hususlar gözetilmiştir:

- Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ilk aşamasında başvurularla ilgili işlemler ve bu kapsamda yapılan incelemenin niteliği örnek kararlarla açıklanmıştır.
- Anayasa Mahkemesinin kabul edilebilirliğe ilişkin içtihadı ilgili başlıklar altında genel olarak açıklanmış, içtihadın uygulanması bakımından genel nitelik taşıyan kararlar ile özellik arz eden durumlara ilişkin kararlar gösterilmiştir.

- Bireysel başvuruda kabul edilebilirlik incelemesi temel hak veya özgürlüklerden bağımsız olmadığı için ve bu çalışmanın ardından tüm bireysel başvuru içtihadını kapsayan bir çalışmaya başlangıç olabileceği düşüncesiyle kural olarak kabul edilebilirlik içtihadını ortaya koyan kararların temel hak veya özgürlüklere göre tasnifi yapılmıştır.
- Çalışmada, başvurunun reddi, kabul edilmezlik ve düşme kararları esas alınmış olup bu sayede esas incelemesine konu olmayacak başvuruların daha hızlı ve kolay bir biçimde tespit edilmesinin sağlanması amaçlanmıştır.
- Çalışma kapsamında bireysel başvurulara ilişkin Genel Kurul ve Bölüm kararları esas alınmıştır. Ancak istisnai olarak Genel Kurul veya Bölüm kararı bulunmayan bazı konularda, içtihadın uygulanması bakımından örnek oluşturan Komisyon kararlarına (kk) yer verilmiştir.
- Bir kararda farklı kabul edilebilirlik kriterlerine ilişkin değerlendirmeler bulunabildiğinden aynı karar birden fazla bölümde yer alabilmiştir.
- Rehberde yer alan bölümler genel olarak başvuruların incelenme sırasına uygun biçimde birbirini takip etmektedir.

Editörler
Muharrem İlhan Koç
Dr. Recep Kaplan

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
SUNUŞ	III

BİRİNCİ BÖLÜM BİREYSEL BAŞVURUDA İDARİ İNCELEME AŞAMASI

1. İLGİLİ MEVZUAT.....	3
1.1. Kanun.....	3
1.2. İçtüzük	3
2. GENEL AÇIKLAMA	6
3. BAŞVURU SÜRESİNE İLİŞKİN KARAR VE İTİRAZ.....	8
4. EKSİKLİK GİDERİMİNE İLİŞKİN KARAR VE İTİRAZ	8
5. MAZERET İNCELEMESİ.....	9

İKİNCİ BÖLÜM BİREYSEL BAŞVURU HAKKININ KÖTÜYE KULLANILMASI

1. İLGİLİ MEVZUAT.....	15
1.1. Kanun.....	15
1.2. İçtüzük	15
2. GENEL AÇIKLAMA	15
3. GÜNCEL İÇTİHAT VE ÖRNEK DURUMLAR	19
3.1. Başvuru tarihinde hayatta olmayan kişi adına vekâleten bireysel başvuru yapılması.....	19
3.2. Mahkemeyi yanıltmak amacıyla kasten gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması	20
3.3. Başvurunun değerlendirilmesinde esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi	22
3.4. Başvurunun incelendiği aşamada gerçekleşen ve değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Mahkemenin bilgilendirilmemesi	22
3.5. Başvurularda meşru eleştiri sınırlarını aşacak şekilde bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayan bir üslup kullanılması.....	23

**ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MÜKERRER BİREYSEL BAŞVURU**

1. İLGİLİ MEVZUAT	27
2. GENEL AÇIKLAMA	27
3. GÜNCEL İÇTİHAT VE ÖRNEK DURUMLAR	28
3.1. Başvuru incelemede iken aynı olay ve iddialara ilişkin yeni bireysel başvuru yapılması	28
3.2. Kabul edilemez olduğuna karar verilen iddialara ilişkin olarak yeniden bireysel başvuru yapılması	28

**DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BİREYSEL BAŞVURU SÜRESİ**

1. İLGİLİ MEVZUAT	33
1.1. Kanun	33
1.2. İhtüzük	33
2. GENEL AÇIKLAMA	33
3. SÜRENİN BAŞLANGIÇ ANININ TESPİTİ	34
3.1. Nihai kararın gerekçesinin öğrenilebildiği tarih	34
3.2. Mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı mazeret hâlinde sürenin başlangıcı	36
3.2.1. Temsilci veya avukat aracılığıyla yapılan bireysel başvurularda, bu kişilerin haklı mazeretlerinin dikkate alınacağı	36
3.2.2. Akut farenjitin ağır hastalık olarak değerlendirilemeyeceği	36
3.2.3. Yatak istirahati verilen hastalığın haklı mazeret olarak kabul edileceği	37
3.2.4. Yatak istirahati verilmeyen hastalığın (bronşit) haklı mazeret olarak kabul edilmeyeceği	37
3.2.5. Başvurucunun işverene ait bir iş dolayısıyla başka bir şehirde çalışmasının haklı mazeret olarak kabul edilmeyeceği	37
3.2.6. Köyde oturmaının haklı mazeret olarak değerlendirilemeyeceği	38
3.3. Sürenin kaçırılmaması konusunda başvuruvcuların özen yükümlülüğü	38

İçindekiler

4. BAŞVURUNUN YAPILDIĞI TARİH	38
5. SÜRENİN HESAPLANMASI.....	39
6. ADLİ VE İDARİ TATİLLERİN SÜREYE ETKİSİ.....	39
7. VEKİL İLE TAKİP EDİLEN İŞLERDE SÜRENİN BAŞLAMASI.....	40
8. FARKLI YARGI KOLLARI BAKIMINDAN BİREYSEL BAŞVURU SÜRESİNİN BAŞLANGICININ TESPİTİNE İLİŞKİN ÖZEL DURUMLAR	40
8.1. Adli yargı (ceza yargılaması) bakımından	40
8.1.1. Kesin nitelikteki kararlara karşı bireysel başvuru süresi	40
8.1.2. Temyize tabi bir kararın temyiz edilmemesi halinde bireysel başvuru süresi	41
8.1.3. Olağan kanun yollarına başvurulması hâlinde bireysel başvuru süresi	41
8.1.3.1. İtiraz yoluna başvurulması hâlinde bireysel başvuru süresi ve tutukluluk şikâyetleriyle ilgili özel durum	41
8.1.3.2. Temyiz yoluna başvurulması hâlinde başvuru süresi	42
8.1.4. Olağanüstü kanun yollarına başvuru hâlinde başvuru süresi	42
8.1.4.1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına itiraz yoluna başvurulması talebi halinde başvuru süresi	43
8.1.4.2. Adalet Bakanlığına kanun yararına bozma yoluna gidilmesi talebi yapılması halinde başvuru süresi	43
8.1.4.3. Yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması halinde başvuru süresi	43
8.2. Adli yargı (hukuk yargılaması) bakımından	43
8.2.1. Kesin nitelikteki kararlara karşı bireysel başvuru süresi	44
8.2.2. Maddi hatanın düzeltilmesi yoluna başvurulmuş olmasının bireysel başvuru süresine etkisi	44
8.2.3. Olağan kanun yollarına başvurulması hâlinde bireysel başvuru süresi	45
8.2.3.1. Temyiz yoluna başvurulması hâlinde başvuru süresi	45

İçindekiler

8.2.3.2. Karar düzeltme yoluna başvurulmaması hâlinde başvuru süresi	45
8.2.3.3. Karar düzeltme yolu kapalı olan kararlara karşı başvuru süresi	45
8.2.3.4. Karar düzeltme yoluna başvurulması hâlinde başvuru süresi	45
8.3. İdari yargı bakımından.....	46
8.3.1. Kesin nitelikteki kararlara karşı bireysel başvuru süresi	47
8.3.2. Olağan kanun yollarına başvurulması hâlinde bireysel başvuru süresi	47
8.3.2.1. İtiraz yoluna başvuru hâlinde başvuru süresi	47
8.3.2.2. Temyiz yoluna başvuru hâlinde başvuru süresi	47
8.3.2.3. Karar düzeltme yoluna başvuru hâlinde başvuru süresi	48
8.4. Askeri idari yargı bakımından.....	49
8.4.1. Karar düzeltme yoluna başvurulmaması hâlinde başvuru süresi	49
8.4.2. Karar düzeltme yoluna başvurulması hâlinde başvuru süresi.....	49

BEŞİNCİ BÖLÜM BİREYSEL BAŞVURUDA DÜŞME KARARI

1. İLGİLİ MEVZUAT	53
1.1. Kanun	53
1.2. İçtüzük.....	53
2. GENEL AÇIKLAMA	53
3. DÜŞME KARARI VERİLEBİLECEK HALLER	54
3.1. Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi.....	54
3.2. Başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması.....	55
3.3. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması	55
3.4. Mahkemece saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.....	56
3.4.1. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmamasına ilişkin örnekler.....	56

İçindekiler

3.4.1.1. Yargıtay dairesinin maddi hata düzeltme talebini kabul etmesi.....	56
3.4.1.2. Yargıtay tarafından kanun yararına bozma kararı verilmesi.....	57
3.4.1.3. Başvuru yapıldıktan sonra başvuru hakkındaki yakalama emrinin geri alınması.....	57
3.4.1.4. Başvuru yapıldıktan sonra başvuru hakkındaki yurt dışına çıkış yasağı tedbirinin kaldırılması.....	58
3.4.1.5. Aleyhe hükmedilen vekâlet ücretinin tahsilinden idarenin vazgeçmesi	58
3.4.1.6. Başvurucunun başvuru yaptıktan sonra ölmesi	58
3.4.1.6.1. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının mal varlığı haklarına ilişkin olmadığı durumlarda	59
3.4.1.6.1.1. Kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin başvurularda	59
3.4.1.6.1.2. Kötü muamele yasağına ilişkin başvurularda	59
3.4.1.7. Mahkeme kararlarının icra edilmediği şikâyetiyle yapılan başvurularda başvuru yapıldıktan sonra icranın gerçekleşmiş olduğu bazı durumlar.....	59
3.4.1.8. Bireysel başvuruya konu şikâyetlerin AİHM tarafından karara bağlandığı ve AİHM kararından ayrılmayı gerektirecek bir nedenin bulunmadığı durumlar.....	60
3.4.1.9. Bireysel başvuruya konu ihtiyati haciz kararının bireysel başvuru incelemesi devam ederken kaldırılması.....	60
3.4.1.10. Bireysel başvuruya konu ihtiyati tedbir kararının bireysel başvuru incelemesi devam ederken kaldırılması.....	61
3.4.1.11. Herhangi bir süreye bağlanmaksızın başvuru iyileşinceye kadar infazın geri bırakılması	61
3.4.1.12. Sınır dışı edilen başvuru hakkındaki kendi isteğiyle ülkeyi terk etmesi.....	61

İçindekiler

3.4.1.13. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda daha önce karara bağladığı şikâyetler.....	61
3.4.1.14. Derece mahkemesindeki dava için feragat dilekçesi verilmesi.....	62

ALTINCI BÖLÜM

BİREYSEL BAŞVURUDA ZAMAN BAKIMINDAN YETKİ KRİTERİ

1. İLGİLİ MEVZUAT.....	65
2. GENEL AÇIKLAMA.....	65
3. BİREYSEL BAŞVURU KAPSAMINDA OLAN TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLGİLİ ZAMAN BAKIMINDAN YETKİ İÇTİHADI.....	67
3.1. Yaşam hakkı ve işkence yasağı.....	67
3.1.1. Maddi boyutu yönünden.....	67
3.1.1.1. Olaylara ilişkin soruşturma ya da yargılamaların 23/9/2012 tarihinden önce kesin bir kararla sonuçlanmış olması.....	67
3.1.1.2. İddiaların 23/9/2012 tarihinden önce yetkili makamlar önünde dile getirilmiş olmasına karşın soruşturulmamış olması.....	67
3.1.1.3. 23/9/2012 tarihinden önceki olaylara ilişkin soruşturma ya da yargılamaların 23/9/2012 tarihinden sonra sonuçlanmış olması.....	68
3.1.2. Usuli boyutu yönünden (etkili soruşturma yükümlülüğü).....	69
3.1.2.1. Olaylara ilişkin soruşturma ya da yargılamaların 23/9/2012 tarihinden önce kesin bir kararla sonuçlanmış olması.....	69
3.1.2.2. 23/9/2012 tarihinden önceki olaylara ilişkin soruşturma ya da yargılamaların 23/9/2012 tarihinden sonra sonuçlanmış olması.....	69
3.2. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı.....	70
3.2.1. Hükmen tutukluluk kararının 23/9/2012 tarihinden önce verilmiş olması.....	70
3.2.2. Tutukluluğun serbest bırakılma ile 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiş olması.....	70
3.2.3. Soruşturma dosyasını incelemenin kısıtlanmasının 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiş olması.....	71

İçindekiler

3.2.4. Tutukluluğa itirazın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olması.....	71
3.3. Mülkiyet hakkı	72
3.3.1. Mülkiyet hakkına konu edilen taşınmazla hukuki ilişkinin 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiş olması	72
3.3.1.1. Taşınmaza bağlı bedel talebi haklarının 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiş olması.....	73
3.3.1.2. Kamulaştırma bedelinin tespiti ve taşınmaz malın tescili davasında verilen kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olması.....	74
3.3.1.3. Mülkiyet hakkına ilişkin şikâyetlerin 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen mahkeme kararına dayanması.....	74
3.4. Adil yargılanma hakkı.....	75
3.4.1. Makul süre şikâyetlerine konu olan yargılamaların 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiş olması.....	75
3.4.2. Makul süre şikâyetlerine konu olan yargılamaların 23/9/2012 tarihinde henüz sonuçlanmamış olması.....	76
3.4.3. Mahkeme kararlarının geç icrasının konu edildiği başvurularda, kararın icrasının 23/9/2012 tarihinden önce tamamlanmış olması	76
4. BİREYSEL BAŞVURU KAPSAMINDAKİ HAKLARLA BAĞLANTI KURULMAYAN ZAMAN BAKIMINDAN YETKİ İÇTİHADİ	77
4.1. Yargı kararlarına ilişkin içtihatlar.....	77
4.1.1. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş bir yargı kararının bu tarihten sonra tebliğ edilmiş olması.....	77
4.1.2. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş bir yargı kararının bu tarihten sonra kesinleştirilmiş olması.....	78
4.1.3. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen bir karara karşı etkili ya da olağan olmayan yola başvurulması.....	78
4.1.4. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen bir karara karşı olağanüstü kanun yollarına başvurulması.....	80
4.1.4.1. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen bir karara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması.....	80
4.1.4.2. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen bir karara karşı Adalet Bakanlığından kanun yararına bozma yoluna gidilmesi talebinde bulunulması.....	81

İçindekiler

4.1.5. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş kararlara karşı başarılı olunmayacağı belli olan bir başvuru yoluna tekrar başvurulması.....	81
4.1.6. İlk derece mahkemesi kararının 23/9/2012 tarihinden önce kısmen onanarak kesinleşmesi	82
4.1.7. Birleştirilen davalardan bir kısmının 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmesi.....	83
4.2. İdari işlemlere ilişkin içtihatlar	83
4.2.1. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen disiplin cezaları.....	83
4.2.2. Yargı denetimine kapalı idari işlemler vasıtasıyla veya YAŞ kararlarıyla 23/9/2012 tarihinden önce alınmış olan ilişik kesme kararları.....	84

YEDİNCİ BÖLÜM

BİREYSEL BAŞVURUDA YER BAKIMINDAN YETKİ KRİTERİ

1. İLGİLİ MEVZUAT.....	87
1.1. Anayasa.....	87
1.2. Kanun.....	87
2. GENEL AÇIKLAMA.....	87
3. YER BAKIMINDAN YETKİ KRİTERİNE İLİŞKİN ÖRNEKLER.....	88
3.1. Yabancı ülke makamlarınca yapılan emeklilik işlemlerine ilişkin şikâyetler.....	88
3.2. Yabancı ülke makamlarınca gerçekleştirilen hürriyetten yoksun bırakılmaya ilişkin şikâyetler.....	89

SEKİZİNCİ BÖLÜM

BİREYSEL BAŞVURUDA KONU BAKIMINDAN YETKİ KRİTERİ

1. İLGİLİ MEVZUAT.....	93
1.1. Anayasa.....	93
1.2. Kanun.....	93
2. GENEL AÇIKLAMA.....	93
3. BİREYSEL BAŞVURU KAPSAMINDA OLAN TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLGİLİ KONU BAKIMINDAN YETKİ İÇTİHADI.....	95
3.1. Zorla çalıştırma yasağı bakımından.....	95
3.1.1. Genel açıklamalar.....	95
3.1.2. Konu bakımından yetki dışında kalan şikâyetler.....	95

İçindekiler

3.1.2.1. Hekimler için öngörülen zorunlu hizmet yükümlülüğü.....	95
3.2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bakımından.....	96
3.2.1. Genel açıklamalar.....	96
3.2.2. Konu bakımından yetkinin kapsamı dışında kalan şikâyetler.....	96
3.2.2.1. Tutuklulukla ilgili re'sen yapılan incelemeler.....	96
3.3 Adil yargılanma hakkı bakımından.....	97
3.3.1. Genel açıklamalar.....	97
3.3.1.1. “Medeni hak ve yükümlülük” kavramı.....	98
3.3.1.2. “Suç isnadı” kavramı.....	99
3.3.2. Konu bakımından yetkinin kapsamı dışında kalan şikâyetler.....	99
3.3.2.1. Üçüncü kişilerin cezalandırılması talebi.....	99
3.3.2.2. Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı (1.8.2016 tarihinden önceki bir döneme ilişkin ise).....	100
3.3.2.3. Cezai olmayan konularda iki/üç dereceli yargılanma hakkı.....	100
3.3.2.4. Sınır dışı edilme kararlarına ilişkin uyuşmazlıklar.....	101
3.3.2.5. İddianamenin kabulü kararına ilişkin iddialar.....	101
3.3.2.6. Ceza davasında mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişilerin ihlal iddiaları.....	101
3.3.2.7. İcra mahkemesinin yetkili icra dairesinin tespitine yönelik verdiği karara karşı ileri sürülen ihlal.....	102
3.3.2.8. Yargıtay üyelerinin görev yaptığı dairenin değiştirilmesi işlemine yönelik iddialar.....	103
3.3.2.9. Yargı yeri belirlenmesi prosedürü kapsamında Yargıtay Cumhuriyet Savcısının yazılı görüşünün tebliğ edilmediğine ilişkin iddialar.....	103
3.4. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı bakımından.....	104
3.4.1. Genel açıklamalar.....	104
3.4.2. Konu bakımından yetkinin kapsamı dışında kalan şikâyetler.....	104
3.4.2.1. Parlamento seçimleri dışındaki seçimler.....	104
3.4.2.1.1. Yerel seçimler.....	104

İçindekiler

3.4.2.1.2. Oda seçimleri.....	105
3.4.2.1.3. Siyasi parti kongreleri.....	105
3.4.2.1.4. Cumhurbaşkanlığı seçimi.....	105
3.4.2.2. Hükümlülerin seçme hakkı.....	106
3.5. Mülkiyet hakkı bakımından.....	106
3.5.1. Genel açıklamalar.....	106
3.5.2. Konu bakımından yetkinin kapsamı dışında kalan şikâyetler.....	108
3.5.2.1. Tapu tahsis belgesine dayalı olarak kullanılan taşınmazların kullanıcılarının elinden alınmasıyla ilgili bazı iddialar.....	108
3.5.2.2. Kadastro tutanağının beyanlar hanesindeki kayıtlara dayalı bazı iddialar.....	109
3.5.2.3. Döner sermaye ek ödemesinden yararlandırılmamaya ilişkin bazı iddialar.....	110
3.5.2.4. Fiili hizmet zammından yararlandırılmamaya ilişkin bazı iddialar.....	110
3.5.2.5. Tapu kaydı bulunmayan taşınmazlar üzerinde iskân hakkı verilmesine bağlı bazı iddialar.....	110
3.5.2.6. Gayrimenkul satış vaadi sözleşmesine bağlı bazı iddialar.....	111
3.5.2.7. Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararlarına bağlı bazı iddialar.....	111
3.5.2.8. Gelecekte alması gereken maaşları almaktan yoksun bırakılmaya ilişkin bazı iddialar.....	112
3.5.2.9. Yargılamanın uzun sürmesi sebebiyle taşınmazdan yararlanma ve gelir elde etme haklarını kullanamamaya yönelik bazı iddialar.....	112
3.5.2.10.Devlet memurluğundan çıkarılma cezası nedeniyle gelecekte alınması gereken özlük haklarından mahrum kalmaya yönelik bazı iddialar.....	113
3.5.2.11.Erken emekliye ayırma nedeniyle elde edebilecek gelirden mahrum kalmaya yönelik bazı iddialar.....	113
4. BİREYSEL BAŞVURU KAPSAMINDA OLMAYAN TEMEL HAKLAR VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLGİLİ KONU BAKIMINDAN YETKİ İÇTİHADİ.....	114
4.1. Eşitlik ilkesi bakımından.....	114

İçindekiler

4.2. Seyahat hürriyeti bakımından.....	114
4.3. Etkili başvuru hakkı bakımından.....	115
4.4. Çalışma hakkı ve kamu hizmetine girme hakkı bakımından.....	115
4.5. Adaletli bir ücret elde etme hakkı bakımından.....	115
4.6. Sosyal güvenlik hakkı bakımından.....	115
4.7. Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması bakımından.....	116
5. ANAYASA VE 6216 SAYILI KANUN HÜKÜMLERİ GEREĞİ KONU BAKIMINDAN YETKİ DIŞINDA KALAN İŞLEM VE KARARLAR.....	116
5.1. Anayasa Mahkemesi kararları.....	116
5.2. Yasama işlemleri.....	116
5.3. Düzenleyici idari işlemler.....	117
5.4. Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler.....	118
5.4.1. Spor Tahkim Kurulu kararları.....	118
5.4.2. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun meslekten çıkarma cezası dışındaki kararları.....	118
5.4.3. Yüksek Seçim Kurulu kararları.....	118
DOKUZUNCU BÖLÜM	
BİREYSEL BAŞVURUDA KİŞİ BAKIMINDAN YETKİ KRİTERİ	
1. İLGİLİ MEVZUAT.....	123
1.1. Anayasa.....	123
1.2. Kanun.....	123
2. GENEL AÇIKLAMA.....	123
2.1. Bireysel başvuru yapabilecek olan kişiler.....	124
2.1.1. Gerçek kişilerin bireysel başvuru ehliyeti.....	126
2.1.1.1. Küçüklerin başvuru ehliyeti.....	126
2.1.1.2. Kısıtlıların başvuru ehliyeti.....	127
2.1.2. Özel hukuk tüzel kişilerinin bireysel başvuru ehliyetleri.....	128
2.1.2.1. Ticaret şirketlerinin bireysel başvuru ehliyeti.....	128
2.1.2.2. Derneklerin bireysel başvuru ehliyeti.....	130
2.1.2.3. Siyasi partilerin bireysel başvuru ehliyeti.....	132
2.1.2.4. Sendikaların bireysel başvuru ehliyeti.....	133

İçindekiler

2.1.3. Kamu tüzel kişilerinin başvuru ehliyetleri.....	134
2.1.3.1. Üniversite ve diğer yükseköğrenim kurumları.....	134
2.1.3.2. Barolar.....	136
2.1.3.3. Ticaret Odaları.....	137
2.1.3.4. Mahalli idareler.....	138
3. MAĞDUR KAVRAMI.....	139
3.1. Genel olarak.....	139
3.2. Güncel bir hakkın etkilenmesi koşulu.....	142
3.2.1. Güncel bir hakkın etkilenmesi koşulunun gerçekleşmediği bazı durumlar.....	142
3.2.1.1. İnsan Hakları Tazminat Komisyonunca ödenen tazminat tutarının yeterli görülmesi.....	142
3.2.1.2. Geçici koruma statüsüne alınma nedeniyle, sınır dışı edilmesi mümkün olmayan başvuruçunun, sınır dışı edilme işlemlerine karşı başvurusu.....	143
3.2.1.3. Yalnızca ispat vasıtası olan kaza tespit tutanağının iptali isteminin reddi üzerine yapılan başvurular.....	143
3.2.1.4. Ceza soruşturmasının, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar sonuçlanması veya açılmış olan davanın ertelenmesi, düşürülmesi ya da sanığın beraatına hükmedilmesi.....	144
3.3. Kişisel olarak etkilenmiş olma koşulu.....	145
3.3.1. Kişisel olarak etkilenmiş olma koşulunun gerçekleşmediği bazı durumlar.....	145
3.3.1.1. Siyasilerin genel söylemlerine karşı yapılan başvurular.....	145
3.3.1.2. Velayeten açıkları davalar dolayısıyla, anne ve babanın adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetleri.....	146
3.3.1.3. Başvuruya yol açan yargılama süreci sırasında reşit olarak, dava ehliyeti kazanan başvuruçunun adına ana ve babası tarafından yapılan başvurular.....	146
3.4. Doğrudan etkilenmiş olma koşulu.....	147
3.4.1. Doğrudan etkilenmiş olma koşulunun gerçekleşmediği bazı durumlar.....	147

İçindekiler

3.4.1.1. Davada taraflardan birini vekâleten temsil eden kişinin adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine dair şikâyetleri.....	147
3.4.1.2. Müdafî ve vekillik sıfatı bulunduğunu gösteren bilgi ve belge bulunmadığı belirtilerek talebi reddolunan başvurunun adil yargılanma hakkı bağlamındaki şikâyetleri	147
3.4.1.3. Vekil tarafından takip edilen davalarda, vekalet ücretine ilişkin davanın tarafı olmayan avukatlar tarafından yapılan bireysel başvurular.....	148
3.4.1.4. Vergi sorumluluğu kurumu kapsamında fazladan ödendiği iddia olunan vergilerin iade edilmemesi dolayısıyla yapılan başvurular.....	149
3.4.1.5. Sayıştay yargılamasında hakkında hüküm verilen sorumlulardan olmayan kişilerin başvuruları.....	149
3.4.1.6. Milletvekillerinin toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvurular	150
3.4.1.7. Davaya müdahale talebinin reddinin davaya müdahale talebinde bulunan kişi dışındaki kişiler tarafından şikâyet konusu yapılması.....	151
3.5. Halk davası (<i>actio popularis</i>).....	152
3.5.1. Halk davası olarak nitelenen bazı durumlar	152
3.5.1.1. İdare ile özel bir şirket arasında imzalanan rödövens (maden kirası) sözleşmesiyle ilgili, üçüncü kişiler tarafından yapılan başvurular	152
3.5.1.2. İmar işlemlerine karşı işlemlerin doğrudan muhatabı olmayan kişiler tarafından yapılan başvurular.....	153
3.5.1.3. Yüksek Seçim Kurulu kararlarının başvurunun haklarına bir müdahale oluşturmadığı durumlarda yapılan başvurular	154
3.5.1.4. Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecindeki ilişkin işlemlerin başvurunun haklarına bir müdahale oluşturmadığı durumlarda yapılan başvurular.....	155
3.5.1.5. Derece mahkemelerince suçtan zarar görmediğine karar verilen kişiler tarafından yapılan bazı başvurular.....	155

İçindekiler

3.5.1.6. Sendikaların kendi bireysel haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin, toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvurular.....	156
3.6. Mağduriyetin süresi.....	157
3.6.1. Başvuru süresince mağduriyetin sürmesi kuralı	158
3.6.1.1. Başvurunun yapılmasından önce mağduriyetin sonlanması.....	159
3.6.1.1.1. Başvurunun yapılmasından önce mağduriyetin sonlandığının kabul edildiği bazı durumlar.....	159
3.6.1.1.1.1. Yaşam hakkı ihlallerinin derece mahkemelerince tespiti ve ihlalin uygun ve yeterli bir biçimde giderilmesi	159
3.6.1.1.1.2. Yetkisiz olarak devlet iç borçlanma senedi satışında devletin sorumluluğu kapsamında gerekli ödemelerin yapılmış olması	160
3.6.1.1.1.3. AİHM tarafından şikâyet konusu için tazminata hükmedilmiş olması.....	161
3.6.1.1.1.4. AİHM'e yapılan ve dostane çözüm ile sonlandırılmış başvurular	161
3.6.1.1.1.5. İnsan Hakları Tazminat Komisyonunca ödenen tazminatın yeterli görüldüğü başvurular	162
3.6.1.1.1.6. Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında sulhname imzalanmış veya lehe yeterli tazminata hükmedilmiş olması.....	162
3.6.1.2. Başvuru yapıldıktan sonra mağduriyetin giderilmesi.....	163
3.6.1.2.1. Başvuru yapıldıktan sonra mağduriyetin giderildiğinin kabul edildiği bazı durumlar.....	163

İçindekiler

3.6.1.2.1.1. Bireysel başvuru karara bağlanma- dan önce, başvurunun idareden hiçbir hak ve alacağının kalmadığı- na dair ibraname imzalamış olması	163
3.6.1.2.1.2. Bireysel başvuru sonrasında yargı- lamanın yenilenmesine karar veril- miş olması	163
3.6.1.2.1.3. Bireysel başvuru sonrasında başvu- rucu hakkındaki yakalama emrinin geri alınmış olması.....	165
3.7. Mağduriyet ile ilgili özellikli durumlar.....	165
3.7.1. Başvurucunun ölümü	165
3.7.1.1. Başvurudan önce ölmüş kişiler adına bireysel başvuru yapılması.....	166
3.7.1.2. Başvurunun incelenmesi sırasında başvurunun ölümü	167
3.7.2 Dolaylı mağdur	168
3.7.3 Potansiyel mağdur.....	170

ONUNCU BÖLÜM BİREYSEL BAŞVURUDA BAŞVURU YOLLARININ TÜKETİLMESİ KRİTERİ

1. İLGİLİ MEVZUAT.....	175
1.1. Anayasa	175
1.2. Kanun.....	175
1.3. İçtüzük	175
2. GENEL AÇIKLAMA.....	175
2.1. Olağan idari ve yargısal başvuru yollarının tüketilmiş olması gerektiği.....	175
2.1.1. Yargılamayı sonuçlandırmayan kararlar sonrası yapılan başvurular.....	175
2.1.1.1. Yargılamayı sonuçlandırmayan kararlar sonrası yapılan başvurular.....	176
2.1.1.1.1. Son soruşturma açılması kararına karşı ya- pılan başvurular.....	176
2.1.1.1.2. İhtiyati tedbir kararına karşı yapılan baş- vurular.....	176

İçindekiler

2.1.1.2. Başvuru yollarının tüketildiğine dair bir bilgi veya belge sunulmayan başvurular	177
2.1.2. Etkili idari başvuru yollarının tüketilmediği başvurular.....	178
2.1.3. Yargı kolları açısından tüketilmesi gereken başvuru yolları.....	180
2.1.3.1. Genel olarak	180
2.1.3.2. Adli Yargı.....	183
2.1.3.2.1. Ceza yargılaması açısından	183
2.1.3.2.1.1. Genel olarak.....	183
2.1.3.2.1.2. Koruma tedbirleri açısından.....	184
2.1.3.2.2. Hukuk yargılaması açısından.....	186
2.1.3.2.2.1. Genel olarak.....	186
2.1.3.2.2.2. Karar düzeltme yolu açık olan kararlar açısından.....	186
2.1.3.3. İdari Yargı.....	188
2.1.3.3.1. Genel olarak	188
2.1.3.3.2. Karar düzeltme yolu açık olan kararlar açısından.....	188
2.1.3.4. Askeri Yargı.....	189
2.1.3.4.1. Askeri ceza yargısı.....	189
2.1.3.4.2. Askeri idari yargı.....	189
2.1.3.5. Yargı kolları arasında görev veya hüküm uyuşmazlığı çıkması.....	190
2.1.4. Olağanüstü kanun yollarına başvurmanın başvuru yollarının tüketilmesi koşuluna etkisi.....	190
2.1.4.1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından itiraz yoluna başvurulmasını talep etme	192
2.1.4.2. Adalet Bakanlığından kanun yararına bozma yoluna gidilmesini talep etme	192
2.1.4.3. Olağanüstü kanun yollarına gidilmesi üzerine yapılan değerlendirme sonucu yargılamanın yenilendiği durumlar	193
2.2. Başvuru yollarının taşınması gereken nitelikler ve başvuru yollarının tüketilmesinin aranmadığı bazı durumlar	193

İçindekiler

2.2.1. Başvuru yollarının mevcut, kullanılabilir ve etkili olması gerektiği.....	193
2.2.2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetler.....	195
2.2.3. Başvuru yollarının tüketilmesinin zorunlu görülmediği bazı haller.....	195
2.2.3.1. İlk derece mahkemesince temyiz mercilerinin verdikleri karara uyulmuş olması durumu.....	196
2.2.3.2. İhlale konu mahkeme kararında kanun yollarının hatalı gösterilmesi veya hiç gösterilmemesi durumu.....	197
2.2.3.3. Telafisi imkânsız zararların ortaya çıkma ihtimalinin bulunduğu değerlendirilen bazı haller.....	198
2.3. Başvurucunun şikâyetini öncelikle, süresinde ve usulüne uygun olarak yetkili idari ve yargısal mercilere iletmesi gerektiği.....	201
2.3.1. İdari yargının görev alanına girdiği gerekçeyle davanın reddine karar verilmesinin ardından idari yargıda dava açılmaması.....	201
2.3.2. Başvurucu tarafından idari ve yargısal mercilere yapılan başvurunun süre aşımı nedeniyle reddedilmiş olması.....	202
2.3.3. Esas yönünden incelenen bir yargılama sonucu verilen kararın süresinde üst derece mahkemesinin denetimine sunulmaması.....	202
2.3.4. Olayın koşullarına uymayan başvuru yollarına başvurulmuş olması.....	203
2.3.5. Bireysel başvuruda olağan kanun yollarında belirtilmeyen iddialar ve sunulmayan bilgi ve belgelere dayanılması.....	205
2.4. Erken (premature) başvuru.....	207
2.4.1. İhlal iddiasına konu müdahalenin henüz gerçekleşmemiş olması.....	208
2.4.2. Başvuru yolları tüketilmeden yapılan başvuruda bireysel başvurunun inceleme tarihi itibarıyla başvuru yollarının tüketilmiş olması.....	210
3. BİREYSEL BAŞVURU KAPSAMINDAKİ TEMEL HAKLAR BAKIMINDAN ETKİLİ BAŞVURU YOLLARI.....	210

İçindekiler

3.1. Yaşam hakkı yönünden.....	210
3.1.1. Genel olarak.....	210
3.1.2. Tıbbi kusura dayalı ihlal iddiaları.....	211
3.2. İşkence ve kötü muamele yasağı yönünden	213
3.3. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden	213
3.4. Maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı yönünden	215
3.4.1. Psikolojik taciz (mobbing) iddiaları	215
3.4.2. Hakarete maruz kalma iddiaları	217
3.4.3. Gerçeğe aykırı haber nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialar	218
3.5. Mülkiyet Hakkı Yönünden.....	220
3.5.1. Tapu kaydının iptali veya tapu sicilinin yanlış tutulması kaynaklı iddialar.....	220
3.5.2. İcra takibinde taşınmaz bedelinin düşük belirlendiğine ilişkin iddialar	223
3.5.3. İmar planı ve imar uygulamasına dayanan iddialar.....	223

ONBİRİNCİ BÖLÜM BİREYSEL BAŞVURUDA AÇIKÇA DAYANAKTAN YOKSUNLUK KRİTERİ

1. İLGİLİ MEVZUAT.....	229
1.1. Anayasa.....	229
1.2. Kanun.....	229
2. GENEL AÇIKLAMA.....	229
3. KANUN YOLU ŞİKÂYETİ.....	230
3.1. Genel açıklama	230
3.2. Medeni hak ve yükümlülükler bağlamında yargılamanın sonucunun adil olmadığı şikâyeti	233
3.2.1. Hukuk yargılamalarına ilişkin kanun yolu şikâyeti değerlendirmeleri	233
3.2.1.1. Taşınmazın aynından doğan uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler.....	233
3.2.1.2. Yargılamanın yenilenmesi talebiyle açılan davaların reddedilmesi ile ilgili bazı şikâyetler	236

İçindekiler

3.2.1.3. Kamulaştırma ve kamulaştırma bedelinin tespitinden doğan uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler.....	237
3.2.1.4. Toplu iş sözleşmesi ve işçilik alacaklarının hesaplanmasına ilişkin uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler.....	239
3.2.1.5. Hizmet süresinin tespitine ilişkin uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler.....	244
3.2.1.6. İş akdinin feshine ilişkin uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler.....	245
3.2.1.7. Malulen emeklilik ve çalışma gücünün kaybı ile ilgili bazı şikâyetler.....	247
3.2.1.8. İş kazasında sorumluluğa ilişkin uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler.....	248
3.2.1.9. Davanın hukuki nitelendirilmesi ile ilgili bazı şikâyetler.....	250
3.2.1.10. Tapu iptali, tescil ve buna bağlı uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler.....	251
3.2.1.11. Taraf ile avukat arasındaki sözleşmeye ilişkin uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler.....	253
3.2.1.12. TOKİ'ye ödenen bedelin iadesine ilişkin uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler.....	254
3.2.1.13. Sosyal Güvenlik Kurumu işlemlerinden doğan uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler.....	255
3.2.1.14. Zamanaşımı sürelerinin yorumuna ilişkin bazı şikâyetler.....	258
3.2.1.15. Karar düzeltme nedenlerinin yorumuyla ilgili bazı şikâyetler.....	260
3.2.1.16. Bilirkişi uygulamasına ilişkin bazı şikâyetler.....	261
3.2.1.17. Tazminat hesabına ilişkin bazı şikâyetler.....	262
3.2.1.18. Ticarî uyuşmazlıklara ilişkin bazı şikâyetler.....	263
3.2.1.19. Kesinleşmiş ceza mahkûmiyeti bulunmadığı halde hukuk mahkemesince aleyhe tazminat hükmedilmesine ilişkin bazı şikâyetler.....	266
3.2.1.20. Alacak davalarına ilişkin bazı şikâyetler.....	267
3.2.1.21. Nafaka davalarına ilişkin bazı şikâyetler.....	269

İçindekiler

3.2.1.22.Faiz hesabına ilişkin bazı şikâyetler	270
3.2.1.23.Ayıplı teslimine ilişkin bazı şikâyetler.....	271
3.2.1.24.Tazminat davasının reddine ilişkin bazı şikâyetler.....	272
3.2.1.25.Sözleşmenin feshine ilişkin açılan davalarla ilgili bazı şikâyetler.....	273
3.2.1.26.Patent ve markaya tecavüzün önlenmesine ilişkin açılan davalarla ilgili bazı şikâyetler.....	275
3.2.1.27.Sebepsiz zenginleşme davalarıyla ilgili bazı şikâyetler.....	276
3.2.1.28.İtirazın iptali davalarıyla ilgili bazı şikâyetler.....	277
3.2.1.29.Boşanma davalarıyla ilgili bazı şikâyetler.....	278
3.2.1.30.Yargılama sonunda lehe vekâlet ücretine hükmedilmediğine dair bazı şikâyetler.....	279
3.2.1.31.İcra mahkemelerinde görülen davalara ilişkin bazı şikâyetler.....	280
3.2.1.32.Mahkeme içtihatlarındaki değişikliklere dair bazı şikâyetler.....	282
3.2.1.33.Aile konutu üzerinde malik olmayan eşin haklarına dair bazı şikâyetler.....	284
3.2.1.34.Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun çerçevesindeki bazı şikâyetler.....	286
3.2.1.35.Haciz işlemi çerçevesindeki bazı şikâyetler.....	287
3.2.1.36.Vesayet altına alınmasını gerektiren rahatsızlığı sabit olan kişilerin açtıkları davalara ilişkin bazı şikâyetler.....	287
3.2.2. İdari yargılamalara ilişkin kanun yolu şikâyeti değerlendirmeleri.....	288
3.2.2.1. Kamu görevlilerinin atanmasına ilişkin işlemlerle ilgili davalara dair bazı şikâyetler.....	288
3.2.2.2. Mahkemelerin yorumuna dair bazı şikâyetler.....	291
3.2.2.3. Kamu görevlilerinin mali haklarına dair bazı şikâyetler.....	292
3.2.2.4. Vergi uyuşmazlıklarına ilişkin bazı şikâyetler.....	295
3.2.2.5. Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun uygulamasından doğan uyuşmazlıklarla ilgili bazı şikâyetler.....	298

İçindekiler

3.2.2.6. Memnu hakların iadesine ilişkin uyuşmazlıklarla ilgili bazı şikâyetler.....	300
3.2.2.7. Terfi işlemlerine ilişkin uyuşmazlıklarla ilgili bazı şikâyetler.....	301
3.2.2.8. Anayasa değişikliğinden önce verilen uyarma ve kınama cezalarına karşı açılan davaların reddiyle ilgili bazı şikâyetler.....	302
3.2.2.9. İdari davanın süre aşımı nedeniyle reddiyle ilgili bazı şikâyetler.....	303
3.2.2.10. Bilirkişi raporlarına ilişkin bazı şikâyetler.....	304
3.2.2.11. Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayırma ve sözleşmenin feshi işlemlerine ilişkin bazı şikâyetler.....	305
3.2.2.12. Terör nedeniyle köy boşaltma sonucu ortaya çıkan zararların giderimine ilişkin bazı şikâyetler.....	307
3.2.2.13. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görülen tam yargı davalarına ilişkin bazı şikâyetler.....	315
3.2.2.14. Sınav sonucunun hatalı hesaplandığına ilişkin bazı şikâyetler.....	318
3.2.2.15. Kamulaştırma, yıkım ve imar uyuşmazlıklarına ilişkin bazı şikâyetler.....	320
3.2.2.16. Araştırma görevlisinin görev süresinin uzatılmamasına ilişkin bazı şikâyetler.....	322
3.2.2.17. Yargı kararının uygulanma sürecine ilişkin bazı şikâyetler.....	323
3.2.2.18. Yargılama sürecindeki usulî eksikliklere ilişkin bazı şikâyetler.....	324
3.2.2.19. Emeklilik işlemlerine ilişkin bazı şikâyetler.....	325
3.2.2.20. Ruhsat başvurusunun reddine ilişkin bazı şikâyetler.....	326
3.2.2.21. Temyiz talebinin süre aşımı nedeniyle reddine ilişkin bazı şikâyetler.....	328
3.2.2.22. Tam yargı davalarının reddine ilişkin bazı şikâyetler.....	329
3.2.2.23. Kesin hüküm nedeniyle davanın reddine ilişkin bazı şikâyetler.....	331
3.2.2.24. Hem suç hem kabahat oluşturan fiiller bakımından ceza davasının bekletici mesele yapılmamasına dair bazı şikâyetler.....	332

İçindekiler

3.2.2.25.Kamu görevlilerine yönelik disiplin işlemlerine dair bazı şikâyetler.....	333
3.2.2.26.Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik uyarınca verilen bakım ücretinin kesilmesine ilişkin bazı şikâyetler.....	335
3.2.2.27.İdari davanın görev yönünden reddine ilişkin bazı şikâyetler.....	336
3.2.2.28.Gümrük uyuşmazlıklarına ilişkin bazı şikâyetler.....	337
3.2.2.29.İdari para cezalarına ilişkin bazı şikâyetler.....	338
3.3. Suç isnadı bağlamında yargılamanın sonucunun adil olmadığı şikâyeti.....	339
3.3.1. Cezaların içtima hükümlerinin değerlendirilmesine ilişkin bazı şikâyetler.....	339
3.3.2. Yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine ilişkin bazı şikâyetler.....	340
3.3.3. Herhangi bir anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin, sadece hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına ilişkin bazı şikâyetler.....	341
3.3.4. Ceza yargılamasında delillerin değerlendirilmesine ilişkin bazı şikâyetler.....	342
3.3.5. Cezada indirimle ilişkin bazı şikâyetler.....	356
3.3.6. Uyarılama talebinin reddine ilişkin bazı şikâyetler.....	357
3.3.7. Koruma tedbirleri nedeniyle tazminata ilişkin bazı şikâyetler.....	359
3.3.8. İdari para cezasına itirazın reddine ilişkin bazı şikâyetler.....	360
3.3.9. Hükümlülere ceza infaz kurumunca verilen disiplin cezalarına ilişkin bazı şikâyetler.....	362
3.3.10. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını talep hakkının kullanılmadığına ilişkin bazı şikâyetler.....	363

ONİKİNCİ BÖLÜM
BİREYSEL BAŞVURUDA ANAYASAL ÖNEM KRİTERİ

1	İLGİLİ MEVZUAT.....	367
1.1.	Anayasa.....	367
1.2.	Kanun	367
2.	GENEL AÇIKLAMA.....	367

BİRİNCİ BÖLÜM

Bireysel Başvuruda İdari İnceleme Aşaması

*Muharrem İlhan Koç
Mustafa Eyyub Demirbaş*

1. İLGİLİ MEVZUAT

1.1. Kanun

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesi:

(1) *Bireysel başvurular, bu Kanunda ve İçtüzükte belirtilen şartlara uygun olarak doğrudan ya da mahkemeler veya yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılabilir. Başvurunun diğer yollarla kabulüne ilişkin usul ve esaslar İçtüzükle düzenlenir.*

(2) *Bireysel başvurular harca tabidir.*

(3) *Başvuru dilekçesinde başvurucunun ve varsa temsilcisinin kimlik ve adres bilgilerinin, işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle ihlal edildiği ileri sürülen hak ve özgürlüğün ve dayanılan Anayasa hükümlerinin, ihlal gerekçelerinin, başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamaların, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu  ng r lmemi   ihlalin öğrenildiği tarih ile varsa uğranılan zararın belirtilmesi gerekir. Başvuru dilekçesine, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğinin ve harcın ödendiğine dair belgenin eklenmesi şarttır.*

(4) *Başvurucu bir avukat tarafından temsil ediliyorsa, vek letnamenin sunulması gerekir.*

(5) *Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu  ng r lmemi   ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler. Mahkeme, öncelikle başvurucunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek talebi kabul veya reddeder.*

(6) *Başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde, Mahkeme yazı i leri tarafından eksikliğin giderilmesi için başvuru veya varsa vekiline onbeş günü geçmemek üzere bir süre verilir ve geçerli bir mazereti olmaksızın bu sürede eksikliğin tamamlanmaması durumunda başvurunun reddine karar verileceği bildirilir.*

1.2. İçtüzük

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 59, 60, 61, 64 ve 66. maddeleri:

MADDE 59- (1) *Başvurular, İçtüzük ekinde (Ek-1)  rneği bulunan ve Mahkemenin internet sitesinde yayımlanan başvuru formu kullanılarak resmî dilde yapılır.*

Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi

(2) Başvuru formunda aşağıdaki hususlar yer alır:

a) Başvurucunun adı, soyadı, vatandaşlık numarası, doğum tarihi ve yeri, uyruğu, cinsiyeti, mesleği ve adresi, varsa telefon numaraları ve elektronik posta adresi.

b) Başvurucu tüzel kişi ise unvanı, adresi ve tüzel kişiliği temsile yetkili kişinin kimlik bilgileri, varsa telefon numaraları ve elektronik posta adresi.

c) Kanuni temsilcisi ya da avukatı varsa, kanuni temsilcisinin ya da avukatının adı, mesleği ve adresi, varsa telefon numarası ve elektronik posta adresi.

ç) Kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti.

d) Bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar.

e) Başvurucunun güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının dayanakları.

f) Başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamalar.

g) Başvuru yollarının tüketildiği veya başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarih.

ğ) Başvuru mazeret nedeniyle süresi içinde yapılamamışsa buna dair açıklamalar.

h) Başvurucunun talepleri.

ı) Başvurucunun Mahkeme önünde devam eden bir başka başvurusu varsa numarası.

i) Varsa kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebi ve bunun gerekçeleri.

j) Kısa mesaj (SMS) veya elektronik posta yoluyla bilgilendirme yapılmasını isteyip istemediği.

k) Başvurucunun varsa avukatının ya da kanuni temsilcisinin imzaları.

(3) Başvuru formuna aşağıdaki belgeler ya da onaylı örnekleri eklenir:

a) Kanuni temsilci veya avukat vasıtasıyla takip edilen başvurularda başvurucuyu temsile yetkili olduğuna dair belge.

Birinci Bölüm • Bireysel Başvuruda İdari İnceleme Aşamaları

- b) *Harcın ödendiğine dair belge.*
- c) *Nüfus cüzdanı örneği, başvuru yabancı ise geçerli kimlik belgesi.*
- ç) *Tüzel kişilerde tüzel kişiliği temsile yetki belgesi.*
- d) *Nihai karar ya da işlem tebliğ edilmişse tebellüğ belgesi.*
- e) *Dayanılan belgelerin asılları ya da onaylı örnekleri.*
- f) *Tazminat talebi varsa uğranılan zarar ve buna ilişkin belgeler.*
- g) *Başvuru süresinde yapılamamışsa varsa mazereti ispatlayan belgeler*

(4) *Başvurucu ihlal iddiasına dayanak gösterdiği üçüncü fıkradaki belgelere herhangi bir nedenle erişememesi hâlinde bunun gerekçelerini belirtir. Mahkeme gerekli gördüğü takdirde bu bilgi ve belgeleri resen toplar.*

(5) *Başvurucuların, adreslerinde veya başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Mahkemeye bildirmeleri zorunludur.*

MADDE 60- (1) *Başvuru formu, İçtüzüğün 59 uncu maddesine uygun olarak düzenlenir ve aynı maddede belirtilen belgeler ya da onaylı örnekleri başvuru formuna eklenir.*

(2) *Başvuru formu okunaklı ve başvurunun esasına yönelik özlü bilgileri içerir şekilde hazırlanır. Başvuru formunun ekler hariç on sayfayı geçmesi hâlinde başvuru formunun ayrıca başvuru formuna olayların özetini eklemesi gerekir.*

(3) *Başvurucu, başvuru formunun ekinde sunduğu belgeleri, tarih sırasına göre numaralandırarak her bir belgeyi tanımlayıcı başlıklar hâlinde dizi pusulasına bağlar.*

MADDE 61- (1) *Bireysel başvuru, bizzat başvuru, kanuni temsilcisi ya da avukatı tarafından yapılabilir. Avukat veya kanuni temsilci aracılığıyla yapılan başvurularda temsile dair yetki belgesinin sunulması zorunludur.*

...

MADDE 64- (1) *Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.*

(2) *Başvurucu mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvurusunu yapamadığı takdirde, mazeretinin kalktığı tarihten*

itibaren onbeş gün içinde ve mazeretini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilir. Komisyonlar raportörlüğünce mazeretin kabulünün gerekip gerekmediği yönünde karar taslağı hazırlanır. Komisyon, öncelikle başvuruçunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek mazereti kabul veya reddeder.

...

MADDE 66- (1) *Bireysel Başvuru Bürosu gelen başvuruları şekli eksiklikler bulunup bulunmadığı yönünden inceler. Başvuru formunda veya eklerinde herhangi bir eksiklik tespit edilmesi hâlinde, bunların tamamlattırılması için başvuruçuya, varsa avukatına veya kanuni temsilcisine onbeş günü geçmemek üzere kesin birsüre verilir.*

(2) *Eksikliklerin tamamlattırılmasına dair yazıda başvuruçuya geçerli bir mazereti olmaksızın verilen kesin sürede eksiklikleri tamamlamadığı takdirde başvurusunun reddine karar verileceği bildirilir.*

(3) *Başvurunun; süresinde yapılmadığı, 59 uncu ve 60 ıncı maddelerdeki şekil şartlarına uygun olmadığı ve tespit edilen eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde Komisyonlar Başraportörü tarafından reddine karar verilir ve başvuruçuya tebliğ edilir. Bu karara tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Komisyona itiraz edilebilir. Bu konuda Komisyonların verdiği kararlar kesindir.*

2. GENEL AÇIKLAMA

Bireysel başvuruların yukarıda yer alan düzenlemelere uygun biçimde yapılıp yapılmadığı ilk inceleme aşamasında kontrol edilmektedir. Bu kapsamda bir eksiklik tespit edildiğinde başvuru bilgileri ile ilgili olarak ve başvuruçudan belirlenen eksiklikleri verilen kesin süre içinde tamamlaması istenmektedir.

Öncelikle başvuruların İçtüzük ekinde örneği bulunan ve Mahkemenin internet sitesinde yayımlanan başvuru formu kullanılarak Türkçe yapılması gerekmektedir.

Başvuru formunda; başvuruçunun adı, soyadı, kimlik numarası, doğum tarihi ve yeri, uyruğu, cinsiyeti, mesleği ve adresi, varsa telefon numaraları ve elektronik posta adresi; başvuru tüzel kişi ise unvanı, adresi ve tüzel kişiliği temsile yetkili kişinin kimlik bilgileri, varsa telefon numaraları ve elektronik posta adresi, başvuruçunun kanuni temsilcisi ya da avukatı varsa

kanuni temsilcisinin ya da avukatının adı ve adresi, varsa telefon numarası ve elektronik posta adresinin yazılması kuralı getirilmiş, bu yolla başvurunun ve varsa vekilinin kimliğinin belirlenmesinin sağlanması amaçlanmıştır.

Başvuru formunda ihlale neden olduğu iddia edilen kamusal işlem, eylem ya da ihmale dair olayların tarih sırasına göre özeti yazılmalı, ihlalin mahiyeti ve süreç hakkında bilgi verilmelidir.

Başvurucunun hangi kamusal işlem, eylem ya da ihmalden etkilendiği açık bir şekilde anlaşılabilmelidir. Başvuru konusuna ilişkin sürecin özetinden sonra bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin, neden ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar yapılmalıdır. Bu açıklamaların bireysel başvurunun temel konusunun ne olduğunu ortaya koyması gerekir.

Başvurucu geçerli bir mazerete dayalı olarak süresinde başvuru yapamamış ise mazeretine ilişkin açıklamaları da başvuru formuna eklemelidir. Son olarak başvurunun sonuca ilişkin taleplerini de belirtmesi gerekmektedir.

Ayrıca birlikte inceleme veya mükerrer başvuru olması hâlinde bu hususların tespiti amacıyla başvurucudan Anayasa Mahkemesinde devam etmekte olan bir başka bireysel başvurusu varsa bunun numarasını yazması beklenmektedir. Bunun yanında başvurunun, kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebi varsa bunun ve gerekçesinin de belirtilmesi gerekmektedir.

UYAP sisteminin sağladığı bir teknik kolaylık olarak kısa mesaj (SMS) veya elektronik posta yoluyla bilgilendirme yapılması istendiğinde, başvuru bu yollarla başvurusu hakkında bilgilendirilebilmektedir. Nihayet formun başvurunun veya varsa avukatının ya da kanuni temsilcisinin imzasını taşıması gerekmektedir.

Bireysel başvuru formunun ekine yukarıda yer alan hususlara ilişkin belgelerin eklenmesi, ilgili belgelere herhangi bir nedenle erişilememesi hâlinde bunun gerekçelerinin belirtilmesi gerekmektedir. Mahkeme gerekli gördüğü takdirde bu bilgi ve belgeleri ilgili kişi ve kurumlardan istemektedir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) entegrasyonu ile ihlal iddiasına ilişkin dava dosyalarına ve ilgili evraka ulaşma imkânı bulunmaktadır.

Başvurucuların, adreslerinde veya başvuru koşullarında herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Anayasa Mahkemesine bildirmeleri zorunluluğu bulunmaktadır. Başvuru formunun, İçtüzük'ün 59'uncu maddesine uygun olarak düzenlenmesi ve aynı maddede belirtilen belgelerin ya da onaylı örneklerinin başvuru formuna eklenmesi gerekmektedir. Başvuru formu, okunaklı ve başvurunun esasına yönelik özlü bilgileri içerir şekilde hazırlanmalıdır.

Başvuru formunun ekler hariç on sayfayı geçmesi hâlinde başvurunun, başvuru formuna olayların özetini eklemesi gerekmektedir. Başvurucu, başvuru formunun ekinde sunduğu belgeleri, tarih sırasına göre numaralandırarak her bir belgeyi tanımlayıcı başlıklar hâlinde dizi pusulasına bağlamalıdır. Şekil eksikliği içeren başvuru, eksikliklerin tamamlanması amacıyla başvurucuya gönderilir ve tespit edilen eksikliklerin verilen kesin sürede tamamlanmaması hâlinde idari ret kararı verilir.

3. BAŞVURU SÜRESİNE İLİŞKİN KARAR VE İTİRAZ

6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrasında bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği belirtilmiştir.

İçtüzüğün 66. maddesinin (3) numaralı fıkra gereği başvuru süresinden sonra yapılan başvurular Komisyonlar Başraportörü tarafından reddedilebilmektedir. Komisyonlar Başraportörünün yargısal nitelikte olmayan başvuru ret kararına tebliğinden itibaren yedi (7) gün için itiraz mümkündür. Bu karara yapılan itiraz ilgili Komisyon tarafından kesin olarak karara bağlanmaktadır.

4. EKSİKLİK GİDERİMİNE İLİŞKİN KARAR VE İTİRAZ

6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (6) ve İçtüzük'ün 66. maddesinin (3) numaralı fıkralarında, başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde bu eksikliğin giderilmesi için başvuru veya varsa vekiline on beş günü geçmemek üzere bir süre verileceği ve geçerli bir mazereti olmaksızın bu sürede eksikliğin tamamlanmaması durumunda başvurunun reddine karar verileceği öngörülmüştür. Aynı hüküm İçtüzük'ün 66. maddesinin (2) numaralı fıkrasında tekrarlanmıştır.

Başvurucudan gidermesi istenen eksikliğin kesin süre içinde giderilmemesi durumunda Komisyonlar Başraportörü tarafından başvuru reddedilebilmektedir. Komisyonlar Başraportörünün bu kapsamda verdiği ret kararına tebliğinden itibaren yedi (7) gün içinde itiraz mümkün olup ilgili Komisyon tarafından kesin olarak karara bağlanmaktadır.

5. MAZERET İNCELEMESİ

6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları gereğince, bir mazeret nedeniyle başvurunun otuz günlük başvuru süresi içinde yapılamadığı veya mazeret nedeniyle eksikliklerin on beş günlük süre içinde giderilemediği ileri sürüldüğünde öncelikle belirtilen mazeretin geçerli olup olmadığı değerlendirilmektedir.

Bu kapsamdaki değerlendirmenin, incelemenin niteliği ve aşaması dikkate alınarak, İktüzüğün 64. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Komisyon tarafından yapılacağı belirtilmekle birlikte bu husus Bölümler tarafından da karara bağlanabilmektedir. Nitekim *Mehmet Encu ve diğerleri başvurusunda* eksikliklerin süresinde tamamlanmamasına neden olduğu belirtilen mazeretin geçerli olup olmadığı Komisyon tarafından değil, Bölüm tarafından karara bağlanmıştır (*Mehmet Encu ve diğerleri*, B. No: 2014/11864, 24/2/2016, § 4)

Hangi durumların geçerli mazeret olarak kabul edildiği başvuru süresine ilişkin bölümde belirtildiğinden burada ayrıca belirtilmemiştir.

Mehmet Encu ve diğerleri başvurusu ***Başvuru konusu olay***

Sırnak ili Uludere ilçesinin güneyinde ve Irak sınırları içinde yer alan ve fiili olarak yasa dışı bölücü örgütün kontrolünde olduğu iddia edilen bölgede bir grubun Türkiye sınırına doğru geldiği tespit edilmiştir. Anılan grubun yasa dışı örgüt üyeleri olduğu değerlendirilerek hava harekâtı düzenlenmiştir. Operasyonda 34 kişi hayatını kaybetmiştir.

Olayla ilgili nihai olarak Genelkurmay Başkanlığı Askeri Savcılığınca yapılan soruşturma sonunda 6/1/2014 tarihinde kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucuların bu karara itirazı Hava Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Mahkemesinin 11/6/2014 tarihinde reddedilmiştir (*Mehmet Encu ve diğerleri*, B. No: 2014/11864, 24/2/2016, § 9-13)

Başvuru süreci

8/7/2014 tarihinde yapılan başvuruda tespit edilen eksikliklerin giderilmesi amacıyla başvuruculara on beş gün kesin süre verilerek bildirimde bulunulmuştur. Anılan bildirim başvuru formunda tebligatların yapılacağı adres olarak gösterilen başvurucular vekiline usulüne uygun olarak tebliğ edilmiştir.

Başvurucular vekili en geç 19/8/2014 tarihine kadar eksiklikleri gidermesi gerekirken 21/8/2014 tarihinde gidermiştir. Başvurucular vekili, anılan dilekçede, eksiklerin süresinde giderilmemesi ile ilgili herhangi bir mazeret belirtmemiştir.

Başvurucular vekili anılan eksikliklerin giderilmesine ilişkin cevabından yaklaşık bir ay sonra sunduğu dilekçede eksikliklerin geç bildirildiğini, eksik hususların tamamlandığı sırada mazeretinin sehven gönderilemediğini beyan etmiştir. Başvurucular vekili sağlık mazeretinin bulunduğunu ve vekâletnamesini ibraz edemediği başvurucular açısından güvenlik durumu nedeni ile eksiklikleri süresinde gideremediğini belirterek mazeretinin kabulünü talep etmiştir.

Başvurucular vekilinin anılan dilekçesine ek olarak sunduğu 18/8/2014 tarihli Cizre 3 Nolu Aile Sağlığı Merkezi Sağlık Raporunda başvurucular vekilinin yapılan muayenesinde “*akut nazofaranjit+miyalji*” tanısı yapılmış olup beş gün istirahati uygun görülmüştür. Bununla birlikte başvurucular vekili, başvurucuların güvenlik durumuna ilişkin olarak herhangi bir açıklamada bulunmamıştır (*Mehmet Encu ve diğerleri*, B. No: 2014/11864, 24/2/2016, § 15-21)

Değerlendirme

Somut olayda başvurucular vekili hakkında düzenlenen raporda, “*akut nazofaranjit+miyalji*” rahatsızlığı tanısı konulduğu ve beş günlük istirahatin uygun görüldüğü belirtilmiş olmakla birlikte hastalığın eksiklik bildirimine cevap vermeye engel teşkil edecek nitelikte ağır olduğunun anlaşılamadığı, raporda başvurucular vekilinin hastane veya sağlık kuruluşunda yatarak tedavi edilmesi gerekliliğine ilişkin bir belirleme yapılmadığı gibi başvurucular vekilinin bu hastalığı nedeniyle yatarak tedavi gördüğüne ilişkin bilgi ve/veya belge de sunmadığı belirtilmiştir (*Mehmet Encu ve diğerleri*, B. No: 2014/11864, 24/2/2016, § 39)

Birinci Bölüm • Bireysel Başvuruda İdari İnceleme Aşaması

Başvurucular vekilinin rahatsızlığının İÇTüzük'ün 64. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ağır hastalık kapsamında değerlendirilmesi mümkün görülmemiştir. Başvurucuların, mazeret beyan eden vekili dışında başvuru formunda vekil olarak imzası bulunan otuz bir avukatının olduğu da dikkate alınarak eksiklik bildirim tarihinden itibaren on beş günlük kesin sürede başvurunun incelenmesi için gerekli ve temel nitelikteki belgelerin sunulmadığı gerekçesiyle başvurunun reddine karar verilmiştir (*Mehmet Encu ve diğerleri*, B. No: 2014/11864, 24/2/2016, § 39-40)

İKİNCİ BÖLÜM

Bireysel Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılması

Muharrem İlhan Koç

1. İLGİLİ MEVZUAT

1.1. Kanun

6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi:

Bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvuru aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilir.

1.2. İktüzük

Anayasa Mahkemesi İktüzüğü'nün 51. maddesi:

Başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

2. GENEL AÇIKLAMA

Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin kararları çerçevesinde, hakkın kötüye kullanılması bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade etmektedir. 6216 sayılı Kanun ve İktüzük'te bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılmasına ilişkin özel düzenlemeler bulunmaktadır. Kanun'da genel olarak bireysel başvuru hakkının açıkça kötüye kullanımı cezalandırmayı gerektiren bir davranış olarak belirtilmiş iken İktüzükte bireysel başvuru hakkının kötüye kullanımının *istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarla* olabileceği ayrıca açıklanmıştır. İktüzük düzenlemesinin kötüye kullanımla ilgili davranışlar bakımından tüketici olmadığı görülmektedir.

Bu kapsamda bireysel başvurunun amacına açıkça aykırı olan ve Anayasa Mahkemesinin başvuruyu doğru bir şekilde değerlendirmesini engelleyen davranışlar başvuru hakkının kötüye kullanımı olarak kabul edilebilmektedir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28)

Bu çerçevede özellikle,

- Mahkemeyi yanıltmak amacıyla kasten gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması,

- Başvurunun değerlendirilmesinde esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi,

- Başvurunun incelendiği aşamada gerçekleşen ve değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Mahkemenin bilgilendirilmemesi,

- Meşru eleştiri sınırlarını aşacak ve bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması

- Başvuru kapsamında ihlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması

durumlarında başvuru hakkının kötüye kullanılması sonucuna ulaşılabilecektir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29)

Anayasa Mahkemesi başlangıçta başvuru hakkının kötüye kullanımı olarak değerlendirdiği durumlar nedeniyle disiplin para cezaları vermiş ancak başvuruları -bağlantılı olmakla birlikte- doğrudan bu gerekçeyle reddetmemiştir. Bu kapsamda Mahkeme, S.Ö. ve *Ramazan Ay ve diğerleri* başvuruları hakkında ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması nedeniyle *düşme* kararları vermiş, *Abdurrehman Uray* başvurusunu kişi yönünden yetkisizlik, *Kemal Toraman ve diğerleri* başvurusunu ise süre aşımı gerekçesiyle *kabul edilemez* bulmuştur. *Yümrü Dilek* başvurusunda ise, başvuruçunun yanıltıcı bilgi verdiği değerlendirilen iddiasına ilişkin kısmı reddedilip diğer iddialar bakımından kabul edilebilirlik incelemesi yapılmıştır.

S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014 Kararı

Anayasa Mahkemesi S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014 kararında, başvuruçunun açtığı manevi tazminat davasının makul süre içerisinde sonuçlandırılmadığını beyan ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğünü, söz konusu iki dereceli yargılamanın yaklaşık sekiz yılda sonuçlandığını, bununla birlikte, 9/1/2013 tarih ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun uyarınca kurulan Komisyon'un 10/4/2014 tarihli kararıyla başvuru lehinə 10.000,00 TL tazminata hükmedildiğini tespit etmiştir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 24)

Anılan kararda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği tespitiyle birlikte başvuru on bin Türk Lirası tazminat ödenmesine karar verildiği dikkate alınarak ihlal ve sonuçları ortadan kalktığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *düşmesine* karar verilmiştir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 25)

Başvurucunun, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvuru ve daha sonra Komisyon tarafından tazminat verilmesiyle sonuçlanan süreç hakkında Anayasa Mahkemesine bilgi vermediği ve bu durumun yükümlülüğe aykırılık oluşturduğu dikkate alınarak başvuru hakkının kötüye kullanımı kapsamında başvurucuya beş yüz Türk Lirası disiplin para cezası verilmiştir.

Sonuç olarak S.Ö. *başvurusu*, başvuru hakkının kötüye kullanımı olarak değerlendirilen durum olmasa idi kabul edilebilirlik yönünden nasıl sonuçlanacak idi ise o şekilde karara bağlanmış, başvuru hakkının kötüye kullanımına ilişkin değerlendirme ve bu nedenle uygulanan disiplin cezası bu kararda ayrı bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. *Ramazan Ay ve diğerleri* başvurusunda (B. No: 2013/7784, 10/3/2015) da aynı durum görülmektedir.

Abdurrehman Uray, B. No: 2013/6140, 5/11/2014 Kararı

Başvuru, tapu verilmesi talebinin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan dava nedeniyle Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkindir.

Başvuru konusu olayda, Ankara 9. İdare Mahkemesinde açılan davanın temyiz incelemesi sırasında 18/11/2011 tarihinde başvuru vefat etmiş, daha sonra Danıştay Ondördüncü Dairesinin karar düzeltme talebinin reddine ilişkin 12/6/2013 tarihli kararının başvuru vekiline tebliğinin ardından vekil tarafından bireysel başvuru yapılmış olup başvuru formunda başvuru hakkının ihlal edildiği konusunda bir bilgiye yer verilmemiştir.

Anayasa Mahkemesi kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmadığı, başvuru tarihinden önce vefat eden başvuru adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvuruda, başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasının değerlendirilmesi söz konusu olamayacağı

gerekçesiyle *kişi yönünden yetkisizlik* nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Kemal Toraman ve diğerleri, B. No: 2013/1761, 21/1/2015 Kararı

Başvurucular, görevli polis memurlarına tazminat ödenmesine neden oldukları iddiasıyla açılan davada tazminata hükmedilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

Başvuru konusu tazminat davasına ilişkin yargılamada verilen nihai kararın, bireysel başvuruda da başvurucuların vekili olan avukata 23/1/2013 tarihinde tebliğ edildiği halde, başvuru formunda tebliğ/öğrenme tarihi 24/1/2013 olarak belirtildiği ve bu şekilde yanıltıcı bir davranışla başvurunun süresi içinde yapıldığının kabul edilmesini sağlamak amaçlandığı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda başvurucular hakkında disiplin para cezasına hükmedilirken başvuru *süre aşımı* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

Bu kararda da S.Ö. ve *Ramazan Ay ve diğerleri* kararlarına benzer bir durum ortaya çıkmış ve başvuru, hakkın kötüye kullanımı olarak değerlendirilen durum olmasaydı kabul edilebilirlik yönünden nasıl sonuçlanacak idi ise o şekilde karara bağlanmıştır.

Yümrü Dilek, B. No: 2013/4189, 21/5/2015 Kararı

926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen geçici 32. maddesinde düzenlenen haklardan yararlanmak için yapılan başvurunun reddine ilişkin dava nedeniyle bireysel başvuru yapılmıştır.

Başvuru kapsamında Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde duruşma yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüş ise de, başvurunun talebi doğrultusunda duruşma yapıldığı görülmekle, başvurunun yanıltıcı nitelikte başvuru yaptığı sonucuna varılmıştır.

Bununla birlikte başvuruda ileri sürülen gizlilik dereceli belgelerin inceletirilmediği, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin bağımsız ve tarafsız olmadığı, iki dereceli yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarının farklı nedenlerle *kabul edilemez olduğuna* karar verilmiştir.

3. GÜNCEL İÇTİHAT VE ÖRNEK DURUMLAR

Anayasa Mahkemesi *Mehmet Güven Ulusoy* [GK] kararıyla başlayan uygulamasında birden fazla ihlal iddiası bulunan başvurularda, başvuru hakkının kötüye kullanıldığı sonucu belirli bir ihlal iddiasına ilişkin olgudan kaynaklansa dahi bir bütün olarak *başvurunun reddine* karar vermektedir. Bu halde diğer ihlal iddiaları ayrıca incelenmemekte ve başvuru doğrudan başvuru hakkının kötüye kullanılması nedenine dayalı olarak sonuçlandırılmaktadır (*Mehmet Güven Ulusoy* [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 1, 34)

Başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle başvurunun reddine karar verildiğinde ayrıca iki bin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilmektedir. Kanun'da disiplin para cezası takdire bağlı olarak düzenlenmiş iken İçtüzük düzenlemesi emredici niteliktedir. Anayasa Mahkemesi İçtüzük kuralını dikkate alarak bu kapsamda başvuruyu reddettiğinde disiplin para cezasına hükmetmektedir. Disiplin para cezaları kural olarak *başvurucuya* verilmektedir. Başvuru tarihinde hayatta olmayan kişi adına vekâleten bireysel başvuru yapılması durumunda -gerçekte başvuruyu yapan vekil (avukat) dışında bir başvuru olmduğundan- disiplin para cezası başvuruyu yapan avukata verilmektedir (*Abdurrehman Uray*, B. No: 2013/6140, 5/11/2014; *Murat Soydan Paksoy ve diğerleri*, B. No: 2014/1999, 13/7/2016; *Emin Yılmaz*, B. No: 2014/3930, 29/6/2016; *Gülen Sünget ve diğerleri*, B. No: 2014/3567, 30/6/2016; *Hakki Aslan*, B. No: 2013/6145, 14/4/2016; *Yadigar Orhan ve diğerleri*, B. No: 2013/7710, 31/3/2016; *Arif Şimbil ve diğerleri*, B. No: 2013/8660, 4/2/2016)

Anayasa Mahkemesinin özellikle başvuru tarihinde hayatta olmayan kişi adına vekâleten yapılan bireysel başvurular ile yanıltma amacının çok açık olduğu başvurularda disiplin para cezasını yüksek haddeden verme eğiliminde olduğu görülmektedir.

3.1. Başvuru tarihinde hayatta olmayan kişi adına vekâleten bireysel başvuru yapılması

Anayasa Mahkemesi *Abdurrehman Uray*, B. No: 2013/6140, 5/11/2014, § 28-38 kararında başvuru tarihinden önce vefat etmiş başvuru adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından bireysel başvuru yapılmasının başvuru hakkının kötüye kullanımı olduğuna, disiplin para cezasının adına

başvuru yaptığı kişiyle vekalet ilişkisi sona ermiş olan avukata verileceğine karar vermiştir (benzer yönde kararlar için bk. *Murat Soydan Paksoy ve diğerleri*, B. No: 2014/1999, 13/7/2016; *Emin Yılmaz*, B. No: 2014/3930, 29/6/2016; *Gülen Sünget ve diğerleri*, B. No: 2014/3567, 30/6/2016; *Hakki Aslan*, B. No: 2013/6145, 14/4/2016; *Yadigar Orhan ve diğerleri*, B. No: 2013/7710, 31/3/2016; *Arif Şimbil ve diğerleri*, B. No: 2013/8660, 4/2/2016).

3.2. Mahkemeyi yanıltmak amacıyla kasten gerçek olmayan maddi vakialara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması

Anayasa Mahkemesi, *Mehmet Güven Ulusoy* [GK] kararında Yargıtay Dairesinin onama kararından sonra talep olmadan karar düzeltme incelemesi yapıldığı yönündeki iddianın gerçeği yansıtmadığını, başvuruya konu yargılama kapsamında karar düzeltme başvurusunun gerçekleştiğini tespit etmiş ve başvuru tarafından ileri sürülen iddianın yanıltıcı beyan niteliğinde olduğuna karar vermiştir (*Mehmet Güven Ulusoy* [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 32, 33).

Mahkeme, *Kemal Toraman ve diğerleri* kararında, başvuru konusu tazminat davasına ilişkin yargılamada verilen nihai karar 23/1/2013 tarihinde tebliğ edildiği halde, başvuru formunda tebliğ/öğrenme tarihinin 24/1/2013 olarak belirtilmesinin yanıltıcı bir davranış olduğunu ve başvurunun süresinde yapıldığının kabul edilmesini sağlamayı amaçlandığını tespit etmiştir (*Kemal Toraman ve diğerleri*, B. No: 2013/1761, 21/1/2015, § 29).

I.S. ve diğerleri kararında, bireysel başvuru kapsamında ileri sürülen olayların başvuru iddia ettiği şekilde gerçekleşmediği, sunulan eksik ve yanıltıcı bilgilerin mazur görülebilir insani bir hata veya hak arama çabasına bağlı bir zorlama olarak görülemeyeceği sonucuna varılmıştır (*I.S. ve diğerleri*, B. No: 2014/15824, 22/9/2016, § 86, 87).

Mirze Bozma kararında, başvuru babası ile terör örgütü üyelerince yaralandığı iddia edilen kişinin ad ve soyadı aynı olmakla birlikte aile nüfus kayıt örneğine göre diğer kimlik bilgilerinin örtüşmediği, başvuru babasının terör örgütü mensuplarıca yaralandığı yönündeki iddiasının gerçeği yansıtmadığı, başvuru babası ile mağdur olduğu beyan edilen M.B.nin farklı kişiler olduğu tespit edilmiştir (*Mirze Bozma*, B. No: 2013/5319, 13/4/2016, § 31,32).

Cuma Çiftçi kararında, başvurunun babasının terör örgütü mensuplarınca öldürüldüğü yönündeki iddiasının gerçeği yansıtmadığı, ilgili tarihte terör örgütü üyelerince öldürüldüğü iddia edilen kişinin adı ve soyadının başvurunun babasının ad ve soyadı ile aynı olmakla birlikte, başvurunun aile nüfus kayıt örneğine göre babasının sağ olduğu, bu konudaki çelişkinin giderilmesi için başvurucuya yazılan müzekkereye de cevap verilmediği anlaşılmıştır (*Cuma Çiftçi*, B. No:2014/277, 14/10/2015, § 27).

Mehmet Çağırıcı kararında, Cumhuriyet Savcılığı veya mahkeme kararı olmaksızın arama yapıldığı yönündeki iddianın gerçeği yansıtmadığı, ayrıca bireysel başvuru yapıldıktan sonra yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla (6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun kapsamında kurulan) Komisyona başvurulduğuna ve Komisyonun tazminat ödenmesine karar verdiğine ilişkin Anayasa Mahkemesine herhangi bir bildirimde bulunulmadığı değerlendirilmiştir (*Mehmet Çağırıcı*, B. No: 2013/3020, 23/3/2016, § 53, 54).

Mehmet Reşit Arslan (2) kararında, başvuruya konu oda değişikliği sırasında aramada el konulan sandalye minderi ile kuş kafesinin başvurunun teslim edildiği, başvurunun dayanaksız ve yanıltıcı olduğu anlaşılmıştır. (*Mehmet Reşit Arslan (2)*, B. No: 2013/7902, 24/2/2016, § 28-30)

Salih Tatal kararında, nihai kararın tebliğ tarihine ilişkin beyanın ve sunulan tebliğ belgesinin yanıltıcı nitelikte olduğu, başvuru formunun ekinde sunulan tebligat belgesi suretinde düzeltme yapıldığı tespit edilmiş ve tebliğ tarihine göre başvuru süresi geçirilmiş olmasına rağmen yanıltıcı davranışla süresinde başvuru yapıldığının gösterilmesinin amaçlandığı sonucuna varılmıştır (*Salih Tatal*, B. No:2014/11644, 14/10/2015, § 25-28).

Yümrü Dilek kararında, başvuru dilekçesinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde duruşma yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği ileri sürülmekte ise de, başvurunun talebi doğrultusunda duruşma yapıldığı başvurunun kötü niyetli bir şekilde Anayasa Mahkemesine yanıltıcı nitelikte başvuru yaptığı belirlenmiştir (*Yümrü Dilek*, B. No: 2013/4189, 21/5/2015, § 58).

3.3. Başvurunun değerlendirilmesinde esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi

Cevdet Genç kararında, Anayasa Mahkemesince daha önce aynı davaya ilişkin olarak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ve tazminat ödenmesine hükmedilmesine karşın başvurusunun yeni başvurusunda İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüğe açıkça aykırı olarak bu ihlal kararına dair herhangi bir bildirimde bulunmadığı, başvuru öncesinde gerçekleşen ve başvurunun değerlendirilmesini etkileyecek nitelikteki bir konuda bilgi verilmediği görülmüştür (*Cevdet Genç*, B. No: 2014/9043, 29/9/2016, § 24).

Mehmet Denk ve diğerleri kararında, hukuki sebepleri ve maddi olayları aynı olan bireysel başvurular yapıldıktan sonra mükerrer tazminat ödenmesine yol açabilecek bu hususa ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine herhangi bir bilgilendirmede bulunulmadığı görülmüştür (*Mehmet Denk ve diğerleri*, B. No: 2013/6264, 6/4/2016, § 44).

Ahmet Eroğlu ve diğerleri kararında, birleştirilen bireysel başvuruların aynı başvuru tarafından yapıldığı ve anılan dosyalarda yer verilen başvuru konusu olaylar ile ihlal iddialarının aynı olduğu, hukuki sebepleri ve maddi olayları aynı olan bireysel başvurularla ilgili olarak başvuru formunda “IV-A-Başvurucunun Anayasa Mahkemesi önünde devam eden bir başka başvurusu varsa numarası:” ifadesi yer aldığı hâlde bu kısımda herhangi bir açıklama ya da bildirimde yer verilmediği, söz konusu başvurular yapıldıktan sonra da mükerrer tazminat ödenmesine yol açabilecek bu hususa ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine herhangi bir bilgilendirmede bulunulmadığı anlaşılmıştır (*Ahmet Eroğlu ve diğerleri*, B. No:2013/9418, 9/9/2015, § 31, 32).

3.4. Başvurunun incelendiği aşamada gerçekleşen ve değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Mahkemenin bilgilendirilmemesi

Necat Öztekin kararında, Anayasa Mahkemesi incelemesini tamamlamadan önce Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) yapılan başvuruda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ve başvurucuya tazminat ödenmesine karar verildiği, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüğe aykırı olarak AİHM'nin ihlal kararına dair herhangi bir bildirimde bulunulmadığı, başvuru sonrasında gerçekleşen ve

başvurunun değerlendirilmesini etkileyecek bir konuda bilgi verilmeyerek yanıltıcı bir davranışta bulunulduğu kanaatine ulaşılmıştır (*Necat Öztekin*, B. No: 2014/510, 9/6/2016, § 26, 27).

Mahkeme *Selman Kapan ve diğerleri* kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ihlal kararına konu davaya ilişkin yargılamanın yenilenmesi taleplerinin reddedilmesi sonrasında yaşanan gelişmelere ve bozma kararı uyarınca davanın tekrar görülmekte olduğuna dair bireysel başvuru sonrasında Anayasa Mahkemesine bildirimde bulunulmadığını tespit etmiştir (*Selman Kapan ve diğerleri*, B. No: 2013/7302, 20/4/2016, § 52).

Ramazan Ay ve diğerleri kararında, başvuru sahiplerinin 20/12/2013 tarihinde 6384 sayılı Kanun uyarınca tazminat talebinde bulundukları, 21/10/2013 tarihinde ise aynı maddi vakıalar ve ihlal iddiasına dayalı olarak bireysel başvuruda bulundukları ve başvuru formu ve eklerinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yaptıkları başvuru ile belirtilen başvuru kapsamında Komisyona yaptıkları müracaata dair bir bilgi ve belge de sunmadıkları, taleplerinin Komisyonca kabul edilerek tazminat ödenmesine hükmedildiği 14/8/2014 tarihinden sonra da İçtüzüğü'nün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı olarak mevcut duruma ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmadıkları görülmüştür (*Ramazan Ay ve diğerleri*, B. No: 2013/7784, 10/3/2015, § 32).

S.Ö. kararında da, başvuru sahibinin 17/7/2013 tarihinde 6384 sayılı Kanun uyarınca tazminat talebinde bulunduğu, 13/9/2013 tarihinde ise aynı maddi vakıalar ve ihlal iddiasına dayalı olarak bireysel başvuruda bulunduğu ve başvuru formu ve eklerinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yaptığı başvuru ile belirtilen başvuru kapsamında Komisyona yaptığı müracaata dair bir bilgi ve belge de sunmadığı, talebinin Komisyonca kabul edilerek tazminat ödenmesine hükmedildiği 10/4/2014 tarihinden sonra da İçtüzüğü'nün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüğüne açıkça aykırı olarak mevcut duruma ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmadığı anlaşılmıştır (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 30).

3.5. Başvurularda meşru eleştiri sınırlarını aşacak şekilde bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayan bir üslup kullanılması

Osman Sandıkçı kararında, Anayasa Mahkemesine başvuruyla ilgili olarak gönderilen dilekçelerde ısrarlı bir şekilde soruşturma, kovuşturma ve temyiz

süreçlerinde görev alan Cumhuriyet savcısı, mahkeme başkanı ve üyelerini, kolluk görevlilerini ve ayırım gözetmeksizin tüm emniyet mensuplarını aşağılayan ve tahkir eden ifadeler kullanıldığı, Anayasa Mahkemesi Raportörünü muhatap alan dilekçede de bildirilen idari eksikliklerin başvurunun reddedilmesi için “*uydurulan bahaneler*” olduğu belirtilerek “... ben elimde olan tüm belgeleri fotokopi-or[il]jinal demeden size gönderiyorum. Gerisi sizin sütünüzün kalitesine kalmış.” şeklinde cevap verildiği tespit edilmiş ve bu ifadelerin eleştiri sınırını aşan, yakışıksız ve saldırgan ifadeler olduğu sonucuna varılmıştır (Osman Sandıkçı, B. No: 2013/6297, 10/3/2016, § 40-44).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mükerrer Bireysel Başvuru

Muharrem İlhan Koç

1. İLGİLİ MEVZUAT

6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası:

Bireysel başvuruların incelenmesinde, bu Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanır.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin (1) numaralı fıkrası:

Dava şartları şunlardır:

...

1) Aynı davanın, daha önceden açılmış ve hâlen görülmekte olmaması.

i) Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması.

6100 sayılı Kanun'un 115. maddesinin (2) numaralı fıkrası:

Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder.

2. GENEL AÇIKLAMA

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünde mükerrer başvuruya ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

Mükerrer başvuru aynı olay, olgu ve ihlal iddialarına dayanılarak yeniden bireysel başvuru yapılması olarak tanımlanabilir. Bu durum daha önce yapılan bireysel başvuru henüz incelemede olduğu sırada yeni bir bireysel başvuru yapılması nedeniyle ortaya çıkabileceği gibi daha önce sonuçlandırılmış bir bireysel başvuruya konu olay ve iddialarla yeniden başvuru yapılması şeklinde de ortaya çıkabilmektedir.

Bu konuda bireysel başvuru mevzuatında açık bir hüküm bulunmadığından 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası gereği ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri dikkate alınmıştır. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasında

düzenlenen *dava şartları* arasında “*aynı davanın, daha önceden açılmış ve hâlen görülmekte olmaması*” ve “*aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması*” şartı bulunmaktadır. 6100 sayılı Kanun’un 115. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise *dava şartı* noksanlığı tespit edildiğinde davanın usulden reddine karar verileceği belirtilmiştir.

Daha önce yapılmış başvuruya konu olay, olgu ve iddialara dayanılarak aynı başvuru tarafından yeni bir başvuru yapılması durumunda başvuru, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun *dava şartlarına* ilişkin anılan hükümleri kıyasen uygulanmak suretiyle reddedilmektedir.

3. GÜNCEL İÇTİHAT VE ÖRNEK DURUMLAR

3.1. Başvuru incelemede iken aynı olay ve iddialara ilişkin yeni bireysel başvuru yapılması

Türkiye İş Bankası A.Ş. Şubeleri kararında, 2015/356 numaralı bireysel başvuru dosyasında birleştirilen 2015/19859 ve 2015/19860 numaralı bireysel başvuru dosyalarının aynı başvuru tarafından sunulduğu, başvuru konusu olayların ve ihlal iddialarının da aynı olduğu, dolayısıyla 2015/19860 numaralı başvurunun mükerrer başvuru olduğu tespit edilmiştir (*Türkiye İş Bankası A.Ş. Şubeleri*, B. No: 2015/356, 22/9/2016, § 26)

3.2. Kabul edilemez olduğuna karar verilen iddialara ilişkin olarak yeniden bireysel başvuru yapılması

Bir başvuruya ilişkin kararda, başvurucaının, 13/1/2016 tarihinde aynı konuya ilişkin olarak ileri sürdüğü ihlal iddiaları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğı, Birinci Bölüm Birinci Komisyonunun 3/5/2016 tarihli ve 2016/1695 başvuru numaralı kararıyla başvurunun kabul edilemez olduğuna kesin olarak karar verildiğı anlaşıldığından, başvurunun mükerrer başvuru niteliğinde olması nedeniyle reddine karar verilmiştir (kk. B. No: 2016/12549, 4/10/2016).

Sadık Koçak ve diğerleri (2) kararında öncelikle başvurucaının aynı olaya ilişkin olarak yaşamı koruma ve etkili soruşturma yükümlölükleri kapsamında ileri sürdükleri iddiaların daha önce (*Sadık Koçak ve diğerleri*, B. No: 2013/841, 23/1/2014) kararında özetle “... başvuru konusu olayda yaşam hakkına ilişkin şikâyetler açısından, kapsamlı bir ceza soruşturmasını müteakip

ihlali tespit eden ve makul bir tazminata hükmeden etkili bir idari dava yolu bulunmakta olup başvuruçuların mağdur sıfatı ortadan kalkmıştır.” gerekçesiyle kabul edilemez bulunduğ u hatırlatılmıştır. Bu kapsamda anılan kararda, Askerî Savcılık tarafından yürütülen ceza soruşturması konuya ilişkin ilkeler dikkate alınarak incelenmiş ve soruşturmanın “ölüm olayının tüm yönlerinin ortaya konulmasına ve sorumlu kişilerin belirlenmesine imkan tanıma” konusunda etkili ve yeterli olduğ una kanaat getirilmiştir.

Sadık Koçak ve diğerleri (2) kararında ise, başvuruçuların şikâyetinin özünün, hâlihazırda Anayasa Mahkemesinin inceleme ve değerlendirme konusu yaptığı AYİM kararı sonrası ortaya çıktığı ileri sürülen yeni duruma bağlı olarak ceza soruşturması kapsamında verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararının kaldırılmaması ve Anayasa Mahkemesinin etkili ve yeterli bulduğu ceza soruşturmasının yeniden açılması olduğ u anlaşıldığından başvurunun incelenmesinin sürdürölmesinin haklı kılan bir neden bulunmadığına kanaat getirilmiştir (Sadık Koçak ve diğerleri (2), B. No: 2013/5880, 10/3/2016).

22/1/2013 tarihinde yapılan *Sadık Koçak ve diğerleri başvurusu* (B. No: 2013/841) kapsamındaki olaya ilişkin olarak 30/7/2013 tarihinde yeni bir başvuru (*Sadık Koçak ve diğerleri (2) başvurusu* B. No: 2013/5880) yapıldığı ve Anayasa Mahkemesince ikinci başvuruyla ilgili olarak şikâyetin özünün önceki başvuru kapsamında incelendiğinin belirtildiğ i görölmektedir. Buna karşın mükerrer başvuru gerekçesiyle *Sadık Koçak ve diğerleri (2)* başvurusunun reddine karar verilmemiş, incelenmesinin sürdürölmesinin haklı kılan bir neden kalmamış olması nedeniyle *düşme* kararı verilmiştir.

Sadık Koçak ve diğerleri (2), B. No: 2013/5880, 10/3/2016 kararında yer alan tespit ve değerlendirmeler dikkate alındığında, mükerrer olduğ u gerekçesiyle başvurunun reddi kararı verilmemesi için bir neden bulunmadığı söylenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bireysel Başvuru Süresi (30 Gün Kuralı)

Dr. Recep Kaplan

Hasan Saraç

Yılmaz Çınar

1. İLGİLİ MEVZUAT

1.1. Kanun

6216 Sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası:

Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler. Mahkeme, öncelikle başvurucunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek talebi kabul veya reddeder.

1.2. İktüzük

Anayasa Mahkemesi İktüzüğü'nün 64.maddesi:

(1) Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

(2) Başvurucu mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvurusunu yapamadığı takdirde, mazeretinin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilir. Komisyonlar raportörlüğünce mazeretin kabulünün gerekip gerekmediği yönünde karar taslağı hazırlanır. Komisyon, öncelikle başvurucunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek mazereti kabul veya reddeder.

(3) Başvurunun niteliğine uygun düştüğü takdirde mazeret ve kabul edilebilirliğe ilişkin tek bir taslak hazırlanıp bu iki husus birlikte karara bağlanabilir.

2. GENEL AÇIKLAMA

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda öngörülen kabul edilebilirlik kriterlerinden birisi başvuru süresidir. Bu kapsamda, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (Sözleşme) güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerinden birinin ihlal edildiğini iddia eden kişilerin, başvuru yollarını usulüne uygun olarak tükettikten sonra 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun (Kanun) ile Anayasa Mahkemesi İktüzüğü'nde (İktüzük) öngörülen 30 günlük başvuru

süresi içerisinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunması gerekmektedir.

Bireysel başvurunun süre koşuluna bağlanması hukuki belirlilik bakımından önem taşımaktadır. Anayasa Mahkemesi kararlarında da belirtildiği üzere dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi -bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça- hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırı değildir (*Remzi Durmaz*, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Öte yandan, bireysel başvuru süresi, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul şartıdır (*Abdurrahman Çakır*, B. No: 2013/3028, 21/1/2015, § 27; *M. İlker Başbuğ*, B. No: 2014/912, 6/3/201, § 55).

3. SÜRENİN BAŞLANGIÇ ANININ TESPİTİ

3.1. Nihai kararın gerekçesinin öğrenilebildiği tarih

6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak “*başvuru yollarının tüketildiği tarih*” ten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin “*nihai kararın gerekçesinin öğrenilebildiği tarih*” olarak anlaşılması gerekir. Bu öğrenme, somut olayın özelliklerine göre farklı şekillerde gerçekleşebilir (*Bilent Aktaş ve diğerleri*, B. No: 2014/19389, 7/12/2016, § 11).

Bireysel başvuru süresi bakımından “*nihai kararın gerekçesinin tebliği*”, öğrenme şekillerinden biridir (*Mehmet Ali Kurtuldu*, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Bu kapsamda nihai kararın gerekçesinin “*dosyadan suret alınması*” gibi hâllerde öğrenilmesi de mümkündür. Başvurucuların nihai kararın gerekçesini “*öğrendiklerini beyan ettikleri tarih*” de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (*İlyas Türedi*, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22). Diğer yandan nihai kararın gerekçesi öğrenilmemiş olmakla birlikte sonucunun öğrenildiği durumlar da söz konusu olabilir. Böyle bir durumda sonucu öğrenilen nihai kararın

gerekçesine derece mahkemesinden kesin olarak erişilebilmesi mümkün ise bireysel başvuru süresinin sonucun öğrenildiği tarihten itibaren başlatılması gerekir (*Aydın Selçuk*, B. No: 2014/3194, 20/11/2014, § 24; *Özgür Çapkın*, B. No: 2014/2546, 30/12/2014, § 24; *Halil Aslan*, B. No: 2014/3038, 10/12/2014, § 38). Ayrıca eğer dosya kapsamından nihai kararının başvurucaya tebliğ tarihi anlaşılıyor fakat başvurucaunun herhangi bir şekilde bu karardan haberdar olduğu anlaşılıyorsa, başvurucaunun haberdar olduğu anlaşılan tarihin en geç öğrenme tarihi olarak kabul edilmesi gerekmektedir. (bkz. *Rafet Ünal*, B. No: 2013/1610, 13/6/2013, § 16, 17 ve *Menduh Ataç*, B. No: 2013/1751, 13/6/2013, § 16, 17).

Başvuruca veya vekili tarafından nihai karar; tebligat yoluyla, Yargıtayda duruşma yapılmış ise tefhimle, hakkındaki cezanın infazı için başvurucaunun yakalanmasıyla, müddetnamenin¹/çağrı kâğıdının/ödeme emrinin tebliği suretiyle, dosyadan fotokopi alınmasıyla öğrenilebilir (*Özgür Çapkın*, B. No: 2014/2546, 30/12/2014, §§ 22-24; *Aydın Selçuk*, B. No: 2014/3194, 20/11/2014, § 24; *Halil Aslan*, B. No: 2014/3038, 10/12/2014, § 38; *İlyas Türedi*, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

Yargıtay Ceza Daireleri tarafından verilen kararların taraflara tebliğine ilişkin bir düzenleme mevzuatta bulunmamaktadır. Ceza yargılamasında nihai kararın tebliğ edilmediği durumlarda kararın derece mahkemesine ulaşmasından ve böylece gerekçesinin erişilebilir olmasından sonra özen yükümlülüğü kapsamında makul bir süre içinde bireysel başvuru yapmak isteyen ilgililerden karara erişimleri ve karar gerekçesini öğrenmeleri beklenir. Bu kapsamda erişilebilir olan nihai kararın en geç üç ay içinde ilgilileri tarafından bilindiği ve gerekçesinin öğrenildiği kabul edilmelidir. Aksi tespit edilmediği sürece bireysel başvuru için 6216 sayılı Kanun'da öngörülen otuz günlük başvuru süresi bu tarihten itibaren başlayacaktır (*A.C. ve diğerleri [GK]*, B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 30; *Fatma Gökot*, B. No:2013/5697, 21/4/2016 § 51).

1 Ceza infaz hukukunda müddetname, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 20. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereği düzenlenen ve kesinleşen mahkeme kararına istinaden hükümlünün ceza infaz kurumunda ne kadar süre ile kalacağını gösteren bir belgedir. Müddetnamede; mahkûm olunan cezanın niteliği, cezanın hangi mahkeme tarafından verildiği, Yargıtay aşamasından geçmiş ise ilgili ilama dair bilgiler yer almaktadır. Dolayısıyla müddetnamenin hükümlüye tebliğ edildiği tarihin, başvurucaunun açısından en geç nihai kararın öğrenildiği tarih olarak kabul etmek gerekir (*Hakan Fuat Komili*, B. No: 2013/2470, 17/9/2013, § 18).

3.2. Mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı mazeret hâlinde sürenin başlangıcı

6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler. İktüzük'ün konuyla ilgili 64. maddesinin (2) numaralı fıkrasında da başvuru mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvurusunu yapamadığı takdirde, mazeretin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir.

Hangi hâllerin haklı mazeret olduğunun önceden belirlenmesi mümkün değildir. Bu nedenle Mahkemenin, ileri sürülen mazeretin haklı olup olmadığını her başvuruda, olayın özelliklerini dikkate alarak değerlendirmesi gerekir (*Yasin Yaman*, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 25).

3.2.1. Temsilci veya avukat aracılığıyla yapılan bireysel başvurularda, bu kişilerin haklı mazeretlerinin dikkate alınacağı

Temsilci veya avukat aracılığıyla yapılan bireysel başvurularda, bu kişilerin haklı mazeretlerinin bulunması hâlinde mazeretin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde yapılan başvuruların süresinde yapılmış olduğunun 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İktüzük'ün 64. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği kabul edilmesi gerekir (*Ramazan Sönmez*, B. No: 2013/6325, 15/4/2014, § 22).

3.2.2. Akut farenjitin ağır hastalık olarak değerlendirilemeyeceği

Bir başvuruda başvuru vekili, aile hekimi tarafından akut farenjit teşhisiyle 22/3/2013 tarihinden itibaren 3 gün istirahat verilmesine ilişkin 22/3/2013 tarihli raporu sunarak, mazeretinin bitiminden itibaren süresi içinde başvurulduğunu, bu durumun haklı mazeret kapsamında olduğunu ileri sürmüştü de, 6216 sayılı Kanun ve İktüzük çerçevesinde her türlü sağlık problemi değil, ancak "ağır hastalık" hali mazeret olarak kabul edilebileceğinden, sunulan belgelerin incelenmesinden ileri sürülen mazeretin haklı bir mazeret olarak görülmesinin mümkün olmadığına karar verilmiştir. (*Mehmet Tahir Karakoç*, B. No:2013/2295, 13/9/2013, § 17)

3.2.3. Yatak istirahati verilen hastalığın haklı mazeret olarak kabul edileceği

Bir başvuruda, başvurunun ibraz ettiği doktor raporunun nöroloji uzmanınca düzenlendiği ve raporda servikal spazm ve dorsal fibromiyozit teşhisi konulduğu, 10 gün yatak istirahatinin gerekli olduğunun belirtildiği görülmüştür. Başvurucunun belge ibraz ederek ispatladığı mazereti mevzuata uygun ve kabul edilebilir bulunmuştur (*Osman Şanlı*, B. No:2013/2305, § 21)

3.2.4. Yatak istirahati verilmeyen hastalığın (bronşit) haklı mazeret olarak kabul edilmeyeceği

Başvuru konusu olayda, avukat hakkında düzenlenen sağlık raporunda akut bronşit hastalığı tanısı konulduğu ve 10 günlük istirahatin uygun görüldüğü, hastalığının ağır olup olmadığı hususunda bir tespit yapılmamakla birlikte hastalığın hastane veya sağlık kuruluşunda yatarak tedavisinin yapılmasını gerektirmemesi nedeniyle yatış işlemlerinin uygulanmadığı anlaşılmıştır. Başvurucunun avukatı tarafından mazeret olarak ileri sürülen hastalığına ilişkin sağlık kurulu raporunda, hastalığın ağır hastalık olduğuna dair bir tespiti yer verilmediği gibi hastane veya sağlık kuruluşlarında yatarak tedavisinin yapılması yönünde bir tanının da konulmadığı görülmekle, avukat tarafından mazeret olarak ileri sürülen hastalığın haklı mazeret olarak değerlendirilmesi mümkün görülmemiştir. (*Ramazan Sönmez*, B. No:2013/6325, 15/4/2014, § 28).

3.2.5. Başvurucunun işverene ait bir iş dolayısıyla başka bir şehirde çalışmasının haklı mazeret olarak kabul edilmeyeceği

Başvurucunun bireysel başvuru süresi içinde işverene ait bir iş dolayısıyla başka bir şehirde çalışması ve iş sahasından ayrılması bireysel başvuru yapmasını engeller nitelikte bir husus değildir ve haklı mazeret olarak değerlendirilemez. Aksi bir düşünce, bireysel başvuruda kural altına alınan otuz günlük başvuru süresinin çalışanlar açısından hiçbir şekilde işletilememesi sonucunu doğurur. Bu nedenle başvurunun ileri sürdüğü mazeretin haklı görülmesi mümkün değildir (*Yasin Yaman*, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 23).

3.2.6. Köyde oturma hakkı mazeret olarak değerlendirilemeyeceği

Bir başvuruda, her ne kadar başvuru köyde ikamet ettiğini, şehir merkezine düzenli dolmuş olmadığını beyan etmiş ise de davasını takip etmesi için kendisine vekil tayin ettiği, tebligat işlemlerinin vekile yapıldığı anlaşıldığından başvuru mazereti kabul edilmemiştir (*Selahattin Keskin*, B. No: 2013/701, 31/10/2013, § 15).

3.3. Sürenin kaçırılmaması konusunda başvuru özen yükümlülüğü

Nihai kararın gerekçesinin öğrenilemediği veya nihai kararın sonucunun öğrenilip gerekçesinin kesin olarak öğrenilme imkânının elde edilemediği hâllerde başvuru süresinin hangi tarihten başlayacağını belirlemek gerekir. Aksi hâlde sınırsız bir başvuru süresi söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda yapılacak değerlendirmede sürenin başlangıç tarihinin, başvuru özen yükümlülükleri ile mahkemeye erişim haklarının aşırı sınırlanmaması hususlarının birlikte dikkate alınması gerekir (*Bilent Aktaş ve diğerleri*, B. No: 2014/19389, 7/12/2016, § 14).

Başvuruların bireysel başvuruda bulunmak amacıyla dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni gösterme yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülük kapsamında ilk derece mahkemesine fiilen ulaşan nihai kararın gerekçesini öğrenme konusunda gerekli özeni gösterme sorumluluğu başvuru aittir. Diğer bir ifadeyle başvuru veya vekillerinin ilk derece mahkemesine ulaşan kararın bir örneğini almak için özenli davrandıklarını kanıtlamaları gerekir (*A.C. ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 28, 29; *Fatma Gökot*, B. No: 2013/5697, 21/4/2016, § 50).

4. BAŞVURUNUN YAPILDIĞI TARİH

6216 sayılı Kanun'un 47'nci maddesinin (1) numaralı fıkrasına ve İçtüzük'te gösterilen şartlara uygun olarak bireysel başvurular *Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla* yapılabilmektedir. İçtüzük'ün 63. maddesine göre, usulünce hazırlanan başvuru formu, harç tahsil makbuzuyla birlikte yukarıda belirtilen yerlere teslim edildiğinde başvuru ya da temsilcisine alındı belgesi verilir ve bu tarih, başvurunun yapıldığı tarih olarak kabul edilir. Ceza infaz

kurumlarından yapılan başvurularda ise başvuru dilekçesi cezaevi idaresine verilmiş ise idareye verilen dilekçedeki tarih başvuru tarihi olarak dikkate alınmaktadır.

5. SÜRENİN HESAPLANMASI

6216 sayılı Kanun'un 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası ve İçtüzük'ün 84. maddesinde, bireysel başvuruların incelenmesinde, kararların infazında Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Anılan hükümler gereğince bu hususta 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 92. ve 93. maddeleri uygulanabilecektir. Buna göre, gün olarak belirlenen sürelerde tebliğinin veya tefhimin yapıldığı ilk gün süre hesabında nazara alınmaz. Süre, ertesi günden itibaren başlar. Süre son günün mesai bitiminde sona erer. Resmî tatil günleri, süreye dâhildir. Sürenin son gününün resmî tatil gününe rastlaması hâlinde, süre tatili takip eden ilk iş günü çalışma saati sonunda biter.

6. ADLİ VE İDARİ TATİLLERİN SÜREYE ETKİSİ

Adli tatilin hangi mahkemelerde uygulanacağı ilgili usul kanunlarında belirtilmiştir. 6216 sayılı Kanun ve İçtüzük'te Anayasa Mahkemesinin adli tatile tabi olduğu yönünde bir hüküm bulunmadığından Mahkeme adli tatil süresi içerisinde de yargısal faaliyetlerine devam etmektedir. Bu sebeple bireysel başvuru açısından adli tatil hükümlerinin süre hesabında dikkate alınmasına hukuken olanak bulunmamaktadır (*Turgut Tayyar*, B. No: 2013/7168, 15/10/2014, § 18).

Genel tatil günlerinin hangi günler olduğu, 17/3/1981 tarih ve 2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir. Genel tatil olmayan bazı günlerde Başbakanlık tarafından yayımlanan genelgelerle kamu kurum ve kuruluşlarındaki çalışanların idari izinli sayıldıkları ancak bu günlerde kamu kurumlarının açık kaldığı ve resmî işlemlerin devam ettirildiği bilinmektedir (*Abdulkadir Önen*, B. No: 2014/16212, 28/9/2016, § 32). Bu çerçevede, idari izin dönemlerinin bireysel başvuru süresine herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.

7. VEKİL İLE TAKİP EDİLEN İŞLERDE SÜRENİN BAŞLAMASI

11/2/1959 tarih ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 11. maddesinde yer alan kural uyarınca vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır ve tebliğ edilen evrakın içeriğine göre bir kanun yoluna başvurulması söz konusu ise kanunda öngörülen süreler bu tarih itibarıyla işlemeye başlar. (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 25). Bu çerçevede vekille takip edilen işlerde bireysel başvuru süresi, başvurunun nihai kararı daha önce öğrenmediği durumlarda vekilinin öğrendiği tarihten başlar.

Temsilci veya avukat aracılığıyla yapılan bireysel başvurularda, bu kişilerin haklı mazeretlerinin bulunması hâlinde mazeretin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde yapılan başvuruların süresinde yapılmış olduğunun 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği kabul edilmesi gerekir (Ramazan Sönmez, B. No: 2013/6325, 15/4/2014, § 22).

8. FARKLI YARGI KOLLARI BAKIMINDAN BİREYSEL BAŞVURU SÜRESİNİN BAŞLANGICININ TESPİTİNE İLİŞKİN ÖZEL DURUMLAR

8.1. Adli yargı (ceza yargılaması) bakımından

8.1.1. Kesin nitelikteki kararlara karşı bireysel başvuru süresi

4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 272. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (e) bendine göre; ceza muhakemesinde hapis cezasından çevrili olmayan 3.000 TL ve altındaki adli para cezalarını ihtiva eden hükümler kesin nitelikte olup bu tür kararlar aleyhine itiraz ya da temyiz yoluna başvurulamaz. Bu tür kararlar aleyhine başvurulacak olağan bir kanun yolu bulunmamaktadır. Bu nedenle bu kararlar hüküm tarihi itibarıyla kesinlik kazanmaktadır. Kesin nitelikte olan bu hükümler, başvurunun yüzüne karşı verilmiş ise süre, tefhimden itibaren başlayacaktır. Başvurucu veya vekilinin hazır olmadığı durumlarda veya dosya üzerinden karar verilen hâllerde ise süre ilgili kararın tebliğinden veya başvuru tarafından başka bir suretle öğrenildiği tarihten itibaren başlamaktadır. Her iki durumda da (tefhim veya tebliğ) bireysel başvurunun kesin nitelikteki kararın öğrenilmesinden itibaren 30 günlük yasal süre yapılması gerekmektedir.

8.1.2. Temyize tabi bir kararın temyiz edilmemesi halinde bireysel başvuru süresi

Temyize tabi bir kararın temyiz edilmeden kesinleşmesi hâlinde başvuru süresi, bu kararın tebliğinden veya tefhiminden itibaren başlar (*Mirze Aydın ve Metin Karabulut*, B. No: 2013/7837, 6/4/2016, § 24).

8.1.3. Olağan kanun yollarına başvurulması hâlinde bireysel başvuru süresi

Ceza muhakemesinde başvuru yolları bakımından tüketilmesi gereken olağan kanun yolları, 5271 sayılı Kanun'a göre; itiraz (m.267 ile 271), istinaf (m.272 ile 285) ve temyizdir (m.286 ile 307). Ancak hâlihazırda istinaf kanun yolu tüketildikten sonra Anayasa Mahkemesine ulaşan bireysel başvurular bakımından süre aşımı konusunda verilmiş bir Bölüm veya Genel Kurul kararı bulunmamaktadır. Bu nedenle istinaf kanun yolundan sonra bireysel başvuru süresinin nasıl belirleneceğine ilişkin bir açıklamaya bu aşamada yer verilememiştir.

8.1.3.1. İtiraz yoluna başvurulması hâlinde bireysel başvuru süresi ve tutukluluk şikâyetleriyle ilgili özel durum

5271 sayılı Kanun'un 267. maddesinde "*hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde mahkeme kararlarına itiraz edilebilir*" düzenlemesi yer almaktadır. Mahkeme kararlarına karşı itiraz kanun yoluna gidilebilmesi için kanunda bu konuda açık bir düzenlemenin bulunması gerekmektedir. İtirazın (itiraza tabi bir karar yüze karşı verilmiş ise kararın tefhiminden, dosya üzerinden verilmiş ise kararın tebliğinden itibaren) yedi gün içinde kararı veren merciye bir dilekçeyle veya tutanağa geçirilmek koşuluyla zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılması gerekmektedir.

İtiraz üzerine verilen karar ile olağan başvuru yolları tüketilmiş olacağından kararın tefhim veya tebliğinden itibaren 30 gün içerisinde bireysel başvuruda bulunulmalıdır.

Tutukluluk nedeniyle yapılan bireysel başvurunun temel amacı, özgürlükten yoksun bırakmanın hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebeplerin bulunmadığının tespitidir (*Mehmet Emin Kılıç*, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 24). Tutuklulukta sürenin başlangıcı, kişinin yakalandığı tarih veya doğrudan tutuklandığı durumlarda tutuklama

tarihidir. Tutukluluk süresinin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (*Mehmet Emin Kılıç*, § 27). Derece mahkemesince hüküm verilmeden önce tutukluluk hâli sona eren bir kişinin, en geç tahliye edildiği tarihten itibaren otuz günlük yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunarak tutuklulukla ilgili şikâyetlerini ileri sürmesi gerekmektedir (*Cüneyt Kartal*, B. No: 2013/6572, 20/3/2014, § 22).

8.1.3.2. Temyiz yoluna başvurulması hâlinde başvuru süresi

Ceza yargılamasında kanun yolu açık hükümler bakımından tüketilmesi gereken son olağan başvuru yolu temyizdir (*Hakan Fuat Komili*, B. No: 2013/2470, 17/9/2013, §§ 17-19). Dosya kapsamından temyiz onama kararının başvurucuya tebliğ tarihi anlaşılmıyorsa, başvurucunun kararı beyan ettiği tarihte öğrendiği kabul edilir ve başvuru süresi bu tarihten başlar (*İlyas Türedi*, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 22- 23)

Onama ilamının tebliği ya da kararın başka bir şekilde öğrenilmesi durumunda 30 günlük bireysel başvuru süresi bu andan itibaren başlar. Ancak Yargıtay Ceza Daireleri tarafından verilen kararların taraflara tebliğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ceza yargılamasında nihai kararın tebliğ edilmediği durumlarda kararın derece mahkemesine ulaşmasından ve böylece gerekçesinin erişilebilir olmasından sonra özen yükümlülüğü kapsamında makul bir süre içinde bireysel başvuru yapmak isteyen ilgililerden karara erişimleri ve karar gerekçesini öğrenmeleri beklenir. Bu kapsamda erişilebilir olan nihai kararın en geç üç ay içinde ilgilileri tarafından bulunduğu ve gerekçesinin öğrenildiği kabul edilmelidir. Aksi tespit edilmediği sürece bireysel başvuru için 6216 sayılı Kanun'da öngörülen otuz günlük başvuru süresi bu tarihten itibaren başlayacaktır (*A.C. ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 30).

8.1.4. Olağanüstü kanun yollarına başvuru hâlinde başvuru süresi

Kesin olarak verilen kararlar ile kesinleşmiş kararlar aleyhine gidilebilen denetim muhakemesi yolları olağanüstü kanun yolları olarak bilinmektedir. 5271 sayılı Kanun'a göre olağanüstü kanun yolları; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itiraz yetkisi (m.308), Adalet Bakanlığınca kullanılan kanun yararına bozma veya yargılamanın yenilenmesi müessesesidir (m.311 ile 323).

8.1.4.1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına itiraz yoluna başvurulması talebi halinde başvuru süresi

Temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı itiraz, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. maddesi gereğince Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınmıştır. Dolayısıyla başvurucunun itiraz yoluna gidilmesi istemi, sadece anılan merciin takdirini harekete geçirmeye yöneliktir. Bu kapsamda yapılan taleplerin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır (*Rafet Ünal*, B. No: 2013/1610, 13/6/2013, § 16).

8.1.4.2. Adalet Bakanlığına kanun yararına bozma yoluna gidilmesi talebi yapılması halinde başvuru süresi

5271 sayılı Kanun'un 309. maddesine göre hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararların Yargıtayca bozulmasını isteme yetkisi yalnızca Adalet Bakanlığına tanınmıştır. Dolayısıyla başvurucunun kanun yararına bozma yoluna gidilmesi istemi, sadece anılan merciin takdirini harekete geçirmeye yöneliktir. Bu kapsamda yapılan taleplerin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır (*Menduh Ataç*, B. No: 2013/1751, 13/6/2013, § 16).

8.1.4.3. Yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması halinde başvuru süresi

Yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulmuş olmasının, önceki asıl kararın kesinleşmesine bir etkisi bulunmamaktadır. Eğer, dosya kapsamından asıl kararın başvurucuya tebliğ tarihi anlaşılamıyor ve fakat başvuru onama kararına karşı hakkında kararı veren Mahkemeden yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulmuşsa bu hâlde, söz konusu asıl kararın en geç yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulduğu tarihte öğrenildiği kabul edilmektedir. (*Ümit Tekin*, B. No: 2013/781, 26/3/2013, § 17)

8.2. Adli yargı (hukuk yargılaması) bakımından

12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre olağan kanun yolları istinaf (m.341-360) ve temyizdir (m. 361-373). 6100 Sayılı Kanun'da karar düzeltme usulü bir kanun yolu olarak kabul edilmemiştir. Bununla birlikte, 31/3/2011 tarihli ve 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik

Yapılması Hakkında Kanun'un 30. maddesi ile 6100 sayılı Kanun'a geçici 3 üncü madde eklenmiştir. Buna göre, bölge adlîye mahkemelerinin Resmî Gazete'de ilan edilecek göreve başlama tarihine bir başka ifadeyle yeni kanun yolu sistemi uygulanmaya başlanıncaya kadar, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan kanun yolu sisteminin uygulanmasına devam olunacağı hükme bağlanmıştır. Bu nedenle, Anayasa Mahkemesinin verdiği bireysel başvuru kararlarını 1086 sayılı Kanun'un kanun yollarına ilişkin hükümlerini dikkate alarak verdiği hatırdan uzak tutulmamalıdır. Ayrıca Anayasa Mahkemesince incelenen ve hâlen de incelemeyi bekleyen bireysel başvuru dosyalarında mülga Kanun döneminde verilen pek çok kararın olması nedeniyle bu husus güncelliğini korumaya devam edecektir. Öte yandan, hâlihazırda istinaf kanun yolu tüketildikten sonra Anayasa Mahkemesine ulaşan bireysel başvurular bakımından süre aşımı konusunda verilmiş bir Bölüm veya Genel Kurulu kararı bulunmamaktadır. Bu nedenle istinaf kanun yolundan sonra bireysel başvuru süresinin nasıl belirleneceğine ilişkin bir açıklamaya bu aşamada yer verilememiştir.

1086 sayılı Kanuna göre hukuk davalarında olağan kanun yolları temyiz ve karar düzeltme yoludur. (*Ayla DüNDAR*, B. No: 2013/6047, 23/1/2014, § 20).

8.2.1. Kesin nitelikteki kararlara karşı bireysel başvuru süresi

Kesin nitelikteki kararların öğrenilmesinden itibaren bireysel başvuru süresi başlar. Bu nitelikteki kararlara karşı kanun yoluna başvurulmasının bireysel başvuru süresine bir etkisi bulunmamaktadır (*Nesin Kayserilioğlu*, B. No: 2012/613, 13/6/2013, § 17).

Öte yandan başvuruçular, etkili yol olarak görmedikleri için olağan kanun yolu olan temyiz yoluna başvurmamışlarsa, mahkemece verilen kararın öğrenilmesinden itibaren 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekir. (*Deniz Baykal*, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 34 ve 39)

8.2.2. Maddi hatanın düzeltilmesi yoluna başvurulmuş olmasının bireysel başvuru süresine etkisi

Maddi hatanın düzeltilmesinin kararın tüm yönleriyle yeniden incelendiği yeni bir kanun yolu olmadığı, maddi hata olduğu kabul edilen durumlarda uygulanan istisnai bir yol olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Bu nedenle maddi hatanın düzeltilmesi talebiyle ilgili mercie yapılan başvurunun bireysel başvuru süresinin başlamasına bir etkisi yoktur (*Setenay Çereren*, B. No: 2014/5669, 16/6/2016, § 43).

8.2.3. Olağan kanun yollarına başvurulması hâlinde bireysel başvuru süresi

8.2.3.1. Temyiz yoluna başvurulması hâlinde başvuru süresi

Temyiz yolu tüketildikten sonra yapılan bireysel başvurularda 30 günlük başvuru süresi onama kararının öğrenilmesinden itibaren başlar. Temyiz onama kararının tebliğinden (öğrenilmesinden) itibaren 30 gün içinde yapılmayan bireysel başvurularda süre aşımı nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmektedir (*Ahmet Sağlam*, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 27- 28).

8.2.3.2. Karar düzeltme yoluna başvurulmaması hâlinde başvuru süresi

Anayasa Mahkemesi, karar düzeltme yolu açık olan hükümlerle ilgili başvurularda karar düzeltme yoluna başvurmayı zorunlu görmemekte, bu yolu başvurulmadığında temyiz sonucunda verilen kararın tebliğinden itibaren başvuru süresini başlatmaktadır. Bir başka ifadeyle otuz günlük başvuru süresini karar düzeltme için öngörülen on beş günlük sürenin devamından itibaren başlatmamaktadır (*Fikret Güney*, B. No: 2103/1936, 18/9/2013, § 23)

8.2.3.3. Karar düzeltme yolu kapalı olan kararlara karşı başvuru süresi

Karar düzeltme yolu kapalı olan kararların öğrenilmesinden itibaren bireysel başvuru süresi başlar. Bu nitelikteki kararlara karşı karar düzeltme yoluna başvurulmasının bireysel başvuru süresine bir etkisi bulunmamaktadır (*Erendiz Önal*, B. No: 2014/1133, 30/6/2014, § 32).

8.2.3.4. Karar düzeltme yoluna başvurulması hâlinde başvuru süresi

Karar düzeltme yolu açık olan bir hükme karşı bu yola başvurulmuşsa 30 günlük bireysel başvuru süresi karar düzeltme isteminin reddi kararının öğrenildiği tarihten başlar (*Neriman Kongur ve Diğerleri*, B. No: 2013/1557, 16/4/2013, §§ 23-27)

8.3. İdari yargı bakımından

18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’la 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda değişiklik yapıldıktan sonra idari yargı alanında olağan kanun yolları istinaf ve temyiz olarak kabul edilmiştir. 6545 sayılı Kanun ile itiraz yolu ortadan kaldırılmış bunun yerine idare ve vergi mahkemelerinin (Kanun’da sayılan bazı davalar hariç) kararlarına karşı kural olarak bölge idare mahkemesine “istinaf” yoluyla başvuru hakkı getirilmiştir. Aynı doğrultuda olmak üzere “karar düzeltme” yolu da tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bununla birlikte 2577 sayılı Kanun’un geçici 8’inci maddesinin (1) numaralı fıkrasında, ivedi yargılama usulü hariç olmak üzere 6545 sayılı Kanun’la idari yargıda kanun yollarına ilişkin olarak getirilen hükümlerin, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun’un 3. maddesine göre kurulan bölge idare mahkemelerinin tüm yurttta göreve başlayacakları tarihten sonra verilen kararlar hakkında uygulanacağı, bu tarihten önce verilmiş kararlar hakkında ise kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan kanun yollarına ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir. Bu nedenle, Anayasa Mahkemesinin verdiği bireysel başvuru kararlarını 2577 sayılı Kanun’un kanun yollarına ilişkin eski hükümlerini dikkate alarak verdiği hatırdan uzak tutulmamalıdır. Öte yandan hâlihazırda istinaf kanun yolu tüketildikten sonra Anayasa Mahkemesine ulaşan bireysel başvurular bakımından süre aşımı konusunda verilmiş bir Bölümler veya Genel Kurul kararı bulunmamaktadır. Bu nedenle istinaf kanun yolundan sonra bireysel başvuru süresinin nasıl belirleneceğine ilişkin bir açıklamaya bu aşamada yer verilememiştir.

Bu çerçevede, Anayasa Mahkemesinin verdiği bireysel başvuru kararlarını 6545 sayılı Kanun’la idari yargıda kanun yollarına ilişkin yapılan değişikliklerden önceki hükümleri dikkate alarak verdiği hatırdan uzak tutulmamalıdır. Öte yandan hâlihazırda istinaf kanun yolu tüketildikten sonra Anayasa Mahkemesine ulaşan bireysel başvurular bakımından süre aşımı konusunda verilmiş bir karar bulunmamaktadır. Bu nedenle istinaf kanun yolundan sonra bireysel başvuru süresinin nasıl belirleneceğine ilişkin bir açıklamaya bu aşamada yer verilememiştir.

8.3.1. Kesin nitelikteki kararlara karşı bireysel başvuru süresi

2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinin birinci fıkrasında konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olduğu ve bunlara karşı olağan kanun yollarına başvurulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu çerçevede söz konusu kararların öğrenilmesinden itibaren 30 gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

8.3.2. Olağan kanun yollarına başvurulması hâlinde bireysel başvuru süresi

8.3.2.1. İtiraz yoluna başvuru hâlinde başvuru süresi

2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinin birinci fıkrasında sayılan konular hakkında idare ve vergi mahkemeleri tarafından kurul hâlinde verilen nihai kararlara ve tek hâkimle verilen nihai kararlara karşı itiraz kanun yoluna başvurulabilmektedir.

Bölge idare mahkemesinin, itiraz üzerine önüne gelen ilk derece mahkemesinin kararını onaması ya da bozarak esas hakkında kendisinin yeni bir karar vermesi hâlinde karar kesinleşmemektedir. Bu kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme başvurusu yapma imkanı bulunmaktadır. Bölge idare mahkemesinin itiraz üzerine verdiği kararlara karşı temyiz yolu ile Danıştaya başvurulamaz. Bölge idare mahkemesi kararının tebliğinden itibaren süresinde bireysel başvuruda bulunmak gerekmektedir (*Fikret Güney*, B. No: 2013/1936, 18/9/2013, § 23).

Başvurucunun, karar düzeltme yolunu etkili görmesi ve bu yola başvurusu hâlinde karar düzeltme sonucu beklenmelidir. Bu durumda karar düzeltme talebine ilişkin kararın tebliğinden itibaren otuz günlük başvuru süresi başlar (*Neriman Kongur ve Diğerleri*, B. No: 2013/1557, 16/4/2013, §§ 23-27).

8.3.2.2. Temyiz yoluna başvuru hâlinde başvuru süresi

İlk derece mahkemesi olan idare ve vergi mahkemelerinin tek hâkimle baktıkları davalar ile (heyet hâlinde verileceği belirtilen ancak İYUK'un 45. maddesinde sadece itiraz yoluna başvurulabileceği belirtilen kararlar

dışında) heyet hâlinde verilen nihai kararlara karşı ancak temyiz yoluna başvurulabilir.

Danıştay Kanunu'nun 24. maddesinde sayılan konularda Danıştay, özel görevli ilk derece mahkemesi konumundadır. Danıştay dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdikleri nihai kararlar, Danıştay İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarında temyiz yolu ile incelenir.

İdari davalarda temyizde verilen onama, kısmen onama ya da düzelterek onama kararlarının tebliğinden itibaren bireysel başvurunun 30 gün içinde yapılması gerekmektedir (*Fikret Güney*, § 24; *Ahmet Sağlam*, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § § 27- 28).

8.3.2.3. Karar düzeltme yoluna başvuru hâlinde başvuru süresi

İdari yargıda olağan kanun yollarından birisi de karar düzeltme olup, karar düzeltme, henüz kesinleşmemiş nihai kararlara karşı başvurulmuş bir yoldur. Danıştay aşamasında karar düzeltme yoluna başvurulduğunda karar düzeltme talebi reddedilirse, onanan ilk derece mahkemesinin kararı, Danıştayın onama kararına karşı başvurulmuş karar düzeltme talebinin reddedildiği tarihte kesinleşmiş olur. Bu yolda verilen kararın öğrenilmesinden itibaren 30 gün içinde başvuru yapılması gerekir (*Neriman Kongur ve diğerleri*, §§ 23-27). Karar düzeltme sonrasında Danıştay, temyiz incelemesi sırasında bozmuş olduğu bir kararı onayabilir. Bu karara karşı yeniden ikinci kez karar düzeltme yoluna gidilemeyeceği için karar düzeltme incelemesi sonucu verilen onama kararının verildiği tarihte, onanan ilk derece mahkemesi hükmü kesinleşmiş olur.

Aynı şekilde, bölge idare mahkemesi tarafından karar düzeltme talebi reddedildiği tarihte karar kesinleşmiş olacağından bu yolda verilen kararın öğrenilmesinden itibaren 30 gün içinde başvuru yapılması gerekir.

Eğer başvuru, temyiz onama kararından sonra etkili olarak kabul görmediği karar düzeltme yoluna başvurmamış ise bu durumda temyiz onama kararının tebliğ tarihi, bireysel başvuruya başvurma süresi açısından büyük önem taşımaktadır. İdari yargılamada temyiz incelemesi sonucu verilen onama kararına karşı, olağan bir kanun yolu olduğu kabul edilmekle birlikte etkili görülmeyle karar düzeltme kanun yoluna başvurulmuşsa,

temyiz onama kararıyla başvuru yolları tüketildiğinden onama kararının öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekmektedir (*Taner Kurban*, B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 23)

Başvurucu, karar düzeltme talebine başvurmayı düşünmemekte ise, bu durumda temyiz onama kararının tebliğinden itibaren 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunmalıdır. Burada süre, hukuk davalarında olduğu gibi, karar düzeltme yoluna başvuru süresinin bittiği tarihten değil, temyize ilişkin nihai kararın tebliğinden başlamaktadır (*Fikret Güney*, B. No: 2103/1936, 18/9/2013, § 23).

8.4. Askeri idari yargı bakımından

8.4.1. Karar düzeltme yoluna başvurulmaması hâlinde başvuru süresi

Askerî Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) asker kişileri ilgilendiren ve askerî hizmete ilişkin idari eylem ve işlemlerden doğan uyuşmazlıkların görüldüğü ilk ve son derece mahkemesidir. Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin kararları kesindir. 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 63. maddesine göre Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Daire ve Daireler Kurulu tarafından verilen kararlar verildiği tarihte kesinleşir. Kesin nitelikli hükümler dosya üzerinden ya da başvurusunun yokluğunda verilmiş ise bireysel başvuru süresi kararın tebliğinden itibaren başlamaktadır.

8.4.2. Karar düzeltme yoluna başvurulması hâlinde başvuru süresi

Askerî idari yargıda karar düzeltme yoluna başvurulması hâlinde bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle karar düzeltme incelemesinin sonucunun beklenmesi, bu yolun tüketilmiş olması gerekmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bireysel Başvuruda Düşme Kararı

Dr. Recep Kaplan

1. İLGİLİ MEVZUAT

1.1. Kanun

6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası:

Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İktüzükle düzenlenir."

6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası:

Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir.

1.2. İktüzük

Anayasa Mahkemesi İktüzüğü'nün 80.maddesi:

(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi.

b) Başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması.

c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkra da belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir.

2. GENEL AÇIKLAMA

6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrasında davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilebileceği belirtilmiş ise de bireysel başvurular konusunda düşme kararı verilebilecek durumlar en kapsamlı biçimde Anayasa Mahkemesi İktüzüğü'nün 80. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

- Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi,
- Başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması,

- İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması,

• Komisyonlar veya Bölümlerce saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi

hallerinde Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında düşme kararı verilebilir.

İçtüzüğün yukarıdaki hükmünde yer verilmemiş olsa da; Komisyonlar ve Bölümler tarafından kabul edilebilirlik ve esasa dair verilebilen kararları alma yetkisine sahip olan Genel Kurulun da düşme kararı verme yetkisine sahip olduğu söylenebilir.

Komisyonlar, Bölümler veya duruma göre Genel Kurul; yukarıdaki kapsamda kalan bir başvuru hakkında düşme kararı vermek yerine, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir.

3. DÜŞME KARARI VERİLEBİLECEK HALLER

3.1. Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi

6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesine göre başvurunun başvurunun her aşamasında başvurudan feragat etmesi mümkündür. Feragat, kelime olarak "*vazgeçme*" anlamına gelir. 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrasına göre bu konuda uygulanması gereken 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 307. maddesinde, "*Feragat, davacının, talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir*" şeklinde tanımlanmıştır. Başvurucunun talep sonucundan vazgeçmesi hâlinde Anayasa Mahkemesi tarafından, başvurunun İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki hüküm kapsamında incelemeye devam edilmesi gereken istisnai başvurular arasında bulunup bulunmadığı değerlendirilecektir. İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki istisnalar arasında olmayan başvuru hakkında "feragat" nedeniyle düşme karar verilmesi gerekir (*İrfan Akkaya*, B. No: 2012/69, 12/2/2013, §§ 16, 17).

3.2. Başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi gereğince başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması Bölümler ya da Komisyonlarca düşme kararı verilebilir. Örneğin bir başvuru konusu olayda, başvuru vekilinin, kendisine tanınan süre içerisinde bireysel başvuru harcını tamamlamamış olmasının, başvurucunun davasını takipsiz bıraktığı anlamına gelmekte olduğu belirtilmiş ve düşme kararı verilmiştir (*Ahmet Özışık*, B. No:2013/2714, 6/10/2015, § 28).

Bir başka başvuruya konu olayda, başvurucular vekili, verdiği dilekçesiyle bazı başvurucuların Derece Mahkemesi kararında yer almadıklarını, bu nedenle anılan başvuruculara ilişkin olarak başvuruya devam edilmediğini bildirmiştir. Başvurucular vekilinin 21/1/2014 tarihli dilekçesiyle bir kısım başvurucular yönünden başvuruya devam etmediğini bildirmesi nedeniyle anılan başvurucuların yaptığı başvuruların takipsiz bırakılması nedeniyle başvurunun düşmesine karar verilmiştir (*Arzu Kafesci ve diğerleri*, B. No: 2013/9322, 8/9/2014, §24-25)

3.3. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi gereği Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olmasından dolayı başvurunun düşmesine karar verebilir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 23). Örneğin bir başvuru konusu olayda, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiasının Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığınca alınan kararla sonuçlanmış olduğu dikkate alınarak ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalktığı gerekçesiyle düşme kararı verilmiştir (*Hüseyin Özdemir*, B. No: 2013/7455, 25/3/2015, § 38,39).

Bir başka başvuruya konu olayda, katıldığı ihale sonucunda idare ile aralarında imzalanan sözleşme uyarınca teslim ettiği mallara ilişkin bedelin ödenmediği gerekçesiyle idare aleyhine yürüttüğü ilamsız icra takibine rağmen alacağını tahsil edemediğini belirterek mülkiyet hakkının ve hak arama özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri süren başvuru, başvurunun incelemesinin devam ettiği sırada Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçesinde ise takip konusu alacağına kavuştuğunu bildirmiştir. Bu başvuruda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalktığı gerekçesiyle düşme kararı

verilmiştir (*Babadağlar Gıda Tem. Nak. Oto. İnş. Turz. Taah. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No:2013/8525, 9/9/2015, § 23,24).

Birbaşka başvuruya konu olayda başvurucunun, haklarının ihlaline sebep olarak gösterdiği İdare Mahkemesi kararlarının, açtığı hüküm uyumsuzluğu davası sonucunda Uyuşmazlık Mahkemesi kararıyla kaldırılmasına, lehine verilen Asliye Ticaret Mahkemesi kararının benimsenmesine ve mevcut hüküm uyumsuzluğunun bu şekilde giderilmesine karar verildiği görülmüş ve bu suretle başvurucunun mülkiyet ve adil yargılanma haklarına ilişkin mağduriyetine konu ettiği Mahkeme kararları Uyuşmazlık Mahkemesi kararıyla ortadan kaldırıldığından başvuruya konu ihlal iddiası açısından ihlal ve sonuçları da ortadan kalkmıştır. Bu başvuruda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalktığı gerekçesiyle düşme kararı verilmiştir (*Mehmet Emin Bülbül*, B. No: 2014/4463, 16/6/2016, § 46-48).

3.4. Mahkemece saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi çerçevesinde, Mahkemece saptanan herhangi bir gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi durumunda düşme kararı verilebilir.

3.4.1. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmamasına ilişkin örnekler

3.4.1.1. Yargıtay dairesinin maddi hata düzeltme talebini kabul etmesi

Bir başvuru konusu olayda, başvurucunun açmış olduğu iş akdinin feshinin geçersizliğine ve işe iadesine karar verilmesi istemli davada, davanın açılmamış sayılmasına karar verilmiş ve karar Yargıtayca onanmış ise de daha sonra verilen maddi hata düzeltme dilekçesi üzerine Yargıtay maddi hata düzeltme talebini kabul etmiş ve ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur. Bu başvuruda başvurucunun iddialarının özü, ilk derece mahkemesinde açmış olduğu davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesinin ve bu kararın Yargıtayca onanmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğidir.

Ancak başvuru bireysel başvuruyu yaptıktan sonra, Yargıtayca maddi hata düzeltme talebi kabul edilmiş ve ilk derece mahkemesinin davanın açılmamış sayılmasına dair kararı bozulmuştur. Dolayısıyla başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmediğinden başvuru hakkında düşme kararı verilmiştir (*H.L.*, B. No: 2013/66, 16/5/2013, § 16-18).

3.4.1.2. Yargıtay tarafından kanun yararına bozma kararı verilmesi

Başvuru Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduktan sonra başvuruya konu mahkeme kararının kanun yararına bozulmuş olması da başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığını gösterir ve başvurular hakkında düşme kararı verilebilir. Örneğin bir başvuru konusu olayda, başvuru Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduktan sonra kendisi aleyhine verilen sürücü belgesinin daimi olarak geri alınmasına ilişkin kararın, Yargıtay kararı ile kanun yararına bozulmasına karar verilmiştir. Böylece başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığından düşme kararı verilmiştir (*Serkan Madsar*, B. No: 2012/751, 16/10/2014, § 21,22).

3.4.1.3. Başvuru yapıldıktan sonra başvuru hakkındaki yakalama emrinin geri alınması

Bazı koşullar altında, başvuru Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduktan sonra gelişen koşullara bağlı olarak mağdurluk statüsü sona ermişse, bir başka ifadeyle mağduriyetinin giderimine imkân sağlayan yeni koşullar ortaya çıkmışsa başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle düşme kararı verilebilir. Örneğin başvuru konusu bir olayda, başvuru, hakkında yakalama emri bulunduğu ve kaçak yaşadığı bir dönemde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru tarafından bireysel başvuruda bulunduktan sonra hakkında yakalama emri çıkartılmasına dayanak yapılan kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması üzerine İnfaz Hâkimliği başvuru hakkındaki yakalama emrini geri almıştır. Sözü geçen kural Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir. Böylece başvuru Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan özgürlük ve güvenlik hakkına yönelik müdahalenin giderilmiş olması

nedeniyle başvuru kişinin mağdurluk statüsünü kaybettiği anlaşıldığından, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle düşme kararı verilmiştir (*Fetih Ahmet Özer*, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, §30-34).

3.4.1.4. Başvuru yapıldıktan sonra başvuru hakkındaki yurt dışına çıkış yasağı tedbirinin kaldırılması

Bir başvuruda, başvuru, hakkındaki yurt dışına çıkış yasağı tedbirinin kaldırılması ya da söz konusu adli kontrol tedbirinin bir başka adli kontrol tedbirine çevrilmesi talebinde bulunmuştur. Başvuru Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduktan sonra yurt dışına çıkış yasağının kaldırılması için tekrar ilgili Mahkemeye de başvurmuştur. İlgili mahkeme başvuru hakkında verilen yurt dışına çıkamamak tedbirinin kaldırılmasına karar verilmiştir. Böylece başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı anlaşıldığından düşme kararı verilmiştir (*Mehmet Haberal* (2), B. No: 2014/1050, 28/5/2014, § 25-28; *Sinan Aydın Aygün*, B. No: 2014/923, 16/7/2014, § 18).

3.4.1.5. Aleyhe hükmedilen vekâlet ücretinin tahsilinden idarenin vazgeçmesi

Bir başka başvuru konusu olayda başvuru, açtığı tazminat davasında lehine karar verilen tazminata yakın miktarda vekâlet ücretine hükmedildiğini belirterek adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür ise de tazminat davasına konu kararın kesinleşmesini takiben ise başvuru kişinin davalı idareye müracaatı üzerine idare tarafından anılan kararda hükmolunan söz konusu vekâlet ücretinin tahsilinden vazgeçildiği ve bu vazgeçmeye ilişkin kararın başvuruya bildirildiği görüldüğünden başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı gerekçesiyle düşme kararı verilmiştir (*Oktay Can*, B. No:2013/6379, 14/10/2015, § 66-72, Aynı yönde *Metin Dilmaç ve diğerleri*, B. No:2013/1439, 14/10/2015, § 64).

3.4.1.6. Başvuru kişinin başvuru yaptıktan sonra ölmesi

Başvuru kişinin başvuru yaptıktan sonra vefat etmiş olduğu bazı durumlarda da başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı anlaşıldığından düşme kararı verilebilir.

3.4.1.6.1. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının mal varlığı haklarına ilişkin olmadığı durumlarda

Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının mal varlığı haklarına ilişkin olmadığı, bu açıdan mirasçılar bakımından doğrudan veya dolaylı da olsa başvurunun devamında herhangi bir hukuki yarar bulunmadığı durumlarda ölen başvuruçular açısından başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı anlaşıldığından düşme kararı verilebilir (*Mehmet Bolat ve Diğerleri*, B. No: 2013/5974, 10/3/2016, § 49-51).

3.4.1.6.1.1. Kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin başvurularda

Bir başvuru konusu olayda, şartla tahliyenin geri alınmasına dair kararın kaldırılmasını sağlamayı hedefleyen bireysel başvurunun karara bağlanmasının, başvuruçunun ölmüş olması nedeniyle bir fayda sağlamayacağı gözetilerek, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan sebeplerin başvuruçunun ölümü ile ortadan kalmış olması nedeniyle, başvuru hakkında düşme kararı verilmiştir (*Mehmet Avcı*, B. No: 2013/805, 21/1/2015, § 22-23).

3.4.1.6.1.2. Kötü muamele yasağına ilişkin başvurularda

Başvuruçunun annesi ve babasıyla birlikte başvuruda bulunduğu, başvuruçunun kötü muameleyle maruz kaldığı ve bu olay nedeniyle yapılan soruşturmanın etkili yürütülmediği iddialarını içeren bir başvuru konusu olayda, kötü muamele yasağına ilişkin şikâyetleri bulunan başvuruçunun bireysel başvuruda bulunduktan sonra ölmesi nedeniyle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşılarak ölen başvuruçudan başvurunun düşmesine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (*Engin Gök ve diğerleri*, B. No: 2013/3955, 14/4/2016, § 57-58).

3.4.1.7. Mahkeme kararlarının icra edilmediği şikâyetiyle yapılan başvurularda başvuru yapıldıktan sonra icranın gerçekleşmiş olduğu bazı durumlar

Başvuruçunun temel şikâyetinin Mahkeme kararının yerine getirilmemesi olduğu, bireysel başvuruya konusu kararın bireysel başvuru

incelemesi devam ederken kararın kesinleşmesinin ardından makul sürede uygulandığı ve bu karara istinaden başvurucuya malullükten doğan haklarının iade edildiği bir başvuruda başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı ve başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı sonucuna ulaşıldığından başvuru hakkında düşme kararı verilmiştir (*Necmi Karakuş*, B. No: 2014/3240, 26/10/2016, § 26-27).

3.4.1.8. Bireysel başvuruya konu şikâyetlerin AİHM tarafından karara bağlandığı ve AİHM kararından ayrılmayı gerektirecek bir nedenin bulunmadığı durumlar

Bireysel başvuruya konu şikâyetlerin AİHM tarafından karara bağlandığı, bu karardan ayrılmayı gerektirecek başvuru tarafından ileri sürülen farklı bir neden bulunmadığı ve bu yönde bir belgenin de ibraz edilmediği bir başvuruda başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı ve başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı sonucuna ulaşıldığından başvuru hakkında düşme kararı verilmiştir (*Şamil Camekan*, B. No: 2014/928, 13/7/2016, , § 51-53).

3.4.1.9. Bireysel başvuruya konu ihtiyati haciz kararının bireysel başvuru incelemesi devam ederken kaldırılması

Bireysel başvuruya konu ihtiyati haciz kararının bireysel başvuru incelemesi devam ederken hükümsüz kalarak kaldırıldığı ve bu karara istinaden haczedilen paranın başvuru Şirkete iade edildiği, takip dosyasının da kapatıldığı bir başvuruda başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı ve başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı sonucuna ulaşıldığından başvuru hakkında düşme kararı verilmiştir (*ABC Çağdaş Dershaneçilik Eğitim Turizm Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2014/4806, 16/6/2016 § 33-35).

3.4.1.10. Bireysel başvuruya konu ihtiyati tedbir kararının bireysel başvuru incelemesi devam ederken kaldırılması

Bireysel başvuru yapıldıktan sonra, başvuru konusundaki şikâyetine konu ettiği ihtiyati tedbir kararı, başvuru konusundaki mağduriyetini sona erdirecek şekilde kaldırıldığından başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı gerekçesiyle başvuru hakkında düşme kararı verilmiştir (*Liora Razon*, B. No: 2013/7172, § 41-42).

3.4.1.11. Herhangi bir süreye bağlanmaksızın başvuru iyileşinceye kadar infazın geri bırakılması

Bireysel başvuruya konu hapis cezasının infazının herhangi bir süreye bağlanmaksızın başvuru iyileşinceye kadar geri bırakılmasına karar verildiği tespit edilen bir başvuruda başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı anlaşıldığından başvuru hakkında düşme kararı verilmiştir. (*Salih Tuğrul*, B. No: 2014/1988, § 25-26).

3.4.1.12. Sınır dışı edilen başvuru konusundaki kendi isteğiyle ülkeyi terk etmesi

Hakkında sınır dışı kararı bulunan başvuru konusundaki kendi rızasıyla Türkiye’den ayrılarak ailesiyle birlikte başka bir ülkeye yerleştirilmesi; dolayısıyla bireysel başvuruya konu edilen sınır dışı kararının uygulanma ihtimali kalmadığı gibi başvuru konusundaki yaşamına veya maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik tehlikenin de ortadan kalktığı anlaşıldığından başvuruda başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı anlaşıldığından başvuru hakkında düşme kararı verilmiştir (*Farah Abdulhameed M. Ali al-Mudhafar*, B. No: 2015/13854, 18/5/2016, § 25-26; D. M., B. No: 2015/4176, 30/9/2015, § 25).

3.4.1.13. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda daha önce karara bağladığı şikâyetler

Bir başvuruda başvuru konusundaki şikâyetinin özünün, hâlihazırda Anayasa Mahkemesinin inceleme ve değerlendirme konusu yaptığı AYİM kararı sonrası ortaya çıktığı ileri sürülen yeni duruma bağlı olarak ceza soruşturması kapsamında verilen kovuşturmayla yer olmadığı kararının kaldırılmaması, taleplerinin ise yine hâlihazırda Anayasa Mahkemesinin etkili ve yeterli bulduğu ceza soruşturmasının yeniden açılması olduğu

anlaşıldığından başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden bulunmadığı gerekçesiyle düşme kararı verilmiştir (*Sadık Koçak ve Diğerleri* (2), B. No: 2013/5880, 10/3/2016, § 33-34).¹

3.4.1.14. Derece mahkemesindeki dava için feragat dilekçesi verilmesi

Bir başvuruda Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapıldıktan sonra, bu başvuruya konu davadan feragat etmek için usulüne uygun olarak ilgili Mahkemesine dilekçe verilmiştir. Böylece başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden bulunmadığı gerekçesiyle düşme kararı verilmiştir (*Yeliz Kasım*, B. No: 2013/6771, 15/12/2015, § 45,46).

¹ Bu gibi durumların mükerrer başvuru olarak değerlendirilebileceği yönündeki görüş için bkz. üçüncü bölüm “Mükerrer Bireysel Başvuru”.

ALTINCI BÖLÜM

Bireysel Başvuruda Zaman Bakımından Yetki Kriteri

Dr. Mücahit Aydın

1. İLGİLİ MEVZUAT

6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası:

Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.

2. GENEL AÇIKLAMA

Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihidir. Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan başvuruları inceleyebilmektedir. Zaman bakımından yetki kamu düzenine ilişkin olduğundan, bireysel başvurunun her aşamasında resen dikkate alınması gerekir (*Hasan Çelen*, B. No: 2012/73, 5/3/2013, § 16; *Zafer Öztürk*, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18). Dolayısıyla, Mahkeme, bireysel başvurunun her aşamasında zaman bakımından yetkisinin bulunmadığına karar verebilir.

Anayasa Mahkemesi, zaman bakımından yetkisi için bir tarih belirlenmesinin hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğı olduğunu belirtmiştir. Hukuk güvenliği ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmelerini, devletin de hukuki düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Kanunlar, ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanır. Mahkemenin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı olarak da bireysel başvuruya ilişkin düzenlemelerin yürürlüğe girdiğı, diğeri bir ifadeyle Mahkeme'nin bireysel başvuruları kabul etmeye başladığı 23/9/2012 tarihi belirlenmiştir. Bu şekilde zaman bakımından yetki için bir tarih belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir sonucudur. (*Zafer Öztürk*, § 18.)

Zaman bakımından yetki kamu düzenine ilişkin olduğundan, bireysel başvurunun her aşamasında resen dikkate alınması gerekir (*Hasan Çelen*, B. No: 2012/73, 5/3/2013, § 16). Dolayısıyla, Mahkeme, bireysel başvurunun her aşamasında zaman bakımından yetkisinin bulunmadığına karar verebilir. Örneğin, Komisyonca kabul edilebilir bulunarak Bölüme gönderilen bir başvurunun esas inceleme sırasında zaman bakımından yetki dışında kaldığının anlaşılması durumunda, başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilecektir.

Bir kamu gücü işlem veya kararının bireysel başvuru bakımından ne zaman kesinleşmiş sayılacağı ilgili mevzuat ve başvurulanan kurumun özellikleri doğrultusunda Anayasa Mahkemesi kararlarıyla ortaya konmuştur. Buna göre, bir işlem veya karara karşı başvurulabilecek bir kanun yolunun bulunmaması veya bu kanun yollarının tüketilmesi halinde işlem veya karar şekli anlamda kesinleşir. Dolayısıyla kesinleşme, olağan kanun yollarının tüketilmesi veya bunun için öngörülen sürenin kanun yoluna başvurulmaksızın geçmesi ile gerçekleşir (*Hasan Taşlıyurt*, B. No: 2013/1213, 4/12/2013).

23/9/2012'den önce gerçekleşen ihlal iddiasına konu bir olaya ilişkin işlem veya kararın bu tarihten sonra kesinleşmiş olması durumunda zaman bakımından yetkinin bulunduğu açıktır.

Bir başvuru açısından zaman bakımından yetkisizlik söz konusu olduğunda, kabul edilebilirlik kriterleri hiyerarşisi gereği bu başvurunun ayrıca süresi içinde yapılıp yapılmadığı ya da kişi veya konu bakımından yetki kapsamında olup olmadığı incelenmez. Bu şekilde bir başvuru diğer kriterler yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur ve esasa hakkında bir inceleme yapılmaksızın reddedilmiş olur (*Nurettin Haldun Gelelioğlu*, B. No: 2013/9579, 26.6.2014, § 27).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de (AİHM) zaman bakımından yetkisinin, aleyhine ihlal iddiasında bulunulan devletin Sözleşme'ye taraf olduğu ya da sözkonusu devletin Mahkeme'nin yargı yetkisini tanıdığı tarihte başlayacağını ve bu tarihten önce meydana gelen olaylara ilişkin şikâyetlerin yetkisi dışında kaldığını kabul etmiştir. Bunun yanında AİHM, zaman bakımından yetkisini belirlerken başvuruya konu olayın meydana geldiği tarihi esas almaktadır (*Blečić/Hırvatistan*[BD], B. No: 59532/00, 8.3.2006, § 70).

Diğer bir ifadeyle, AİHM uygulamasında zaman bakımından yetkinin belirlenmesinde ihlal iddiasına konu olaya ilişkin işlem veya kararın kesinleştiği tarih değil olayın gerçekleştiği tarih dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesi zaman bakımından yetkinin belirlenmesinde AİHM'e göre daha kapsayıcı bir ölçüt uygulamaktadır.

3. BİREYSEL BAŞVURU KAPSAMINDA OLAN TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLGİLİ ZAMAN BAKIMINDAN YETKİ İÇTİHADI

3.1. Yaşam hakkı ve işkence yasağı

3.1.1. Maddi boyutu yönünden

3.1.1.1. Olaylara ilişkin soruşturma ya da yargılamaların 23/9/2012 tarihinden önce kesin bir kararla sonuçlanmış olması

Yaşam hakkı ya da işkence yasağının ihlaline neden olduğu iddia edilen olayların bireysel başvuruların kabul edilmeye başlandığı 23/9/2012 tarihinden önce gerçekleşmiş olması ve bu olaylara ilişkin yürütülen soruşturma ya da yargılamaların da bu tarihten önce kesin bir kararla sonuçlanmış olması durumunda yaşam hakkı ve işkence yasağının maddi boyutuna ilişkin şikâyetler bakımından zaman bakımından yetkisizlik söz konusudur (*Reşit Dülek*, B. No: 2013/7617, 21.1.2016, §§ 31, 32).

3.1.1.2. İddiaların 23/9/2012 tarihinden önce yetkili makamlar önünde dile getirilmiş olmasına karşın soruşturulmamış olması

İşkence yasağı kapsamındaki iddiaların bireysel başvuruların kabul edilmeye başlandığı tarihten önce yetkili makamlar önünde dile getirilmiş olmasına karşın bu iddiaların soruşturulmamış olması durumunda da zaman bakımından yetkisizlik söz konusudur. Gözaltı sırasında maddi ve manevi cebir gördüğü iddialarını yargılama ve temyiz aşamasında dile getirmesine rağmen bu iddiaları yargı makamlarınca değerlendirilmeyen ve Cumhuriyet Savcılığı'na da bildirilmeyen bir başvuru bu iddialarını Anayasa Mahkemesine taşımıştır. Ancak Mahkeme, bireysel başvuruların kabul edilmeye başlanmasından önce 2010 tarihli Yargıtay kararıyla işkence iddialarına yönelik bir soruşturma başlatılmayacağını ortaya çıkmış olması nedeniyle şikâyetin zaman bakımından yetkisi dışında kaldığına karar vermiştir (*Metin Sarıgül*, B. No: 2013/3287, 20.4/2016, §§ 48–50; *aynı yönde bkz. Suna Ökmen ve Dursun Bütünler*, B. No: 2013/717, 20.4/2016, §§ 84–88; *Halil İbrahim Artın*, B. No: 2013/2635, 18/2/2016, § 35).

3.1.1.3. 23/9/2012 tarihinden önceki olaylara ilişkin soruşturma ya da yargılamaların 23/9/2012 tarihinden sonra sonuçlanmış olması

İhlal iddialarına konu edilen olay 23/9/2012 tarihinden önce gerçekleşmiş olsa bile yürütülen soruşturmanın ya da yargılama sürecinin bu tarihten sonra sonuçlanmış olması durumunda, yaşam hakkı ve işkence yasağının maddi boyutuna ilişkin şikâyetler zaman bakımından yetki kapsamında değerlendirilmektedir. Anayasa Mahkemesinin önüne gelen bir başvuruda, başvuru haklarında yürütülen soruşturma nedeniyle 3/11/2001 ila 6/11/2001 tarihleri arasında gözaltında tutuldukları süre içinde kötü muameleye tabi tutulduklarını iddia etmişlerdir. Bu iddialar üzerine açılan kamu davası 20/5/2013 tarihinde sonuçlanmıştır. Başvurucular, işkence yasağının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuşlar, Anayasa Mahkemesi, iddiaya konu olay bireysel başvuruların kabul edilmeye başlandığı 23/9/2012 tarihinden önce gerçekleşmiş olmasına karşın olaya ilişkin kovuşturma bu tarihten sonra sonuçlandığından, ihlal iddialarını işkence yasağının maddi boyutu yönünden zaman bakımından yetki kapsamında değerlendirerek esastan incelemiştir (*Cezmi Demir ve diğerleri*; B. No: 2013/293, 17.7/2014; §§ 62–107; aynı yönde bkz. *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, B. No: 2013/3924, 6/1/2015).

İhlal iddialarına konu edilen olayların 23/9/2012 tarihinden önce gerçekleşmiş olması ve bu kapsamda açılan tam yargı veya tazminat davalarının bu tarihten sonraya sarkmış olması durumunda ise zaman bakımından yetki değerlendirmesinde belirleyici unsur söz konusu davanın etkili başvuru yolu olarak kabul edilip edilmediğidir. Tam yargı ya da tazminat davasının etkili yol olarak görüldüğü durumlarda iddiaya konu olaylar 23/9/2012 tarihinden önce gerçekleşmiş olsa dahi yaşam hakkı ve işkence yasağının maddi boyutu yönünden zaman bakımından yetki söz konusudur; aksi takdirde bu davaların yaşam hakkı ve işkence yasağı kapsamında zaman bakımından yetkini belirlenmesinde bir önemi yoktur (*Sevinç Özdemir ve Diğerleri*, B. No: 2013/2871, 3/2/2016, §§ 41–59; aynı yönde bkz. *Fazlı Karadavut*, B. No: 2013/7346, 17/2/2016).

3.1.2. Usuli boyutu yönünden (etkili soruşturma yükümlülüğü)

3.1.2.1. Olaylara ilişkin soruşturma ya da yargılamaların 23/9/2012 tarihinden önce kesin bir kararla sonuçlanmış olması

Niteliği gereği devam eden bir ihlal olarak değerlendirilebilecek kimi durumların hiçbir sınırlamaya tabi olmadan zaman bakımından yetki içinde olması kabul edilemez. Mahkeme, hukuk güvenliği ilkesinin bir sonucu olarak zaman bakımından yetkisinin sınırlarını kesin olarak belirlemek zorundadır. Mahkeme'nin önüne gelen bir başvuruda başvuru, 10/4/1981 tarihinde kaybolan oğlunun polisler tarafından gözaltına alındıktan sonra işkence edilerek öldürüldüğünü iddia etmiştir. Başvurucunun suç duyurusu üzerine 1986 yılında başlatılan soruşturma hakkında zamanaşımı nedeniyle 14/7/2000 tarihinde karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir. Soruşturmayı kesin olarak sonlandıran karar Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihten önce verildiğinden,¹ etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin ihlal iddiasının Mahkemenin zaman bakımından yetkisi dışında kaldığına hükmedilmiştir (*Zeycan Yedigöl*, B. No: 2013/1566, 10/12/2015, §§ 34–35; aynı yönde bkz. *Abdullah Aydar*, B. No: 2013/64, 30/12/2014; *Mukadder Aksoy ve diğerleri*, B. No: 2013/2943, 14/4/2016).

3.1.2.2. 23/9/2012 tarihinden önceki olaylara ilişkin soruşturma ya da yargılamaların 23/9/2012 tarihinden sonra sonuçlanmış olması

Yaşam hakkı ve işkence yasağına ilişkin etkili soruşturma yükümlülüğü zaman bakımından yetkinin başladığı tarihten önce ortaya çıkmış olsa dahi soruşturmanın bu tarihten sonra devam etmesi halinde Mahkeme zaman bakımından yetkilidir. Nitekim Mahkeme, 5/3/2008 tarihinde gerçekleşen bir ölüm olayına ilişkin soruşturmanın zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden sonra sonuçlandırılmış olması nedeniyle zaman bakımından yetkisi kapsamında olduğunu belirtmiştir (*İpek Deniz*

1 AİHM, *Zeycan Yedigöl* başvurusuna benzer bir başvuruda, kaybolan kişi bulunamadığı sürece devletin etkili soruşturma yükümlülüğünün devam ettiğini belirterek başvuruyu zaman bakımından yetkisi kapsamında olduğuna karar vermiştir. *Varnava ve Diğerleri/Türkiye* [BD], B. No: 16064/90 ..., 18/9/2009, §§ 147–149). 23.9.2012 tarihinden önce gerçekleşen ve soruşturma süreci de bu tarihten önce sonuçlanan olaylarla ilgili yeni delil ileri sürülmeden daha önce reddedilen bir başvuru yoluna tekrar başvurulmuş olması ihlal iddialarının zaman bakımından yetki kapsamına alınmasını sağlamaz.

ve Diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 95; aynı yönde bkz. C.K., B. No: 2013/8728, 15/12/2015).

3.2. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı

3.2.1. Hükmen tutukluluk kararının 23/9/2012 tarihinden önce verilmiş olması

Kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa mahkûmiyet tarihi itibarıyla kişinin tutukluluk hâli sona erer. Mahkemenin vermiş olduğu mahkûmiyet kararı sonrasındaki tutulma hali “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu” olma değil, Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrasındaki “mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi” kapsamındadır. Mahkûmiyetle birlikte kişi hakkında kuvvetli suç işleme şüphesi veya diğer tutuklama nedenleri sona ermekte ve isnat edilen suçun işlendiği kabul edilerek sanık hakkında cezaya hükmedilmektedir. Tutukluğun sona ermesi açısından mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. AİHM ve Yargıtay da, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma hâlini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir *Korcan Pulatsü*, B. No: 2012/726, 2.7/2013, § 33; *Neytullah Bayram*, B. No: 2014/10339, 15.4/2015, § 44).

Dolayısıyla, tutukluluğun mahkûmiyet kararı ile sona ermesi durumunda, tutukluluğa ilişkin şikâyetlerin zaman bakımından yetki içinde değerlendirilebilmesi için mahkûmiyet kararının 23/9/2012 tarihinden sonra verilmiş olması gerekir. Bu tarihten önce verilen mahkûmiyet kararlarıyla sona eren tutuklamalara ilişkin bireysel başvurular, zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunmaktadır (*Hüseyin Güneş Özmen*, B. No: 2014/1514, 22.9/201; aynı yönde kararlar için bkz. *Cetvel- 1*).

3.2.2. Tutukluluğun serbest bırakılma ile 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiş olması

Anayasa Mahkemesi, tahliye ile sona eren tutuklamalarda tahliyenin bireysel başvuruların kabul edilmeye başlandığı 23/9/2012 tarihinde önce gerçekleşmiş olması durumunda zaman bakımından yetkili olmadığını kabul etmiştir (*A. C. ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016; *Hilmi Yıldız*, 2013/299, 6/1/2016; *Mehmet Emin Sumeli ve Diğerleri*, 2013/3585, 7.7/2015; *Mahmut Çevik*, B. No: 2013/2896, 10.6/2015; *Hayreddin Güzel*, B. No:

2014/2075, 22.6/2015; *Mehmet Ali Aydın*, B. No: 2013/9343, 4.6/2015; *Selçuk Demir*, 2014/9783, 22/1/2015).

3.2.3. Soruşturma dosyasını incelemenin kısıtlanmasının 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiş olması

Savunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeteye konu edilen soruşturma sürecinin 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiş olması durumunda, yargılama süreci bu tarihten sonra devam etmiş olsa dahi zaman bakımından yetkisizlik söz konusudur. Mahkeme'nin önüne gelen bir başvuruda, başvuru, soruşturma aşamasında müdafinin dosyayı inceleme yetkisi kısıtlandığı için aleyhe delillere ulaşamaması nedeniyle yaklaşık dört ay boyunca savunma yapamadan tutuklu kaldığını ve savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ancak ihlal iddiasına konu edilen kısıtlamanın 28/3/2007 tarihinde tebliğ edilen iddianame ile sona ermiş olması nedeniyle başvurunun zaman bakımından yetki dışında kaldığına karar verilmiştir (*Nail Yılmaz*, B. No: 2014/4147, 10/6/2015, §§ 29–30; aynı yönde bkz. *Serkan Akbaş*, B. No: 2013/2342, 21/1/2016; *Abdulvahap Aydemir ve Yusuf Candemir*, B. No: 2013/7349, 1/12/2015; *Ersin Ekmekçi ve Sinan Ekmekçi*, B. No: 2013/6068, 18/11/2015; *Ahmet Şanci*, B. No: 2012/29, 5/11/2014).

3.2.4. Tutukluluğa itirazın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olması

Tutukluluğa itirazın reddine ilişkin kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olması durumunda zaman bakımından yetkisizlik söz konusudur (*Fatma Kurtulan*, B. No: 2012/561, 20/11/2014; *Ahmet Dağcı*, B. No: 2012/260, 26/3/2013).

Mahkemenin önüne gelen bir başvuruda başvuru, 12/1/2012 tarihinde tutuklandığını ancak 12/6/2012 tarihinde mahkeme huzuruna çıkarıldığını, dolayısıyla beş ay süreyle mahkeme önüne çıkarılmadan özgürlüğünden yoksun bırakıldığını ileri sürerek özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkeme, ihlal iddiasına konu tutukluluğun 2/1/2012-12/6/2012 tarihleri arasında Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce gerçekleştiğini belirterek başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (*Gamze Erol [GK]*, B. No: 2013/3072, 2/7/2015, §§ 34–35).

Diğer bir başvuruda, başvuru 24/9/2006 tarihinde tutuklanmış ve 12/5/2008 tarihinde hükümle birlikte tahliye edilmiştir. Temyiz edilen hüküm bozulmuş, bozma ilâmı üzerine başvurunun tutuksuz olarak yargılandığı davada Mahkeme, başvurunun mahkûmiyetine karar vermiş ve bu karar da temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi bireysel başvurunun karara bağlandığı tarih itibarıyla sona ermemiştir. Başvuru tutukluluk durumuna ilişkin incelemeler sonucunda verilen kararların gerekçesiz olduğunu ve formül gerekçelere dayandığını belirterek özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ancak tutukluluk hali 12.5/2008 tarihli hükmün açıklanmasıyla birlikte zaman bakımından yetkinin başlamasından önce sona erdiğinden bu iddialar kabul edilemez bulunmuştur (*Nevzat Ongün*, B. No: 2014/2683, 10/3/2015, §§ 22–23).

30/8/2007 gözüaltına alınması ve 3/9/2007 tarihinde tutuklanması nedeniyle Kanunda öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılması özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini iddia eden bir başvurunun şikâyeti de, ihlal iddiasının dayanağı olan gözüaltı süreci zaman bakımından yetkinin başlamasından önce sona erdiğinden kabul edilemez bulunmuştur (*Salih Şahin*, B. No: 2013/7040, 11/12/2014, §§ 22–23 aynı yönde bkz. *Süleyman Demir*, B. No: 2014/7307, 26/10/2016).

3.3. Mülkiyet hakkı

3.3.1. Mülkiyet hakkına konu edilen taşınmazla hukuki ilişkinin 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiş olması

Mülkiyet hakkı, mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir (*Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi*, 2012/636, 15.4/2014, §§ 36–37). Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre mülkiyetten yoksun bırakma şeklinde mülkiyet hakkına yapılan müdahaleler kural olarak anlık eylemler olup sürekli bir müdahale oluşturmaz (*Agavni Mari Hazaryan ve Diğerleri*, B. No: 2014/4715, 15.6/2016, § 114). Dolayısıyla, mülkiyet hakkına konu edilen taşınmazla hukuki ilişkinin Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları incelemeye başladığı tarih olan 23/9/2012 yılından önce kesinleşmiş bir kararla kesilmiş olması ve bedel talebi ya da tazminat haklarının da bu tarihten önce kesin olarak son bulmuş olması durumlarında, mülkiyet hakkına yönelik şikâyet Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dışında kalmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin önüne gelen bir başvuruda, başvurucuya ait taşınmazın devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerden olması nedeniyle tapunun iptaline ve taşınmaz üzerindeki binanın yıkılmasına dair Mahkeme kararı temyiz incelemesinden geçerek 2/11/1992 tarihinde kesinleşmiştir. Binanın yıkımı idare tarafından 3/5/2010 tarihinde icra kanalıyla gerçekleştirilmiştir. Başvurucu, bedel ödenmeksizin taşınmaz tapusunun iptaline karar verildiğini ve binanın yıkımı nedeniyle zarara uğradığını belirterek 26/10/2010 tarihinde dava açmış ancak bu dava zamanaşımı nedeniyle reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi, sözkonusu taşınmazın mülkiyetinin 2/11/1992 tarihinde kesinleşen Mahkeme kararıyla başvurunun hak alanından çıktığını, karara dayanılarak taşınmaz üzerindeki binanın daha sonraki bir tarihte yıkılmasının bu hukuki durumu değiştirmedikçe ve başvurunun hak alanında herhangi bir değişiklik meydana getirmeyeceğini, tazminat taleplerinin ise zamanaşımı nedeniyle 2010 yılında kesin olarak reddedildiğini belirterek şikâyetlerin zaman bakımından yetkisi dışında kaldığına karar vermiştir (*Suat Özen*, B. No: 2012/1144, 8/4/2015, §§ 29–32; aynı yönde bkz. *Leyla Daimagüler ve diğerleri*, B. No: 2012/1143, 17/7/2014).

Bir başka başvuruda, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları kabul etmeye başladığı tarihten önce şikâyet konusu taşınmaz üzerinde malik sıfatını kesinleşmiş bir kararla kaybeden bir başvurunun, belirli bir kanun hükmüne veya yerleşik ve istikrarlı bir yargı içtihadına dayanmadan açtığı tapunun iptali ve tescili veya haksız tescil nedeniyle alacak davalarının mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceği ve başvurunun tapu iptali ve tescil veya alacak istemine dayanak yaptığı taşınmazla hukuki ilişkisinin bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 tarihinden önce 1989 yılında kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından, başvuruya konu mülkiyet hakkına yönelik şikâyetin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (*Tasfiye Halinde Türk Ticaret Bankası A.Ş.*, B. No: 2013/1665, 10/6/2015, § 33–36).

3.3.1.1. Taşınmaza bağlı bedel talebi haklarının 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiş olması

1968 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında idare adına tescil edilen taşınmaza ilişkin davanın taşınmazın kamulaştırma kapsamında kaldığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle yapılan başvuruda Anayasa

Mahkemesi, başvurucuların mülkiyet hakkına konu ettikleri taşınmazla hukuki ilişkilerinin 23/9/2012 tarihinden 41 yıl önce kesildiğini ve bu taşınmaza bağlı bedel talebi haklarının da 1963 yılında son bulduğunu belirterek mülkiyet hakkına yönelik şikâyetin zaman bakımından yetkisinin dışında kaldığı sonucuna varmıştır (*Yosif Lindiridi ve Manol Lindiridi*, B. No: 2013/2058, 25/6/2015, §§ 38-40; aynı yönde bkz. *Şerafettin Eken ve Diğerleri*, B. No: 2013/1902, 24/6/2015).

3.3.1.2. Kamulaştırma bedelinin tespiti ve taşınmaz malın tescili davasında verilen kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olması

Kamulaştırma bedelinin düşük olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerde ise kamulaştırma bedelinin tespiti ve taşınmaz malın tescili davasında verilen kararın kesinleştiği tarih zaman bakımından yetki açısından belirleyicidir. Söz konusu tespit ve tescil davasında verilen kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olması durumunda, mülkiyet hakkına ilişkin şikâyetler zaman bakımından yetki dışında kalmaktadır (*Abdulselam Tunç*, B. No: 2013/6986, 5/11/2014, §§ 33-34).

3.3.1.3. Mülkiyet hakkına ilişkin şikâyetlerin 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen mahkeme kararına dayanması

Mahkemenin önüne gelen bir başvuru konusu olayda, başvurucunun taşınmazı için takdir edilen kamulaştırma bedelinin artırılması için açtığı dava kısmen kabul edilmiş ve karar 1/5/2000 tarihinde onanarak kesinleşmiştir. Mahkeme tarafından hükmedilen kamulaştırma bedelinin bir kısmı yasal faiziyle 2/1/2002 tarihinde başvurana ödenmiştir. Kalan miktar için başlatılan icra takibi üzerine alacağın son kısmı 12/5/2009 tarihinde ödenmiştir. Başvurucu, kamulaştırma artırım bedelinin bir kısmının mahkeme kararının kesinleşmesinden yaklaşık 1,5 yıl sonra, geri kalan kısmının ise yaklaşık 10 yıl sonra ödendiğini, yasal faizin enflasyon oranı karşısında çok düşük kaldığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun mülkiyet hakkına ilişkin şikâyetlerinin 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen mahkeme kararına dayanması ve alacağın son kısmının 12/5/2009 tarihinde ödenmiş olması nedeniyle ihlal iddialarının zaman bakımından yetkisi dışında kaldığına karar vermiştir (*Fatma Kalkan*, B. No: 2013/9785, 17/7/2014, § 51; aynı yönde bkz. *Mehmet Kökmen ve diğerleri*, B. No:

2013/9783, 17/7/2014; *Halil Kalkan*, B. No: 2013/9787, 17/7/2014; *Müslüm Alkurt*, B. No: 2013/9790, 17/7/2014; *Emine Sağırlıbaş ve Diğerleri*, B. No: 2013/9793, 17/7/2014; *Meryem Alkurt*, B. No: 2013/9786, 17/7/2014; *Osman Alkurt*, B. No: 2013/9791, 17/7/2014; *Hasan Coşkun*, B. No: 2013/9789, 17/7/2014; *Hasan Alkurt*, B. No: 2013/9788, 17/7/2014; *Kadriye Oğuz*, B. No: 2013/9784, 17/7/2014; *Mürvet Karayılan ve diğerleri*, B. No: 2013/9792, 11/3/2015).

3.4. Adil yargılanma hakkı

3.4.1. Makul süre şikâyetlerine konu olan yargılamaların 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiş olması

Makul süre şikâyetlerine konu olan yargılamaların, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları kabul etmeye başladığı 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiş olması durumunda zaman bakımından yetkisizlik söz konusudur. Ancak makul süre değerlendirmesinde yargılama sürecinin sonlandığı tarih uyuşmazlığın türüne göre farklılık gösterebilir. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin yargılamalar kararın icra edildiği tarihte, ceza yargılamaları ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihte sona ermektedir. Medeni hak ve yükümlülüklerde kararın icra edildiği, ceza davalarında ise nihai kararın verildiği tarihin 23/9/2012'den önce olması durumunda zaman bakımından yetkisizlik söz konusudur (*Lütfi Karaca*, B. No: 2013/6808, 4/2/2016; *Mehmet Anduse*, B. No: 2013/6821, 3/2/2016; 1/12/2015; *Hasan Çelik*, B. No: 2013/1396, 25/6/2015; *Halil Aslan*, B. No: 2014/3038, 10/12/2014; *Muhammed Fesih Baydur*, B. No: 2013/7236, 8/9/2014; *İzzet Ekin ve Nusret Ekin*, B. No: 2013/3337, 8/9/2014; *Mehmet Aslan*, B. No: 2014/7040, 22/6/2015; *Arif Durak*, B. No: 2013/7597, 10/3/2015; *Ramazan Odabaşı*, B. No: 2013/2172, 10/3/2015; *Y.İ. Başvurusu*, B. No: 2014/9904, 10/3/2015; *Erol Türkyılmaz*, B. No: 2013/2712, 28/5/2014).

Makul süre şikâyetine konu olan bir yargılama sürecinde, Ankara 5. İş Mahkemesi'nde açılan dava Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin 17/9/2002 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir. Anılan karara dayanılarak Manisa 2. İcra Müdürlüğünde yapılan ilamlı icra takibi üzerine borçlu Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğünce 22/4/2002 tarihinde icra takibine konu borç ödenmiştir. Taiwan Firstohmn Elektronik San. ve Tic. A.Ş. aleyhine başlatılan icra takibi ise bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihte henüz sonuçlanmamıştır. Anayasa Mahkemesi, anılan şirketin özel hukuk

tüzel kişisi olduğu ve aleyhine yapılan icra takibine rağmen alacağın tahsil edilememesinde İcra Müdürlüğüne atfedilebilecek bir kusurun bulunmadığı, dolayısıyla yargılama sürecinin, kamu kurumu niteliğindeki Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğüne 22/4/2002 tarihinde yapılan ödeme ile sona erdiğini belirterek, şikâyetin zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kaldığına karar vermiştir(*Adnan Güzel*, B. No: 2014/2496, 25/2/2015, § 117).

3.4.2. Makul süre şikâyetlerine konu olan yargılamaların 23/9/2012 tarihinde henüz sonuçlanmamış olması

Makul süre şikâyetine konu uyuşmazlığın zaman bakımından yetkinin başladığı tarihte henüz sonlanmamış olması durumunda, sürenin değerlendirilmesinde dikkate alınacak süre yetkinin başladığı tarihten sonraki kısım değil davanın açıldığı tarihten itibaren geçen süredir. Diğer bir ifadeyle, yargılama süreci 23/9/2012 tarihinden önce başlamış olsa bile bu tarihte yargılaması devam eden ya da verilen nihai karar henüz kesinleşmemiş olan davalarla ilgili makul süre şikâyetlerinde, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, yargılama sürecinin başladığı tarihten itibaren geçen süre dikkate alınır (*Cevdet Genç*, B. No: 2012/142, 9/1/2014, § 45).

3.4.3. Mahkeme kararlarının geç icrasının konu edildiği başvurularda, kararın icrasının 23/9/2012 tarihinden önce tamamlanmış olması

Mahkeme kararlarının geç icrasının konu edildiği şikâyetlerde, kararın icrasının 23/9/2012 tarihinden önce tamamlanmış olması durumunda zaman bakımından yetkisizlik söz konusudur. Anayasa Mahkemesinin önüne gelen bir başvuruda, bir devlet üniversitesinde öğretim görevlisi olan başvuru 2010-2011 öğretim döneminde kendisine ders verilmemesine ilişkin olumsuz işleme karşı dava açmış ve söz konusu işlem 6/4/2011 tarihinde iptal edilmiştir. Başvurucu, iptal kararının ancak iki yıl sonra 17/8/2012 tarihinde 2012-2013 güz döneminde uygulandığını belirterek kararın geç uygulanmasından şikâyet etmiştir. Mahkeme, iptal kararının başvuru tarihi itibarıyla henüz kesinleşmemiş olmasına karşın 23/9/2012 tarihinden önce uygulanmış olması nedeniyle şikâyetle konu ihlal iddiasının zaman bakımından yetki dışında kaldığına karar vermiştir (*Gülşin Oral* (2), B. No: 2013/6231, 23/3/2016, § 39).

4. BİREYSEL BAŞVURU KAPSAMINDAKİ HAKLARLA BAĞLANTI KURULMAYAN ZAMAN BAKIMINDAN YETKİ İÇTİHADI

4.1. Yargı kararlarına ilişkin içtihatlar

4.1.1. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş bir yargı kararının bu tarihten sonra tebliğ edilmiş olması

Bir hükme karşı başvurulabilecek kanun yolunun kalmaması veya baştan böyle bir yolun bulunmaması durumunda hüküm şekli anlamda kesinleşir. Kesinleşme olağan kanun yollarının tüketilmesi veya tüketilmesi için öngörülen zamanın geçmesi ile gerçekleşmektedir (*Hasan Taşlıyurt*, B. No: 2012/947, 12/2/2013, § 18). Kanun yollarının tüketilerek nihai bir karar elde edilmesi veya bunun için öngörülen zamanın başvuru yapılmaksızın geçmesi neticesinde 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olan yargı kararları Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır (*Hüsamettin Güler*, B. No: 2013/2188, 10/3/2015; *Gülüşan Yeşil*, B. No: 2013/1448, 19/11/2014; *Erdoğan Duru*, B. No: 2013/2607, 18/6/2014; *Yaşar Uyanık*, B. No: 2013/1710, 18/6/2014; *Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam Paz. Bas. Yay. San. ve Tic. A.Ş.*, B. No: 2012/1056, 16/4/2013; *Nurdan Sesiz*, B. No: 2012/317, 16/4/2013; *Ali Rıza Üçer*, B. No: 2013/8407, 11/3/2015).

23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş bir yargı kararının bu tarihten sonra tebliğ edilmiş olması zaman bakımından yetkinin belirlenmesinde bir önem taşımaz. Bireysel başvuruya konu edilen bir olayda, başvurucunun Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) idari işlemin iptali talebiyle açmış olduğu dava reddedilmiştir. Başvurucu karar düzeltme talebinde bulunmuş, bu talep de 19/9/2012 tarihinde reddedilmiş ve 28/9/2012 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. AYİM'in verdiği kararlar, 1602 sayılı Kanun'un 63. maddesi uyarınca verildikleri tarihte kesin olup kesin hükmün bütün sonuçlarını doğururlar. Dolayısıyla, karar 19/9/2012 tarihinde bireysel başvuruların kabul edilmeye başlanmasından önce kesinleştiğinden zaman bakımından yetki dışında kalmaktadır. Kararın daha sonra tebliğ edilmiş olmasının kesinleşmede ve dolayısıyla zaman bakımından yetkinin belirlenmesinde bir etkisi yoktur (*Ahmet Melih Acar*, B. No: 2012/329, 12/2/2013, §§ 18–20; aynı yönde bk. *Hasan Taşlıyurt*, §§ 19–20).

4.1.2. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş bir yargı kararının bu tarihten sonra kesinleştirilmiş olması

23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen bir yargı kararının bu tarihten sonra kesinleştirilmiş olması söz konusu yargı kararıyla ilgili ihlal iddialarının zaman bakımından yetki kapsamına alınmasını sağlamaz. Kesinleştirme, karara kesinleşme şerhi düşmekten ibaret olup tespit niteliğindedir ve kesinleşme tarihi açısından bir önemi yoktur. Dolayısıyla, zaman bakımından yetkinin belirlenmesinde esas alınacak tarih kesinleştirilme tarihi değil kararın kesinleştiği tarihtir.

Anayasa Mahkemesine yapılan bir başvuruda, başvuru İran uyruklu eşine karşı boşanma davası açmış ve 21/5/2012 tarihinde boşanma kararı verilmiştir. Boşanma kararı uzun süre İran uyruklu eşe karşı tebliğ edilememiş, nihayet 27/6/2012 tarihinde ilan yoluyla tebligat yapılmış, ilan metnine ilan tarihinden itibaren 7 gün sonra kararın tebliğ edilmiş sayılacağı, tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde kararın temyiz edilmemesi halinde ise mahkeme kararının davalılar yönünden kesinleşeceği belirtilmiştir. Temyiz edilmeyerek 4/7/2012 tarihinde kesinleşen karar, başvuru talebi üzerine 8/4/2013 tarihinde kesinleştirilmiştir. Başvuru, kararın çok uzun bir süre tebliği edilememesi ve dolayısıyla kesinleşmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ancak iddia konusu mahkeme kararı bireysel başvuruların kabul edilmeye başlamasından önce 4/7/2012 tarihinde kesinleştiğinden zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur (*Ayla Dünder*, B. No: 2013/6047, 23/1/2014, §§ 23–25).

4.1.3. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen bir karara karşı etkili ya da olağan olmayan yola başvurulması

Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvurunun ikincil nitelikte olması nedeniyle ihlal iddiasına konu edilen eylem ve işlemlere karşı mevzuatta öngörülen idari ve yargısal hukuk yollarının tüketilmesi zorunlu olmakla birlikte, hiçbir idari veya yargısal yol öngörülme-yen kesin nitelikteki işlemlere karşı bu yollara başvurulması bireysel başvuru müessesesi açısından başvurucuya bir hak kazandırmaz (*Remziye Güney Uyanıker*, B. No: 2013/1717, 18/11/2015, § 33). Dolayısıyla, mevzuatta öngörülme-yen idari veya yargısal yola başvurulması bireysel başvuruda zaman bakımından yetkinin belirlenmesi açısından bir önem taşımaz.

Olağan kanun yollarının tüketilmesiyle kesinleşen mahkeme kararlarından sonra, kararların yerine getirilmesi konusunda yetkisi bulunmayan kurum veya organlara başvuruda bulunulması etkili bir başvuru yolu olmadığından, bu şekilde bir başvurunun zaman bakımından yetkiye bir etkisi bulunmamaktadır. Başvurulan yolun, bireysel başvuruya konu edilen olaya çözüm getirme, diğer bir ifadeyle Anayasa'yı ihlal ettiği iddia edilen hususun düzeltilmesini ve ihlalin ortadan kaldırılmasını sağlayabilme özelliğine sahip olması gerekir. Başvuru konusu olaya etkin bir çözüm getirme yetkisi olmayan kurum ve organlara başvurularak davanın canlandırılması ve başvurunun zaman bakımından yetki kapsamına alınması mümkün değildir (*Nurdan Sesiz*, B. No: 2012/317, 16/4/2013, § 19).

Bireysel başvuruya konu edilen bir ihlal iddiasında, başvuru 2797 sayılı Kanun'un 17. maddesinin üçüncü fıkrası gereği yargı yolu kapalı olan Yargıtay Başkanlar Kurulunun 21/5/2008 tarihli kararına karşı İdare Mahkemesinde dava açmıştır. İdare Mahkemesince dava konusu olayda uygulanacak kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılık iddiası ciddi bulunarak itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulmuş, Anayasa Mahkemesince itirazın reddine karar verilmesiyle 18/6/2010 tarihinde başvuru davanın reddine karar verilmiştir. Ret kararı 11/11/2011 tarihinde onanmış, karar düzeltme talebi ise 23/1/2013 tarihinde reddedilmiştir.

Başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvuruda Anayasa Mahkemesi, ilgili kanun hükmü gereği Yargıtay Başkanlar Kurulunun kararının verildiği gün 21/5/2008 tarihinde kesinleştiğini, söz konusu karara karşı etkin bir çözüm getirme yetkisi bulunmayan İdare Mahkemesine dava açılmasının kararın kesinleşmesi açısından bir önem taşımadığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, ayrıca, somut norm denetimi yoluyla davada uygulanacak kanun hükmünün iptali talebinde bulunulmasının da İdare Mahkemesine başvuruyu etkili bir yol hâline getirmeyeceğini ifade etmiştir. İhlal iddiasına konu edilen karara karşı etkili olmayan yargı yoluna başvurulması kararın kesinleşme tarihini etkilemediğinden, başvuru zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur (*Remziye Güney Uyanıker*, §§ 33-37; aynı yönde bkz. *Nesin Kayserilioğlu*, B. No: 2012/613, 13/6/2013; *Nurettin Haldun Gelelioğlu*, B. No: 2013/9579, 26/6/2014; *Yalçın Yanık*, B. No: 2013/3718, 20/1/2016).

Olağan olmayan yargı yollarına başvurulması da bireysel başvuruda zaman bakımından yetkinin belirlenmesinde bir önem taşımamaktadır. Başvuru konusu bir olayda, başvuru, hakkında tesis edilen idari para cezasına itiraz etmiş, itiraz 19/8/2011 tarihinde reddedilmiş ve olağan kanun yolu bu tarihte tamamlanmıştır. Başvurucunun, itirazın reddinden sonra hâkimlerin hukuki sorumluluğundan bahisle açtığı tazminat davası ise 1/10/2013 tarihinde reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi, tazminat davasının idari yaptırımlara karşı başvurulabilecek olağan bir kanun yolu olmadığını ve sonradan açılan davanın idari para cezasına ilişkin kesin nitelikteki karar üzerinde bir etkisi bulunmadığını belirtmiştir. İdari para cezasına ilişkin kesin karar ise 23/9/2012 tarihinden önce verilmiş olduğundan, başvuru zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur (*Adomed Medikal İthalat İhracat ve Pazarlama Limited Şirketi* B. No: 2013/7909, 13/4/2016, §§ 28–31).

4.1.4. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen bir karara karşı olağanüstü kanun yollarına başvurulması

Bireysel başvuruda bulunmak için olağanüstü kanun yollarının tüketilmesi gerekmediği gibi sırf bu yollara başvurulmuş olmasının da zaman bakımından yetki açısından bir önemi yoktur. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen bir karara karşı yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulması ya da kanun yararına bozma yönünde yetkili makamların harekete geçmesini sağlamak üzere talepte bulunulması söz konusu davaya ilişkin ihlal iddialarının zaman bakımından yetki dışında kalmasını değiştirmez.

4.1.4.1. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen bir karara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması

Yargılamanın yenilenmesi, kanunda düzenlenen sebeplerle maddi anlamda kesin hükmün ortadan kaldırılarak daha önce kesin bir hükümle sonuçlandırılmış uyuşmazlığın yeniden yargılanmasını sağlayan olağanüstü bir kanun yoludur. Ancak kesinleşmiş hükmün ortadan kaldırılması bakımından, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulmuş olması tek başına yeterli olmayıp, bunun için, incelemeyi yapan mahkemenin talebi yerinde görerek yargılamanın yenilenmesine karar vermesi gereklidir. Bu doğrultuda yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilip, kesin hükme konu olan uyuşmazlık yeniden ele alınmadığı sürece, önceki karar ve bu kararın

kesinliği geçerliliğini koruyacaktır. Bu nedenle, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı olan 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş kararlara ilişkin ihlal iddialarının, sırf yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulmuş olması sebebiyle zaman bakımından yetki kapsamı içerisinde değerlendirilmesi mümkün değildir (*Lokman Sapan*, B. No: 2013/723, 21/11/2013, § 21; aynı yönde bk. *Ümit Tekin*, B. No: 2013/781, 26/3/2013; *Keskinkılıç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.*, B. No: 2013/4413, 21/11/2013; *Gülşen Bozkurt*, 2013/4211, 1/12/2015).

4.1.4.2. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen bir karara karşı Adalet Bakanlığından kanun yararına bozma yoluna gidilmesi talebinde bulunulması

Kanun yararına bozma, hâkimler ve mahkemeler tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararlar için öngörülen ve bu kararların Yargıtayca denetlenmesini öngören bir kanun yoludur. Kişiler için doğrudan ulaşılabilir bir yol olmayıp olağanüstü bir kanun yolu niteliği taşıdığından, kanun yararına bozma bireysel başvuru için tüketilmesi gereken bir yol değildir (*Etaş Kum ve Ticaret Mad. Nak. San. A.Ş.*, B. No: 2012/644, 5/3/2013, § 22). Dolayısıyla, bir yargı kararına karşı yetkili makamların kanun yararına bozma yoluna başvurması yönünde bir talep başlı başına söz konusu yargı kararının kesinliğini etkilemeyeceğinden, bu yönde bir talepte bulunulması ve talebin 23/9/2012 tarihinden sonra reddedilmiş olması bu tarihten önce kesinleşmiş bir yargı kararıyla ilgili ihlal iddiaları açısından zaman bakımından yetki sağlamaz.

4.1.5. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş kararlara karşı başarılı olunmayacağı belli olan bir başvuru yoluna tekrar başvurulması

Bireysel başvuruların kabul edilmeye başlandığı tarih olan 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararlara karşı daha önce başvurulduğu ve reddedildiği için başarılı olunmayacağı belli olan bir başvuru yoluna, yeni bir delil ileri sürmeksizin, 23/9/2012 tarihinden sonra tekrar başvurulması sonucu verilen ret kararı üzerine yapılan bireysel başvurunun Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamında olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir (*İbrahim Oğuz Yapar*, B. No: 2012/829, 5/3/2013, § 32).

Anayasa Mahkemesinin önüne gelen bir başvuruda, başvurucağının 13/10/2011 tarihinde kötü muameleye tabi tutulduğunu iddia etmesi üzerine başlatılan soruşturmada 16/3/2012 tarihinde kovuşturmayaya yer olmadığı yönünde verilen karar 19/4/2012 tarihinde başvurucağıya tebliğ edilmiş ve başvurucağı tarafından süresinde itiraz edilmeyerek 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiştir. Başvurucağı, 4/11/2013 tarihinde yeni bir delil ileri sürmeksizin, 13/11/2011 tarihinde kötü muameleye tabi tutulduğu iddiasıyla tekrar şikâyetçi olmuş, bu iddialar hakkında daha önce soruşturma yapıldığı ve kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verildiği ve aynı olaya ilişkin mükerrer soruşturma yapılamayacağı gerekçesiyle kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmiştir. Anılan karar karşı yapılan itiraz 3/1/2014 tarihinde reddedilmiş, bunun üzerine başvurucağı ihlal iddialarını Anayasa Mahkemesine taşımıştır. Anayasa Mahkemesi, iddia edilen olaya ilişkin olarak verilen kovuşturmayaya yer olmadığı kararının 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olması nedeniyle zaman bakımından yetki dışında kalan bir şikâyetin, yeni bir delil ileri sürülmeksizin yapılan yeni bir suç duyurusuyla canlandırılmayacağını belirtmiş, kovuşturmayaya yer olmadığı yönündeki ilk kararın tarihini dikkate alarak başvuruyu kabul edilemez bulmuştur (C.K. (2), B. No: 2014/1920, 22/9/2016, §§ 28–30; aynı yönde bkz. Abdullah Öcalan (2), B. No: 2013/7816, 16/12/2015; Zeycan Yedigöl, B. No: 2013/1566, 10/12/2015; Serap Keskin, B. No: 2013/1815, 16/4/2015; Önder Şanlı, 2013/6176, 6/5/2015; Bekir Resuloğlu, B. No: 2013/3253, 16/7/2014).

4.1.6. İlk derece mahkemesi kararının 23/9/2012 tarihinden önce kısmen onanarak kesinleşmesi

İlk derece mahkemesi kararının 23/9/2012 tarihinden önce kısmen onanarak kesinleşmesi durumunda, onanmayan hususlara ilişkin yargılama bu tarihten sonra devam etse dahi onanan kısım açısından zaman bakımından yetkisizlik söz konusudur. Anayasa Mahkemesinin önüne gelen bir başvuruda, ilk derece mahkemesinin 12/1/2011 tarihli kararı temyiz edilmiş, 1/11/2011 tarihinde davanın esasına ilişkin temyiz itirazları reddedilerek karar yargılama giderleri yönünden bozulmuş, karar düzeltme talebi ise 10/5/2012 tarihinde reddedilmiştir. İlk derece mahkemesince bozma kararına uyularak yargılama giderleri hususunda yeniden hüküm kurulmuş, bu hüküm de temyiz incelemesinden geçerek 1/7/2013 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucağı, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasıyla

bireysel başvuruda bulunmuş, Anayasa Mahkemesi, başvuruya konu şikâyetler yönünden yargılamanın kesinleştiği tarihin, yargılamanın esasına ilişkin itirazlara dair karar düzeltme isteminin reddedildiği 10/5/2012 tarihi olduğunu belirtmiş ve başvuruyu zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (*Mesude Kırıklı ve Asil Akça*, B. No: 2013/7042, 18/11/2015, §§ 23–25).

4.1.7. Birleştirilen davalardan bir kısmının 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmesi

İlk derece mahkemesi tarafından birleştirilen davalardan bir kısmının 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olması durumunda, diğer davaların sonuçlanması bu tarihten sonraya sarkmış olsa da, kesinleşen davalara ilişkin şikâyetler zaman bakımından yetkinin dışında kalmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin önüne gelen bir başvuruda, ameliyat sonrası özürlü kalma nedeniyle doktor aleyhine asliye hukuk mahkemesinde tazminat davası açılmış (asıl dava), daha sonra iş mahkemesinde aynı olay nedeniyle açılan dava asliye hukuk mahkemesinde görülen asıl dava ile birleştirilmiş, yargılamada verilen hüküm temyiz incelemesi sonucu asıl dava yönünden onanarak 16/6/2011 tarihinde kesinleşmiştir. Birleştirilen dava yönünden ise bozma kararı verilmiş ve bu karara uyularak yürütülen yargılama sonucunda verilen hüküm 15/1/2013 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu, birleşen davanın kesinleşmesinden sonra bireysel başvuruda bulunmuş, Anayasa Mahkemesi, asıl davaya yönelik şikâyetlere konu yargılamanın Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları kabul etmeye başlamasından önce 16/6/2011 tarihinde kesinleştiğini belirterek bu şikâyetleri zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (*Uğur Sağlamtaş ve diğerleri*, B. No: 2013/2960, 23/3/2016, §§ 60–61).

4.2. İdari işlemlere ilişkin içtihatlar

4.2.1. 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen disiplin cezaları

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruların kabul edilmeye başladığı 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen disiplin cezalarını incelemeye yetkili değildir. Bu tarihten önce kesinleşmiş bir disiplin cezasının bu tarihten sonra uygulanmış olmasının bir önemi yoktur (*G.S.*, B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 16; aynı yönde bk. *Y.C.K.*, B. No: 2012/889, 26/3/2013). 23/9/2012 tarihinden

önce kesinleşmiş bir disiplin cezasına karşı bu tarihten sonra şikâyet yoluna başvurulmuş olması da disiplin cezasının zaman bakımından yetki kapsamına alınmasını sağlamaz (Özgür Yıldırım, B. No: 2012/595, 26/3/2013, § 19). Kesinleşmiş bir disiplin cezasına ilişkin kararın 23/9/2012 tarihinden sonra tebliğ edilmiş olması da zaman bakımından yetki açısından önem taşımaz.

4.2.2. Yargı denetimine kapalı idari işlemler vasıtasıyla veya YAŞ kararlarıyla 23/9/2012 tarihinden önce alınmış olan ilişik kesme kararları

6191 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (7) numaralı fıkrası ile 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen geçici 32. madde, 12/3/1971 tarihi sonrasındaki yargı denetimine kapalı idari işlemler veya YAŞ kararlarıyla Türk Silahlı Kuvvetleri'nden (TSK) ilişigi kesilenlere bazı haklarının iadesinin sağlanması amacıyla idareye başvuru imkânı getirilmiş ve bu hükümden yararlanabilmek için 6191 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden itibaren 60 gün içinde Milli Savunma Bakanlığına (Bakanlık) başvurulması gerektiği hükme bağlanmıştır.

TSK'yla ilişigi kesilen birçok kimse bu düzenleme kapsamında Bakanlığa başvurmuş, başvuruları reddedilenler ise idari yargıda dava açmışlar ve sonrasında bireysel başvuruda bulunmuşlardır. Bireysel başvurularda, hem ilişik kesme işlemleri hem de idari yargıda verilen ret kararları nedeniyle hak ihlali yapıldığı ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra sonuçlanan davaları zaman bakımından yetki kapsamında değerlendirerek incelemiş, ancak bu davalara konu edilen ve 23/9/2012 tarihinden önce verilmiş olan ilişik kesme kararlarına ilişkin şikâyetleri zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Baybars Çınarlı, B. No: 2013/2349, 20/11/2014; Mehmet Körkü, B. No: 2013/1628, 10/6/2015; Cem Ateşkan, B. No: 2013/4694, 10/6/2015; Gökhan Günaydın, B. No: 2012/1099, 6/5/2015; Cumhuriyet Erman Çakmak, B. No: 2012/659, 6/5/2015; Hüseyin Barzan, B. No: 2012/921, 25/3/2015).

YEDİNCİ BÖLÜM

Bireysel Başvuruda Yer Bakımından Yetki Kriteri

Muharrem İlhan Koç

1. İLGİLİ MEVZUAT

1.1. Anayasa

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

1.2. Kanun

6216 sayılı Kanun'un 45. maddesi

(1) *Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.*

(2) *İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmâl için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.*

(3) *Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz.*

2. GENEL AÇIKLAMA

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla belirtilen bu hak ve özgürlüklerin kamu gücünü kullanan organlar tarafından ihlal edildiği iddiaları bireysel başvuru yoluyla ileri sürülebilir.

6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında başvurunun konusu, kamu gücünün işlemleri, eylemleri ya da ihmalleridir.

*“Kamu gücü”*nü kullanan organlar ise devlet tüzel kişiliği içinde yer alan yasama, yürütme ve yargı organları ve bu organlara tabi olan merciler ile yerinden yönetim kuruluşlarıdır.

Bireysel başvuru kamu gücü kullanan organların icrai ya da ihmali bir eylemine ya da işlemine karşı yapılabilir. 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında Anayasa’dan ve bireysel başvurunun niteliğinden kaynaklanan sebeplere dayanılarak *“kamu gücü”* kavramının kapsamı belirginleştirilmiş; yasama işlemleri ve düzenleyici idari işlemlerin yanı sıra Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasa’nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler bireysel başvurunun kapsamı dışında bırakılmıştır.

Anayasa’nın 148 ve 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesi uyarınca işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle bireysel başvuruda bulunulan kamu gücü, Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından veya O’nun adına kullanılmış olmalıdır. Bu anlamda, ancak Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kamu gücü kullanan organlarına atfedilebilir şekilde gerçekleşmiş temel hak ve özgürlük ihlalleri bireysel başvuru konusu olabilir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesinin, yabancı devletlerin ya da uluslararası veya uluslar üstü örgütlerin işlemleri aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceleme yetkisi bulunmamaktadır (Ali Kemal Renklioglu, B. No: 2012/171, 12/2/2013, § 13-17) Aşağıda Anayasa Mahkemesinin yer bakımından yetki içtihadını ortaya koyan karar örnekleri yer almaktadır.

3. YER BAKIMINDAN YETKİ KRİTERİNE İLİŞKİN ÖRNEKLER

3.1. Yabancı ülke makamlarınca yapılan emeklilik işlemlerine ilişkin şikâyetler

Başvurucu otuz yedi yıl Fransa’da çalışarak sosyal güvenlik primi ödemiştir. Başvurucunun emeklilik hakkını kazanmasıyla, Fransa sosyal güvenlik kurumu tarafından kendisine 9/9/2009 tarihine kadar aylık 667,00 Avro emekli maaşı ödenmiştir.

Belirtilen tarihten itibaren ise, bu devlet tarafından maaşında kesinti yapılarak aylık 250,00 Avro ödeme yapılmaya başlanmıştır.

Başvurucu tarafından, Fransa Cumhuriyeti Devletince maaş miktarında yapılan kesinti işlemiyle ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurulmuştur.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 16/5/2012 tarihli kararıyla, başvurunun talebi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 34 ve 35. maddesinde yer verilen şartları taşımadığı belirtilerek reddedilmiştir (*Ali Kemal Renklioğlu*, B. No: 2012/171, 12/2/2013, § 5-10).

Başvurucunun ihlal iddiasının Fransa Devleti tarafından gerçekleştirildiği belirtilen emeklilik maaşında kesinti yapılması işlemine dayandırıldığı belirtilerek Fransa Devletinin işlemine dayalı ihlal iddiasının Türkiye Cumhuriyeti Devletine atfedilemeyeceği değerlendirilerek başvurunun *mahkemenin yetkisizliği* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (*Ali Kemal Renklioğlu*, § 18)

3.2. Yabancı ülke makamlarınca gerçekleştirilen hürriyetten yoksun bırakılmaya ilişkin şikâyetler

Başvurucu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup aynı zamanda Hollanda vatandaşıdır.

Uyuşturucu madde ticareti suçuna ilişkin yürütülen bir soruşturma kapsamında 2005 yılında yakalanan ve serbest bırakılan başvuru hakkında aynı suçla ilgili olarak ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır.

2006 yılında başvuru hakkında yakalama emri çıkarılmasına karar verilmiş olup 2013 yılında ise başvuru hakkında gıyabi tutuklama müzekkeresi çıkarılmış ve kırmızı bülten formu düzenlemiştir. Başvurucu 4/5/2014 tarihinde Türkiye'ye iade edilmek üzere Fas Krallığı'nın Tetouan şehrinde tutuklanmıştır.

Türkiye ve Fas adli makamları arasında gerçekleştirilen prosedür sonunda başvuru 30/1/2015 tarihinde İstanbul'a getirilmiş ve 31/1/2015 tarihinde İstanbul Anadolu 8. Ağır Ceza Mahkemesince tutuklanmıştır.

Başvurucu, vatandaşı olduğu Hollanda ülkesinde yaşamasına rağmen Mahkemece kaçtığıнын varsayılarak hakkında kırmızı bülten çıkarıldığını, bu nedenle Fas'ta geçici olarak tutuklanmasına karar verildiğini, Fas Krallığı'nda yakalanması ve geçici olarak tutuklanmasından sonra hâkim önüne çıkarılmadığını ve iki ülke arasındaki sözleşmeye aykırı olarak kırk günden fazla süreyle hürriyetinden yoksun bırakıldığını ileri sürmüştür.

Başvurucunun hürriyetinden yoksun bırakılmasının, Fas Krallığı yetkili makamlarınca verilen kararlar ve yapılan işlemler sonucunda gerçekleştiği, iade sürecinde Türkiye ile Fas Krallığı arasında yapılan sözleşme uyarınca başvuru hakkında hürriyetinden yoksun kalma sonucunu doğuran tedbirlerin alınmasının, bu bağlamda geçici tutuklamaya ilişkin azami süre kuralının uygulamasının ve geçici tutuklama dışında iade talebi ulaştıktan sonra da tutmaya devam edilmesinin Fas Krallığı makamlarının yetkisinde olduğu belirtilmiştir.

Başvurucunun Fas Krallığı tarafından gerçekleştirilen işlemler yönünden temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Türkiye Cumhuriyeti Devletine atfedilemeyeceği değerlendirilerek başvurunun *yer bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (Ali Zeki Irmak, B. No: 2014/15990, 16/2/2017, § 69)

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Bireysel Başvuruda Konu Bakımından Yetki Kriteri

Dr. Recep Kaplan

1. İLGİLİ MEVZUAT

1.1. Anayasa

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

1.2. Kanun

6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları:

(1) Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

(3) Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz.

2. GENEL AÇIKLAMA

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi kapsamında olması için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller tarafından da korunuyor olması gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvuru Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dışında kalır ve bu tür başvurular hakkında, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden inceleme yapılmaksızın, konu bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilebilir. Bu anlamda bireysel başvurunun kapsamına sadece Anayasa ya da sadece Sözleşme ile korunan haklar değil hem Anayasa hem de Sözleşme ile korunan haklar girmektedir.

Bu iki hukuki metnin kesişim kümesinde yer alan haklar bireysel başvuruya konu edilebilir (*Adnan Oktar*, B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 16, 26).

Öte yandan ihlal edildiği iddia olunan hak Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alsa dahi, 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası çerçevesinde, ihlalin kaynağını oluşturduğu iddia edilen kamu gücü işlemi bir yasama işlemi, düzenleyici idari işlem, Anayasa Mahkemesi kararı ya da Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerden birisi ise bunlar hakkındaki bireysel başvurular da Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dışında kalır (*Abdurrahman Akyüz*, B. No: 2012/620, 12/2/2013; *Süleyman Erte*, B. No: 2013/469, 16/4/2013, § 17; *Nesin Kayserilioğlu* (3), B. No: 2013/1581, 16/4/2013, § 14; *Atila Sertel [GK]*, B. No:2015/6723, 14/7/2015, § 39,40)

Bu kapsamda bir bireysel başvuruda ihlal edildiği iddia olunan hakkın Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi kapsamında kalabilmesi için kümülatif olarak gerçekleşmesi gereken koşullar şu şekilde sıralanabilir:

1. Kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hak Anayasa'da güvence altına alınmış olmalıdır.
2. Kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller tarafından da korunuyor olmalıdır.
3. İhlalin kaynağını oluşturduğu iddia edilen kamu gücü işlemi bir yasama işlemi, düzenleyici idari işlem, Anayasa Mahkemesi kararı ya da Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerden birisi olmamalıdır.

Yukarıda sayılan üç koşuldan herhangi birinin eksikliği başvuruyu Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dışına çıkarır. Bu açıdan bireysel başvuru açısından temel haklar; bireysel başvuru kapsamında korunan temel haklar ve bireysel başvuru kapsamında korunmayan temel haklar olarak sınıflandırılabilir. Öte yandan bireysel başvuru kapsamında korunan temel haklarla ilgili başvuruların Anayasa Mahkemesi tarafından esastan incelenebilmesi için bu haklara yönelik ihlalin kaynağını oluşturan kamu gücü işlemi bir yasama işlemi, düzenleyici idari işlem, Anayasa Mahkemesi kararı ya da Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerden birisi olmamalıdır.

3. BİREYSEL BAŞVURU KAPSAMINDA OLAN TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLGİLİ KONU BAKIMINDAN YETKİ İÇTİHADI

3.1. Zorla çalıştırma yasağı bakımından

3.1.1. Genel açıklamalar

Zorla çalıştırma yasağı Anayasa'nın 18. maddesi ile Sözleşme'nin 4. maddesinde koruma altına alınan bir haktır. Bu anlamda Anayasa ile Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alması hasebiyle bireysel başvuru kapsamına giren haklar arasındadır (*Halil Üstündağ*, B. No: 2013/5062, 14/1/2014, § 20-25).

3.1.2. Konu bakımından yetki dışında kalan şikâyetler

Zorla çalıştırma yasağının ihlali iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesi aşağıda gösterilen türden şikâyetlerin zorla çalıştırma yasağının kapsamında olmadığına ve bu nedenle konu bakımından yetkisiz olduğuna karar vermiştir.

3.1.2.1. Hekimler için öngörülen zorunlu hizmet yükümlülüğü

Zorunlu hizmet süresi tamamlanmadan istifa edildiği gerekçesiyle tıp hekimliği diploması ile uzmanlık belgesinin verilmemesi ve doktorluk mesleğinin icra edilememesinin zorla çalıştırma yasağının ihlalini oluşturduğu ileri sürülen başvurularda Anayasa Mahkemesi; Anayasa'nın 18. maddesinde yer alan “ülke ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda öngörülen vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikir çalışmaları, zorla çalıştırma sayılmaz.” hükmü gereğince doktorlar için getirilen zorunlu çalışma yükümlülüğünün zorla çalıştırma olarak da nitelenemeyeceğine dair norm denetimi kararına atıfla¹ bu yükümlülüğün Anayasa ve Sözleşme'de koruma altına alınan zorla çalıştırma yasağı kapsamına girmediğine karar vermiştir. Bu çerçevede anılan türden başvurular, başvuru konusu Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığından konu bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemez bulunmaktadır (*Meltem Sukan*, B. No: 2013/9459, 21/4/2016, § 35, 36).

¹ AYM, E.2006/21, K.2006/38, 13/3/2006

3.2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bakımından

3.2.1. Genel açıklamalar

Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı Anayasa'nın 19. maddesi ile Sözleşme'nin 5. maddesinde koruma altına alınan bir hakktır. Bu anlamda Anayasa ile Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alması hasebiyle bireysel başvuru kapsamına giren haklar arasındadır.

3.2.2. Konu bakımından yetkinin kapsamı dışında kalan şikâyetler

Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesi aşağıda gösterilen türden şikâyetlerin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kapsamında olmadığına ve bu nedenle konu bakımından yetkisiz olduğuna karar vermiştir.

3.2.2.1. Tutuklulukla ilgili re'sen yapılan incelemeler

Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci ve Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkraları, her ne sebeple olursa olsun hürriyeti kısıtlanan kişiye tutuklanmasının yasallığı hakkında süratle karar verebilecek ve tutulması kanuni değilse salıverilmesine hükmedebilecek bir mahkemeye başvurma hakkı tanımaktadır. Anılan Anayasa ve Sözleşme hükümleri esas olarak tutukluluğun yasallığına ilişkin itiraz başvurusu üzerine bir mahkeme nezdinde yürütülmekte olan davalardaki tahliye talepleri veya tutukluluğun uzatılması kararlarının incelenmesi açısından bir güvence oluşturmaktadır (*Firas Aslan ve Hebat Aslan*, B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 30). Tutukluluk hâliyle ilgili yargılama makamlarınca resen yapılan değerlendirme Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası ile hürriyeti kısıtlanan kişiye tanınan yargı merciine itiraz edebilme hakkı kapsamında değerlendirilemez (*Firas Aslan ve Hebat Aslan*, B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 30-32). Bu çerçevede resen gerçekleştirilen tutuklulukla ilgili incelemeler sonucunda verilen kararlar "konu bakımından" yetki kapsamı dışındadır (*Hanefi Avcı*, B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 40).

Bireysel başvuru kapsamında olmayan resen gerçekleştirilen tutuklulukla ilgili incelemeler sonucunda verilen kararların usulüne dâhil alt unsurlar da (örneğin resen yapılan inceleme esnasında ilgili mahkemece alınan savcılık görüşünün başvurucaya tebliğ edilmediği yönündeki iddia) kararlarla aynı

hukuki sonuca tabidir (*Hüseyin Arasan*, B. No: 2014/4246, 6/5/2015, § 56). Yani bu unsurlar da konu bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışındadır (*Utku Kalı*, B. No:2013/6900, 18/11/2015, § 36,37).

3.3. Adil yargılanma hakkı bakımından

3.3.1. Genel açıklamalar

Adil yargılanma hakkı Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi altında korunan bir haktır. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden, Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı uyarınca, bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "*adil yargılanma hakkı*" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir. Sözleşme'nin 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "*medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyumsuzlukların*" ve bir "*suç isnadının*" esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyumsuzluğun tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerekir. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşmenin ortak koruma alanı dışında kalacağından, konu bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemez bulunabilecektir (*Adnan Oktar*, B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 16-21).²

2 Anayasa Mahkemesi içtihatları çerçevesinde adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olan özel hâller şu şekilde sıralanabilir:

1. Yargılamanın yenilenmesi (*Nevruz Bozkurt*, B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 25)
2. Kabahatlere ilişkin uyumsuzluklar (*Remzi Durmaz*, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 18 ve devamı)
2. Askeri personelin resen emekliye sevk işlemlerine ilişkin uyumsuzluklar (*Ramazan Tosun*, B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 34 ve devamı)
4. Askeri personelin askeri idarenin eylem ve işlemlerinden doğan kişisel zararlarının tazminine ilişkin uyumsuzluklar (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 30)
5. Askeri personelin atanma işlemlerine ilişkin uyumsuzluklar (*Kamil Koç*, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 26-28)

3.3.1.1. “Medeni hak ve yükümlülük” kavramı

Anayasa ve Sözleşmenin ortak koruma alanı, bir kişinin sahip olduğunu ileri sürebileceği tüm hak ve yükümlülükler bakımından adil yargılanma hakkını güvenceye almamaktadır. Bu kapsamda adil yargılanma hakkı “medeni hak ve yükümlülüklerin” karara bağlanmasıyla ilgili bir yargılama usulünde uygulanır. Adil yargılanma hakkının “medeni” meselelerde uygulanabilirliği için ilk olarak bir uyuşmazlığın bulunması gerekir. İkinci olarak uyuşmazlık, en azından savunulabilir bir şekilde ulusal hukukta tanınmış olduğu söylenebilecek “haklar ve yükümlülükler” ile ilgili olmalıdır. Üçüncü olarak uyuşmazlık konusu “haklar ve yükümlülükler”, Sözleşme’de yer alan anlamıyla “medeni” olmalıdır. Son olarak adil yargılanma hakkının kapsamına alınması istenen usulün, medeni hak ve yükümlülüğü karara bağlaması gerekir (İsmail Taşpınar, B. No: 2013/3912, 6/2/2014, § 21).

-
6. Askeri personelin geçici görevlendirilme harcırahına ilişkin uyuşmazlıklar (Ş.Ç., B. No: 2012/1061, 21/11/2013, § 15 ve devamı)
 7. Askeri personelin idari hizmet sözleşmesinin feshine ilişkin uyuşmazlıklar (Uğur Özdemir, B. No: 2013/2600, 23/1/2014, § 33)
 8. Askeri birimlerde görev yapan sivil memurlar ile askeri idare arasındaki uyuşmazlıklar (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, §59)
 9. Askeri idare tarafından idari hizmet sözleşmenin feshine ilişkin uyuşmazlıklar (Uğur Özdemir, B. No: 2013/2600, 23/1/2014, §33)
 10. Muhtasar vergi beyannamesi üzerinden yapılan tahakkuka karşı açılan davaya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrası yapılan yeniden yargılanma talebi (Keskinlikç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş., B. No: 2013/4413, 21/11/2013, § 30 ve devamı)
 11. Sayıştayın görev alanındaki uyuşmazlıklar (Atilla İnan, B. No: 2012/615, 21/11/2013, § 20 ve devamı)
 12. Kamu işçilerinin ücretlerine ilişkin uyuşmazlıklar (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 23 ve devamı)
 13. Meslek odalarının organları için yapılan seçimlere ilişkin uyuşmazlıklar (İsmail Taşpınar, B. No: 2013/3912, 6/2/2014, § 28-48)
 14. Vazife malullüğü aylığı bağlanmasına ilişkin uyuşmazlıklar (Ahmet Bozkurt, B. No: 2013/3081, 20/2/2014, § 20 ve devamı)
 15. Kadastro işlemlerine ilişkin uyuşmazlıklar (Şerif Esen ve diğerleri, B. No: 2013/3282, 23/1/2014, § 33)
 16. İşçi ile işveren arasındaki uyuşmazlıklar (Tevfik Yıldırım, B. No: 2013/4701, 23/1/2014)
 17. Bir yargı kararının veya hükmünün infaz edilmesi (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, §§ 39-47)

Konuyla ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Abdullah Çelik, Adil Yargılanma Hakkı Rehberi, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Bireysel Başvuru El Kitapları, Sayı: 3, Ankara, 2014.

Medeni hak ve yükümlülük kavramı, ilke olarak, özel hukuk davalarını Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması altına almaktadır. Fakat AİHM, geliştirdiği içtihatla, özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar yanında, kamu hukuku özellikleri ağır basan, devlet ile birey arasındaki uyuşmazlıkları da medeni hak ve yükümlülük kavramına dâhil etmekte ve 6. maddenin kapsamına girdiğini ortaya koymaktadır. Adil yargılanma hakkının bir insan hakkı olarak kavranmasının bir sonucu olarak AİHM'in geliştirdiği içtihatlar ile *"medeni hak ve yükümlülükler"* deyiminin kapsamının genişletmesinin en önemli sonucu adil yargılanma hakkının norm alanının genişlemesi olmuştur. Adil yargılanma hakkının norm alanının genişlemesinin bir sonucu olarak bireyler sahip olduğunu iddia ettikleri tüm yasal hak ve yükümlülükleri talep edebilir; aynı zamanda devletin bu hak ve yükümlülüklere yaptığı her türlü müdahaleye yargı önünde itiraz edebilirler. Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde de AİHM'in *"medeni hak ve yükümlülükler"* deyiminin kapsamını genişletme eğilimi göz önüne alınmalıdır (*İsmail Taşpınar*, B. No: 2013/3912, 6/2/2014, § 23, 24, 26).

3.3.1.2. "Suç isnadı" kavramı

Adil yargılanma hakkı kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıklar yanında, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesidir. Kişiye cezai alanda yöneltilen suçlamanın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun ulusal hukuktaki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ve ağırlığının incelenmesi gerekir. Ancak isnat olunan suç, ceza kanunlarında nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (*Cevdet Genç*, B. No: 2012/142, 9/1/2014, § 36).

3.3.2. Konu bakımından yetkinin kapsamı dışında kalan şikâyetler

3.3.2.1. Üçüncü kişilerin cezalandırılması talebi

Adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkeler medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıklar ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olup hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır.

Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Bu çerçevede, bir ceza davasında üçüncü kişilerin cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler adil yargılanma hakkının koruma alanı dışındadırlar (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 23, 24) ve anılan kişilerin üçüncü kişilerin cezalandırılmasına yönelik başvuruları konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur.

3.3.2.2. Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı (1.8.2016 tarihinden önceki bir döneme ilişkin ise)

Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı''Sözleşme'ye Ek 7 No'lu Protokolün 2. maddesi ile kabul edilmiş ve Türkiye açısından 1.8.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı açısından ihlal iddiasına konu eylem veya işlem Sözleşme'ye Ek (7) No.lu Protokolün Türkiye açısından yürürlüğe girdiği 1.8.2016 tarihinden önceki bir döneme ilişkin ise bu başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Hikmet Balabanoğlu*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 40).

3.3.2.3. Cezai olmayan konularda iki/üç dereceli yargılanma hakkı

Cezai olmayan konularda iki/üç dereceli yargılanma hakkı, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmadığı gibi, Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına da girmemektedir. Dolayısıyla cezai olmayan konularda iki/üç dereceli yargılanma hakkının bulunmadığı iddiasını içeren başvurular örneğin ilişik kesme işleminin iptali için Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde açılan davada temyiz imkanının bulunmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvurular veya temyiz incelemesi sonucu verilen kararlara karşı karar düzeltme yoluna başvuru hakkının olmamasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiği yönündeki şikâyetler *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Kadir Gürbüz Kaynar*, B. No: 2012/744, 20/2/2014, § 44,45; *Set Makina Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2013/816, 6/2/2014, § 48).

3.3.2.4. Sınır dışı edilme kararlarına ilişkin uyuşmazlıklar

Bireysel başvuruya konu olan bir uyuşmazlığın, Sözleşme'nin 6. maddesi anlamında bir medeni hak ve yükümlülük veya bir suç isnadının esasının karara bağlanması ile ilgili olup olmadığının tespitinde Sözleşme'nin yorumunda belirleyici bir role sahip olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarının da dikkate alınması gerekmektedir. AİHM içtihadına göre sınır dışı edilme kararlarına ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama süreçleri, Sözleşme'nin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının koruma alanı dışında yer almaktadır. Bu çerçevede başvuru sahiplerinin sınır dışı edilmelerine dair işlemlere karşı açtıkları dava süreçlerinde adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarının konusu Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında yer aldığından bu yöndeki başvurular *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez bulunur (Z.M. ve I.M., B. No: 2015/2037, 6/1/2016, § 61-64).

3.3.2.5. İddianamenin kabulü kararına ilişkin iddialar

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu çerçevesinde; iddianamenin değerlendirilmesi sürecindeki incelemenin konusu, “iddianame”nin bizatihi kendisi olup “cezaî alanda ... yöneltilen suçlamaların esası” hakkında herhangi bir inceleme yapılmamaktadır. Diğer taraftan adil yargılanma hakkı bireylere, kovuşturulmamayı isteme gibi bir hak da sağlamamaktadır (*Abdulvahap Aydemir ve Yusuf Candemir*, B. No: 2013/7349, 1/12/2015, § 78). Bu kapsamda, iddianamenin değerlendirilmesi prosedürüne ilişkin iddiaların konusu, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında yer aldığından bu yöndeki başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Sadullah Remzi Karagöz*, B. No: 2014/8870, 8/6/2016, § 61).

3.3.2.6. Ceza davasında mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişilerin ihlal iddiaları

Bir ceza davasında üçüncü kişilerin cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır. Bu kuralın istisnaları, ceza davasında medeni hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş olması veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleridir.

5271 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla başvurucunun ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca bu sebeple verilen beraat kararlarının etkileri ceza muhakemesi süreci ile sınırlı olup hukuk mahkemeleri açısından bağlayıcı bir etkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle bir ceza davasında mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişilerin yargılama masraflarına ilişkin ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmadığından konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Mehmet Atik*, B. No: 2014/574, 29/9/2016, § 16-19).

Aynı şekilde, bir ceza davasında üçüncü kişilerin cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kaldığından başvurucunun "katılan" sıfatıyla taraf olması durumunda katılan sıfatıyla yer alınan davada lehe vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Turhan Sesli*, B. No: 2014/508, 27/10/2016, § 16-18).

Benzer biçimde bir ceza davasında mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişilerin yargılamanın uzun sürmesine ilişkin ihlal iddialarının da adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmadığından konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Mehmet Fatih Ortaç*, B. No: 2014/10750, 16/11/2016, § 14-16).

3.3.2.7. İcra mahkemesinin yetkili icra dairesinin tespitine yönelik verdiği karara karşı ileri sürülen ihlal iddiaları

Bir başvuruya konu olayda, başvurucunun ihlal iddiasına konu İcra Hukuk Mahkemesi kararının, bir ilama bağlı olmayan alacağa dayalı olarak başlatılan icra takibine yapılan yetki itirazı meselesinin hâlline yönelik olduğu, yargılama sonucu verilen kararın söz konusu hak üzerinde belirleyici olmadığı, başka bir ifadeyle yetki itirazının kabulüyle yetkili olduğuna karar verilen yerde takibin yapılmasının mümkün olduğu, bu aşamada esasa yönelik bir uyuşmazlığın karara bağlanmadığı, dolayısıyla başvuru

konusu davanın, kişisel hakların ve yükümlülüklerin karara bağlanmasıyla ilgili olmadığı sonucuna ulaşılmış ve bu nedenle başvurucunun, kambiyo senetlerine mahsus icra takibine yapılan yetki itirazında İcra Mahkemesinin yetkili icra dairesinin tespitine yönelik verdiği karara karşı ileri sürdüğü ihlal iddialarının konusunun Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının kapsamı dışında yer aldığı gerekçesiyle ihlal iddiası konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur (*Erdem Enerji Elektrik İnşaat İmalat Taahhüt San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2013/8524, 13/4/2016, § 32-34).

3.3.2.8. Yargıtay üyelerinin görev yaptığı dairenin değiştirilmesi işlemine yönelik iddialar

Bir başvuruya konu olayda, Yargıtay üyelerinin belirli bir dairede görev yapmak üzere seçilmemeleri, başvurucunun daha önce görev yaptığı dairede çalışmasına imkan veren mevzuat hükmü veya istikrar kazanmış bir içtihatın bulunmaması, üyelerin görevli oldukları daire değişmese bile görev yapılan Yargıtay dairesinin çalışma alanının yeni bir işbölümü ile değişebilmesi, Yargıtay daire değişikliği kararının maaş, ödenek veya benzer hakları gibi sıradan iş uyuşmazlıkları ile ilgisinin olmaması, kararın Yargıtay üyeliği statüsü veya yapılan işin niteliği üzerinde olumsuz herhangi bir etkiye sahip olmaması, görev yapılan dairenin değiştirilmesi işleminin mahkeme erişimine kapatılması ve bunun objektif gerekçelere dayanması nedenleriyle başvuru konusu adil yargılanma hakkıyla ilgili uyuşmazlığın “*medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıklar*” kapsamında olmadığı gerekçesiyle ihlal iddiası konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur (*Ahmet Kütük*, B. No: 2015/19099, 23/3/2016, § 33-34).

3.3.2.9. Yargı yeri belirlenmesi prosedürü kapsamında Yargıtay Cumhuriyet Savcısının yazılı görüşünün tebliğ edilmediğine ilişkin iddialar

5271 sayılı Kanun'un “Görülmekte olan davaların birleştirilmesi” kenar başlıklı 10. maddesinde kovuşturma evresinin her aşamasında, farklı mahkemeler tarafından görülmekte olan bağlantılı ceza davalarının birleştirilmesine veya ayrılmasına yüksek görevli mahkemece karar verilebileceği düzenlemesine yer verilmiştir. İki farklı ağır ceza mahkemesi önündeki bağlantılı ceza davalarının birleştirilmesi ve davaya bakacak yargı yerini belirlemeye Yargıtay yetkili olup anılan süreçte ceza davalarının

hangi mahkeme önünde birleştirileceği hususunun açıklığa kavuşturulması dışında “cezaî alanda ... yöneltilen suçlamaların esasî konusunda” herhangi bir inceleme yapılmamaktadır. Bu nedenle, başvuruçunun yargı yeri belirlenmesi prosedürü kapsamında Yargıtay Cumhuriyet savcısının yazılı görüşünün tebliğ edilmediğine ilişkin iddialarının konusu, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanının kapsamı dışında yer aldığından anılan iddialar konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur (*Sertaç Kılıçarslan*, B. No: 2013/7090, 18/2/2016, § 119-121).

3.4. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı bakımından

3.4.1. Genel açıklamalar

Anayasa’nın 67. maddesinde seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma hakkı güvence altına alınmıştır. Ancak Sözleşme’ye ek (1) No.lu Protokol’ün 3. maddesinde sadece yasama organının, halkın kanaatlerinin özgürce yansımaları sağlayacak bir seçimle oluşması, seçimin belirli aralıklarla ve gizli oyla yapılması gerekliliğine yer verilmiştir. Anılan Protokol’ün 3. maddesinde düzenlenmiş olan bu hak, ulusal parlamentolar gibi yasama organı seçimlerine ilişkin güvenceler getirmiş olup yasama organı seçimleri dışındaki diğer seçimlerle ilgili ihlal iddiaları bu kapsamda değildir (*Mehmet Yiğiner*, B. No: 2014/1944, 23/7/2014, § 23).

3.4.2. Konu bakımından yetkinin kapsamı dışında kalan şikâyetler

Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesi aşağıda gösterilen türden şikâyetlerin bireysel başvuru bakımından seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı kapsamında olmadığına ve bu nedenle konu bakımından yetkisiz olduğuna karar vermiştir.

3.4.2.1. Parlamento seçimleri dışındaki seçimler

3.4.2.1.1. Yerel seçimler

Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde, belediye başkanı seçilen başvuruçunun tutuklanması nedeniyle bu görevini yerine getiremediğine ilişkin iddiası, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kaldığından “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez

bulunmuştur (*Nejdet Atalay*, B. No: 2014/184 , 16/7/2014, § 61-63). Sözleşme kapsamında korunan hak, yasama organının seçimi ile ilgili olup Anayasa'nın 127. maddesi uyarınca mahalli idare niteliğinde olan Büyükşehir Belediyesi seçimiyle ilgili ihlal iddiaları, bağımsız bir hak olarak Sözleşme kapsamında değerlendirilmediğinden, bu hakka yönelik ihlal iddiaları da (*Mansur Yavaş ve Cumhuriyet Halk Partisi*, B. No: 2014/5425, 23/7/2014, § 34-35) kaldığından "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur. Bu çerçevede Anayasa'nın 127. maddesi gereği mahalli idare niteliğinde olan idarelerin (köy, belediye, il özel idaresi) seçimiyle ilgili ihlal iddialarını içeren başvurular "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Zeki Bingöl*, B. No: 2013/3651, 25/3/2015, § 44).

3.4.2.1.2. Oda seçimleri

Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesinde düzenlenmiş olan "serbest seçim hakkı", ulusal parlamentolar gibi meclislerin seçimlerine ilişkin güvenceler getirmiş olup meslek örgütlerinin seçimleri Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi kapsamında değildir. Bu kapsamda, oda seçimlerinde oyların sayım ve dökümündeki hukuka aykırılıklar, Anayasa ile Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmediğinden konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Mehmet Yiğiner*, B. No: 2014/1944, 23/7/2014, §23-24).

3.4.2.1.3. Siyasi parti kongreleri

Bir siyasi partinin kongresinin hukuka aykırı şekilde yapıldığı yönündeki iddia, yasama organının seçimi ile ilgili olmadığından Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer almamaktadır. Bu nedenle siyasi parti kongresinin hukuka aykırı şekilde yapıldığı yönündeki iddialar içeren başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Mustafa Ekici*, B. No: 2014/13675, 8/9/2014, § 18, 19).

3.4.2.1.4. Cumhurbaşkanlığı seçimi

Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol kapsamında korunan hak, yasama organının seçimi ile ilgili olup Cumhurbaşkanlığı seçimiyle ilgili ihlal iddiaları, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi kapsamında olmadığından bu seçime yönelik ihlal iddiaları konu bakımından yetkisizlik

nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Ahmet Çalışkan*, B. No: 2014/11717, 4/11/2014, §22-24).

3.4.2.2. Hükümlülerin seçme hakkı

Mahkûmların oy haklarına ilişkin düzenlemeler, Anayasa'nın 67. maddesinde düzenlenen "seçme, seçilme ve faaliyette bulunma hakkına" ilişkindir. Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrasında; vatandaşların, seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkına sahip olduğu ilke olarak belirlenmiş, beşinci fıkrasında, taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin oy kullanamayacağı belirtilerek, "oy kullanma hakkı" bizzat Anayasa tarafından kasıtlı suçlardan mahkûm olanlar yönünden sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin oy kullanma hakkına bizzat Anayasa tarafından sınırlama getirildiği görülmektedir. Bu kapsamda başvuruçular tarafından Anayasa tarafından korunmayan bu hakkın ihlal edildiğine yönelik yapılan başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Musa Kaya*, B. No: 2014/19397, 25/3/2015, § 18-22).

3.5. Mülkiyet hakkı bakımından

3.5.1. Genel açıklamalar

Mülkiyet hakkı, Anayasa'nın 35. ve Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvuruçular, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle, öncelikle başvuruçunun, Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir. Mülkiyet hakkı kişinin şahsında mündemiç olmayıp, Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında hukuki korumadan istifade edilebilmesi açısından, öncelikle mülkiyet hakkının var olması aranır. Anayasa'nın 35. maddesi ile 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi mülk edinme talebini değil, kişinin var olan mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu durum hakkın kazanılmış olması veya mevcut olması şeklinde de ifade edilebilir (*Zekiye Şanlı*, B. No: 2012/931, 26/6/2014, § 32-33).

Anayasa'nın 35. maddesinde herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu hakkın ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet

hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır.

Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanındaki mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız bir yorum ile ele alınmalıdır (*Hüseyin Remzi Polge*, B. No:2013/2166, 25/6/2015, §, § 31).

Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün, mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa ve Sözleşme'yle korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir “ekonomik değer” veya icrası mümkün bir “alacağı” elde etmeye yönelik “meşru bir beklenti”, Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (*Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi*, B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 36, 37).

Meşru beklenti, makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir iddianın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma şansının yüksek olduğunu gösteren yerleşik ve istikrarlı bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (*Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi*, § 37). Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp, bir kanun hükmü, yerleşik bir yargısal içtihat veya ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayalı beklentidir (*Selçuk Emiroğlu*, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28).

Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tanım, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (*Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Bu çerçevede mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (*Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri*, B. No:2013/1178, 5/11/2015, §49-54).

3.5.2. Konu bakımından yetkinin kapsamı dışında kalan şikâyetler

Mülkiyet hakkının ihlali iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesi aşağıda gösterilen türden şikâyetlerin bireysel başvuru bakımından mülkiyet hakkı kapsamında olmadığına ve bu nedenle konu bakımından yetkisiz olduğuna karar vermiştir.

3.5.2.1. Tapu tahsis belgesine dayalı olarak kullanılan taşınmazların kullanıcılarının elinden alınmasıyla ilgili bazı iddialar

Tapu tahsis belgesi imar ve gecekondü mevzuatı çerçevesinde Hazine, belediye, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve il özel idarelerinin müstakilen sahip oldukları taşınmazlar üzerinde 2981 sayılı Kanun’a göre belirlenen çerçevede ilgili kişilere tanınan ve şahsi hak içeren bir belgedir. Tapu tahsis belgesi 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda düzenlenmemiştir. 4721 sayılı Kanun, taşınmazlar bakımından tapu sicilini ve bu sicile dayalı olarak düzenlenen *tapu senedini* esas almaktadır. Tapu senedi ise bir taşınmaz üzerinde kişinin mutlak hak sahipliğini gösteren ve kişiye, herkese karşı ileri sürülebilen bir hak sağlamaktadır (*Ayşe Öztürk*, B. No: 2013/6670, 10/6/2015, § 45).

Tapu tahsis belgesi, tapu senedi olmayıp sadece kişinin söz konusu taşınmazı elinde bulundurduğunu belgelemektedir. Bu belgenin verilmesi, belge sahibine mülkiyet hakkı tanındığı anlamına gelmemekte ve yetkili makamlara tapu senedi verme zorunluluğu getirmemektedir. Gerçekten de 2981 sayılı Kanun’un 10. maddesinde bu belgenin ıslah imar planı gerçekleştirildikten sonra hak sahiplerine verilecek tapu senedi için esas teşkil ettiği belirtilmektedir. Tapu tahsis belgesine dayalı olarak tapu kaydı alınmasının bazı şartları bulunmaktadır. Bu şartların yerine getirilmemesi sebebiyle tapu kaydı verilmemesi hâlinde sadece bu belgeye dayalı olarak kullanılan taşınmazın, başvurusunun elinden alınması ile alacaklı konuma gelindiğinden söz edilemez. Başvurucu, bu taşınmazla ilgili olarak Anayasa’nın 35. maddesi kapsamında “mülk”ün varlığını iddia edemez (*Mehmet Anduse*, B. No: 2013/6821, 3/2/2016, § 50). Başvurusunun tapu tahsis belgesine dayalı olarak tapu kaydı alınabilmesi için gerekli olan şartları Mahkeme önünde ispat edemediği anlaşıldığında, meşru beklenti kapsamında hak veya alacağının olduğu söylenemez. Bu nedenle bu şekildeki başvurular, Anayasa’nın 35. maddesi kapsamına giren korunmaya değer bir menfaatin bulunmadığı anlaşıldığından konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur.

3.5.2.2. Kadastro tutanağının beyanlar hanesindeki kayıtlara dayalı bazı iddialar

3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun ek 4. maddesinin birinci fıkrasında, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2. maddesinin (B) bendi uyarınca Maliye Hazinesi adına orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin fiilî kullanım durumları dikkate alınarak kimler tarafından ve ne zamandan beri kullanıldığının, varsa üzerindeki muhdesatın kimlere ait olduğunun kadastro tutanağının beyanlar hanesinde gösterilmesi suretiyle öncelikle kadastro yapılarak Hazine adına tescil edileceği hükme bağlanmıştır.

Beyanlar, hukuki niteliği itibarıyla diğer tapu sicil işlemlerinden farklıdır. Tescil gibi aynı haklara doğrudan etki etmedikleri gibi şerhler gibi şahsi hakların kuvvetlendirilmesi, tasarruf yetkisinin sınırlandırılması veya geçici tescilin yazılması gibi bir etkiye de sahip değildirler. Tapu kütüğünün diğer sütunlarına kaydedilemeyen ancak ispat veya bilgilendirme gibi birtakım sebeplerle açıklanmasında veya alenileştirilmesinde yarar görülen bazı fiilî ve hukuki durumları ortaya koymaktadırlar. Bir başka deyişle beyanların temel fonksiyonu bilgi vermektir (*Cüneyt Ali Turgut*, B. No: 2013/8332, 10/3/2016, Ş 39).

Orman sayılmakla birlikte 6831 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (B) bendi kapsamında orman sınırları dışına çıkarılan taşınmazın mülkiyetinin Hazineye ait olması, kadastro tutanağının beyanlar hanesindeki herhangi bir aynı etki doğurmayan yalnızca bilgilendirme ve açıklama fonksiyonuna sahip kaydın hukuki niteliği, 6292 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun kapsamında başvuru ve satış işlemleri için bazı şartların öngörülmesi ve uyumsuzluk hâlinde satış için taşınmazın 6292 sayılı Kanun'da öngörülen şartları taşıyıp taşımadığının derece mahkemelerince değerlendirileceğine dair yargı kararları dikkate alındığında, özellikle 6292 sayılı Kanun'da belirtilen şartların sağlanamaması durumunda meşru beklenti kapsamında bir hak veya alacağının bulunduğu söylenemez. Bu nedenle bu çerçevedeki başvurularda, başvuru, taşınmazın mülkiyetini elde etme konusunda meşru bir beklentiye sevk edecek bir kanun hükmü veya yerleşik yargısal bir içtihat da bulunmadığından başvuru, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkına ilişkin korumadan yararlandırılması mümkün

değildir (*Cüneyt Ali Turgut*, § 51). Bu kapsamda bu tür şikâyetler konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur.

3.5.2.3. Döner sermaye ek ödemesinden yararlandırılmamaya ilişkin bazı iddialar

Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkının "döner sermaye ek ödemesi" verilmesine ilişkin olarak bireylere bir güvence sağlamadığı açıktır. Bununla birlikte bireylerin bu yöndeki talepleri, ancak belirtilen ek ödemenin yapılması konusunda kanuni düzenleme veya içtihatlar da yeterli dayanağın olması hâlinde mülkiyet hakkı kapsamında kabul edilerek güvencelerden yararlandırılabilir. Başvurucunun döner sermaye ek ödemesinden yararlanması yönündeki talebinin, taleptiği dönem itibarıyla yürürlükteki kanun hükümleri veya konuyla ilgili yargı içtihatları tarafından desteklenmediği ve mülkiyet hakkı kapsamında meşru beklenti olarak nitelendirmeye yetecek derecede somut olmadığı anlaşıldığında, başvurucunun, mülkiyet hakkına ilişkin korumadan yararlandırılmasının mümkün olmadığı sonucuna ulaşılacağından başvuru konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (İslam Şahin, B. No: 2014/7280, 21/1/2016, § 40; *Uğur Çelik*, B. No: 2015/20244, 15/6/2016, § 24).

3.5.2.4. Fiili hizmet zammından yararlandırılmamaya ilişkin bazı iddialar

Fiili hizmet süresi zammından yararlanma talebi, yürürlükteki kanun hükümleri veya konuyla ilgili yargı içtihatları ile desteklenmediği, dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisi bulunmadığı (*Fuat Tanrıku*, B. No: 2013/7916, 18/2/2016, § 46 - 48) durumlarda başvuru konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur.

3.5.2.5. Tapu kaydı bulunmayan taşınmazlar üzerinde iskân hakkı verilmesine bağlı bazı iddialar

17/2/1926 tarih ve 743 sayılı mülga Türk Medeni Kanunu'nun 638 ve 639. maddeleri incelendiğinde görüleceği üzere, tapu kaydı bulunmayan taşınmazlar üzerinde iskân hakkı verilmesi taşınmaz mülkiyetinin kazanılması için yeterli değildir. Bunun dışında belli sürelerde taşınmaz üzerinde zilyetlik şartı da aranacaktır. İlgili mevzuatta öngörülen şartlar

sağlanmadığı takdirde iskân hakkı, başvurucunun taşınmazın mülkiyetini kazanmasını sağlamayacağından ve başvuru lehine mülkiyet hakkının kapsamına giren korunmaya değer bir menfaat doğurmayacağından iskan hakkına dayalı mülkiyet hakkı ihlaline dair başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, §34-37).

3.5.2.6. Gayrimenkul satış vaadi sözleşmesine bağlı bazı iddialar

Gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi başvurucunun taşınmazın mülkiyetini kazanmasını sağlamayacağından ve başvuru lehine mülkiyet hakkının kapsamına giren korunmaya değer bir menfaat doğurmayacağından gayrimenkul satış vaadi sözleşmesine dayalı mülkiyet hakkı ihlaline dair başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 37,38).

3.5.2.7. Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararlarına bağlı bazı iddialar

Anayasa'nın 153. maddesinin ikinci fıkrası gereği, Anayasa Mahkemesince iptal edilen kanun hükmü, iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte, Anayasa Mahkemesince daha ileri bir tarih belirlenmiş ise o tarihte yürürlükten kalkacaktır. Aynı maddenin dördüncü fıkrası gereği ise Anayasa Mahkemesi iptal kararları geriye yürümeyecektir. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesince iptal edilen bir kanun hükmü, iptal kararının yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla yürürlükten kalkacak ve iptal kararları geriye yürümeyeceği için de, bu kanun hükmüne göre tesis edilmiş işlemler geçerliliklerini sürdüreceklerdir. Bu çerçevede; Anayasa Mahkemesi iptal kararı, geçmişe dönük olarak alacak hakkı (örneğin vergi iadesi şeklinde) doğurucu bir etkiye sahip olmadığı gibi, bu konuda meşru beklenti oluşturmak bakımından da elverişli değildir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararı nedeniyle olduğu ileri sürülen alacaklara dayalı mülkiyet hakkı ihlaline dair başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 33-35).³

3 Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının, geçmişe dönük olarak hak doğurucu bir etkiye sahip olmadığı yönünde başka kararlar için bk. Hüseyin Renzi Polge, B. No:2013/2166, 25/6/2015, § 48-53; Rabia Kocaaku, B. No: 2013/5053, 7/7/2015, § 31-33.

3.5.2.8. Gelecekte alması gereken maaşları almaktan yoksun bırakılmaya ilişkin bazı iddialar

Mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurunun, öncelikle böyle bir hakkının var olduğunu, en azından bu hakkın varlığına dair meşru bir beklenti içinde olduğunu kanıtlaması gerekir. Örneğin bir başvuruya konu olayda, başvuru kadrosunun 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesine aktarılmaması nedeniyle gelecekte alması gereken maaşlarını almaktan yoksun bırakıldığını ve bu durumun mülkiyet hakkını ihlal ettiğini iddia etmiş ise de, iddia ettiği hakkı elde etme konusunda başvurucuyu meşru bir beklentiye sevk edecek bir kanun hükmü veya yerleşik yargısal bir içtihat bulunmadığından, başvurunun, mülkiyet hakkına ilişkin korumadan yararlandırılması mümkün görülmemiştir. Bu nedenle başvuru konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur (Zeynel Temel Kangal, B. No: 2013/5049, 28/5/2014, § 27-29).

3.5.2.9. Yargılamanın uzun sürmesi sebebiyle taşınmazdan yararlanma ve gelir elde etme haklarını kullanamamaya yönelik bazı iddialar

Gelecekte elde edileceği iddia edilen bir kazanç, kazanılmadığı veya bu kazanca yönelik icrası mümkün bir iddia mevcut olmadığı sürece mülk olarak değerlendirilemez. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda, bir “ekonomik değer” veya icrası mümkün bir “alacak” iddiasını elde etmeye yönelik “meşru bir beklenti”, Anayasa’nın ve Sözleşme’nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti, makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir iddianın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma şansının yüksek olduğunu gösteren yerleşik ve istikrarlı bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (*Sultan Tokay ve diğerleri*, B. No: 2013/1122, 26/6/2014, §36,37).

Başvuruya konu bir olayda, başvuru mülkiyetini adlarına tescil ettiremedikleri, ancak kullanmaya devam ettikleri bir taşınmaz üzerinde inşaat yaparak bundan kira geliri elde etme anlamında kullanım haklarının kısıtlandığından şikâyet etmektedirler. Başvurucuların ilgili taşınmaz

üzerinde inşaat yaparak bundan gelir elde etme, mülkiyet konusunda üzerinde tartışma bulunmayan ve imar izni olan taşınmazlarda taşınmaz sahipleri için kullanılabilen bir haktır. Başvuru konusu taşınmaz bu özelliklere sahip olmadığından böyle bir imkânın kullanılması mümkün olmamıştır. Bu durumda başvuru sahiplerinin şikâyet ettikleri gelir kaybı, henüz sahibi oldukları netleştirilmemiş bir taşınmazda henüz mevcut olmayan binaların daire veya işyeri olarak kiraya verilmesiyle elde edilebilecek gelir olduğundan farazi ve gelecekte elde edileceği iddia edilen gelir kaybı şikâyetidir. Gelecekte elde edileceği iddia edilen gelirin Anayasa ve Sözleşmenin orak koruma alanında mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi ise mümkün değildir. Sonuç olarak, başvuru konusu olayda başvuru sahiplerinin uzun yargılama nedeniyle tasarrufları altında bulunan taşınmazın üzerinde inşaat yaparak bundan kira geliri elde etmek anlamında kullanım haklarının kısıtlandığı şikâyeti mülkiyet hakkı kapsamına giren korunmaya değer bir menfaat olmadığından “konu bakımından yetkisizlik” nedeni ile kabul edilemez bulunmuştur (*Sultan Tokay ve diğerleri*, B. No: 2013/1122, 26/6/2014, §42-44).

3.5.2.10. Devlet memurluğundan çıkarılma cezası nedeniyle gelecekte alınması gereken özlük haklarından mahrum kalmaya yönelik bazı iddialar

Başvuru konusu bir olayda, başvuru sahibi, hakkında tesis edilen devlet memurluğundan çıkarılma cezası nedeniyle gelecekte alması gereken özlük haklarından mahrum kaldığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmekte ise de, iddia ettiği hakkı elde etme konusunda başvuru sahibini meşru bir beklentiye sevk edecek bir kanun hükmü veya yerleşik yargısal bir içtihat bulunmadığından, başvuru sahibinin mülkiyet hakkına ilişkin korumadan yararlandırılması mümkün görülmemiştir. Bu nedenle başvuru “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur (*Mehmet Savni Kafadaroglu*, B. No: 2013/5996, 15/10/2014, § 24 ,25).

3.5.2.11. Erken emekliye ayırma nedeniyle elde edilebilecek gelirden mahrum kalmaya yönelik bazı iddialar

Başvuru konusu olayda, başvuru sahibi, gelecekte çalışması halinde elde edilebileceği kazançtan mahrum kaldığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru sahibinin, emekliye ayırma işleminin yanlış olduğunu ileri sürerek derece mahkemelerinde görülen davası reddedilmiştir.

Bu şekilde başvurucunun erken emekliye ayrıldığı bu nedenle elde edebileceği gelirden mahrum kaldığı iddiası, derece mahkemesi kararları da dikkate alındığında alacak hakkı doğurucu bir etkiye sahip olmadığı gibi, bu konuda meşru beklenti oluşturmak bakımından da yeterli olmadığından başvurucunun mülkiyet hakkına ilişkin korumadan yararlandırılması mümkün görülmemiştir. Bu nedenle başvuru konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur (*Ali Efe*, B. No: 2013/2860, 11/12/2014, § 42-44).

4. BİREYSEL BAŞVURU KAPSAMINDA OLMAYAN TEMEL HAKLAR VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLGİLİ KONU BAKIMINDAN YETKİ İÇTİHADI

4.1. Eşitlik ilkesi bakımından

Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33). Bu kapsamda eşitlik ilkesinin hangi temel hak ve özgürlüğe yönelik olarak ihlal edildiği belirtilmemişse bir başka ifadeyle eşitlik ilkesinin ihlali iddialarının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanındaki haklardan biri ile bağlantısı kurulmamışsa başvuru hakkında konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilir.

4.2. Seyahat hürriyeti bakımından

Anayasa'nın 23. ve Sözleşme'ye ek (4) No.lu Protokol'ün 2. maddesine göre, kişilerin ülke içerisinde seyahat özgürlüğü ve bulunduğu ülkeden ayrılma özgürlüğü de bulunmaktadır. Ancak anılan Protokol'e Türkiye taraf olmadığından, Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğüne yönelik başvurular bireysel başvuru kapsamında değildir (*Sebahat Tuncel*, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §53,54). Bu kapsamda Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer almayan seyahat özgürlüğünün ihlal edildiği ileri sürülen başvurularda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilir.

4.3. Etkili başvuru hakkı bakımından

Anayasa'nın 40. ve Sözleşme'nin 13. maddelerinde düzenlenen etkili başvuru hakkının soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir. Bu hak, bağımsız koruma işlevine sahip olmayıp temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını, korunmasını ve başvuru yollarının güvence altına alınmasını sağlayan tamamlayıcı nitelikte bir haktır (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, §§ 33, 34). Bu kapsamda Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantı kurulmaksızın etkili başvuru hakkının ihlal edildiği ileri sürülen başvurularda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilir.

4.4. Çalışma hakkı ve kamu hizmetine girme hakkı bakımından

Kişinin dilediği alanda çalışma özgürlüğü ve çalışma hakkı Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde, kamu hizmetine girme hakkı ise Anayasa'nın 70. maddesinde güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme'de düzenlenen haklardan değildir (*Serkan Acar*, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24). Bu nedenle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer almayan çalışma hakkı ve kamu hizmetine girme hakkının doğrudan yani Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan diğer haklarla (örneğin özel ve aile hayatına saygı hakkı gibi) bağlantısı kurulmadan ihlalinin ileri sürüldüğü başvurularda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilir.

4.5. Adaletli bir ücret elde etme hakkı bakımından

Çalışanların, yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri Anayasa'nın 55. maddesinde güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme'de düzenlenen haklardan değildir (*Halil Üstündağ*, B. No: 2013/5062, 14/1/2014, § 34). Bu kapsamda Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer almayan adaletli bir ücret elde etme hakkının ihlal edildiği ileri sürülen başvurularda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilir.

4.6. Sosyal güvenlik hakkı bakımından

Sosyal güvenlik hakkı, Anayasa'nın 60. maddesinde güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu

protokoller kapsamında bulunmamaktadır (*Mehmet Hadi Tunç*, B. No: 2013/1958, 7/7/2015, § 28). Bu kapsamda Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer almayan sosyal güvenlik hakkının ihlal edildiği ileri sürülen başvurularda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilir.

4.7. Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması bakımından

Anayasa'nın 63. maddesinde düzenlenen tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması, Anayasa'da devlete bir ödev olarak yüklenmiş ve bu amaçla özel mülkiyete getirilecek sınırlamaların kanunla düzenleneceği öngörülmüştür. Bu hükümde bireysel bir hak düzenlemesi yer almadığı gibi AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinde de tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması hakkı yer almamaktadır. Bu nedenle, Anayasa'nın 63. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin iddialar Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığından konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Hayrettin Aktaş*, B. No: 2013/1205, 17/9/2013, §59, 60).

5. ANAYASA VE 6216 SAYILI KANUN HÜKÜMLERİ GEREĞİ KONU BAKIMINDAN YETKİ DIŞINDA KALAN İŞLEM VE KARARLAR

5.1. Anayasa Mahkemesi kararları

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında Anayasa Mahkemesi kararlarının bireysel başvuru konusu olamayacağı hükme bağlanmıştır. Bu nedenle, Anayasa Mahkemesi kararına karşı yapıldığı anlaşılan başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur.

5.2. Yasama işlemleri

6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yasama işlemlerinin doğrudan bireysel başvuru konusu yapılamayacağı açıkça düzenlenmektedir. Kanunlar ve Türkiye Büyük Millet Meclisi kararları yasama işlemlerini oluşturmaktadır. Kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu tarafından Anayasa'da belirlenen usullere uyulmak suretiyle

yapılan, Cumhurbaşkanınca Resmî Gazete’de yayımlanan ve Meclis kararları dışında kalan işlemlerdir. Meclis kararı ise Türkiye Büyük Millet Meclisinin, yapısına ve iç işleyişine yönelik veya yürütme ve yargı organlarıyla olan ilişkilerine dair kanun dışındaki işlemlerdir.

Bireysel başvuru yolu, bireylerin maruz kaldığı temel hak ihlallerinin tespitini yapan ve tespit edilen ihlalin ortadan kaldırılması için etkin araçları içeren anayasal bir güvencedir. Bu güvence kapsamında, bireylere doğrudan yasama işleminin iptalini isteme yetkisi tanınmamıştır. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, kamusal bir düzenlemenin soyut biçimde Anayasa’ya aykırılığının ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir. Bir yasama işleminin, temel hak ve özgürlüğün ihlaline neden olması durumunda, bireysel başvuru yoluyla doğrudan yasama işlemine değil ancak yasama işleminin uygulanması mahiyetindeki işlem, eylem ve ihmallere karşı başvuru yapılabilecektir. Bu şekilde bireysel başvuru yolunun kullanılabilmesi için söz konusu işlem, eylem ve ihmallere karşı varsa başvurulabilecek kanun yollarının da daha öncesinde tüketilmiş olması gerekmektedir. Bu çerçevede, doğrudan ve soyut olarak yasama işlemlerinin iptali talebini içerdiği anlaşılan başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Arif Güneş*, B. No: 2012/837, 5/3/2013, §13-19).

5.3. Düzenleyici idari işlemler

Bireysel başvuru yolu, bireylerin maruz kaldığı temel hak ihlallerinin tespit edildiği ve tespit edilen ihlalin ortadan kaldırılması için etkin araçları içeren anayasal bir güvencedir. Ancak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, kamusal bir düzenlemenin soyut biçimde Anayasa’ya aykırılığının ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir. 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası çerçevesinde, bir düzenleyici idari işlemin, temel hak ve özgürlüğün ihlaline neden olması durumunda, bireysel başvuru yoluyla doğrudan bu işlemlere değil ancak düzenleyici idari işlemin uygulanması mahiyetindeki işlem, eylem ve ihmallere karşı başvuru yapılabilecektir (*Serkan Acar*, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 37). Bu çerçevede, doğrudan ve soyut olarak düzenleyici idari işlemlerin iptali talebini içerdiği anlaşılan başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur.

5.4. Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler

5.4.1. Spor Tahkim Kurulu kararları

6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerin bireysel başvurunun konusu olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 59. maddesinde ise spor tahkim kurulu kararlarının kesin olduğu ve hiçbir yargı merciine başvurulamayacağı hükmüne yer verilmiştir. Bu nedenle spor tahkim kurulu kararlarına karşı yapılan başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Abdurrahman Akyüz*, B. No: 2012/620, 12/2/2013, §19-20).

5.4.2. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun meslekten çıkarma cezası dışındaki kararları

6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince, Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler bireysel başvuru konusu olamazlar. Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası ile de HSYK'nın meslekten çıkarma cezası dışındaki kararları yargı denetimi dışında bırakılmıştır. Bu nedenle HSYK'nın meslekten çıkarma cezası dışındaki kararlarına karşı yapılan başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Nesin Kayserilioğlu* (3), B. No: 2013/1581, 16/4/2013, §14-16).

5.4.3. Yüksek Seçim Kurulu kararları

Anayasa'nın 79. maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesi ile YSK kararları aleyhine başka bir merciye başvurulamayacağı kabul edilmiş, 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince de Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerin bireysel başvuru konusu olamayacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın anılan maddesinde geçen "*Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz*", 298 sayılı Kanun'un 132. maddesinde yer alan "*Kurulun kararı kesindir. Aleyhine hiçbir mercie ve kanun yoluna başvurulamaz*" hükümlerinde yer alan *merci* ifadesiyle başvurulacak idari ve yargısal tüm yer veya makamların kastedildiği anlaşılmaktadır ve Anayasa Mahkemesi de buna dâhildir. Buna göre anılan hükümler karşısında, YSK kararlarının Anayasa Mahkemesi önünde bireysel

başvuruya konu olması mümkün değildir. Bu nedenle YSK kararları aleyhine yapılan başvurular konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunur (*Atila Sertel* [GK], B. No:2015/6723, 14/7/2015, § 38-42).

DOKUZUNCU BÖLÜM

Bireysel Başvuruda Kişi Bakımından Yetki Kriteri

Melek Karali Saunders

1. İLGİLİ MEVZUAT

1.1. Anayasa

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir...

1.2. Kanun

6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

6216 sayılı Kanun'un 46. maddesi:

(1) Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmâl nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

(2) Kamu tüzel kişileri bireysel başvuru yapamaz. Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilir.

(3) Yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklarla ilgili olarak yabancılar bireysel başvuru yapamaz.

6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (1) numaralı fıkrası:

Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47 nci maddelerde öngörülen şartların taşınması gerekir.

2. GENEL AÇIKLAMA

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca, gerçek ve özel hukuk tüzel

kişilerine, Anayasa’da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Sözleşme’ye ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkı tanınmıştır.

Anılan Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği hususunda daha özel açıklamalar yapılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre, bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte arandığı anlaşılmaktadır. Bu önkoşullar; başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalden dolayı başvurucunun “*güncel bir hakkının ihlal edilmesi*”, bu ihlalden kişinin “*kişisel olarak*” ve “*doğrudan*” etkilenmiş olmasıdır (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

2.1. Bireysel başvuru yapabilecek olan kişiler

Anayasa’nın 148. maddesi ile 6216 sayılı Kanun’un 45. Maddesinin (1) numaralı fıkrasının yukarıda yer verilen hükümlerinde “*herkes*”in bireysel başvuruda bulunabileceğini belirtmektedir. Ancak “*herkes*” kavramını “*fiil ehliyeti*” veya “*taraf ehliyeti*” kavramı gibi potansiyel olarak başvuru yapabilme yeteneği olarak anlamak gerekir.

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru yolunu, bireylerin maruz kaldığı temel hak ihlallerinin tespit edildiği ve tespit edilen ihlalin ortadan kaldırılması için etkin araçları içeren bir anayasal güvence olarak tanımlamaktadır (Umut Oran, B. No: 2014/18926, 22/1/2015, §13). Bu nedenle, Anayasa Mahkemesi’nin soyut norm denetimi fonksiyonundan ayrı olarak, bireysel başvuru sistemi kapsamında, öncelikle somut olarak bir hak ihlalinin tespit edilebilmesi, hak ihlali ile belli bir kişinin bağlantısının kurulabilmesi gerekir.

Bu anlamda, “*herkes*” kavramını toplumda yaşayan her bir bireyin, toplumun her bireyini etkilediği ileri sürülebilecek uygulamalar ile ilgili başvuru yapabilmesine olanak tanındığı şeklinde anlamamak gerekir. Nitekim bir başvurucunun, toplumun her bir bireyi gibi etkilenmekte olduğu yolsuzluk suçlarının yeterince soruşturulmadığı iddiasıyla yaptığı başvuruda, yürütülen soruşturmayla doğrudan ve kişisel ilgisini, başvuruya konu kamu gücü işleminin kendisi bakımından nasıl bir somut

etki oluşturduğu ile kişisel olarak bu işlemlerden nasıl etkilendiğini gösteremediği gerekçesiyle başvurunun “*kişi yönünden yetkisizlik*” nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmiştir (Mahmut Tanal ve diğerleri, [GK], 2014/18803, 10/12/2014, § 35).

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, 6216 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca, hukukumuzda, fiilen 23/9/2012 tarihinde girmiş olmakla birlikte, iç hukukumuzda oluşturulan bu yolu, kendi başına, bağımsız olarak var olan bir sistem olarak algılamamak gerekir Bu bağlamda, Anayasa’nın ve 6216 sayılı Kanun’un hükümlerinin, Sözleşme ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)’in içtihadıyla sıkı bir bağı bulunmaktadır. Sözleşme ile 6216 sayılı Kanun’un organik bağının ilk görünümü, bireysel başvuru ehliyeti açısından özel bir önemi bulunan “*mağdur*” kavramının, 6216 sayılı Kanun’da açıkça anılmamış olmasına rağmen, Anayasa Mahkemesi içtihadı ile Sözleşme’nin 34. maddesi ve AİHM içtihadı paralelinde yorumlanarak, iç hukukumuzda aktarılmasıdır.

Bu bölümün ilerleyen aşamalarında ayrıntılı olarak yer verileceği üzere, usul hukukumuzda yer bulan, menfaat ve ehliyet kurallarının, bireysel başvuru ehliyeti açısından önemi bulunmakla birlikte, bireysel başvuru sisteminde dava ehliyetini ifade eden “*mağdur*” kavramı, bu kurallardan oldukça bağımsız bir kavramdır.

6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinin (3) numaralı fıkrasında bireysel başvuru yolu ehliyeti yönünden, yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklar bağlamında yabancıların başvuru yapabilme yetenekleri sınırlandırmıştır. Bu nedenle bu haklar yönünden yabancılar, “*herkes*” kavramının dışında tutulmuştur (bkz. K.A (2), B. No: 2014/13044, 11/11/2015)

Bunun dışında, bireysel başvuru yolunun, temel olarak kamu gücünün kullanımdan kaynaklanan hak ihlallerinin tespiti ile bu ihlallerin giderilmesine yönelik bir sistem olarak öngörülmüş olmasının mantığı gereği, kamu tüzel kişiliklerinin, kamu gücünün kullanımının “*mağduru*” olarak başvuru yapabilme yeteneklerinin kısıtlanması sonucunu doğurmuştur. 6216 sayılı Kanun’un 46. Maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan bu düzenleme uyarınca, kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuruları “*kişi yönünden yetkisizlik*” gerekçesiyle kabul edilemez bulunmaktadır.

Yukarıda yer verilen, bireysel başvuru sisteminde “*taraf*” olabilme yeteneğinin, güncel mevzuatta öngörülen menfaat ve ehliyet kuralları ile bağını tamamen kesmemekle birlikte, bu kuralları aşan, zaman zaman da bu kurallarla örtüşen yönlerinin bulunduğu şeklindeki tespit uyarınca, aşağıda öncelikle bireysel başvuru yapacaklarda aranan koşulların, güncel mevzuatla örtüşen yönünün incelenmesinden sonra, bireysel başvuruya özgü “*mağdur*” kavramının anlamı ve kapsamı, Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili içtihadı çerçevesinde açıklanmaya çalışılacaktır.

2.1.1. Gerçek kişilerin bireysel başvuru ehliyeti

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 10. maddesinde, genel olarak, fiil ehliyetine sahip olmak için ayırt etme gücüne sahip olmak ve ergin olmanın yanında, aynı zamanda ilgili kişinin kısıtlı da olmaması gerektiği kuralına yer verilmiştir. Ancak gerçek kişilerden, dava veya taraf ehliyeti bulunmasa dahi velayet veya kısıtlılık altında bulunan küçükler, akıl hastası, mahcur, engelli ve mahkûmların da Anayasa Mahkemesine bizzat bireysel başvuruda bulunma hakları bulunmaktadır.

2.1.1.1. Küçüklerin başvuru ehliyeti

Küçüklerin başvuru yapabilme ehliyeti *Sabriye Yürekli ve diğerleri* başvurusunda (B. No: 2014/7115, 22/9/2016) tartışılmıştır.

Başvuru, ulusal yayın yapan bir gazetede kızları hakkında çıkan haber nedeniyle başvuruçuların şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

Başvuruçulardan S. Y. ve F. Y., D. D. Y.’nin anne ve babasıdır. Başvuruçular, söz konusu haber nedeniyle kişilik haklarına saldırıda bulunduğu iddiasıyla Asliye Hukuk Mahkemesinde kendileri adına asaleten, kızları adına velayeten manevi tazminat davası açmışlardır. Başvuruçuların kızı, ilk derece mahkemesi önündeki dava devam ederken erginliğe erişerek dava ehliyetine sahip hâle gelmiş ve yargılamanın sonraki aşamalarında ve kararda davacı sıfatıyla yer almıştır. Anayasa Mahkemesi, Medeni Kanun’un ilgili maddelerine atıf yaparak, bireysel başvuru tarihinde reşit olan kızları D. adına velayeten anne ve babasının bireysel başvuruda bulunma yetkisine sahip olmadığına karar vermiştir.

2.1.1.2. Kısıtlıların başvuru ehliyeti

4271 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 405 ila 408. maddelerine göre kısıtlılık dört halde söz konusu olabilmektedir. Bunlar;

- Akıl hastalığı ve zayıflığı,
- Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim,
- Bir yıl veya daha fazla uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûm olma durumu,
- İlginin geçerli nedenlere dayanan talebidir.

Kısıtlı olan kişilerin, kendi adlarına, vesayeti altında bulunduğu kişi veya makamın iznini almaksızın, doğrudan bireysel başvuru yapma hakkı bulunmaktadır.

Türk Medeni Kanunu’nun 407. maddesi uyarınca, ergin bir kişinin bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olması halinde kendisine vasi atanmaktadır. Aynı Kanun’un 471. maddesi, özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlı kişi üzerinde bulunan vesayetin hapis halinin sona ermesiyle kendiliğinden kalkacağını hüküm altına almakla birlikte, hükümlüler ile diğer sebeplerle vesayet altına alınanların, bireysel başvuru ehliyeti yönünden tam ehliyetliler gibi oldukları kabul edilmektedir.

Yukarıda belirtilen kabul doğrultusunda, hükümlüler, haklarında uygulanan yargısal bir karardan kaynaklanan şikâyetlerin yanında, cezaevi koşulları ve burada kendilerine verilen hizmetlerin yetersizliğinden dolayı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Anayasa’nın ortak koruma alanında kalan haklarının ihlal edildiğinden şikâyet edebildikleri gibi, hükümlü olarak bulunduğu kurumun yabancı dil sınavı ve yükseköğretime geçiş sınavına katılmasını sağlayamaması nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiası gibi, doğrudan mahkûmiyetiyle bağlantılı olmayan haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek bizzat bireysel başvuruda bulunabilmektedirler (bkz. *Mehmet Ali Oyunlu*, B. No: 2014/166, 17/5/2016; kk, B. No: 2015/9516, 9/6/2016).

Öte yandan Anayasa Mahkemesine yapılan bir kısım başvuruların konusu, başvuru sahiplerinin kısıtlanmasına dair yargılama süreçleridir. Bu

başvurularda vesayet altına alınma kararları kesinleşmiş ve ilgilinin fiil ehliyeti kısıtlanmış olsa bile, bireysel başvuru yapabilme yetenekleri yönünden bu durum başvuru açısından her hangi bir engel yaratmamaktadır (bkz. , B. No: 2016/1442, 11/11/2016, kk.).

2.1.2. Özel hukuk tüzel kişilerinin bireysel başvuru ehliyetleri

Özel hukuk tüzel kişilerinin başvuru yapabilme yetenekleri yalnızca tüzel kişiliği doğrudan etkileyen hususlardan kaynaklanabilir.

Özel hukuk tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapabilmelerinin ön koşulu, başvuru anında tüzel kişiliğin hukuken geçerli bir şekilde kazanılmış ve varlığını sürdürüyor olmasıdır. Tüzel kişiliğin varlığı ile ilgili genel hükümler kapsamında, varlık koşulları ortadan kalkmış topluluklar tarafından yapılan başvurular kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunmaktadır.

Özel hukuk tüzel kişilerinin başvurularını, kendilerini temsile yetkili kişi veya kişiler ya da bunların yetkilendirdiği avukatları aracılığıyla yapmaları gereklidir.

Tüzel kişiliği bulunmayan adi ortaklıkların, hak ve borçlarının ortaklara ait olduğu kabul edildiğinden, bireysel başvurunun ortaklık tarafından değil, ortaklar tarafından yapılması gerekir.

Gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişileri tarafından yapılan başvurularla ilgili kararlarını başvuru ehliyeti hususunda karşılaştırdığımızda, Anayasa Mahkemesinin gerçek kişiler yönünden ehliyet ve menfaat kurallarını güncel usul hukuku kurallarından nispeten bağımsız olarak yorumlayabildiği halde, özel hukuk tüzel kişileri yönünden yorumunun aynı esnekliğe sahip olmadığı göze çarpmaktadır.

2.1.2.1. Ticaret şirketlerinin bireysel başvuru ehliyeti

i. Çağ Ağaç Sanayi Ticaret ve Nakliye Limited Şirketi, B. No: 2013/6825, 7/1/2016

Başvuru, ihalenin feshi davasında, başvuru mazereti nedeniyle katılamadığı duruşmada verilen yeni oturum gününün başvurucuya tebliğ edilmeden ve delillerin toplanmadan karar verilmesi nedeniyle

silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkesinin, delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarından kaynaklanmıştır. Anayasa Mahkemesi, tüzel kişiliğin sona ermiş olduğunu tespit ederek, kamu gücü tarafından hakkı ihlal edildiği iddia edilen şirketin bireysel başvuru yapmadan önce tüzel kişiliğinin sona ermesi durumunda şirket adına bir başkası tarafından bireysel başvuruda bulunulmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

ii. Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014

Başvurucu Şirket, Samsun Emniyet Müdürlüğü ile şifahi olarak yaptığı vedia sözleşmesi gereği alması gereken alacağını tahsil için açtığı davada, Mahkemenin alacağın muaccel hale gelmediği gerekçesiyle davanın reddine karar vermesi üzerine, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, öncelikle başvurunun, özel hukuk tüzel kişisi olan Şirketin kendisini temsile yetkili müdürü adına, Şirket vekili tarafından yapıldığını; başvuru konusunun ise, alacağın tahsili amacıyla açılan davada verilen karara ilişkin şikâyetler olduğunu tespit etmiştir. Buna göre, şikâyet edilen hususların özel hukuk tüzel kişisinin güncel ve kişisel haklarını doğrudan ilgilendirdiği gerekçesiyle başvurunun Anayasa Mahkemesinin kişi yönünden yetkisi kapsamında olduğunu kabul etmiştir(§ 27).

iii. Kaçkar Çay San. A. Ş. , B. No: 2014/2937, 21/7/2011

Başvurucu Şirketin yasal temsilcisi olduğunu beyan eden H. S., yalan tanıklık suçuyla ilgili olarak Şirketi temsilen yaptığı şikâyet üzerine kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle Şirketin anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, başvuru Kaçkar Çay San. ve Tic. A.Ş.'yi temsile yetkili kişi veya kişileri gösteren imza sirküleri ve eklerinin incelenmesinden, yönetim kurulunun 27/5/2013 tarihli kararıyla, Şirketi temsile S. K. isimli kişinin seçildiğini ve bu kararın Çayeli Ticaret Sicil Memurluğuna aynı tarihte tescil ettirildiğini, ayrıca adı geçen kişinin 9/5/2013 tarihinden itibaren üç yıl süresince münferiden atacağı imza ile her hususta ve her alanda Şirketi temsil ve ilzama yetkili kılındığını tespit ederek, başvurunun Şirketi temsile yetkili kişi tarafından yapılmadığı gerekçesiyle “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§ 15-17).

iv. Acarkent Site Yönetimi, B. No: 2013/834, 18/9/2014

Başvurucu, aidatlarını zamanında ödemeyen üyesi hakkında yaptığı icra takibi ve icra takibine itiraz davası sonucunda alacağının ödenmesine hükmedilmesi ve site yönetimi kararında her ay için %10 gecikme faizi öngörülmesine rağmen bakiye alacağı için açtığı davada alacağın yasal faiziyle tahsiline karar verilmesi ve mahkeme kararlarının gerekçesiz olması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği, adil yargılanma hakkı, etkili başvuru hakkı ve eşitlik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin ortadan kaldırılması için gerekli tedbirlerin alınmasını veya alacağının gecikme faiziyle birlikte ödenmesini talep etmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvuru Site Yönetiminin özel hukuk tüzel kişisi olduğunu, başvurunun Site Yönetimini temsile yetkili Başkanı adına, Site Yönetiminin vekili tarafından yapıldığını, başvuru konusunun ise ödenmesi gereken aidatların tahsili amacıyla açılan davada verilen karara ilişkin şikâyetler olduğunu tespit ederek, başvuru özel hukuk tüzel kişinin güncel ve kişisel bir hakkını doğrudan ilgilendiren başvurunun Mahkemenin kişi yönünden yetkisi kapsamında olduğuna karar vermiştir (§ 24).

2.1.2.2. Derneklerin bireysel başvuru ehliyeti

i. Türk Pediatrik Onkoloji Grubu Derneği, B. No: 2012/95, 25/12/2012

Başvurucu Dernek, 6/4/2011 tarih ve 6225 sayılı Kanun'un 10 ve 12. maddeleriyle 11/4/1928 tarih ve 1219 sayılı Kanun'a eklenen ek 14. madde ve geçici 8. maddenin dördüncü fıkrasının (ç) bendi ile getirilen düzenlemeler uyarınca, çocuk sağlığı ve haslıkları ana bilim dalına bağlı çocuk hematolojisi ve çocuk onkolojisi yan dallarının birleştirilerek “*çocuk hematolojisi ve onkolojisi*” tek yan dal oluşturulması suretiyle üyelerinin haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, anılan düzenlemelerin başvuru Derneğin yalnızca üyelerini etkilediğini, bu nedenle, başvuru Derneğin başvuru konusu yasama işleminin “mağduru” olmadığı gerekçesiyle “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

ii. B. No: 2013/1212, 12/9/2013 (kk)

Başvurucu Dernek, Artvin'in Yusufeli ilçesinde yapılması planlanan baraj ile hidroelektrik santrali (HES) projesi için Enerji ve Tabii Kaynaklar

Bakanlığına yetki veren Bakanlar Kurulu Kararı ile bu projenin iptali için Bakanlığa yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle Danıştay’da açtığı davanın reddi nedeniyle Anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, özel hukuk tüzel kişisi olan Dernek tarafından yapılan başvuruda, tüzel kişiliğe ait ne tür bir hakkın ihlal edildiği belirtilmeksizin, üyelerinin aile, çevre, mülkiyet gibi anayasal haklarının ihlal edildiğinin ileri sürüldüğü, Danıştay’da açılan davanın konusunun Yusufeli Barajı ve HES Projesinin uygulanması ile ilgili alınan karar ile idari işlemin iptali istemine ilişkin olduğu, bu karar ve işlemler ile bölgede yaşayan kişilerin durumlarının etkilenme ihtimali bulunmakla birlikte, Derneğin tüzel kişiliğine ait haklara müdahale edildiğinin söylenemeyeceği gerekçesiyle “mağdur” sıfatı bulunmayan Derneğin başvurusunun “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§22-23).

Başvuru, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 2. maddesinin 1 (a) bendinde iptal davası açabilmek için öngörülen “menfaat” koşulunun, bireysel başvuru ehliyeti yönünden önem taşımadığını göstermesi bakımından çarpıcı bir örnektir. Ancak, kişi yönünden yetkisizlik kararının başvuru kişinin ihlal iddialarını maddi haklara dayandırması ile ilgili olduğunun da bu değerlendirmede göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

iii. B. No: 2013/9042, 25/11/2014 (kk)

Başvurucu, meslek birliklerine üye olan sanatçılara ait eserlerin, kendilerinden izin alınmadan ve telif hakkı ödenmeden çeşitli televizyon kanallarında yayınlanmasının, sanatçıların eserleri üzerindeki haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yaptığı şikayeti hakkında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, başvuru konusu olayda, Cumhuriyet Başsavcılığının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararının, yalnızca Biroy Sinema Oyuncuları Meslek Birliğinin üyesi olan sanatçıların bireysel hakları ile ilgili olduğunu, salt üyelerini etkileyen işleminden dolayı, başvuru Birliğin “mağdur” sıfatının bulunmadığı gerekçesiyle “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§ 14-17).

2.1.2.3. Siyasi partilerin bireysel başvuru ehliyeti

Siyasi partiler tarafından yapılan başvurularda, Anayasa Mahkemesi, ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem, işlem veya ihmali nedeniyle başvuru partinin doğrudan ve güncel bir menfaatinin etkilenip etkilenmediğini dikkate alarak kişi yönünden yetki sorununu çözümlemektedir (bkz. *Metin Bayyar ve Halkın Kurtuluş Partisi* , B. No. 2014/15220, 4/6/2015).

Öte yandan, Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin hukuki nitelikleri bakımından kamu tüzel kişisi olmadıklarına, siyasi partilere ilişkin Anayasa’da yer alan özel düzenlemeler dikkate alındığında, siyasi partilerin olağan derneklerden farklı olduklarına, ancak bu tespitin siyasi partilerin bireysel başvuru usulünde 6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca özel hukuk tüzel kişileri olarak başvuru yapabilmelerine engel olmadığına dikkat çekmektedir (*Büyük Birlik Partisi, Saadet Partisi, Demokratik Sol Parti* [GK], B. No: 2014/8842, 6/1/2015, § 20).

i. *Metin Bayyar ve Halkın Kurtuluş Partisi*, B. No. 2014/15220, 4/6/2015

Bu başvuruda, doğrudan parti yöneticisi hakkında kesilen para cezasının, ayrıca partinin faaliyetlerini de etkileyeceği belirtilerek, hem parti hem de parti yöneticisinin mağdur statüsünün olduğu kabul edilmiş ve başvurunun esası incelenmiştir.

ii. *Atilla Kart ve Cumhuriyet Halk Partisi*, B. No: 2014/13634, 8/9/2014

Başvurucular, ilgili dönemdeki Başbakanın 10/8/2014 tarihinde 12. Cumhurbaşkanı olarak seçildiğini ve buna ilişkin mazbatanın Yüksek Seçim Kurulu tarafından 15/8/2014 tarihinde TBMM Başkanlığına verildiğini, bu tarih itibarıyla Başbakanlık görevi ile Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanlığı görevlerinin hukuken sona ermesine rağmen kendisinin hukuka aykırı bir şekilde bu görevleri sürdürdüğünü, bu durumun Anayasa’da güvence altına alınan seçme ve seçilme hakkını ihlal ettiğini, Cumhurbaşkanı seçilmesi dolayısı ile Adalet ve Kalkınma Partisi yetkili kurullarının ve 27/8/2014 tarihinde yapılacak 1. Olağanüstü Kongresini yönetmesinin engellenmesi istemiyle Yargıtay Başsavcılığına yaptıkları başvurularının reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu, seçim sonuçlarının Resmi Gazete’de

yayımlanmaması ve Cumhurbaşkanınca yeni başbakan görevlendirilmemesi nedeniyle de etkili başvuru ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Kararda, Anayasa Mahkemesi, seçimlere ilişkin hususların siyasi partilerin tüzel kişiliğine ait haklardan olduğunu kabul etmekle birlikte (§ 28), başbakanın görevlerinden ayrılması veya bu görevlerin sona ermiş sayılması hususunun doğrudan seçimlerle ilgisinin bulunmaması nedeniyle siyasi parti başvurusunun tüzel kişiliğine ait haklarına yapılmış bir müdahaleden söz edilemeyeceğini belirterek, bu hususlar nedeniyle güncel ve kişisel hakları doğrudan etkilenmeyen başvuru sahiplerinin, bireysel başvuru yapma haklarının bulunmadığı gerekçesiyle “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

iii. Büyük Birlik Partisi ve Saadet Partisi [GK], B. No: 2014/8843, 10/12/2015

Başvurucu siyasi partiler, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun ek 1. maddesinin beşinci fıkrasında devlet yardımı alabilmek için öngörülen genel seçimlerde toplam geçerli oyların % 7 oranından fazla oy oranına ulaşma şartının % 3’e indirilmesinin ardından, 2015 yılında yapılacak milletvekili genel seçiminde de önceki seçimlerde aldıkları oranlarda oy almaları durumunda, devlet yardımından yararlanamayacakları ihtimalinin seçim hakkını ihlal ettiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

Anayasa Mahkemesi, başvurunun incelendiği tarih itibarıyla yapılmış olan 2015 yılı seçim sonuçlarına göre, 2820 sayılı Kanun’un ek 1. maddesinde öngörülen % 3 oy oranına ulaşamadıklarını dikkate alarak, başvuru sahiplerinin devlet yardımından yararlanmalarını engelleyen düzenleme dolayısıyla “mağdur” statüsünün bulunduğunu kabul etmiş; ancak esas incelemesi sonucunda, Anayasanın 67. maddesinde güvence altına alınan seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

2.1.2.4. Sendikaların bireysel başvuru ehliyeti

i. B. No: 2014/6133, 17/4/2015 (kk)

Başvuru konusu olayda, başvuru Sendika tarafından, Sağlık Bakanlığı Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğü’nün 7/2/2012 tarih ve 2050 sayılı yazısı

ekinde yer alan Sağlık Bakanlığına bağlı Eğitim ve Araştırma Hastanelerinde klinik şefi ve klinik şef yardımcısı olarak görevlendirilmiş olan hekimler listesindeki bazı kişiler hariç diğer kişilerin vekaleten eğitim görevlisi olarak görevlendirilmelerine dair işlemin iptali istemiyle idare mahkemesinde dava açmıştır. Davanın ehliyet yönünden reddi üzerine başvuru Sendika, Sağlık Bakanlığı uygulaması ile çok sayıda kişinin hak etmediği halde eğitim görevlisi olarak belirlendiğini, uygulamanın eğitim ve araştırma hastanelerinde iş barışını bozduğunu belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün ve Sözleşme'nin 11. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, başvuru Sendikanın olaydan dolayı güncel ve kişisel bir hakkının etkilenmediği gerekçesiyle başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

2.1.3. Kamu tüzel kişilerinin başvuru ehliyetleri

Bireysel başvurunun kamu gücünün kullanılmasından kaynaklanan hak ihlallerinin giderilmesine yönelik bir kanun yolu olarak öngörülmesi nedeniyle, kamu tüzel kişilerine bireysel başvuru hakkı tanınması, bu anayasal kurumun hukukî niteliği ile bağdaşmamaktadır (*Büğdüz Köyü Muhtarlığı*, B. No: 2012/22, § 28, 25/12/2012). Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (2). fıkrası kapsamında, ilgili mevzuatı uyarınca kamu tüzel kişiliği niteliği bulunduğunu tespit ettiği kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan başvuruların "kişi yönünden yetkisizlik" gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermektedir. Aşağıda Anayasa Mahkemesinin bu yöndeki kararlarından bazı örnekler verilmiştir:

2.1.3.1. Üniversite ve diğer yükseköğrenim kurumları

i. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, B. No: 2013/1430, 21/11/2013

Başvuru Üniversite, Ankara, Çankaya ilçesi Lodumu Mahallesinde bulunan taşınmazlar üzerinde hisseleri bulunmasına ve başka şahıslara ait hisselerin kullanılmamasına rağmen, açılan kamulaştırmasız el atmaya dayalı tazminat davası sonucunda aleyhine tazminata hükmedildiğini, anılan davada düzenlenen bilirkişi raporlarının gerçeğe aykırı olduğu hâlde buna yönelik itirazlarının dikkate alınmadığını, tapu kaydında hissedar gözüken

bazı kişilerin mirasçılarının davaya dâhil edilmediğini, olayda kamu gücü kullanılarak tesis edilen bir işlem bulunmadığını, ihtilafın paylı mülkiyetin hakkının kullanımından kaynaklandığını, tamamen eşitler arasındaki bir ilişkiye dayanan uyuşmazlığın çözümü için açılan dava sonucunda aleyhine karar verildiğini, bu işlemler kapsamında kamu gücünü kullanan kamu tüzel kişisi olarak nitelendirilemeyeceğini, vakıf üniversitelerinin kanun gereği kamu tüzel kişisi addedilmesinin her faaliyetinde kamu gücünü kullandığı anlamına gelmeyeceğini, kamu gücünün kullanılmadığı durumlarda özel hukuk tüzel kişisi olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkı ile 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, başvurucunun kamu gücü kullanımına dayanmayan tasarruflarından kaynaklanan ihlal iddialarının bireysel başvuru yolu kapsamında incelenmesi gerektiği iddialarına itibar etmeyerek, oyçokluğuyla başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

ii. B. No: 2014/5377, 16/3/2016 (kk)

21/4/2009 tarihli ve 2009/14944 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuş bir kamu tüzel kişisi olan başvuru Meslek Yüksekokulunun, Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı ve Fatih Belediyesi ile aralarında bazı taşınmazların devri isteminden kaynaklanan uyuşmazlığın çözümüne yönelik olarak, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 30. maddesi uyarınca Danıştay Birinci Dairesine yaptığı başvuruları, anılan Daire tarafından incelenmeksizin reddedilmiştir. Başvurucu, Danıştay Birinci Dairesinin başvuruları hakkında verdiği kararlar nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğinin tespitini, bu hususta yargılamanın yenilenmesi ile 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin 2. fıkrasında yer alan ve kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapmalarının önünde engel oluşturan "kamu tüzel kişileri" ibaresinin Anayasa'nın 10., 11., 36., ve 148. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

Anayasa Mahkemesi Komisyon Kararında, 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (2). fıkrasına göre, kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapamayacakları belirtildikten sonra, Mahkemenin bu husustaki yerleşik

içtihamı kapsamında, kamu tüzel kişisi kavramı içine giren merkezi idare birimleri, mahalli idareler olan köy ve belediyeler ile meslek kuruluşları ve vakıf üniversitelerine bireysel başvuru yapma hakkının tanınmadığının kabul edildiği gerekçesiyle başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

2.1.3.2. Barolar

Anayasa'nın 135. maddesinin birinci fıkrasında; *“Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarıkamu tüzelkişilikleridir.”* hükmüne yer verilmiştir. Öte yandan 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 76. maddesinin (1). fıkrasında baroların kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları olduğu düzenlemesi yer almaktadır. Bu düzenlemelerden yola çıkarak, *Günay Dağ ve diğerleri* başvurusunda, Anayasa Mahkemesi avukatlar hakkında yürütülen soruşturma nedeniyle üyelerinin avukatlık hakları ile örgütsel olarak savuma hakkının engellendiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunan İstanbul Barosunun, kamu tüzel kişiliğini haiz kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olması nedeniyle bireysel başvuru ehliyetinin bulunmadığına karar vermiştir (*Günay Dağ ve diğerleri* [GK], B.No: 2013/1631, 17/12/2015).

Somut olayda, avukat olarak görev yapan gerçek kişi başvuruçular, Çağdaş Hukukçular Derneği üyeleridir. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, haklarında yasa dışı silahlı örgüte üye olmak” suçundan soruşturma başlatmıştır. Ankara ve İstanbul illerinde bulunan Halkın Hukuk Bürolarında, Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Merkezi ve İstanbul Şubesinde, bir kısım başvuruçuların ise araç ve evlerinde aramalar yapılmıştır. Bir kısım başvuruçular hakkında savcılık gözaltı kararı almıştır.

Gerçek kişi başvuruçuların yanı sıra, İstanbul Barosu da, soruşturmanın bireysel avukatlık hakları ile örgütsel olarak savuma hakkının engellenmesine yönelik olduğu iddiasıyla, hem Baro olarak savunma haklarının, hem de üyelerinin avukatlık meslek haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı 46. Maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki “kamu tüzel kişisi” kavramının kanunla kurulan meslek kuruluşlarını kapsadığı gerekçesiyle İstanbul Barosu yönünden başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir(§ 68).

2.1.3.3. Ticaret Odaları

i. Doğubayazıt Ticaret ve Sanayi Odası, B. No: 2012/743, 5/3/2013

Başvurucu Ticaret ve Sanayi Odası'nın temsilcisi, iki dönem üst üste Yönetim Kurulu Başkanlığını yaptığı Oda'nın seçimlerine tekrar katılmasını engelleyen, 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 16. maddesinin beşinci fıkrasında ve 18. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan, üst üste iki dönem meclis başkanlığı ve yönetim kurulu başkanlığı yapmış olanların, aradan iki seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemeyecekleri yönündeki düzenleme nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 135. maddesi ile 5174 sayılı Kanun'un 4. maddesi hükümlerine dayanarak, Oda'nın kamu tüzel kişiliği niteliğini tespit ederek, Oda tüzel kişiliğini temsilen yapılan başvurunun kişi yönünden yetkisi kapsamı dışında olduğuna karar vermiştir.

ii. B. No: 2014/11574, 24/2/2015 (kk)

Başvurucu Ticaret ve Sanayi Odası, kendisinde kayıtlı olan şirket hakkında, 2005 yılında, durumunun belirlenememesi ve aidatlarını ödememesi nedeniyle "oda kaydını askıya alma" kararı almış, geçen üç yıl sonunda da bu kaydı silerek, icra takibi suretiyle şirket nezdinde birikmiş aidat alacağını tahsil etmiştir. Ancak, şirketin Fethiye'de kurulduktan sonra 1999 yılında İzmir'e nakledilerek İzmir Ticaret Siciline kaydedildiği ve Fethiye'de bulunan oda kaydının askıya alındığı sürede aidat tahakkuku yapılmasının hatalı işlem olduğu gerekçesiyle aidat bedellerinin istirdadı talebiyle Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı dava kabul edilmiş ve karar kesinleşmiştir.

Başvurucu, aidatların tahsili için yürütülen işlemlerin mevzuata uygun olduğunu, aidat alınmasına esas teşkil eden 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 10. maddesinin, davacı şirketin oda kaydının askıya alınmasında da dayanak alındığını, yerel Mahkeme kararı ile Oda'ya kayıtlı diğer üyelerle davacı şirket arasında hakkaniyete aykırı bir durumun ortaya çıktığını, Oda üyeleri ve Odanın mağduriyetine sebep olunduğunu belirterek, Anayasa'nın 10. maddesinde

tanımlanan kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin giderilmesi talebinde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, başvuru Ticaret ve Sanayi Odası'nın Anayasa'nın 135 ile 5714 sayılı Kanun'un 4. maddesi gereğince kamu tüzel kişiliği niteliğinin bulunduğunu, kuruluş, görev ve yetkilerinin kanun ile düzenlendiğini, kamu gücü ayrıcalık ve yetkileri ile donatıldığını tespit ederek, kamu gücünün kullanımından kaynaklanan ihlallerin giderilmesi için bir yol olarak önerilen bireysel başvuru yolunu kullanmasının, bu anayasal kurumun hukuki niteliği ile bağdaşmadığı gerekçesiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§ 13-16).

2.1.3.4. Mahalli idareler

i. Ballıdere Belediye Başkanlığı, B. No: 2012/1327, 12/2/2013

Başvurucu, 12/11/2012 tarih ve 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un geçici 2. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Amasya İli, Taşova İlçesi, Ballıdere Belediyesinin tüzel kişiliğinin ilk mahalli idareler genel seçiminden geçerli olmak üzere kaldırılarak köye dönüşecek olması nedeniyle "yerel yönetim ilkesi"nin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

Başvurucu, anılan Kanun'a ekli (27) sayılı listenin 96. sırasında tüzel kişiliği kaldırılıp köye dönüştürülen belediyeler arasında sayılmıştır.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 127. maddesinin birinci fıkrası uyarınca karar organları seçimle işbaşına gelen ve kamu tüzel kişiliğine haiz mahalli idare birimi olan başvuru belediyesinin, 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuruda bulunma hakkının bulunmadığını tespit ederek, başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§ 18-21).

ii. Büğdüz Köyü Muhtarlığı, B. No: 2012/22, 25/12/2012

Başvuru, Büğdüz Köyü Muhtarlığı tarafından, Çankırı İli, Orta İlçesi, Büğdüz ve Dodurga Köyleri arasındaki yayla ve mera uyuşmazlığı ile ilgili davanın, yargılama ve kanun yolu incelemeleri sürecinde usul hükümlerinin

yanlış uygulandığı belirtilerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılmıştır.

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurunun kamu gücünün kullanılmasından kaynaklanan hak ihlallerine karşı tanınan bir yol olduğunu, kamu tüzel kişilerine bireysel başvuru hakkı tanınmasının, bu anayasal kurumun hukuki niteliği ile bağdaşmadığını, Anayasa'nın 127. maddesinin birinci fıkrası uyarınca yöneticileri doğrudan seçimle işbaşına gelen ve kamu tüzel kişiliğini haiz mahalli idare birimi olan köye, kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapamayacaklarını hükme bağlayan 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yapma hakkının tanınmadığı gerekçesiyle başvurunun "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§ 28-30).

3. MAĞDUR KAVRAMI

3.1. Genel olarak

Yukarıda kısa özetlerine yer verilen kararların gerekçeleri incelendiğinde, mevzuatımızda "ehliyet" ve "menfaat" ile ilgili kurallardan ziyade, bireysel başvuru yolu açısından "mağdur" kavramının, "dava ehliyeti" karşılığında kullanıldığı görülmektedir. Konu ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin bugüne kadar vermiş olduğu kararlarda ortaya konulan ilkeler, bireysel başvuru kapsamında menfaat veya dava ehliyeti sorununun, hukuk ve ceza davaları ile idari davalardaki menfaat ve ehliyet kavramlarından bağımsız olarak ele alındığını ortaya koymaktadır.

6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bireysel başvurunun ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceği düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 148. ve 6216 sayılı Kanun'un anılan hükümleri gözetildiğinde, bireysel başvuruda bulunacakların, başvuruya konu ettiği kamu gücü işlemi, eylemi ya da ihmali nedeniyle ya kişisel olarak doğrudan etkilenmiş olması, başvuru ile ihlale yol açtığı ileri sürülen kamusal eylem, işlem veya ihmal arasında doğrudan şahsi ve özel bir bağ bulunması gerekir (*Türk Pediatrik Onkoloji Grubu Derneği*, B. No: 2012/95, 25/12/2012, § 21).

Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi(AİHM)'nin Burden/Birleşik Krallık kararına (*Burden/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 13378/05, 29/4/2008, § 33) atfen, Sözleşme'nin bireylerin, doğrudan etkilenmedikleri hâlde ulusal hukukun sırf Sözleşme'ye aykırı olabilecek herhangi bir hükmünü başvuru konusu yapmalarına izin vermediğine vurgu yapmaktadır (bkz. *Yüksel Bazarkaya*, B. No. 2013/6615, 201/4/2016, §53; *Osman Altıntaş*, B. No: 2013/3289, 7/1/2016, § 26; *A.Z. [GK]*, B. No: 2013/3228, 10/12/2015, § 26).

Anayasa Mahkemesi, “mağdur” kavramını, AİHM paralelinde statik olarak da yorumlamamaktadır. Bu yaklaşım çerçevesinde mağdur kavramının günümüz toplumunun koşulları ışığında değişime tabi olduğu ve kavramın aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde yorumlanması gerektiği kabul edilmektedir (*Mahmut Tanal* (2), B. No: 2014/11438, 24/7/2014, § 19).

Öte yandan bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvurunun sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp, ihlalden doğrudan etkilendiğini göstermesi veya mağdur olduğu konusunda Anayasa Mahkemesini ikna etmesi gerektiğinin altı çizilmektedir. Bu itibarla, başvurularda mevcut mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün varlığı için yeterli değildir (*Onur Doğanay* , B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 45). Anayasa Mahkemesi gerektiğinde, ilgili mevzuat hükümlerini yorumlayarak, başvurunun “etkilendiğini” ileri sürdüğü uygulamanın gerçekten kendisini etkileme potansiyeli olup olmadığının değerlendirmesini yapabilmektedir. Anayasa Mahkemesinin bu aktif yaklaşımı, 10 Ağustos 2014 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle ilgili olarak, Yüksek Seçim Kurulunun 8/6/2014 tarihli ve 2923 sayılı kararında milletvekili olmayan bir vatandaşın nasıl Cumhurbaşkanı adayı olacağının belirtilmemesinin anayasal haklarını ihlal ettiğini iddialarıyla yapılan bir başvuruya ilişkin kararından açıkça anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi Birinci Komisyonu, Anayasa'nın 101. maddesinde yer alan, “Cumhurbaşkanlığına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri içinden veya Meclis dışından aday gösterilebilmesi yirmi milletvekilinin yazılı teklifi ile mümkündür. Ayrıca, en son yapılan milletvekili genel seçimlerinde geçerli oylar toplamı birlikte hesaplandığında yüzde onu geçen siyasî partiler ortak aday gösterebilir.” hükmünü esas alarak değerlendirdiği başvuruda, başvurunun “aday” statüsünde olmadığını, mağdur sıfatının kazanılması için anılan madde hükmüne uygun olarak aday gösterilmesi gerektiğini tespit ederek, Cumhurbaşkanlığı seçimine yönelik çıkartılan

Yüksek Seçim Kurulu kararından ötürü başvurucunun bir hakkının ihlal edilmediği gerekçesiyle, başvurunun “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (kk, B. No: 2014/10946, 9/9/2014).

Bireysel başvuru yapabilme ehliyetini ifade eden “mağdur” statüsünün varlığının ispat yükünün başvurularda olduğunu ortaya koyan diğer bir karar, bürokratların, yargı mensuplarının ve diğer kamu görevlilerinin gerektiği gibi yargılanmaması sonucunda ülkenin suç batağına itildiği, ihmaller ve geçiştirmeler sebebiyle temel problemlerle ilgilenilmediği, anayasal güvencelerin sağlanamaması nedeniyle halkın aciz ve çaresiz durumda olduğu belirtilerek, Anayasa’nın 10. maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruya ilişkin kararda açıklıkla ortaya konulmuştur (*Ayşe Hülya Potur*, B. No: 2013/8479, 6/2/2014). Anayasa Mahkemesi “ kişi yönünden yetkisizlik” gerekçesiyle kabul edilemez bulduğu bu başvuruda, başvurucunun şikayetlerinin somut bir olayla bağlantısının bulunmadığına, kamu gücünün belli bir işlemini ya da eyleminin başvuru konusu yapılmaktansa, ihlal iddialarının genel tespitlere dayandığı hususuna vurgu yapmıştır (*Ayşe Hülya Potur*, § 18). Ancak Anayasa Mahkemesi, başvuru dolayısıyla, Türkiye’de temel hak ve hürriyetlerin korunması alanında devletin ihmalkâr davrandığı yönündeki soyut iddiasını, öncelikle kendisini doğrudan etkileyen somut olay ve olgular üzerinden ispatlayabileceği; somut bir olaya dayanmamakla birlikte, potansiyel ve kendisine yaklaşan bir ihlal tehdidi altında olduğunu inandırıcı bir şekilde açıklaması halinde bireysel başvurusunun kabul edilerek, şikâyetin esasının incelenebileceğini belirterek, potansiyel mağdurların da Anayasa Mahkemesine başvuru yapabilmelerinin yolunun açık olduğuna gönderme yapmıştır (§ 23).

Bireysel başvuru sistemi açısından ilke olarak, başvuru ile mağduriyete konu işlem, eylem ve ihmal arasında kurulan ilişkinin, başvurunun yapıldığı anda var olması ve en azından başvuru hakkında karar verilinceye kadar bu ilişkinin devam etmesi gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen ilkeler kapsamında, Anayasa Mahkemesi, bir kişinin bireysel başvuruda bulunabilme ehliyeti açısından başvurucuda üç temel koşulun varlığını aradığı anlaşılmaktadır: Başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalden dolayı, başvurucunun “güncel bir hakkının ihlal edilmesi”, bu ihlalden dolayı

“kişisel olarak” ve “doğrudan” etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvuruçunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesidir (*Fetih Ahmet Özer*, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

Her ne kadar, başvuruların kabul edilebilirliği hakkında verilen kararlarda, somut olayın özelliğine göre, bu kategorilerin birbirlerinden çok keskin olarak ayrılmadığı gözlemlenmekteyse de, diğer bir deyişle başvuruçuların ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem, işlem veya ihmalden kişisel olarak doğrudan etkilenmediklerine karar verilen durumlar, aynı zamanda güncel menfaatlerinin varlığının da tespit edilemediği durumlar olarak karşımıza çıkabilmekte ise de, kararlar bağlamında güncel bir hakkın etkilenmesi, kişisel olarak ve doğrudan etkilenme koşullarından oluşan bu kategorilerin ayrı ayrı incelenmesinin pragmatik yararının olduğu değerlendirilmiştir.

3.2. Güncel bir hakkın etkilenmesi koşulu

Anayasa Mahkemesinin ilgili kararlarından, güncel bir hakkın etkilenmesi koşulunun, başvuruçunun Mahkeme tarafından makul görülen bir hak ihlalinin süjesi olduğu iddiası ile birlikte bu ihlalden kaynaklanan mağduriyetinin, en azından başvurunun karar bağlandığı ana kadar var olması gerekliliğini ifade ettiği anlaşılmaktadır. Aşağıda, güncel bir hakkın etkilenme koşulunun gerçekleşmediği gerekçesiyle kabul edilemezliğine karar verilen kararlardan örnekler sunulmuştur.

3.2.1. Güncel bir hakkın etkilenmesi koşulunun gerçekleşmediği bazı durumlar

3.2.1.1. İnsan Hakları Tazminat Komisyonunca ödenen tazminat tutarının yeterli görülmesi

Bu kapsamda, 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun’un yürürlüğe girmesinden sonra, Kanun’un uygulaması amacıyla oluşturulan Komisyonlar tarafından ödenmesi kararlaştırılan tazminatın yetersiz olduğu ileri sürülerek adil yargılanma hakkı kapsamındaki hak ihlali iddialarından kaynaklanan başvurularda, tazminat tutarının yeterli bulunduğu tespit edilmesi halinde, mağduriyetin güncelliğinin bulunmadığı gerekçesiyle, başvuruların kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna

karar verilmiştir (bkz. *Ramazan Acar*, B. No: 2013/7939, 15/12/2015, §§ 27-37; *Meryem Alkurt*, B. No: 2013/9786, §§ 31-42).

3.2.1.2. Geçici koruma statüsüne alınma nedeniyle, sınır dışı edilmesi mümkün olmayan başvurucunun, sınır dışı edilme işlemlerine karşı başvurusu

K.A.(2) [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015 kararına konu olayda, hakkında “kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturduğu” gerekçesiyle sınır dışı etme kararı alınan ve Kumkapı Geri Gönderme Merkezinde idari gözetim altında tutulu bulunan Suriye uyruklu başvuru, sınır dışı edilmesi hâlinde öldürülme, işkence ve kötü muameleye tabi tutulma riski bulunduğundan yaşam hakkı ile işkence ve eziyet yasağının; geri gönderme merkezindeki koşullar nedeniyle “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” ceza veya muamele yasağının; idari gözetim kararının çok uzun süre devam ettirilmesi nedeniyle de özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

Anayasa Mahkemesi, sınır dışı edilmesi durumunda öldürülme, işkence ve kötü muameleye tabi tutulma riskinin bulunması nedeniyle Anayasa’nın 17. maddesinin ihlal edildiği iddiaları ile ilgili olarak, öncelikle başvuru 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na dayalı olarak çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği’nin geçici 1. maddesi hükmü uyarınca geçici koruma statüsüne alınması nedeniyle, hakkında uygulanmış veya güncel olarak uygulanma ihtimali olan bir sınır dışı etme kararının bulunmadığını tespit etmiştir. Bu tespite göre, sınır dışı edilmesi mümkün olmayan başvuru, sınır dışı edilme işlemleri nedeniyle yaşam hakkının ya da işkence ve eziyet yasağının ihlali iddiaları açısından mağdur sıfatının bulunmadığı gerekçesiyle başvurunun bu kısmının kişi yönünden yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (§§ 56-61).

3.2.1.3. Yalnızca ispat vasıtası olan kaza tespit tutanağının iptali isteminin reddi üzerine yapılan başvurular

Mustafa Gürkan, B. No: 2013/7304, 15/4/2015 kararında başvuru çift taraflı maddi hasarlı trafik kazasında düzenlenen kaza tespit tutanağının iptali için açmış olduğu davanın mahkemenin görevli olmadığından bahisle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia

etmiştir. Olayda görevsizlik kararı veren İlk Derece Mahkemesi gerekçesini, başvuru aleyhine bir idari yaptırım kararı bulunmadığı, kaza tespit tutanağında yapılan kusur değerlendirmelerine karşı itirazlarda sulh ceza mahkemelerinin görevli olmadığı, olayla ilgili olarak çıkacak uyuşmazlıklarda yargılamayı yapacak olan yargı yeri tarafından kusura ilişkin bilirkişi raporu alınabileceği hususlarına dayandırmıştır.

Anayasa Mahkemesi, başvuruya konu kaza nedeniyle henüz başlatılmış bir ceza soruşturması veya açılmış bir hukuk davasının bulunmadığını tespit ederek, yerleşik Yargıtay içtihatlarına göre tek başına hüküm kurmak için yeterli olmayan ve yalnızca ispat vasıtası olan kaza tespit tutanağının tutulması ve iptal isteminin reddedilmesinden dolayı, başvurunun güncel bir hakkının ihlal edildiğinden söz edilemeyeceği gerekçesiyle başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§ 35-36).

3.2.1.4. Ceza soruşturmasının, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanması veya açılmış olan davanın ertelenmesi, düşürülmesi ya da sanığın beraatına hükmedilmesi

Mustafa Kamil Uzuner ve Mustafa Kadri Gül, B. No: 2013/3371, 9/3/2016 kararında, başvuru, gözaltında işkenceye maruz kalınması ve cezaevi koşulları nedeniyle işkence, eziyet ve insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının, yargılamanın adil yürütülmemesi ve makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Somut olayda birinci başvuru başvurusundan feragat etmiştir. İkinci başvuru ise adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları kapsamında, ayrıca sonradan genel mahkemelere devredilmiş olsa da yargılama kapsamında sonuca etkili önemli işlemlerin sıkıyönetim mahkemelerinin faal olduğu dönemde yapılması, avukatı olmaksızın işkence sonucu verdiği ifadeleri de dâhil olmak üzere hukuka aykırı delillere dayanılarak suçlu bulunması ve mahkemenin kendisine ön yargılı yaklaşımı nedenleriyle Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, bir şüpheli hakkında yürütülen ceza soruşturmasının, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanması veya açılmış olan davanın ertelenmesi, düşürülmesi ya da sanığın beraatine

hükmedilmesi hâlinde, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddiaları hariç, bu kişilerin, adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle mağdur olduklarının kabulünün mümkün olmadığına, somut olayda başvuru hakkında kamu davası açılmış ise de öngörülen zamanaşımı sürelerinin dolması nedeniyle nihai olarak davanın düşmesine karar verildiğinden, başvuru hakkının adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları bakımından mağdur sıfatı bulunmadığına karar vermiştir (§§ 45-54).

3.3. Kişisel olarak etkilenmiş olma koşulu

Anayasa Mahkemesi, gerçek ve tüzel kişilerin bireysel başvuru ehliyeti yönünden ihlali ileri sürülen hak ile başvuru hakkının bağlantısını değerlendirirken, başvuru hakkının şikâyeteye yol açan eylem, işlem veya ihmali sonucunun doğrudan süjesi olması, dolayısıyla işlem veya eylem ile doğrudan ve kişisel bir bağının bulunması koşulunu aramaktadır. Aşağıda Anayasa Mahkemesinin bu konudaki yaklaşımını sergileyen kararlardan örnekler verilmiştir:

3.3.1. Kişisel olarak etkilenmiş olma koşulunun gerçekleşmediği bazı durumlar

3.3.1.1. Siyasilerin genel söylemlerine karşı yapılan başvurular

Nurettin Polat, B. No: 2014/9053, 7/7/2015 kararında, başvuru hakkı, ilgili dönemdeki Başbakanın yaptığı konuşmalarda geçen bazı ifadeler nedeniyle halk nazarında küçük düşürüldüğünü ileri sürerek açtığı manevi tazminat davasının ilk derece mahkemesince “matufiyet” koşulunun gerçekleşmediği gerekçesiyle reddedilmesi üzerine, şeref ve itibarının korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddiaları ile bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin davanın reddine ilişkin gerekçesi kapsamında yaptığı değerlendirmeler sonucunda, bireysel başvuru yönünden başvuru hakkının davalının şikâyeteye konu sözlerinden kişisel olarak ve doğrudan etkilenmediğini, dolayısıyla “mağdur” statüsünün bulunmadığını tespit ederek, başvuru hakkı yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

3.3.1.2. Velayeten açtıkları davalar dolayısıyla, anne ve babanın adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetleri

Uğur Sağlamtaş ve Diğerleri, B. No: 2013/2960, 23/3/2016 kararında, yapılan tıbbî müdahale sonucunda % 98 oranında özürlü hale gelen çocukları adına velayeten açtıkları davalar dolayısıyla, anne ve babanın adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerinin, ihlale yol açtığı ileri sürülen yargılama sürecinin tarafı olmadıkları gerekçesiyle kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar veren Anayasa Mahkemesi, Anayasanın 17. maddesi kapsamında yaşam hakkının ihlal edildiği şikâyetleri yönünden, anne ve babanın “mağdur” statüsünün bulunduğu kabul ederek, başvurunun esasını incelemiştir.

3.3.1.3. Başvuruya yol açan yargılama süreci sırasında reşit olarak, dava ehliyeti kazanan başvuru adına ana ve babası tarafından yapılan başvurular

Sabriye Yürekli ve Diğerleri (B. No: 2014/7115, 22/9/2016) kararında, başvuru, ulusal yayın yapan bir gazetede kızları hakkında çıkan haber nedeniyle kendileri adına asaleten, kızları adına ise velayeten kişisel itibar ve aile yaşamına saygı hakkının ihlal edildiğini belirterek Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği ve ailenin korunması haklarının ihlâl edildiğini ileri sürmüşler, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuşlardır.

Anayasa Mahkemesi, öncelikle kızları adına velayeten yaptıkları başvuru yanında kendi adlarına da asaleten başvuran başvuru, asaleten yaptıkları bireysel başvuru yönünden mağdur statülerinin olup olmadığını incelemiş; olaydan dolayı anne ve baba olan başvuru üzerinde ortaya çıkan etkinin yoğunluğunun güncel ve kişisel hak ihlali olarak değerlendirme yapılmasına elverişli bir şekilde ortaya konulamaması nedeniyle anne ve babanın şikâyetleri yönünden mağdur statülerinin bulunmadığını tespit etmiştir (§26). Öte yandan, başvuruya yol açan yargılama süreci sırasında reşit olarak, dava ehliyetine sahip hâle gelmiş ve yargılamanın geri kalanında ve nihai kararda davacı sıfatıyla yer alan kızları adına, ebeveyn başvuru velayeten başvuru yapma haklarının bulunmadığını tespit edilerek (§ 35), başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.4. Doğrudan etkilenmiş olma koşulu

Aşağıda Anayasa Mahkemesinin bu konudaki yaklaşımını sergileyen kararlardan örnekler verilmiştir:

3.4.1. Doğrudan etkilenmiş olma koşulunun gerçekleşmediği bazı durumlar

3.4.1.1. Davada taraflardan birini vekâleten temsil eden kişinin adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine dair şikâyetleri

Tuğba Arslan [G.K.], B. No: 2014/256, 25/6/2015 kararında, Ankara Barosuna kayıtlı serbest avukat olarak çalışan başvuru, başörtülü olarak katılması dolayısıyla hâkimin duruşma yapamayacağını belirterek müvekkiline kendisini bir başka avukatla temsil ettirmesi için süre tanınması ve duruşmayı ertelemesine karar vermesi nedeniyle din ve vicdan özgürlüğü, savunma, mahkemeye erişim ve çalışma hakkının, ayrıca ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun Aile Mahkemesinde görülmekte olan bir davada taraflardan birini vekâleten temsil ettiğini, davanın taraflarından biri olmadığını, Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının, hukuk yargılamasında tarafların, ceza yargılamasında ise hakkında suç isnat edilen kişilerin usulden kaynaklanan haklarını garanti altına aldığını, olayda mahkemeye erişim hakkı ve savunma hakkına müdahale edilen kişinin, başörtülü olması nedeniyle duruşması ertelenen ve sonraki duruşmaya kabul edilmeyeceği belirtilen kişinin başvuruçunun olmadığını tespit etmiş; işlemin mağduru olmayan başvuruçunun, bu işlem aleyhine bireysel başvuru yapma hakkı bulunmadığı gerekçesiyle, savunma hakkı ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden, başvurunun “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§ 29-31).

3.4.1.2. Müdafî ve vekillik sıfatı bulunduğunu gösteren bilgi ve belge bulunmadığı belirtilerek talebi reddolunan başvuruçunun adil yargılanma hakkı bağlamındaki şikâyetleri

Umut Sağlam, B. No: 2013/20187, 7/7/2015, kararına konu olayda avukat olan başvuruçunun, Yargıtay 1. Ceza Dairesine hitaben yazdığı dilekçe ile sanığın

müdafililiğini üstlenme ihtimaline binaen temyiz incelemesinde olan İzmir 9. Ağır Ceza Mahkemesinin bir dosyasını inceleme talebinde bulunmuş; bu talebi “suçtan zarar gören vekilinin ve müdafinin, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini inceleyebileceği, bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabileceği; müdafinin, şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukatı ifade ettiği; soyut olarak dosyayı inceleme istemini içeren dilekçe ve dava dosyasından, istemde bulunanın müdafii ve vekillik sıfatı bulunduğunu gösteren bilgi ve belge bulunmadığı” gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu, Yargıtay Başkanlar Kuruluna yaptığı itirazının da reddi üzerine, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ile bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, başvurucunun davanın taraflarından biri olmadığını, Anayasa’nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının hukuk yargılamasında tarafların ve ceza yargılamasında ise hakkında suç isnat edilen kişilerin usulden kaynaklanan haklarını garanti altına aldığını, olay dolayısıyla dosyaya erişim hakkı ve savunma hakkına müdahale edildiği iddia olunan kişinin başvuru olamayacağını, buna göre müdafii ve vekillik sıfatı bulunduğunu gösteren bilgi ve belge bulunmadığı belirtilerek talebi reddolunan başvurucunun adil yargılanma hakkı bağlamında güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilenmediği gerekçesiyle başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§ 29-30).

3.4.1.3. Vekil tarafından takip edilen davalarda, vekalet ücretine ilişkin davanın tarafı olmayan avukatlar tarafından yapılan bireysel başvurular

Kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olma koşulu, vekil tarafından takip edilen davalarda, vekalet ücretine hükmedilmemesi veya maktu vekalet ücretine hükmedilmesi nedeniyle doğrudan, davanın tarafı olmayan avukatlar tarafından yapılan bireysel başvuruların kabul edilemez olduğuna dair kararlarda Anayasa Mahkemesi’nin dayandığı gerekçeyi oluşturmaktadır.

Bu bağlamda, Atilla İnan, B. No: 2012/615, 21/11/2013 kararında avukat olan başvuru, Sayıştay Temyiz Kurulu tarafından yapılan yargılamada müvekkilinin beraat etmesine rağmen, kendi lehine vekâlet ücreti ödenmesine

karar verilmemesi nedeniyle kendisi yönünden Anayasa’da yer alan savunma hakkı ile angarya yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, savunma hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden yaptığı incelemede, Sayıştay yargılamasında avukatla temsil edilenlerden, başvurucunun iddia ettiği gibi, 6100 sayılı sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 323., 330. ve 447(2). maddeleri ile yerleşik mahkeme içtihatları uyarınca, davası lehine sonuçlananlar için vekâlet ücretine hükmedilmesinin kişisel bir hak olarak kabul edilmesi halinde dahi, bu hakkın, avukatın değil davası lehine sonuçlanan tarafın kişisel bir hakkı olduğunu, başvurucunun Sayıştay’daki davanın tarafı değil yargılamanın taraflarından birinin avukatı olduğunu, ayrıca davanın konusunun da vekâlet ücreti ile ilgisinin bulunmadığını tespit ederek, kararda vekâlet ücretine dair hüküm kurulmamasının başvurucunun güncel ve kişisel bir hakkını doğrudan etkilemediğine, başvurunun “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§ 33-35).

3.4.1.4. Vergi sorumluluğu kurumu kapsamında fazladan ödendiği iddia olunan vergilerin iade edilmemesi dolayısıyla yapılan başvurular

Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş., B. No: 2013/5554, 6/2/2014 kararında Anayasa Mahkemesi, çalışanlarının ücretlerinden, vergi sorumlusu sıfatıyla kestiği gelir vergisini muhtasar beyanname ile beyan ederek ödeyen başvuru Şirketin, fazladan ödenen tutarın iadesi istemiyle yaptığı düzeltme başvurusunun reddi üzerine, açtığı davanın da reddedilmesinin ardından, mülkiyet hakkı ile kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvuruda; vergi sorumluluğu kurumu kapsamında fazladan ödendiği iddia olunan vergilerin iade edilmemesi dolayısıyla başvuru Şirketin güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilenmediği gibi tüzel kişiliğe ait bir hakkın da ihlal edilmemiş olduğu gerekçesiyle “mağdur” statüsü bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

3.4.1.5. Sayıştay yargılamasında hakkında hüküm verilen sorumlulardan olmayan kişilerin başvuruları

A.Z. [GK], B. No: 2013/3228, 10/12/2015 kararında başvuru, Sayıştay 6. Dairesince verilerek Sayıştay Temyiz Kurulu tarafından tasdik edilen tazmin hükmü nedeniyle Anayasa’nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet

hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun Sayıştay yargılamasında hakkında hüküm verilen sorumlulardan olmadığını, kendisine fazla ödeme yapılan ahiz olduğunu tespit ederek, verilen hükümden doğrudan etkilenmeyen başvuruçunun mağdur statüsünün bulunmadığı gerekçesiyle başvurunun “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

3.4.1.6. Milletvekillerinin toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvurular

(kk) B. No: 2015/1035, 17/2/2015 kararında, aralarında Halkbank eski genel müdürü olarak görev yapan şüpheli S.A ve bazı Bakanlar Kurulu üyelerinin birinci derece akrabalarının da bulunduğu 53 şüpheli hakkında, 25/10/2013 ve 17/12/2013 tarihlerinde, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak ve yönetmek, suç işlemek için kurulmuş bu örgüte üye olmak, suçtan elde edilmiş mal varlığını aklamak, sahte belge düzenlemek, rüşvet, kaçakçılıkla mücadele kanununa muhalefet ve fuhuş suçlarını işlediklerinden bahisle, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturmanın ardından, kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi üzerine, bir siyasi partinin milletvekili tarafından bireysel başvuruda bulunulmuştur. Başvuruçucu, görevi gereği temsilcisi olduğu Türk Milletinin menfaatini gözetmek, haklarını korumak ve hak ihlallerine karşı siyasi ve hukuki destek vermenin, milletvekili olarak en başta gelen görevleri arasında bulunduğunu, kamuoyu tarafından da yakından takip edilen soruşturmanın, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan hukuk dışı bir mantık ve yorumlamayla şüphelilerin lehine sonlandırıldığını ve delillerin değerlendirilmesinde yanlıya düşüldüğünü, 28/6/2014 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6545 sayılı Kanun’la yapılan değişiklik sonucu, sulh ceza mahkemelerinin kaldırılarak, yerine tarafsız ve bağımsız olmayan sulh ceza hâkimliklerinin getirildiğini, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı inceleyen bu hâkimliklerin tarafsız ve bağımsız olmadıklarını, ayrıca etkili başvuruda bulunabilmenin önünde bir engel olduklarını, itiraz üzerine verilen kararda da yeterli bir gerekçenin bulunmadığını belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma, 141. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkı ile 37. maddesinde tanımlanan kanuni hâkim güvencesi ve Sözleşme’nin 13. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesinin Komisyon Kararında, başvurunun, suç tarihinde kamu görevlisi olarak görev yapan bazı şüpheliler ile Bakanlar Kurulu üyesi olarak görev yapan kişilerin birinci derece akrabaları olan şüpheliler hakkında verilen kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın, kendi bireysel hakkını doğrudan ihlal ettiğini ileri sürmeksizin, temsil ettiği toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla başvuruda bulunduğunu, bu bağlamda Cumhuriyet Başsavcılığının kararının, milletvekili olan başvurunun haklarını birmüdahale oluşturduğundan bahsedilemeyeceğini, soruşturmanın sonucunda kamu davası açılmasının, başvurucuyu, suçtan doğrudan zarar gören mağdur statüsü kazandıramayacağını, dolayısıyla anılan karar nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmeyen başvurunun, bireysel başvuruda yapma hakkının bulunmadığına karar vermiştir (§§ 16-18).

3.4.1.7. Davaya müdahale talebinin reddinin davaya müdahale talebinde bulunan kişi dışındaki kişiler tarafından şikâyet konusu yapılması

Fahri Karadavut, B. No: 2013/7346, 17/2/2016 kararında başvuru, oğlunun trafik kazasında yaşamını yitirmesi üzerine yürütülen ceza soruşturmasında eksik inceleme yapılarak kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedeniyle yaşam hakkının, olayda hizmet kusuru bulunan bakanlıklar aleyhine idari yargıda açılan tam yargı davasının makul bir sürede tamamlanmaması, bu davadaki taleplerinin haksız olarak reddedilmesi ve yargılama sonucunda verilen kararın hakkaniyete uygun olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru ayrıca ölenin kardeşi olan diğer oğlunun davaya müdahale talebinin haksız bir biçimde reddedilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

Anayasa Mahkemesi, müdahale talebinin reddine ilişkin şikâyetlerin davaya müdahale talebinde bulunan Faruk Karadavut tarafından yapılması gerektiğini, bu nedenle bu şikâyet yönünden bireysel başvuru ehliyeti bulunmadığı anlaşılan baba tarafından yapılan başvurunun bu kısmının kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§ 96-101).

3.5. Halk davası (*actio popularis*)

Başvurucuların, ihlale yol açtığını ileri sürdükleri eylem, işlem veya ihmalden dolayı güncel bir haklarının, kişisel ve doğrudan etkilenmesi gerektiği ön koşulunun bir diğer görünümünü, başvuru sahiplerinin yalnızca ulusal hukuku değiştirmeyi veya toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan başvurularının kabul edilmeyeceği kuralı oluşturmaktadır. Dolayısıyla genel olarak bireylerin, kendi bireysel hakkının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkı bulunmadığı kabul edilmektedir (*Mahmut Tanal ve diğerleri* (2), B. No: 2014/11438, 23/7/2014, § 20).

Bu tür davalar halk davası olarak adlandırılmakta ve Anayasa Mahkemesince “kişi yönünden yetkisizlik” gerekçesiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmektedir. Aşağıda Anayasa Mahkemesinin halk davası olarak niteleyerek kabul edilemez bulduğu başvurulara ilişkin örnekler sunulmuştur:

3.5.1. Halk davası olarak nitelenen bazı durumlar

3.5.1.1. İdare ile özel bir şirket arasında imzalanan rüdvans (maden kirası) sözleşmesiyle ilgili, üçüncü kişiler tarafından yapılan başvurular

Ayşe Sevtap Uzun, B. No: 2013/6260, 13/4/2016 kararında, Bartın’da mukim, Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği Bartın il temsilciliği, Ziraat Mühendisleri Odası Bartın il temsilciliği, Bartın Kent Konseyi üyeliği, Bartın Çevre Meclisi üyeliği, Bartın Platformu üyeliği gibi görevlerde bulunduğunu belirten ve ziraat mühendisi olan başvuru sahibi, Bartın/Amasra Taşkömürü Projesi’nin gerçekleştirilmesi amacıyla Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK) Genel Müdürlüğü ile H. Enerji Kaynakları A. Ş. (Şirket) arasında imzalanan rüdvans (maden kirası) sözleşmesinin feshedilmesi talebiyle yaptığı başvurusunun reddi üzerine açtığı davanın, ehliyet yönünden reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, başvuru sahibinin işlem nedeniyle “mağdur” statüsünün bulunmadığını tespit ederek, başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

3.5.1.2. İmar işlemlerine karşı işlemlerin doğrudan muhatabı olmayan kişiler tarafından yapılan başvurular

Tezcan Karakuş Candan ve Diğerleri, B. No: 2014/5809, 10/12/2014 kararında, başvuruçular, Tarım ve Köyşleri Bakanlığının 21/5/2010 tarihli, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 2/7/2010 tarihli kararıyla uygun görülen, 1/10000 ölçekli Atatürk Orman Çiftliği Alanları Nazım İmar Planı ve I. Derece Doğal ve Tarihi Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 1/10000 ölçekli Ulaşım Şeması ve 1/1000 ölçekli Ulaşım Uygulama Projesinin kabul edilmesine ilişkin Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 13/8/2010 tarihli işlemine karşı açılan davada İdare Mahkemesince verilen yürütmeyi durdurma kararının yerine getirilmediğini, Ankaralıların sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama haklarına müdahale edildiğini belirterek Anayasa'nın 17., 36. ve 56. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, başvuruçuların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kamu gücü işlemi, Atatürk Orman Çiftliği arazisi üzerinde uygulanması kararlaştırılan nazım imar planları, ulaşım şeması ve ulaşım uygulama projesinin kabul edilmesine ilişkin Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 13/8/2010 tarihli işlemi nedeniyle mağdur statüsüne sahip olmadıklarını tespit ederek, başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

(kk) B. No: 2014/16251, 30/1/2015

Avukat olan başvuruçu, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığının, Çankaya Köşkü olarak bilinen yerden, Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) arazisinde yapılan yeni yerleşkesine taşınmasının Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürerek söz konusu taşınma işleminin durdurulması istemiyle doğrudan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvuruçu, Çankaya Köşkünün, Cumhuriyetin simgesi olduğunu ve Cumhurbaşkanlığının buradan çıkarılmasının Anayasa'nın başlangıç hükümlerine, 12., 17., 36., 40. maddelerine ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 13. maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi Komisyon Kararında, başvurunun halk davası niteliği saptanarak, taşınma işleminin, başvuruçuyu güncel ve kişisel

olarak doğrudan etkilemesinin, dolayısıyla başvurucuya mağdur statüsü kazandırmasının söz konusu olamayacağı gerekçesiyle başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (§§ 12-14).

3.5.1.3. Yüksek Seçim Kurulu kararlarının başvurucunun haklarına bir müdahale oluşturmadığı durumlarda yapılan başvurular

Mahmut Tanal ve Diğerleri (2), B. No: 2014/11438, 23/7/2014 kararında, 10 Ağustos 2014 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi için 8/7/2014 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan, Yüksek Seçim Kurulunun Cumhurbaşkanı seçimi geçici aday listesine ilişkin kararına yaptığı itirazı Yüksek Seçim Kurulunca reddolunan başvurucu, Başbakanın Cumhurbaşkanlığına aday olmasının hukuksuz olduğunu, Başbakanlıktan çekilmesi gerektiğini, kamu görevlisi olan Başbakanın, Başbakanlığın sağladığı maddi ve manevi imkânları kullanarak Cumhurbaşkanlığı seçimine katılmasının eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağına aykırı olduğunu ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi Yüksek Seçim Kurulunun, Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin söz konusu kararının başvurucunun haklarına bir müdahale oluşturmadığını tespit ederek, ihlale neden olduğunu ileri sürülen Yüksek Seçim Kurulu kararlarından kişisel olarak etkilenmediği anlaşıldığı gerekçesiyle başvurunun “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. (§§ 21-23).

B. No: 2014/12029, 27/10/2014 (kk)

Başvurucunun, Recep Tayip Erdoğan’ın Cumhurbaşkanı adayı olması nedeniyle başbakanlık görevinden ayrılması gerektiğini belirterek, Anayasa’nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürerek yaptığı başvuruda, Anayasa Mahkemesi, başvurunun toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan halk davası niteliğindeki başvurulardan olduğunu tespit ederek “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir.

Anayasa Mahkemesi Komisyonu başvurunun kabul edilmezliğine karar verirken, başvurucunun Başbakanın kamu görevlisi olduğu,

Cumhurbaşkanlığına aday olması dolayısıyla başbakanlık görevinden istifa etmesi gerektiği, başbakanlığın sağladığı maddi ve manevi imkânları kullanarak Cumhurbaşkanlığı seçimine katılmasının eşitlik ilkesine aykırı olduğu iddialarını incelerken, şikayetin ilişkilendirildiği Yüksek Seçim Kurulu'nun Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin kararlarının başvuru guncel ve kişisel olarak doğrudan etkilemesi, dolayısıyla mağdur statüsü kazandırmasının söz konusu olamayacağı, Cumhurbaşkanı adaylığına ilişkin YSK kararları nedeniyle guncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmeyen başvuru guncel, bireysel başvuru yapma hakkı bulunmadığı gerekçesine dayanmıştır (§§ 18-19).

3.5.1.4. Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecindeki ilişkin işlemlerin başvuru guncel haklarına bir müdahale oluşturmadığı durumlarda yapılan başvurular

Sabri Ergül, B. No: 2014/13265, 8/9/2014 kararında başvuru guncel, Recep Tayyip Erdoğan'ın 10 Ağustos 2014 tarihli Cumhurbaşkanı seçiminde Cumhurbaşkanı seçilmiş olması nedeniyle, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ile Adalet ve Kalkınma Partisi üyeliğinden çıkarılması istemiyle yaptığı başvurulardan sonuç alamadığını belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanı seçilmesi ile anılan üyeliklerinden ayrılması veya bu üyeliklerin sona ermiş sayılması hususunun, başvuru guncel guncel ve kişisel olarak doğrudan etkilemesi, dolayısıyla başvuru guncel mağdur statüsü kazandırması söz konusu olamayacağından, başvuru guncel bu hususta bireysel başvuru yapma hakkı bulunmadığı gerekçesiyle başvuru guncel, "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§ 21-23).

3.5.1.5. Derece mahkemelerince suçtan zarar görmediğine karar verilen kişiler tarafından yapılan bazı başvurular

Şenay TAVUZ, B. No: 2014/10777, 16/11/2016 kararında başvuru guncel, halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek suçundan verilen beraat kararına karşı yaptığı temyiz başvurusunun suçtan zarar görmediği gerekçesiyle reddedilmesi dolayısıyla kişinin maddi ve manevi bütünlüğünün korunması, özel hayata saygı haklarını ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Avukat olan başvuru, başvurusunda bir derneğin yetkilisinin “Kürt Nüfus Artışı Durdurulsun” pankartı altında imza topladığı, dağıttığı bildiride Kürt ve Romanları “hain, kapkaççı, uyuşturucu satıcısı” olarak aşağılayıp hakaret ettiği, bu şahısların çocuk sahibi olmalarının engellenmesini savunduğu ve önerdiği iddialarıyla halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek suçundan savcılığa suç duyurusunda bulunduğunu, ancak sanık hakkında beraat kararı verildiğini, bu kararın temyiz edilmesi üzerine suçtan doğrudan zarar görmediği ve davaya katılma hakkının bulunmadığı gerekçeleriyle temyiz isteminin reddine karar verildiğini belirtmiş söz konusu karar nedeniyle sanığın kamu barışını bozduğu, aile hayatı ve kadın kimliğine yönelik müdahalede bulunduğu yönündeki kendi iddiasının yargı mercileri önünde tartışılma olanağının kalmadığı hususlarına dayanmıştır.

Anayasa Mahkemesi, başvuru, başvuru halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiğini ileri sürdüğü Derneğin eyleminin, toplumun kadın bireyi olarak kendisini savunmasız ve güvencesiz hissetmesine yol açması dışında, kendisi ile bağı kuramadığını tespit etmiş; Yargıtay 8. Dairesinin başvuru, davaya katılma talebinin, suçtan doğrudan zarar görmediği gerekçesi ile reddedilmiş olmasını, bu tespitini destekleyen bir husus olarak kararına yansıtmıştır (§ 29).

3.5.1.6. Sendikaların kendi bireysel haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin, toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvurular

(kk) B. No : 2016/3525, 14/04/2016 kararında başvuru Sendika, “Şırnak’ın Cizre başta olmak üzere bazı ilçelerinde sokağa çıkma yasağı ilan eden, bu yerleşim yerlerindeki öğretmenleri süresiz bir şekilde görev yaptıkları ilçe dışında görevlendirerek eğitim ve öğretimi engelleyen, eğitim ve öğretim kurumlarını askerî karargâha dönüştüren bazı kamu görevlileri hakkında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 112., 113., 216. ve 257. maddelerinde düzenlenen suçları işledikleri” iddiasıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunduğunu, soruşturma dosyasının bir kamu görevlisi yönünden Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiğini, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının başvurusuyla ilgili olarak iddiaların soyut ve genel nitelikte olduğu ve ciddi bulgu ve belgeye dayanmadığı gerekçesi ile “işleme konulmama kararı” verdiğini belirterek, Anayasa’nın 5., 10., 13., 15.,

17., 19., 36., 41., 42. maddeleri ile bazı uluslararası sözleşmelerin güvence altına aldığı hakların ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, üçüncü kişilerin cezalandırılması istemine yönelik adil yargılanma hakkı kapsamındaki şikâyetlerin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verirken, başvurucunun diğer ihlal iddiaları yönünden de, özel hukuk tüzel kişisi olan başvurucunun, kendi bireysel haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin, toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvurunun halk davası olduğunu tespit ederek, başvurunun buna ilişkin kısmının “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (§§ 6-8).

(kk) B. No: 2014/825, 18/9/2014

Başvurucu, 25/6/2001 tarih ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu’nun 3. maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde “değişik hizmet kollarında bu Kanuna tabi olarak kurulmuş en az beş sendikanın bir araya gelerek oluşturdukları tüzel kişiliği olan üst kuruluşlar” olarak tanımlanan bir sendikalar konfederasyonudur. İlgili dönemdeki Başbakanın 4/5/2013 tarihinde yapmış olduğu bir konuşma sırasında sarf ettiği sözler nedeniyle yargı görevi yapanı etkilemeye teşebbüs ve adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs suçlarını işlediği iddiasıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuş; savcılık iddialarla ilgili olarak soruşturma ve kovuşturma başlatılmamasına karar vermiştir. Başvurucu Konfederasyon, anılan karar uyarınca, Anayasa’nın 17., 32. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi Komisyonunca, başvuru Konfederasyonunun başvuru konusu kamu gücü işleminin doğrudan mağduru olmadığı gerekçesiyle, başvurunun “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (§§ 15-16).

3.6. Mağduriyetin süresi

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bir hakkın ihlaline karar verilebilmesi için, mağdurluk statüsünün ve/veya başvuruya konu olan kamu gücü kullanımına dayalı temel nedenlerin başvuru hakkında karar verileceği zamana kadar devam etmesi koşulunun karşılanması gerekir.

Anayasa Mahkemesi, mağdurluk statüsünün devam edip etmediği hakkında değerlendirme yaparken, başvurunun şikayet ettiği hususların hâlâ mevcut olup olmadığı ve muhtemel hak ihlalinin etkilerinin giderilip giderilmediğini dikkate almaktadır (Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 41).

3.6.1. Başvuru süresince mağduriyetin sürmesi kuralı

Anayasa Mahkemesi, başvurularının incelenmesi aşamasında mağduriyetin bir şekilde giderildiğini tespit ederse, başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermektedir. Bu nedenle, diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden sorunlu olmayan bir başvurunun esasının incelenebilmesi için, başvurunun yapıldığı anda mağduriyetin var olması, başvurunun yapılmasından sonra da, en azından başvurunun karara bağlandığı ana kadar mevcudiyetini sürdürüyor olması gerekir.

Başvurucuların, Anayasa ve Sözleşmenin ortak koruma alanında bulunan haklarının ihlal edildiği iddiaları ile ilgili olarak kendilerine tanınan kanun yollarına yaptıkları başvuruları sonucunda aldıkları sonucun tatminkâr olmadığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesine yaptıkları başvurularda, Mahkeme, kullanılan kanun yolunun müdahale iddiasını değerlendirebilecek ve ihlalin tespit edilmesi halinde yeterli tatmin sağlayacak, somut bir giderim olanağı sağlayıp sağlayamadığını değerlendirmektedir. Bu değerlendirmeler sonucunda, kanun yolundan elde edilen sonucun, hak ihlalinin tespit ederek yeterli bir giderim sağladığı kanaatinin oluşması halinde, mağduriyet statüsünün bulunmadığı tespit edilerek, başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmektedir.

Öte yandan, başvurunun yapıldığı anda mevcut mağduriyetin, başvuru yapılmasından sonra yaşanan gelişmeler sonucu, *-mevzuatta lehe yapılan yeni bir düzenleme, mağduriyete yol açtığı ileri sürülen işlemi tesis eden makamın işlemi geri alması veya istem doğrultusunda yeni bir işlem tesis etmesi gibi-* ortadan kalktığı durumlar da söz konusu olabilmektedir.

Bu noktada öncelikle, başvurunun yapılmasından sonra mağduriyetin herhangi bir şekilde giderilmesi söz konusu olmuşsa, başvuruların esasını etkileyen hususlar hakkında Mahkemeyi bilgilendirme yükümlülüğü kapsamında, başvuru sahiplerinin, bu hususu bildirmeleri gerekmektedir. Başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler

hakkında Mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi durumlarda Anayasa Mahkemesi, başvuru hakkının kötüye kullanıldığını kabul edebilmektedir (*Mehmet Güven Ulusoy*, [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 32; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29). Mahkemenin bilgisine girmiş, başvurunun esasını etkileyebilecek hususlar da re'sen dikkate alınmaktadır.

3.6.1.1. Başvurunun yapılmasından önce mağduriyetin sonlanması

Başvurunun yapılmasından önce mağduriyetin her hangi bir şekilde sonlanması hali, mağduriyet statüsündeki etkisi üzerinden bireysel başvuru ehliyetini etkilemektedir. Bu durum Anayasa Mahkemesinin, hak ihlali iddialarının giderilmesindeki rolünün ikincil oluşundan kaynaklanmaktadır. Anayasa Mahkemesi incelemeleri sonucunda, idari makamlar ve derece mahkemeleri tarafından başvuru lehine bir tedbir ya da kararın alınması suretiyle ihlalin tespit edilerek, uygun ve yeterli biçimde giderildiği sonucuna ulaşılmışsa, ilgili tarafın şikâyetine yol açan kamu gücü eylem, işlem veya ihmali nedeniyle mağdur olduğunu ileri sürmesinin olanaklı olmadığını kabul etmektedir. Bu iki koşul yerine getirildiği takdirde bireysel başvuru mekanizmasının ikincil niteliği dolayısıyla başvuru hakkında inceleme yapılmamaktadır.

3.6.1.1.1. Başvurunun yapılmasından önce mağduriyetin sonlandırılmasının kabul edildiği bazı durumlar

3.6.1.1.1.1. Yaşam hakkı ihlallerinin derece mahkemelerince tespiti ve ihlalin uygun ve yeterli bir biçimde giderilmesi

Anayasa Mahkemesince bu kapsamda karara bağlanan başvurulardan biri *Sadık Koçak ve diğerleri* başvurusudur. Başvurucular, yakınları Ş.K.'nin askerlik görevini yerine getirdiği sırada idarenin kusuru sonucu intihar ettiğini, olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasından sonuç alınamadığını, idare aleyhine açtıkları maddi ve manevi tazminat davasında hükmedilen tazminatın yetersiz olduğunu belirterek yaşam ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında dile getirilen yaşam hakkı ihlal iddiaları hakkında, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde açılan tazminat davası sonucunda, İdarenin hizmet kusurunun tespit

edilerek, başvuru lehine maddi ve manevi tazminata hükmedildiği, buna göre devletin yüklediği pozitif yükümlülüğün ihlal edildiğinin derece mahkemelerince tespit edilmesi ve verilen karar ile bu ihlalin uygun ve yeterli bir biçimde giderilmesi nedeniyle mağdur statüsünün ortadan kalktığı gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (*Sadık Koçak ve diğerleri*, B. No: 2013/841, 23/1/2014, §§ 90-99).

3.6.1.1.1.2. Yetkisiz olarak devlet iç borçlanma senedi satışında devletin sorumluluğu kapsamında gerekli ödemelerin yapılmış olması

Vahap Akay ve Ruhsar Akay başvurusunda Türkiye İmar Bankası T. A.Ş.'nin yetkisiz olarak devlet iç borçlanma senedi satışında devletin sorumluluğunun bulunduğu, zararın tazmini için açılan davanın görümü sırasında yürürlüğe giren, 5667 sayılı Bankacılık İşlemleri Yapma ve Mevduat Kabul Etme İzni Kaldırılan Türkiye İmar Bankası Türk Anonim Şirketince Devlet İç Borçlanma Senedi Satışı Adı Altında Toplanan Tutarların Ödenmesi Hakkında Kanun ile yargılama sürecine İdare lehine müdahalede bulunulduğu ve buna dayanılarak davanın konusunun kalmadığına karar verildiği belirtilerek mülkiyet hakkı ile silahların eşitliği ilkesi bağlamında adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları incelenmiştir.

Anayasa Mahkemesi, anılan Kanun uyarınca yetkisiz devlet iç borçlanma senedi satışı ile oluşan zararların giderimi için oluşturulan başvuru yolunun, yargı yoluna gerek kalmadan mudilerin haklarını korumasına ve yargı sürecine başvurmaları durumunda elde edebilecekleri tazminat tutarına yakın bir tutarı, yargı masrafları ve süreçlerine katlanmadan elde etmelerinin amaçlandığı, anılan yola başvurmaları sonucunda 22.095 hesap sahibinin tamamına yakınının Bankaya yatırdığı bedeli enflasyon farkıyla birlikte tahsil edebildiğini, başvuru sahiplerine de bu kapsamda 17/1/2008 tarihinde yapılan ödeme yapıldığının anlaşılması karşısında mağdur statülerinin kalmadığı, bu itibarla ödenen tutarın yetersiz olduğu ileri sürülerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden başvurunun *kişi yönünden yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (*Vahap Akay ve Ruhsar Akay*, B. No: 2013/7963, 20/4/2016).

3.6.1.1.1.3. AİHM tarafından şikâyet konusu için tazminata hükmedilmiş olması

Anayasa Mahkemesi *Vefa Serdar* başvurusunda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen ihlal ve tazmin kararının Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesine etkisi, bu kararlar uyarınca mağdur sıfatının ortadan kalkıp kalkmadığı değerlendirilmiştir (*Vefa Serdar*, B. No: 2014/4217, 8/6/2016).

Çanakkale E Tipi Ceza İnfaz Kurumunda ölüm oruçlarını sonlandırmak için güvenlik kuvvetleri tarafından yapılan müdahale sırasında sağ kolu dirsek üzerinden kesilecek, gaz bombasının isabet etmesi nedeniyle hayati tehlike geçirecek ve uzuv zaafı oluşturacak şekilde yaralanan başvuruçunun, AİHM'e yaptığı başvurusu hakkında verilen 27/1/2015 tarihli kararda, AİHM'in yargılamanın uzun sürmesi dolayısıyla yaşam hakkının usul yükümlülüğünün ihlal edildiği nedeniyle lehine tazminata hükmedildiğini dikkate alarak, başvuruçunun yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak mağdur sıfatının bulunmadığı gerekçesiyle kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir (§§ 135, 136).

3.6.1.1.1.4. AİHM'e yapılan ve dostane çözüm ile sonlandırılmış başvurular

Anayasa Mahkemesinden önce, bir şekilde AİHM'in incelemesinden geçmiş olan başvurular yönünden, mağduriyet sıfatının sürdürülüp sürdürülmediği incelemesi, Anayasa ve Sözleşmenin ortak koruma alanında bulunan haklardan birinin ihlal edilmiş olduğunun tespiti ve bunun herhangi bir şekilde giderilmiş olması koşuluna dayandırılmamaktadır. Dostane çözüm ile sonlandırılmış başvurularda da mağduriyet sıfatının ortadan kalkmış olduğu kabul edilebilmektedir.

Abdurrahman Dilipak başvurusunda, başvuru hak ihlaline konu yargısal süreç hakkında, dostane çözüm kararına dayanarak yaptığı yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi üzerine adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, dostane çözüme dayalı olarak başvuruçuya 5.000 Euro ödeme yapıldığını ve AİHM'in buna bağlı olarak başvuru hakkında düşme kararı aldığını dikkate alarak, ödemenin yeterli ve etkili bir giderim olduğu, buna göre başvuruçunun

güncel bir mağduriyetinin bulunmadığı sonucuna ulaşmış ve *kişi yönünden yetkisizlik* nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (*Abdurrahman Dilipak*, 2014/2565, 24/2/2014, §§ 29-33).

3.6.1.1.1.5. İnsan Hakları Tazminat Komisyonunca ödenen tazminatın yeterli görüldüğü başvurular

Bireysel başvuru öncesindeki idari ve yargısal süreçlerin mağduriyet sıfatını kaldırıp kaldırmadığı yönünden yapılan değerlendirmelere göre sonuçlandırılan başvurulardan bir kısmını, 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun uyarınca ilgili komisyona yapılmış başvurular üzerine ödenen tazminatların uğranılan zararların giderimi için yeterli olmadığı iddiasıyla yapılan seri başvurular oluşturmaktadır. Anayasa Mahkemesi, başvurucağın mağduriyetinin gideriminin açıkça orantısız olup olmadığı yönünden yaptığı incelemede, giderimin somut olayın koşullarında makul olduğu sonucuna vardığı başvurucağın yönünden mağdur statüsünün bulunmadığı gerekçesiyle *kişi yönünden yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermektedir (bkz. *Meryem Alkurt*, B. No: 2013/9786, §§ 31-42; *Hatice Can*, 2013/9782, 17/7/2014; *Mehmet Kökmen ve diğerleri*, B. No: 2013/9783; *Halil Kalkan*, B. No: 2013/9787, 17/7/2014; *Müslüm Alkurt*, B. No: 2013/9790, 17/7/2014).

3.6.1.1.1.6. Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında sulhname imzalanmış veya lehe yeterli tazminata hükmedilmiş olması

Anayasa Mahkemesine yapılan seri başvurulardan bir diğeri olan 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamındaki başvurularda da, idare ile sulhname imzalanmış olması veya Komisyon kararlarına karşı açılan davalar sonucunda ilgililer lehine yeterli bir tazminata hükmedildiğinin tespit edilmesi halinde, mağduriyet statüsünün kalktığı gerekçesiyle başvuru hakkında *kişi yönünden yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmektedir (bkz. *Mehmet Emin Yılmaz*, B. No:2013/3928, 15/12/2015; *Ramazan Acar*, B. No: 2013/7939, 15/12/2015, §§ 27-37; *Genco Acar*, B. No: 2013/7938, 16/12/2015; *Şariye Aslan*, B. No: 2014/1024, 16/12/2015).

3.6.1.2. Başvuru yapıldıktan sonra mağduriyetin giderilmesi

Başvurunun yapılmasından sonra mağduriyetin her hangi bir şekilde sonlanması hali de mağduriyet statüsü kapsamında bireysel başvuru ehliyetini etkilememektedir.

3.6.1.2.1. Başvuru yapıldıktan sonra mağduriyetin giderildiğinin kabul edildiği bazı durumlar

3.6.1.2.1.1. Bireysel başvuru karara bağlanmadan önce, başvuru sahibinin idareden hiçbir hak ve alacağının kalmadığına dair ibraname imzalamış olması

Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014 kararında başvuru sahibi, Zeytinburnu Belediyesince murisi adına tescilli taşınmazın usulsüz olarak kamulaştırıldığını, murisinin vefatından sonra kamulaştırmaya el atma nedeniyle açtığı tazminat davasında davanın kabul edilerek lehine karar verilmesine rağmen, idarece yargı kararının icra edilmemesi ve kamu mallarının haczinin mümkün olmaması nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi başvuru sahibinin iddialarını mülkiyet ve adil yargılanma hakkı kapsamında incelemiş; 20/2/2013 tarihinde yapılan bireysel başvurunun karara bağlanmasından önce, başvuru sahibinin İdarenin kendisine 651.042,00 TL ödenmesi halinde İdarenden hiçbir hak ve alacağının kalmayacağına dair 5/6/2013 tarihli ibranameyi imzaladığını, 6/6/2013 tarihinde de ibranamede belirtilen tutarın başvuru sahibinin banka hesabına havale edildiğini tespit ederek, mağduriyetin giderilmiş olduğu gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarının *kişi yönünden yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

3.6.1.2.1.2. Bireysel başvuru sonrasında yargılamanın yenilenmesine karar verilmiş olması

Orhan Çaçan başvurusunda, başvuru sahibi İstanbul 3 No'lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin kararıyla, Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesine muhalefet suçundan müebbet ağır hapis cezasına mahkum

edilmiş; kararın kesinleşmesinin ardından, savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürerek AİHM'e yaptığı başvurusu sonucunda, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

AİHM kararında, ihlalin giderimi için en uygun yolun yargılamanın yenilenmesi olduğunu belirtmiştir. Başvurucunun bu karara dayanarak, hakkında yapılan ve mahkumiyetle sonuçlanan yargılamanın yenilenmesi talebiyle ilgili Mahkemeye yaptığı başvurusu reddedilmiştir. Bu kararın kesinleşmesinin ardından, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na, 11/4/2013 tarihinde 6459 sayılı Kanun'un 21. maddesi ile eklenen geçici 2. madde uyarınca 2/5/2013 tarihinde tekrar yargılanmanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme, geçici 2. madde kapsamında bulunmadığı, yeniden yargılama konusunda daha önce bir değerlendirme yapıldığı gerekçesiyle başvurunun reddine karar vermiştir.

Yapılan itiraz üzerine, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi, talebin süresinde yapıldığının tespit edilmiş olması halinde, 5271 sayılı Kanun'un 320. maddesi gereğince yargılama yapıp karar verilmek üzere dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesine kesin olarak karar vermiştir. 26/8/2013 tarihinde yapılan bireysel başvuru sonrasında ilk derece mahkemesi bu karara karşı kanun yararına bozma talebiyle Adalet Bakanlığı'na başvurmuştur. Adalet Bakanlığı ilk derece mahkemesinin talebiyle ilgili olarak kanun yoluna başvurulmayacağını bildirmiş; ilk derece mahkemesi ise, başvurucunun yeniden yargılama talebinin duruşmalı olarak incelenmesine karar vermiş; ardından, ifadesi başvurucunun mahkumiyetine esas alınan mağduru tekrar dinlemiştir.

Anayasa Mahkemesi, başvurunun yapılmasından sonra yaşanan gelişmeleri başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edildiği yönünde değerlendirerek, AİHM ve İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin kararlarına rağmen yargılamanın yenilenmesine karar verilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden mağdur sıfatının kalktığı gerekçesiyle başvurunun buna ilişkin kısmının kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (Orhan Çağan, B. No: 2013/6797, 7/1/2016, §§ 32-41).

3.6.1.2.1.3. Bireysel başvuru sonrasında başvuru hakkındaki yakalama emrinin geri alınmış olması

Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014 kararında, kesinleşmiş bir mahkumiyet kararının infazı kapsamında hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmakta iken, daha önce işlemiş olduğu iddia edilen bir suçtan dolayı başlatılan kovuşturma nedeniyle denetimli serbestlik tedbirinin kaldırılarak, adına yakalama emri çıkarılan başvurunun, özgürlük ve güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarını inceleyen Anayasa Mahkemesi, mağdur statüsünün başvuru süresince devam etmesi gerektiğini belirterek, bireysel başvuruda bulunduktan sonra hakkında yakalama emri çıkartılmasına dayanak yapılan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesinin (7) numaralı fıkrasının (b) bendinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması üzerine İnfaz Hakimliğinin başvuru hakkındaki yakalama emrini geri aldığını, anılan kuralın da 26/12/2013 tarihinde iptal edildiğini dikkate alarak, başvurunun Anayasanın 19. maddesinde yer alan özgürlük ve güvenlik hakkına yönelik müdahalenin giderilerek mağdurluk statüsünün sona erdiği gerekçesiyle başvuru hakkında *düşme* kararı vermiştir.

3.7. Mağduriyet ile ilgili özellikli durumlar

3.7.1. Başvurucunun ölümü

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 28. maddesinin birinci fıkrasında, kişiliğin çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlayacağı ve ölümle sona ereceği düzenlemesine yer verilmiştir. Ölüm ile kişiliği sona erenlerin, hak ve fiil ehliyeti ortadan kalktığı için, bu durumun bireysel başvuru ehliyeti açısından da önemli sonuçları bulunmaktadır.

Öte yandan, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 43. maddesinde;

“Hukuki işlemde doğan temsil yetkisi, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça veya işin özelliğinden anlaşılmadıkça, temsil olunanın veya temsilcinin ölümü, gaipliğine karar verilmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflas etmesi durumlarında sona erer.

Bu hüküm, bir tüzel kişiliğin sona ermesi durumunda da uygulanır.

Tarafların karşılıklı kişisel hakları saklıdır.”

hükmüne yer verilmiş; aynı Kanun'un 513. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde;

“Sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça sözleşme, vekilin veya vekâlet verenin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflası ile kendiliğinden sona ermiş olur.”

yönünde düzenleme yapılmıştır.

Yukarıda yer verilen düzenlemeler uyarınca, başvurucunun ölümünün bireysel başvuru ile ilgili yarattığı özellikli durumlar aşağıdaki başlıklar altında ayrı ayrı incelenmiştir:

3.7.1.1. Başvurudan önce ölmüş kişiler adına bireysel başvuru yapılması

Kural olarak, kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmamaktadır (*Abdurrehman Uray*, B. No: 2013/6140, 5/11/2014, § 30).

Anayasa Mahkemesi vekâlet verenin başvuru öncesinde ölümü dolayısıyla hükmü kalmamış vekaletnamelere dayanarak avukatlar tarafından vekâlet veren adına yapılan bireysel başvurularla ilgili olarak, 4721 sayılı Medeni Kanun'un 28. maddesi ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 43. ve 513. maddeleri uyarınca, hukuki işlemten doğan vekâlet veren ile vekil arasında temsil yetkisine dair sözleşmenin, aksi kararlaştırılmadıkça veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça taraflarının birinin ölümü, ehliyetini kaybetmesi veya iflası ile hiçbir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden hükümsüz kalacağı gerekçesiyle *“kişi yönünden yetkisizlik”* nedeniyle kabul edilemezlik kararıyla birlikte, hükümsüz vekaletname ile başvuru yapan vekil hakkında, 6216 sayılı Kanun'un *“Başvuru hakkının kötüye kullanılması”* kenar başlıklı 51. maddesi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün *“Başvuru hakkının kötüye kullanılması”* başlıklı 83. maddesi uyarınca disiplin para cezasına hükmetmekte idi (bkz. *Abdurrehman Uray*, §§ 25-39).

Ancak son dönem kararları dikkate alındığında, Mahkemenin bu konudaki içtihadının, başvuruyu yapan avukat hakkında aynı hükümlere

dayanılarak disiplin para cezasına hükmedilmesi ile birlikte *başvuru hakkının kötüye kullanımı* nedeniyle sadece *başvurunun reddine* karar verilmesi şeklinde değiştiği söylenebilir (bkz. *Harun Yalçın ve diğerleri*, B. No: 2014/15254, 17/11/2016, §§ 45-47; *Şerafettin Deli ve diğerleri*, B. No: 2014/16108, 7/12/2016).

Başvuru öncesi ölmüş kişilerle ilgili olarak dolaylı mağdur kavramı kapsamında, ölenlerin yakınlarının kendileri adına başvuru yapmaları hakkında aşağıda yapılan açıklamalar, bu bölüm yönünden de dikkate alınmalıdır.

3.7.1.2. Başvurunun incelenmesi sırasında başvurucunun ölümü

Başvurucunun başvurudan sonra ölümü halinde, ilgili olduğu menfaatin niteliğine göre, başvurunun varisler tarafından devam ettirilmesi olanağının bulunduğu kabul edilmektedir.

Özellikle mülkiyet hakkına yönelik ihlal iddialarıyla yapılan başvurunun mirasçılarının mal varlığını etkilediği kabul edildiğinden, miras bırakan ile aynı nedene dayanarak varisler tarafından başvurunun devamı olanağı bulunmaktadır (bkz. *Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri*, B. No: 2014/4715, 15/6/2016, §§ 70-75).

Mülkiyet hakkının yanı sıra, yaşam hakkına ilişkin başvuruların incelenmesi sürecinde başvurucunun vefatı, diğer haklara göre farklı değerlendirilmektedir.

Yaşam hakkı ihlalleri yönünden, mağdurun bizzat başvuru yapmasının mümkün olmadığı, akrabalık ilişkisinin bulunduğu durumlarda, başvuru sahiplerinin ihlalden doğrudan etkilenmemiş olmalarına rağmen, ihlalden dolaylı etkilenmeleri nedeniyle kendi adlarına başvuru yapabilecekleri kabul edilmiştir (bkz. *Cemil Danışman*, B. No: 2013/6319, 16/7/2014; *Sadık Koçak ve diğerleri*, B. No: 2013/841, 23/1/2014).

Bu kapsamda, askerlik hizmeti sırasında gerçekleşen ölüm nedeniyle idare aleyhine açılan tam yargı davasında hükmedilen tutarın yetersiz olduğu ileri sürülerek yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ölenin yakınları tarafından yapılan başvuruda, başvuru sahiplerinden biri olan babanın, başvurunun incelenmesi sırasında vefatı üzerine, mirasçılardan olup başvuruda bulunmayan oğulun, bireysel başvuruda bulunabilme imkanı olduğu halde bu yolu tercih etmemesi nedeniyle başvuruya devam

edip etmeyeceği hususunun kendisine sorulmasına gerek görülmemiş; diğer çocuklarının da başvurucular arasında olduğu dikkate alınarak, başvuru yapılmasından sonra vefat eden başvurucu Rüstem Yılmaz'ın başvurusu hakkında *düşme* kararı verilmiştir (*Ali Yılmaz ve diğerleri*, B. No: 2014/6927, 29/9/2016). Dolayısıyla kararda, yaşam hakkı ihlal iddiaları yönünden, mirasçıların başvuruya devam etme haklarının varlığı ilke olarak benimsenmiştir.

Anayasa Mahkemesi, mirasçılara geçirilebilir haklar yönünden, başvurucunun başvurunun incelenmesi sırasında ölümü halinde, mirasçılarının başvuruyu devam ettirmek konusundaki iradelerinin varlığını tespit ederek, başvuruyu incelemeye devam edebilmektedir. Başvurucuların varislerinin bu yönde bir irade beyanında bulunmamaları halinde dahi, Anayasa Mahkemesi İttüzüğü'nün 80. maddesinin (1) (ç) bendi uyarınca, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin varlığını tespit ederse incelemesini kendiliğinden sürdürebilir.

3.7.2. Dolaylı mağdur

Yukarıda yaşam hakkı ihlalleri kapsamında, ihlalin gerçek mağdurunun yaşamını kaybetmesi veya fiil ehliyetinin ortadan kalkması dolayısıyla bizzat başvuru yapamayacağı durumlarda, bu tür hak ihlallerine ilişkin başvuruların, eylem, işlem veya ihmalden dolaylı olarak mağdur olduğu kabul edilen, ölenin veya ölümle sonuçlanabilecek şekilde yaralananın yakınları veya onlarla özel bağı olduğu kabul edilen kişiler tarafından bireysel başvuru yapılabileceği hususuna kısaca değinilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, doğrudan mağdur olan kişinin başvurudan önce öldüğü durumlarda yakın akrabaları ya da eşi tarafından başvuru yapıp yapılamayacağı hususunu inceleyen AİHM kararlarına atfen, doğrudan mağdurun ölümüyle veya kayıp edilmesiyle yakından bağlantılı olmaksızın ileri sürülen ihlal iddiaları bakımından yakın akrabaların veya eşin mağdur statüsünün bulunmadığını kabul etmekle birlikte, kişilerin kendi menfaatini tam anlamıyla ortaya koyabildikleri hâllerde, yakın akrabalar veya eş tarafından doğrudan mağdurun ölümünden sonra yapılan başvurularda mağdur statüsünün bulunduğunu kabul edilebilmektedir (*Selman Kapan ve diğerleri*, B. No: 2013/7302, 20/4/2016, § 36).

Bunun için başvuru öncesinde ölmüş mağdurun suçtan beraat etmesinde veya kendilerinin ya da ailelerinin şöhretini koruma konusunda ahlaki bir menfaatlerinin bulunması şartı aranmaktadır (*Selman Kapan ve diğerleri*, § 37). Alternatif olarak, maddi haklarının doğrudan etkilenmesine dayalı maddi bir menfaatin varlığı da anılan kişilerin, mağdur olarak kabul edilebilmeleri için yeterli görülebilmektedir (*Selman Kapan ve diğerleri*, § 38). Yine AİHM'in *Micallef/Malta* kararına atfen, ilgili kişilerin başvuruya konu olan yargılamada taraf olarak yer almış olmaları gereğine dikkate çekilmektedir (*Selman Kapan ve diğerleri*, § 39).

Dolaylı mağdurların başvuru yapabilme ehliyetlerinin değerlendirildiği *Selman Kapan ve diğerleri* başvurusunda, başvurusundan Ekmel Uzunkaya, müebbet ağır hapis cezası ile mahkumiyeti ile sonuçlanan yargılama sürecinde, işkence yasağı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'e başvurmuş; 26/6/2007 tarihli ve 71803/01 sayılı kararıyla, AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. ve 6. maddelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Ekmel Uzunkaya 23/3/2013 tarihinde hayatını kaybetmiştir. Başvurucular 10/7/2013 tarihinde, 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun'un 21. maddesi ile 4/12/2004 tarihli 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na eklenen geçici 2. madde gereğince yargılamanın yenilenmesini talep etmişlerdir. Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi 13/8/2013 tarihli kararı ile 15/6/2012 tarihi itibarıyla Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi önünde denetlenen bir AİHM kararı olması şartının gerçekleşmediği gerekçesiyle yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine karar vermiştir. Kararın kesinleşmesi üzerine, yeniden yargılanma taleplerinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunulmuştur.

Anayasa Mahkemesi, Ekmel Uzunkaya'nın eşi Zeliha Uzunkaya'nın mağdur statüsünün varlığını aşağıdaki gerekçelerle kabul etmiştir:

“40. Somut başvuru açısından başvurucu Zeliha Uzunkaya'nın hem ahlaki hem de maddi bir menfaatle ilişkilendirerek adil yargılanma hakkının ihlali iddialarını dile getirdiği görülmektedir. Başvurucu, eşi olan müteveffa Ekmel Uzunkaya'nın aklanmasını ve toplum nezdinde zedelendiğine inandığı onurunu kazanmasını sağlama şeklindeki ahlaki bir menfaatinin ve tazminat davası açma yönünde maddi bir menfaatinin bulunduğunu ileri sürmektedir.

41. Ek olarak 5271 sayılı Kanun'un 313. maddesinde hükümlünün ölümü hâlinde eşin yargılamanın yenilenmesini talep edebileceği düzenlenmiştir. Nitekim başvuru Uzunkaya'nın talebinin de bu çerçevede kabul edildiği ve başvurunun bu yolla taraf sıfatını kazandığı anlaşılmaktadır.

42. Yukarıda belirtilen hususlar gözönüne alındığında başvuru Zeliha Uzunkaya'nın mağdur statüsü taşıdığına karar verilmesi gerekir.”

Selman Kapan ve diğerleri başvurusunun aksine, Engin Gök ve diğerleri başvurusunda, Anayasa Mahkemesi, Engin Gök'ün anne ve babası olan Meryem Gök ve Yusuf Gök'ün terör örgütüne yönelik operasyon sırasında oğullarının maruz kaldığı kötü muamele nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında işkence ve eziyet yasağının ihlal edildiği iddialarının, başvuru oğullarının maruz kaldığını iddia ettikleri kötü muamele olarak değerlendirilebilecek uygulamalara doğrudan tanıklık etmedikleri, somut olayın kendine özgü koşullarında, oğullarının kötü muameleye maruz kalmasından dolayı duyduklarını ifade ettikleri üzüntü haricinde, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasını destekleyebilecek şekilde eylemin doğrudan veya dolaylı mağduru olduklarını gösteremedikleri gerekçesiyle kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (Engin Gök ve diğerleri, B. No: 2013/3955, 14/4/2016, § § 36-54).

Öte yandan, eylemin doğrudan mağduru olduğunu ileri süren başvuru Engin Gök'ün başvuru tarihinden sonra öldüğü anlaşıldığından, başvurunun incelenmesini haklı kılan bir nedenin de bulunmadığı tespit edilerek, bu kişi yönünden başvurunun düşmesine karar verilmiştir (Engin Gök ve diğerleri, § § 55-58).

3.7.3. Potansiyel mağdur

Bireysel başvuru ehliyeti yönünden özellik arz eden diğer bir başvuru türünü, kendilerinin belirli bir işlemten doğrudan etkilenme tehdidi ya da tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını ve dolayısıyla potansiyel olarak mağdur olduklarını iddia eden başvuru tarafından yapılan başvurular oluşturmaktadır.

Potansiyel mağdur kavramı, özellikle siyasi partilerin seçim barajları ile ilgili olarak yaptıkları başvurularda, başvuru partiler tarafından iddiaların dayanağı yapılmıştır.

Bu doğrultuda, en önemli karar, Büyük Birlik Partisi, Saadet Partisi ve Demokratik Sol Partinin, 2015 yılında yapılacak milletvekili genel seçimlerinde, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 33. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “*Genel seçimlerde ülke genelinde, ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde, geçerli oyların % 10’unu geçmeyen partiler milletvekili çıkaramazlar.*” hükmünün anayasal haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yaptığı başvuru ile ilgili Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul) kararıdır.

Başvurucular, 2011 yılında yapılan milletvekili genel seçiminde aldıkları oy oranına göre, belirtilen hükmün potansiyel mağduru olduklarını ileri sürerek, anılan hükmün Genel Kurul’a sevkı ile iptal edilmesi talebinde bulunmuşlardır. Ancak Mahkeme, potansiyel mağdur kavramı ile ilgili olarak bir değerlendirme yapmaksızın, 6216 sayılı Kanun’un 45. Maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan, “yasama işlemleri ile düzenleyici işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı” hükmüne dayanarak başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna oy çokluğu ile karar vermiştir (*Büyük Birlik Partisi, Saadet Partisi ve Demokratik Sol Parti*, [GK], B. No: 2014/8842, 6/1/2015). Karara, gerekçesi yönünden katılmayan bir üye, başvuru sahiplerinin “potansiyel mağdur” oldukları iddialarını dikkate alarak, Anayasa’da ve 6216 sayılı Kanun’da “*potansiyel mağdur*” sıfatını taşıyan gerçek ya da tüzel kişilerin ilgili hak ihlalleri iddiaları nedeniyle bireysel başvuruda bulunabileceklerine dair açık bir düzenleme bulunmadığı gibi henüz bu hususta Anayasa Mahkemesinin içtihadı da olmadığından başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi yönünde görüş bildirmiştir.

Potansiyel mağdur kavramının ileri sürüldüğü ve Anayasa Mahkemesi’nin bu iddiayı kabul edilebilirlik kriterleri yönünden değerlendirme noktasına en yakın geldiği karar, Büyük Birlik Partisi ve Saadet Partisi tarafından yapılan, siyasi partilere devlet yardımları ile ilgili şikayetlerini içeren başvurudur (*Büyük Birlik Partisi ve Saadet Partisi*, [GK], B. No: 2014/8843, 10/12/2015). Başvuruda, anılan siyasi partiler, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun ek 1. maddesinin beşinci fıkrasında devlet yardımı alabilmek için öngörülen genel seçimlerde toplam geçerli oyların % 7 oranından fazla oy oranına ulaşma şartının % 3’e indirilmesinin ardından, 2015 yılında yapılacak milletvekili genel seçiminde de önceki seçimlerde aldıkları oranlarda oy almaları durumunda, devlet yardımından yararlanamayacakları ihtimalinin seçim hakkını ihlal ettiği iddiasında bulunmuşlardır.

Anayasa Mahkemesinin esasa ilişkin şikâyetleri Anayasa'nın 67. maddesinde güvence altına alınan seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı kapsamında yaptığı incelediği bu başvuruda, açıkça, başvuru tarihini itibariyle “mağdur” statüsünün bulunmadığını, ancak başvurunun incelendiği tarih itibariyle yapılmış olan 2015 yılı seçim sonuçlarına göre, 2820 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinde öngörülen % 3 oy oranına ulaşamadıklarını dikkate alarak, başvuru sahiplerinin devlet yardımıyla yararlanmalarını engelleyen düzenleme dolayısıyla “mağdur” statüsünün bulunduğunu kabul etmiştir (*Büyük Birlik Partisi ve Saadet Partisi*, §§ 31, 32).

Anayasa Mahkemesi, henüz doğrudan bu kavramı dikkate alarak “mağdur” statüsünün varlığı hakkında bir karar vermemekle birlikte, *Ayşe Hülya Potur* başvurusuna ilişkin kararında, başvuru sahibinin, potansiyel ve kendisine yaklaşan bir ihlal tehdidi altında olduğunu inandırıcı bir şekilde açıklaması halinde bireysel başvuru ehliyetini kişiye kazandıran “mağdur” statüsünün bulunduğunun kabul edilebileceği hususunda kapıyı aralık bırakmıştır (*Ayşe Hülya Potur*, B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 23).

ONUNCU BÖLÜM

Bireysel Başvuruda Başvuru Yollarının Tüketilmesi Kriteri

Elif Çelikdemir Ankıtcı

1. İLGİLİ MEVZUAT

1.1. Anayasa

Anayasa'nın 148. maddesinin (3) numaralı fıkrası:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

1.2. Kanun

6216 Sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası:

İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.

1.3. İçtüzük

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası:

Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

2. GENEL AÇIKLAMA

2.1. Olağan idari ve yargısal başvuru yollarının tüketilmiş olması gerektiği

2.1.1. Genel olarak

Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması

esastır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur (*İsmail Buğra İşlek*, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § § 16-17; *Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § § 16-17).

2.1.1.1. Yargılamayı sonuçlandırmayan kararlar sonrası yapılan başvurular

Nihai karar niteliğinde olmayan, yargılamayı devam ettirici nitelikteki kararlardan sonra yapılan başvurular için başvuru yollarının tüketildiği söylenemez.

2.1.1.1.1. Son soruşturma açılması kararına karşı yapılan başvurular

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir hukuk yoludur. Bu nedenle, kanunlarda yer alan idari ve yargısal başvuru yollarının, bireysel başvurudan önce tüketilmiş olması gerekir. Görevi ihmal suçlamasıyla Boğazlıyan Ağır Ceza Mahkemesinin 4/10/2012 tarih ve E.2012/71, K.2012/89 sayılı son soruşturma açılması kararının, başvuruçunun suçlu bulunduğuyla ilişkin nihai bir karar olarak nitelendirilmesi mümkün olmadığı gibi, bu konuda başvuru yollarının tüketildiği de söylenemez (*Ömer Osman Soylu*, B. No: 2012/363, 5/3/2013, §17).

2.1.1.1.2. İhtiyati tedbir kararına karşı yapılan başvurular

a) *Abdulkadir Aşan ve diğerleri*, B. No: 2013/7565, 8/5/2014, §32

Başvuruya konu davanın temel konusu taşınmazın mülkiyetinin tespitine yönelik olup, başvuruçuların mülkiyet haklarının bulunup bulunmadığı yargılama sonucunda verilen kararla ortaya çıkacaktır. Taşınmazlar üzerine konulan ihtiyati tedbir kararı da asıl dava sonucunda verilen kararın uygulanabilirliğini sağlamaya yönelik olduğu gibi, taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkından doğan tüm hakların kullanılmasına engel teşkil edecek mahiyette de değildir. Dolayısıyla başvuru konusu olayda verilen ihtiyati tedbir kararı, asıl dava konusu olan mülkiyet hakkından ayrı olarak değerlendirmeye tabi tutulamaz. Mahkemece verilen ihtiyati tedbir kararı, mülkiyet hakkının esasının çözümleneceği yargı kararı ile birlikte değerlendirilebilir. Mülkiyet hakkına ilişkin yargılama ise halen Derece

Mahkemesinde devam etmektedir. Mülkiyet hakkına yönelik asıl yargılama devam ettiği sırada ve davanın esasına ilişkin başvuru yolları tüketilmeden, anılan davada verilen ihtiyati tedbir kararının bu aşamada değerlendirilmesi mümkün değildir.

b) Mukaddes Özen ve diğerleri, B. No: 2013/7740, 8/5/2014, §34

Başvuruya konu davanın temel konusu, başvuru sahiplerinin vefatı nedeniyle maddi ve manevi zararlarının tazminine ilişkindir. Davalılara ait araçlar davanın konusu olmayıp, araçlar üzerine konulan ihtiyati tedbir kararı, asıl dava sonucunda verilen kararın uygulanmasını kolaylaştırmaya yöneliktir. Başvuru sahipleri lehine tazminata hükmedildiği takdirde, icra takibi yapılarak tazminatların tahsil edilmesi mümkündür. Mahkemece verilen ihtiyati tedbir kararı, tazminat davasının esasının çözümleneceği yargı kararı ile birlikte değerlendirilebilir. Tazminat davası ise halen Derece Mahkemesinde devam etmektedir. Tazminat davası devam ettiği sırada, davanın esasına ilişkin başvuru yolları tüketilmeden ve hükmedilebilecek tazminatın tahsiline yönelik başvuru yolları bitirilmeden, anılan davada verilen ve sadece dava sonucunda başvuru sahipleri lehine hükmedilebilecek tazminatın tahsilini sağlamaya yönelik ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasının bu aşamada değerlendirilmesi mümkün değildir.

2.1.1.2. Başvuru yollarının tüketildiğine dair bir bilgi veya belge sunulmayan başvurular

Başvuru sahibi başvuru dilekçesinde, olağan kanun yollarını tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunduğunu özellikle belirtmeli ve buna dair belgeleri süresinde Anayasa Mahkemesine sunmalıdır. Şayet başvuru dosyasında başvuru yollarının tüketildiğine dair bir bilgi veya belgeye rastlanılmazsa öncelikle öncelikle 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince eksiklik bildirimi yapılmakta ve eksikliğin giderilmesi için 15 günlük süre verilmektedir. Bu süre sonunda eksiklik giderilmezse başvuru, başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunmaktadır.

Ayhan Yıldırım, B. No: 2013/7718, 10/6/2015, §§20-21 kararına konu olayda, başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin nihai karar olarak gösterilen İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/8/2013 tarihli ve 2013/1038 Değişik İş sayılı kararının, İstanbul 4. Asliye Ceza Mahkemesinin verdiği cezanın

mahsup talebine ilişkin olduğu görülmüştür. Başvurucu, şikâyetinin devam ettiğini belirttiği İstanbul 13. Asliye Ceza Mahkemesinin vermiş olduğu cezanın, mevcut cezasından mahsup edilmesi talebiyle ilgili olarak başvuru yollarını tükettiğine dair bilgi ve belge sunmamıştır.

Açıklanan nedenlerle, başvurunun İstanbul 13. Asliye Ceza Mahkemesinin verdiği cezanın halen infaz etmekte olduğu cezasından mahsup edilmesi talebi ile ilgili olarak kanunda öngörülmüş yargısal başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuru yaptığı anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

- 1) *İsmail Özkan*, B. No: 2012/367, 17/9/2013, §§32-33
- 2) *Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §42
- 3) *Gülser Yıldırım*, B. No: 2013/9894, 2/1/2014, §29
- 4) *Kemal Aktaş ve Selma Irmak*, B. No: 2014/85, 3/1/2014, §29
- 5) *Faysal Sarıyıldız*, B. No: 2014/9, 3/1/2014, §30
- 6) *Kemal Aktaş ve Selma Irmak*, B. No: 2014/85, 3/1/2014, §30
- 7) *Serap Çelik ve Aktuğ Çelik*, B. No: 2013/2168, 23/1/2014, §22
- 8) *Murat Durmaz*, B. No: 2013/5956, 15/4/2014, §26
- 9) *İhsan Malkara*, B. No: 2013/1881, 15/10/2014, §28
- 10) *Cemal Bozoğlu*, B. No: 2013/5565, 22/1/2015, §44
- 11) *Adnan Güzel*, B. No: 2014/2496, 25/2/2015, §79
- 12) *Gümüşdere İnşaat Ticaret ve Sanayi A.Ş.*, B. No: 2013/5016, 16/4/2015, §78

2.1.2. Etkili idari başvuru yollarının tüketilmediği başvurular

Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerde söz konusu ihlal idari makamlara başvurmak suretiyle giderilebilecekse öncelikle bu yola başvurulması gerekmektedir. Bu yola başvurulmadan yargısal süreci başlatarak salt bu nedenle sürecin aleyhe sonuçlanmasının ardından

yapılan bireysel başvurular Mahkemece kabul edilemez bulunmaktadır. Elbette bu yola başvurmak tek başına başvuru yollarını tüketmek anlamına gelmeyeceğinden kişilerin başvurdukları yolun sonucunu beklemeleri de aynı derecede önem arz etmektedir. Şayet idari makamlara yapılan başvurudan sonra tüketilmesi öngörülen yargısal yollar varsa bu yolların da tüketilmesi Mahkemece aranmaktadır.

a) *Mehmet Reşit Arslan*, B. No:2013/750, 15/12/2015, §§ 44-45

Başvurucu, Cezaevi idaresine verdiği dilekçelerin ve mektupların kaybedilerek taleplerinin sonuçsuz bırakıldığını iddia etmiş olsa da, İnfaz Hâkimliğinin kararında da belirtildiği üzere Cezaevi idaresine konuyla ilgili herhangi bir idari başvurusunun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Başvurucu tarafından ihlal iddiasına konu yargılama için öngörölmüş kanun yolları tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

b) *Halil Güneş*, B. No: 2014/3594, 30/12/2014, §§ 26-29

Başvurucu, akciğer kanseri olmasından dolayı gerekli tedavinin cezaevi şartlarında yapılmasının mümkün olmadığına dair sağlık kurulu raporuna rağmen aksi yöndeki Adli Tıp Kurumu raporu esas alınarak infazın ertelenmediğini belirterek cezaevinde tutulmasının kötü muamele yasağını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirleri İnfaz Hakkındaki Kanunu'nun 16. maddesinde hükümlülerin sağlık nedenleriyle infazlarının geri bırakılması konusu düzenlenmiştir. Bu bağlamda hükümlülerin akıl hastalığı dışındaki hastalıklarda cezanın infazına, resmî sağlık kuruluşlarının mahkûmlara ayrılan bölümlerinde devam olunacağı, ancak bu durumda bile hapis cezasının infazı, mahkûmun hayatı için kesin bir tehlike teşkil ediyorsa mahkûmun cezasının infazının iyileşinceye kadar geri bırakılacağı hükme bağlanmıştır. Diğer taraftan maruz kaldığı ağır bir hastalık veya sakatlık nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturmayaacağı değerlendirilen mahkûmun cezasının infazının da geri bırakılabileceği kabul edilmiştir. Bu

kararları vermek için anılan maddenin ikinci fıkrasında infazın yapıldığı yer Cumhuriyet Başsavcılığı görevlendirilmiştir.

Başvurucunun sağlık durumuna ve bu bağlamda infazın ertelenmesine ilişkin taleplerinin Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca değerlendirilmesini beklemeyen, başvuru yollarını tüketmeden, temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasını bireysel başvuru konusu yaptığı anlaşıldığından, başvurunun başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

c) *M.E., B. No: 2012/74, 5/3/2013, §§20-21*

Başvurucu, Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü İkinci Öğretim Programına kayıt hakkı kazandığı hâlde yaptığı müracaatın kabul edilmediğini belirterek eğitim ve öğrenim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvuru konusu olayda, başvurunun anılan öğretim programına kaydının yapılmaması üzerine, öncelikle yazılı olarak idari makamlara başvuruda bulunması, bunun reddi üzerine 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7., 10. ve 11. maddelerinde belirtilen süreler içinde idari yargı mercilerinde dava açması ve olağan kanun yollarını tüketmesi gerekirken, belirtilen usulü takip etmeyip söz konusu işleme karşı doğrudan bireysel başvuruda bulunduğu görülmüştür.

İncelenen başvurunun, başvurunun idari işlem aleyhine kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamını tüketmeden doğrudan bireysel başvuruda bulunması nedeniyle, 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca kabul edilebilirlik kriterlerini taşımadığı anlaşılmaktadır.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

- 1) *Sedat Vural, B. No: 2014/5559, 25/4/2014, §23*
- 2) *Emine Sağırlıbaş ve diğerleri, B. No: 2013/9793, 17/7/2014, §48*
- 3) *Adil Özer, B. No: 2014/192, 20/11/2014, §29*

2.1.3. Yargı kolları açısından tüketilmesi gereken başvuru yolları

2.1.3.1. Genel olarak

Bireysel başvuru yolunu kullanabilmek için ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için şayet kanunda öngörülmüş yargısal

yollar mevcutsa, bu yargı makamlarına başvurmak suretiyle ihlalin önlenmesi sağlanmaya çalışılmalıdır. Bu yollardan sonuç alınamadığı takdirde bireysel başvuru yoluna başvurulması beklenmektedir.

Tüketilmesi gereken yollar olağan kanun yolları olup olağanüstü kanun yollarının tüketilmesi beklenmemektedir.

a) Aygaz A.Ş., B. No: 2013/2428, 13/6/2013, §28

Başvurucu, ikale sözleşmesine istinaden iş akdi sona erdirilen çalışanın şirkete karşı açtığı işe iade davasında aleyhine verilen kararın Yargıtayın diğer kararlarıyla çelişkili olması ve söz konusu kararla mükerrer ödeme yapmak durumunda kalması nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvuru konusu olayda, başvuru ikale sözleşmesine istinaden iş akdi sonlandırılan işçisine yasal alacaklarının yanında 12 aylık maaş tutarında teşvik ödemesi yaptığını, Yargıtay kararı ile 10 aylık maaş tutarında tekrar tazminat ödemek zorunda kalacağını böylece mülkiyet hakkının ihlal edildiğini belirtmektedir. Ancak Yargıtay kararı ile teşvik mahiyetindeki ödemenin dayanağı olan ikale sözleşmesinin çalışanın serbest iradesine dayanmadığı için geçerli olmadığı ortaya konulduğundan, 12 aylık ücret tutarındaki bu ödeme dayanaksız kalmıştır. Hukukumuzda bir sözleşmenin sonradan geçersiz sayılması sonucu bu sözleşmeye dayalı olarak yapılan ödemelerin geri istenebilmesi amacıyla hukuk yollarına başvurulabilmesine imkân sağlayan düzenlemeler yer almaktadır. Bu kapsamda başvuru herhangi bir hukuksal yola başvurmamıştır. Hukuk yollarının tamamı tüketilmeksizin yapılan bir bireysel başvurunun kabul edilmesi mümkün değildir.

b) Hayrettin Aktaş, B. No: 2013/1205, 17/9/2013, §§31-32

Başvurucu, kendisine ait taşınmazın da bulunduğu bölgede Beyoğlu Belediyesi tarafından kültür varlıklarının yenilenmesi kapsamında ve bir proje çerçevesinde gerçekleştirilen yenileme projesinde yapılan ihalenin gizli tutulduğunu, projenin bir rant projesi olduğunu, mülk sahiplerinin sürece dahil edilmediğini, mülk sahiplerinin kendi mülklerini kendi imkanlarıyla yenileme haklarının ellerinden alındığını, hukuka aykırı biçimde acele kamulaştırma kararı alındığını ileri sürerek mülkiyet hakkı ve hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

Başvurucunun kendi taşınmazının da bulunduğu bölgede uygulanan projeyle ilgili şikâyetlerini öncelikle yetkili ve görevli ilk derece mahkemeleri önünde dile getirmesi, ilk derece mahkemesi kararlarından tatmin olmaması durumunda ise süresinde ve usulüne uygun olarak temyiz yolunu kullanması gerekirdi. Başvurucu bahsedilen projeyle ilgili şikâyetlerini daha önce dava konusu yaptığına dair herhangi bir belge sunmamış, sadece kamulaştırma kararının iptali istemiyle idari yargıda dava açtığından ve bu davanın devam ettiğinden bahsetmiştir. Bu durumda başvurucunun bahsedilen projeyle ilgili şikâyetleri hususunda başvuru yollarının tüketildiği söylenemez.

c) *Naz Aydemir*, B. No: 2013/850, 19/12/2013, §21

Başvurucunun sosyal güvenlik primlerinin eksik yatırıldığına ilişkin şikâyetlerini öncelikle yetkili ve görevli ilk derece mahkemeleri önünde dile getirmesi, ilk derece mahkemesi kararlarından tatmin olmaması durumunda ise süresinde ve usulüne uygun olarak temyiz yolunu kullanması gerekirdi. Başvurucu prim ödemeleriyle ilgili şikâyetlerini daha önce dava konusu yaptığına dair herhangi bir belge sunmamıştır. Bu durumda başvurucunun bahsedilen şikâyeti hususunda başvuru yollarının tüketildiği söylenemez.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

- 1) *Sedat Vural*, B. No: 2014/5559, 25/4/2014, §25
- 2) *Abdullah Doğtaş*, B. No: 2012/1123, 26/6/2014, §§24-26
- 3) *Mülayim Vural ve Ramazan Vural*, B. No: 2013/1675, 18/9/2014, §28
- 4) *Coşkun Aktürk ve diğerleri*, B. No: 2014/2021, 19/11/2014, § 27
- 5) *Gümüşdere İnşaat Ticaret ve Sanayi A.Ş.*, B. No: 2013/5016, 16/4/2015, §78
- 6) *Hayreddin Güzel*, B. No: 2014/2075, 22/6/2015, §45
- 7) *Serap Öz*, B. No: 2013/1394, 24/6/2015, §29
- 8) *Emin Şirin*, B. No: 2013/6762, 8/5/2014, §17
- 9) *Zeliha Taşkın ve Aysel Taşkın*, B. No: 2013/8485, 18/6/2014, §29
- 10) *Ahmet Kenan Evren ve Ali Tahsin Şahinkaya*, B. No: 2013/1276, 25/6/2014, §17
- 11) *Nejdet Atalay*, B. No: 2014/184 , 16/7/2014, §48
- 12) *Aziz Yıldırım (3)*, B. No: 2014/1957, 23/7/2014, §58

- 13) *Cihan Güneş*, B. No: 2014/2275, 23/7/2014, §23
- 14) *İlhan Yüksel Ekşioğlu*, B. No: 2014/1572, 23/7/2014, §46
- 15) *Şahabettin İlyas Yılmaz*, B. No: 2013/5636, 8/9/2014, §59
- 16) *Mehmet Ali Ünlü*, B. No: 2012/350, 4/11/2014, §36
- 17) *Coşkun Aktürk ve diğerleri*, B. No: 2014/2021, 19/11/2014, §27
- 18) *Ergün Poyraz*, B. No: 2013/2809, 26/2/2015, §34
- 19) *Ramazan Odabaşı*, B. No: 2013/2172, 10/3/2015, §38
- 20) *Hikmet Kopar ve diğerleri [GK]*, B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §6

2.1.3.2. Adli Yargı

2.1.3.2.1. Ceza yargılaması açısından

2.1.3.2.1.1. Genel olarak

İstinaf incelemesi yapacak bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı 20/7/2016 tarihine kadar ceza yargılamasında tüketilmesi gereken olağan başvuru yolu temyizdir (*Rafet Ünal*, B. No: 2013/1610, 13/6/2013, § 16, *Korcan Pulatsü*, B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 41)

Bu noktada belirtmek gerekir ki temyiz talebinin reddine dair ek kararlar da temyize tabi olduğundan bu kararlara karşı temyiz yoluna başvurulmaksızın yapılan bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesi, ikincillik ilkesinden ayrılmayı gerektirecek bir neden bulunmadığı değerlendirilmesiyle başvuruların kabul edilemez olduğuna karar vermektedir.

Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013, §36 kararına konu olayda, temyiz talebinin reddine dair Ankara 20. Asliye Ceza Mahkemesinin 22/11/2012 tarihli ek kararına karşı başvuru tarafından temyiz yoluna başvurulmadan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılmıştır. Başvuru yolları tüketilmeden bir ihlal iddiasının Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında incelenebilmesi kural olarak mümkün değildir. Bu kapsamda, temyiz talebinin reddine dair ek karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulması, iddia edilen ihlalin giderilmesi bakımından etkili ve öncelikli olduğundan, Anayasa Mahkemesinin bu kuraldan ayrılmasını gerektirecek bir neden bulunmamaktadır.

2.1.3.2.1.2. Koruma tedbirleri açısından

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ikinci kısmında açıkça belirtilen temyize tabi olmayan bazı nihai kararlar için öngörülen itiraz yolu da tüketilmesi gereken olağan kanun yoludur.

Koruma tedbirleri bakımından kanunda öngörülen itiraz yolu mevcutsa bu yolun tüketilmesi gerekir. Ayrıca, devam eden yargılamadaki hali hazırdaki tutuklulukla ilgili Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvurularda Mahkeme, itiraz yolunun tüketilmesini aramaktadır. Yargılamanın devam ediyor oluşu kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının incelenmesi bakımından ikincillik ilkesi bakımından engel teşkil etmezken itiraz yolunun tüketilmemesi anılan başvuruyu kabul edilemez kılmaktadır.

a) *Korcan Pulatsü*, B. No: 2012/726, 2/7/2013, §30

Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılacaktır. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çekişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür.

b) *Ahmet Hakan Akfırat*, B. No:2013/7239, 1/12/2015, §§ 43-44

Somut olayda başvuru, tutuklandıktan sonra konulduğu Gaziantep H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan isteği dışında 28/1/2013 tarihinde Silifke M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilmiştir. Başvurucunun tutulduğu ceza infaz kurumundan nakil edilmesine ilişkin 31/7/2013 tarihli talebi Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 14/8/2013 tarihli ve 2013/9998 sayılı yazısı ile reddedilmiştir. Başvurucunun isteği dışında bir başka ceza infaz kurumuna nakledilmesi işlemine ve sonrasında bulunduğu ceza infaz kurumundan bir başka ceza infaz kurumuna nakil talebinin reddine

ilişkin Cumhuriyet Başsavcılığı kararına karşı 4675 sayılı Kanun'un 4. ve 5. maddeleri uyarınca İnfaz Hâkimliğine başvuruda bulunması mümkündür. Başvurucu; başvuru formunda, anılan şikâyetlerine ilişkin bir müracaat yeri bulunmadığı iddiası ile herhangi bir idari ya da yargısal mercie başvurmadığını bildirmiştir. Başvurucunun, şikâyetlerine konu olay ve kararlara ilişkin yargısal başvuru yollarını ve yargı mercilerince verilecek kararlara karşı da olağan kanun yollarını tüketmeksizin doğrudan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunması, bireysel başvurunun "ikincil nitelikte" bir başvuru yolu olması ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

c) *Ali Rıza Baran*, B. No: 2013/1779, 10/3/2015, §37,38

Başvurucunun şikâyeti üzerine Karataş Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturma sonunda sanık hakkında açılan kamu davasında Karataş Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonunda 6/5/2013 tarihinde, başvurucuya karşı "silahla kasten yaralama" suçunun işlendiği gerekçesiyle sanığın cezalandırılmasına, başvurucunun kamu görevlisi olması nedeniyle sanığa verilen cezanın artırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği, kararın başvurucuya 10/7/2013 tarihinde tebliğ edildiği, başvurucunun anılan karara itiraz etmediği ve Mahkemece 12/7/2013 tarihi itibarıyla kararın kesinleştirildiği anlaşılmıştır.

Bu şekilde başvurucunun, Karataş Asliye Ceza Mahkemesinin 6/5/2013 tarihli kararına karşı itiraz yoluna başvurmadığı, dolayısıyla hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu belirlenmiştir.¹

1 Benzer nitelikteki başvurular: *Hasan Hoşgıt*, B. No: 2012/1012, 2/10/2013; *Beyazıt Karataş*, B. No: 2012/727, 2/10/2013; *Bulut Ömer Mimirolu*, B. No: 2012/749, 2/10/2013; *Doğan Temel*, B. No: 2012/853, 2/10/2013; *Ali Rıza Sözen*, B. No: 2012/955, 2/10/2013; *Cemal Temizöz*, B. No: 2012/1005, 2/10/2013; *Ahmet Feyyaz Ögütçü*, B. No: 2012/1013, 2/10/2013; *Dursun Çiçek (2)*, B. No: 2012/1109, 2/10/2013; *Ali Deniz Kutluk*, B. No: 2012/680, 2/10/2013; *M. Aydın Gürül*, B. No: 2012/682, 2/10/2013; *Hüseyin Özçoban*, B. No: 2012/949, 2/10/2013; *Yusuf Kelleli*, B. No: 2012/953, 2/10/2013; *Mustafa Ali Balbay*, B. No: 2012/1272, 4/12/2013; *Nusret Argun*, B. No: 2013/6149, 6/3/2014; *Fatih Birol ve Remziye Birol*, B. No: 2013/19, 7/3/2014; *Cüneyt Kartal*, B. No: 2013/6572, 20/3/2014; *Ali Öksüz*, B. No: 2013/6065, 3/4/2014; *Hasan Elçi*, B. No: 2013/6398, 3/4/2014; *Ejder Özkaya*, B. No: 2013/2228, 15/4/2014; *Dursun Çiçek*, B. No: 2012/1108, 16/7/2014; *Levent Ersöz*, B. No: 2013/5274, 16/7/2014; *İrfan Aslan*, B. No: 2013/1782, 17/7/2014; *İlker Turdan*, B. No: 2013/6437, 17/7/2014; *İhsan Güngör*, B. No: 2014/342, 17/9/2014; *Tuncay Küçük*, B. No: 2013/12, 4/11/2014; *Ahmet Şancı*, B. No: 2012/29, 5/11/2014; *Dursun Sakar*, B. No: 2013/6799, 5/11/2014; *Fuat Karaosmanoğlu*, B. No: 2013/9044, 5/11/2014; *Mehmet Süral*,

2.1.3.2.2. Hukuk yargılaması açısından

2.1.3.2.2.1. Genel olarak

İstinaf incelemesi yapacak bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı 20/7/2016 tarihine kadar hukuk yargılamasında tüketilmesi gereken olağan kanun yolları temyiz ve karar düzeltme yoludur (*Fikret Güney*, B. No: 2013/1936, 18/9/2013, §19). Miktar itibarıyla bazı nihai kararlar kesin nitelikte olabileceği gibi, bazıları temyize veya itiraza tabi olabilir ya da bazılarına karşı karar düzeltme yolu açık olabilir.

İstinaf incelemesi yapacak bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı 20/7/2016 tarihinden sonra verilen kararlara karşı ise tüketilmesi gereken olağan kanun yolları istinaf ve temyizdir.

2.1.3.2.2.2. Karar düzeltme yolu açık olan kararlar açısından

Karar düzeltme yolu açık olan kararlarda bu yolun etkili bir yol olup olmadığı değerlendirmesini Anayasa Mahkemesi başvuruculara bırakmıştır. Şayet başvurucular karar düzeltme yolunu etkili görüp başvururlarsa Anayasa Mahkemesi bu yolun tüketilmesi gerektiğini belirtmektedir. Şayet başvurucular anılan yolu etkisiz görürlerse temyiz onama kararının öğrenilmesinden itibaren başvuru süresi başlayacağından Mahkeme, karar düzeltme yolu için öngörülen 15 günlük sürenin beklenilmesine gerek olmadığına birçok kararında yer vermiştir. Karar düzeltme yoluna başvurduktan sonra yapılan bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesi, başvuruyu inceleme tarihini esas alarak inceleme yapıldığı anda karar düzeltme başvurusu ret kararıyla sonuçlanmışsa incelemesine devam etmekte,

B. No: 2014/6721, 20/11/2014; Erdal Tekin, B. No: 2013/9117, 10/12/2014; Bayram Demirbilek, B. No: 2014/1125, 10/12/2014; Ökkeş Vuran, B. No: 2014/236, 11/12/2014; Ferhat Yaşar, B. No: 2014/6969, 30/12/2014; Murat Yıldırım, B. No: 2014/1313, 30/12/2014; Murat Ergün, B. No: 2014/3798, 30/12/2014; Abdullah Kalay, B. No: 2014/3708, 21/1/2015; C.S., B. No: 2013/599, 22/1/2015; Ali Koç, B. No: 2013/3395, 22/1/2015; Osman Kılıç, B. No: 2014/12837, 26/2/2015; Hasan Şendur ve diğerleri, B. No: 2014/2721, 10/3/2015; Abdullah Gencer, B. No: 2014/12874, 10/3/2015; Muzaffer Şah, B. No: 2014/234, 11/3/2015; Yusuf Kabil, B. No: 2013/4689, 12/3/2015; Mehmet Fatih Kızıl, B. No: 2013/9321, 25/3/2015; Uğur Kan, B. No: 2013/9327, 25/3/2015; Yüksel Bozkurt, B. No: 2014/13319, 16/4/2015; Günay Dağ ve diğerleri, B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §100.

henüz sonuçlanmamışsa veya kabul edilmişse yargılama sonuçlanmış olmadığından başvuru yollarının tüketilmediğine karar vermektedir.

a) Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 20

Bu çerçevede, hukuk davalarında karar düzeltme yoluna başvurulmuş ise Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için, öncelikle bu talebe ilişkin kararın beklenerek bu yolun tüketilmesi gerektiği açıktır. Başvuru konusu olayda, başvuru yollarının karar düzeltme talebi hakkında henüz karar verilmediğinden olağan kanun yolları tüketilmemiş sayılmaktadır.

Bireysel başvuru süresi tüketilen olağan kanun yolunda verilen nihai kararın öğrenilmesiyle başlar. Öğrenme nihai kararın tebliği ile olabileceği gibi tebligat harici de olabilir. Bu noktada önem arz eden şey, başvuru süresini başlatan hususun kısa kararın değil gerekçeli kararın öğrenilmesi olduğudur. Yine mahiyeti gereği kesin olan kararlara karşı bireysel süresi gerekçeli kararın öğrenilmesinden itibaren başlamaktadır.

b) Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§22,23

Başvuru konusu olayda ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararın yalnızca ikinci başvuru yollarından temyiz edildiği, birinci başvuru yollarından bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulmadığı görülmektedir.

Açıklanan nedenlerle, birinci başvuru yollarından ihlal iddiasına konu karar için öngörülmüş olan kanun yolları tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

- 1) *Mahmut Ekrem Erhun ve Colette Monique Jourovsky Erhun, B. No: 2013/3588, 18/9/2014, §46*
- 2) *Cemal Ay, B. No: 2013/8674, 16/10/2014, §36*
- 3) *Yücel Mandacı, B. No: 2013/7958, 19/11/2014, §18*
- 4) *Nurettin Eroğlu, B. No: 2013/3075, 25/2/2015, §29*
- 5) *Memet Ali Bağrıyanık, B. No: 2013/4440, 12/3/2015, §28*

2.1.3.3. İdari Yargı

2.1.3.3.1. Genel olarak

İstinaf incelemesi yapacak bölge idare mahkemelerinin göreve başladığı tarihe kadar (20/7/2016) verilen idare ve vergi mahkemesi kararlarına karşı tüketilmesi gereken olağan kanun yolları itiraz, temyiz ve karar düzeltme iken; bu tarihten sonra verilen kararlara karşı istinaf ve temyizdir.

Orhan Ersoy, B. No: 2013/2844, 20/3/2014, §48 kararında, adli yardım talebinin reddi sonrasında verilen davanın açılmamış sayılmasına ilişkin karara karşı açık olan temyiz yolunun, adli yardım talebi hakkında verilen kararın hukuksal denetimi yönünden başarısız olacağı iddiası ispat edilemediğinden anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulmasının, iddia edilen ihlalin giderilmesi bakımından etkili ve öncelikli olduğu belirtilmiş, bir ihlal iddiasının başvuru yolları tüketilmeden Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında incelenemeyeceği yolundaki genel kuraldan ayrılmayı gerektirecek bir neden bulunmadığı tespit edilmiştir.

2.1.3.3.2. Karar düzeltme yolu açık olan kararlar açısından

Karar düzeltme yolu bakımından Anayasa Mahkemesi hukuk yargılamasında benimsediği yolu benimseyerek karar düzeltme yoluna tabi olan kararlarda bu yolun etkili bir yol olup olmadığı değerlendirmesini başvurulculara bırakmıştır.

Mahkeme; şayet başvurulcular karar düzeltme yolunu etkili görüp başvurulurlarsa bu yolun tüketilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu aşamada başvuru karar düzeltme inceleme aşamasında karar düzeltme talebinden feragat ederse başvuru yollarının usulüne uygun tüketildiği söylenemeyecektir (*Halit Abdullah*, B. No: 2012/26, 26/3/2013, §21).

Mahkeme birçok kararında şayet başvurulcular anılan yolu etkisiz görürlerse temyiz onama kararının öğrenilmesinden itibaren bireysel başvuru süresi başlayacağından karar düzeltme yolu için öngörülen 15 günlük sürenin beklenilmesine gerek olmadığına yer vermiştir (diğerleri yanında bkz. *Burhan Seçilir*, B. No:2014/7274, 10/6/2015, §26).

Karar düzeltme yoluna başvurduktan sonra yapılan bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesi, başvuruyu inceleme tarihini esas alarak inceleme yapıldığı anda karar düzeltme başvurusu ret kararıyla sonuçlanmışsa incelemesine devam etmekte, henüz sonuçlanmamışsa veya kabul edilmişse yargılama sonuçlanmış olmadığından başvuru yollarının tüketilmediğine karar vermektedir.

2.1.3.4. Askeri Yargı

Askerî yargı yönünden başvuru yollarının tüketilmesi kuralı genel olarak, adli ve idari yargılamalar bakımından Anayasa Mahkemesince oluşturulan ilke kararları temelinde değerlendirilmektedir.

2.1.3.4.1. Askeri ceza yargısı

Mehmet Çelik, B. No: 2013/7562, 8/5/2014, §§ 19,20 kararına konu olayda, resmi belgede sahtecilik suçu yönünden Mahkemenin verdiği kararın, Askeri Yargıtay Daireler Kurulu tarafından bozulduğu ve yargılamanın halen devam ettiği anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, derece mahkemeleri önünde devam eden başvuru yolları tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

2.1.3.4.2. Askeri idari yargı

1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nda karar düzeltme yolu öngörülmeyle birlikte Anayasa Mahkemesinin, hukuk ve idari yargılamalardaki yaklaşımı bu yargılama kolu bakımından da geçerli olup karar düzeltme yolunun kullanılıp kullanılmaması başvuru sahibinin takdirine bırakılmıştır. Karar düzeltme yolunu etkili gören başvuru sahibinin bu yolu usulüne uygun tüketmesi beklenmektedir.

İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 18 kararında, askeri idari yargı önündeki davalarda karar düzeltme yoluna başvurulması halinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için, öncelikle karar düzeltme talebinin sonucunun beklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

- 1) *Sadık Koçak ve diğerleri*, B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 64
- 2) *Kadir Yılmazbaş*, B. No: 2012/1199, 19/11/2014, §32
- 3) *Tuğrul Ilıkkın*, B. No: 2013/4040, 22/1/2015, §24

2.1.3.5. Yargı kolları arasında görev veya hüküm uyuşmazlığı çıkması

Belirtmek gerekir ki en az iki yargı kolu arasında görev nedeniyle çıkan uyuşmazlık halinde Anayasa Mahkemesi, bu uyuşmazlığın başvuru tarafından Uyuşmazlık Mahkemesine taşınarak çözümlenmesini beklemektedir. Bu yolun tüketilmesi bireysel başvuruda bulunabilmek için Mahkemece kabul edilebilirlik koşulu olarak kabul edilmiştir. Hüküm uyuşmazlıkları bakımından da uyuşmazlığın başvuru tarafından Uyuşmazlık Mahkemesine taşınarak çözümlenmesi gerektiğine hükmedilmektedir (*Erol Güler*, B. No: 2013/8173, 14/4/2016, §§32,35,36).

2.1.4. Olağanüstü kanun yollarına başvurmanın başvuru yollarının tüketilmesi koşuluna etkisi

Kanun yararına temyiz veya yargılamanın yenilenmesi yolları olağanüstü kanun yolları olup bireysel başvurudan önce tüketilmesi gerekmediği gibi, bu yollara yapılan başvurunun bireysel başvuru süresinde de etkisi bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle, olağan kanun yollarında verilen nihai kararın öğrenilmesinden itibaren bireysel başvuru süresi başlamaktadır.

Bu kapsamdaki başvurular için bkz:

- 1) *Orhan Ersoy* (2), B. No: 2013/7320, 20/3/2014, §48
- 2) *Orhan Ersoy* (3), B. No: 2013/7322, 20/3/2014, §48
- 3) *Orhan Ersoy* (4), B. No: 2013/7324, 20/3/2014, §48
- 4) *Orhan Ersoy* (5), B. No: 2013/7328, 20/3/2014, §48
- 5) *Orhan Ersoy* (6), B. No: 2013/7333, 20/3/2014, §48
- 6) *Teoman Yeğenoğlu*, B. No: 2013/5338, 17/7/2014, §41
- 7) *Mehmet Hasan Altan*, B. No: 2013/6947, 30/12/2014, §32
- 8) *Orhan Ersoy* (7), B. No: 2013/7323, 10/3/2015, §31

Başvurucu açısından doğrudan ulaşılabilecek mümkün olmayan yargısal yolların tüketilmesi beklenmemektedir. Diğer bir ifadeyle, kanun yoluna başvurma bir makamın takdirine bağlı kılındıysa başvurucudan bu olağanüstü yola başvurusu istenmemektedir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. ve 309. maddelerinde düzenlenen itiraz ve kanun yararına bozma yolu olağanüstü kanun yolları olmakla birlikte itiraz yoluna başvurma yetkisi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına, kanun yararına bozma yoluna gitme yetkisi Adalet Bakanlığına tanınmıştır. Başvurucu sadece bu yola başvurma iradesinin gösterilmesi için talepte bulunabilir. Başvurucunun talebinin bulunması bu yollara başvurulacağı anlamına gelmemektedir. Yine başvuru açısından doğrudan ulaşılabilecek mümkün olan yargılamanın yenilenmesi olağanüstü kanun yolu da başvurucunun tüketmesi gereken yollardan biri değildir.

Estaş Kum ve Ticaret Mad. Nak. San. A.Ş., B. No: 2012/644, 5/3/2013, §22 kararında belirtildiği üzere, kanun yararına bozma, kişiler için doğrudan ulaşılabilecek bir yol olmayıp olağanüstü bir kanun yolu niteliği taşımakla, tüketilmesi gereken bir yol değildir.

Bireysel başvuru süresi, olağan kanun yollarının tüketilmesinin öğrenilmesinden itibaren başlamaktadır. Bu aşamada kararlara derece mahkemelerince kesinleşme şerhlerinin düşülmesi ve infaz edilmesi için savcılıklara gönderilmesi beklenmemektedir. Tüketilen olağan kanun yolunda verilen nihai kararın öğrenilmesinden itibaren 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunmak gerekir.

Olağanüstü kanun yollarının tüketilmesi Mahkemece beklenmediği gibi, bu yollara yapılan başvurunun bireysel başvuru süresinde de etkisi bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle, olağan kanun yollarında verilen nihai kararın öğrenilmesinden itibaren bireysel başvuru süresi başlayacağından, kişilerin olağanüstü kanun yollarına başvurmaları veya başvurma talepleri bireysel başvuru süresinin başlangıç tarihini değiştirmeyecektir.

Bu durumda 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun üçüncü kısmında belirtilen;

-Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca itiraz yoluna gidilmesi taleplerinin,

-Adalet Bakanlığınca kanun yararına bozma yoluna gidilmesi taleplerinin,

-Yargılamanın yenilenmesi taleplerinin

bireysel başvuru süresine etkisi olmamaktadır ve bu yollara gidilmesi aranmamaktadır.

2.1.4.1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından itiraz yoluna başvurusunu talep etme

Mehmet Mercan, B. No: 2013/2001, 16/5/2013, §18; *Rafet Ünal*, B. No: 2013/1610, 13/6/2013, §16 kararında belirtildiği üzere, ceza yargılamasında tüketilmesi gereken son başvuru yolu temyiz aşaması olup, temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı itiraz yolu, 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi gereğince Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınmıştır. Dolayısıyla başvurusunun itiraz yoluna gidilmesi istemi, sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının takdirini harekete geçirmeye yönelik bir taleptir. Bu kapsamda yapılan başvurular bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olarak kabul edilmediğinden, bu yola gidilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır.

2.1.4.2. Adalet Bakanlığınca kanun yararına bozma yoluna gidilmesini talep etme

Menduh Ataç, B. No: 2013/1751, 13/6/2013, §16 kararında yer aldığı üzere; ceza muhakemesi hukukunda 5271 sayılı Kanun'un 309. maddesi gereğince hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararların Yargıtayca bozulmasını isteme yetkisi Adalet Bakanlığına verilmiştir. Dolayısıyla başvurusunun kanun yararına bozma yoluna gidilmesi istemi, sadece Adalet Bakanlığının takdirini harekete geçirmeye yönelik bir taleptir. Bu kapsamda yapılan başvurular bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olarak kabul edilmediğinden, bu yola gidilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır.

2.1.4.3. Olağanüstü kanun yollarına gidilmesi üzerine yapılan değerlendirme sonucu yargılamanın yenilendiği durumlar

Bireysel başvuruda bulunduktan sonra olağanüstü kanun yollarına gidilmesi durumunda yapılan değerlendirme sonucu yargılama yenilenirse ikincilik ilkesi gereği Anayasa Mahkemesi söz konusu başvuruyu yargılamanın devam ediyor olması sebebiyle kabul edilemez bulmaktadır.

Y.Ç., B. No: 2014/10662, 20/5/2015, §§21,22 kararına konu olayda, başvuru hakkında verilmiş olan karar, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 15. Ceza Dairesinin 4/3/2014 tarihli kararı ile onanmıştır. Bireysel başvuru tarihinden sonra, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının olağanüstü kanun yolu niteliğinde olan “itiraz” yetkisini kullanması üzerine, anılan Dairece dosya yeniden ele alınmış ve itiraz oybirliğiyle yerinde görülerek, “onama” kararı kaldırılıp hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Somut olayda, başvuru hakkındaki dava Derece Mahkemesi önünde derdesttir. Başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının öncelikle Derece Mahkemelerince incelenmesi gerekmektedir.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

- 1) *Sami Kutsal*, B.No: 2014/11254, 26/10/2016.
- 2) *Fuat Karaosmanoğlu*, B. No: 2013/9044, 5/11/2014, § 46
- 3) *Aziz Yıldırım (3)*, B. No: 2014/1957, 23/7/2014, § 57
- 4) *Orhan Eren*, B. No: 2013/9044, 5/11/2014, §46

2.2. Başvuru yollarının taşınması gereken nitelikler ve başvuru yollarının tüketilmesinin aranmadığı bazı durumlar

2.2.1. Başvuru yollarının mevcut, kullanılabilir ve etkili olması gerektiği

Hak ihlaline dair şikâyetlerin idari veya yargısal yollara başvurularak öncelikle bu yollarda karşılanması gerekmekle birlikte; şayet herhangi bir idari ve yargısal mekanizma öngörülmediyse doğrudan Anayasa Mahkemesine başvuru yapılabilecektir.

Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, başvuru yollarının tüketilmesi kuralını uygularken, başarı şansı bulunmayan kanun yolunun tüketilmesini aramamaktadır. Bu noktada önemli olan husus, kanun yolunun etkili olmadığı iddiasının kabul edilebilir bulunmasıdır. Şöyle ki; sadece başvuru yolunun bir yolun etkisiz olduğunu iddia etmesi bu kuralın işlenmesini durdurmayaacağı, aynı zamanda başvuru yolunun söz konusu kanun yolunun etkisiz olma nedenini de ortaya koyması Mahkemece beklenmektedir. Bu aşamadan sonra Mahkeme, ortaya konan bu nedenin makullüğünü tartışarak bir sonuca ulaşmaktadır.

a) S.S.A, B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 28

Olağan başvuru yolları ibaresinin, başvuru yolunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca, başvuru yollarının tüketme kuralı ne kesin ne de şekli olarak uygulanabilir bir kuraldır. Bu kurala riayetle denetlenmesinde münferit başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvuru yolunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvuru yolunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir.

b) *Taner Kurban*, B. No: 2013/1582, 7/11/2013, §23

Başvuru yolunun belirli bir hukuk yolunun etkililiği konusunda sadece bir kuşku duyması, kendisini o hukuk yolunu tüketme yükümlülüğünden kurtarmamakla beraber, somut başvuruda olduğu gibi, şikâyetini özü itibarıyla ilk derece mahkemesi ve temyiz mahkemesi önünde ileri sürmüş olan başvuru yolunun, usul hükümleri uyarınca olağan bir kanun yolu olduğu kabul edilmekle birlikte etkili görülmeyle karar düzeltme kanun yoluna başvurulmamışsa, temyiz onama kararıyla başvuru yolları tüketildiğinden onama kararının öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekir.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

1) *Ayşe Sena Sezgin Arslan*, B. No: 2014/13367, 15/4/2015, § 15

2) *Güley Uğur ve diğerleri*, B. No: 2013/9083, 7/7/2015, §22

2.2.2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetler

Yukarıda kısaca değinildiği gibi ihlal iddiasına konu şikâyetin iletileceği idari veya yargısal mekanizma bulunmamaktaysa başvuru doğrudan bireysel başvuruda bulunabilir. Anayasa Mahkemesine yapılan şikâyetler arasında niceliksel olarak en çok değere sahip olan makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olan başvurular doğrudan yapılabilen bireysel başvurunun tipik örneğidir.

Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §28 kararında belirtildiği üzere, hukuk sistemimizde, yargılama faaliyetinin uzamasını önleyici veya yargılama faaliyetinin uzamasından doğan zararları giderici nitelikte, etkin bir başvuru yolu bulunmamaktadır.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

- 1) *Selahattin Akyıl*, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §30
- 2) *Gülseren Gürdal ve diğerleri*, B. No: 2013/1115 , 5/12/2013, §35
- 3) *Nezir Çetin ve Ahmet Çetin*, B. No: 2013/2588, 23/1/2014, §21
- 4) *Turkuaz Yemek Temizlik Güvenlik Hizmetleri ve Gıda Sanayi Ticaret Ltd. Şti.*, B. No:2012/3389, 16/9/2015, §38

2.2.3. Başvuru yollarının tüketilmesinin zorunlu görülmediği bazı haller

Anayasa Mahkemesince üst derece mahkemesince, başvuruya konu yargılama kısa bir süre önce incelenmiş ve aksi düşünülemeyecek şekilde görüş bildirilmişse başvuru bu incelemeden sonra ilk derece mahkemesince anılan görüşe uygun olarak verilen karara karşı yeniden aynı kanun yoluna başvurulması aranmamaktadır. Özellikle Yargıtay Hukuk/Ceza Genel Kurul veya Danıştay İdari/Vergi Dava Daireleri Kurulunca görüş bildirilmiş ve yeniden incelemede bu görüşün değişeceğine dair ihtimal öngörülemiyorsa başvuru temyiz yoluna başvurmadan yapacağı bireysel başvuruda başvuru yollarının tüketildiği kabul edilebilecektir.

2.2.3.1. İlk derece mahkemesince temyiz mercilerinin verdikleri karara uyulmuş olması durumu

a) *Deniz Baykal*, B. No: 2013/7521, 4/12/201, § 30

Yukarıda belirtildiği üzere Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekir. Ancak somut olayda başvuru açısından temyiz yoluna başvurulması, tüketilmesi gerekli bir yol olarak kabul edilemez. Zira aynı karara yönelik olarak temyiz mercileri kararlarını vermişler ve derece Mahkemesince de temyiz mercilerinin verdikleri karar doğrultusunda hüküm kurulmuştur. Bu anlamda Mahkemece verilen son karara karşı temyiz yolu, etkili bir başvuru yolu olarak kabul edilemez ve Mahkemece verilen son karara karşı temyiz yoluna başvurulmadan yapılan bu başvuru, olağan kanun yoluna başvurulmadığı için başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez nitelikte değerlendirilemez. Zira, başvuru Mahkemece verilen ilk karara yönelik olarak, olayın şartları dâhilinde, olağan kanun yollarını tüketmek için kendisinden beklenen her şeyi yapmıştır. Bu aşamadan sonra başvurucudan derece Mahkemesince verilen son karara yönelik olarak da temyiz yoluna başvurmasını beklemek, bireysel başvuru hakkının kullanılması önünde orantısız bir engel oluşturabilir.

b) *Şahin Tosun*, B. No: 2014/10857, 11/1/2017, § 36

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekir. Ancak somut olayda, başvuru açısından temyiz yoluna başvurulması, tüketilmesi gerekli bir yol olarak değerlendirilmemiştir. Başvuru tarafından açılan davada İlk Derece Mahkemesi davanın kabulüne karar vermiş; temyiz üzerine Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, İlk Derece Mahkemesi kararını bozmuş ve davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçelerle davanın kabulüne karar verilmesinin doğru görülmediğini belirtmiştir. Karar düzeltme isteminin reddi üzerine İlk Derece Mahkemesince anılan bozma ilamına uyularak davanın reddine karar verilmiştir. Bu durumda, verilen karara yönelik olarak temyiz mercii kararını vermiş ve İlk Derece Mahkemesince de temyiz merciinin verdiği karar doğrultusunda hüküm kurulmuştur. Bu aşamadan sonra başvurucudan İlk Derece Mahkemesince verilen son karara yönelik olarak da temyiz yoluna başvurmasını beklemenin bireysel başvuru hakkının kullanılması önünde orantısız bir engel oluşturabileceği değerlendirilerek bu

yönüyle İlk Derece Mahkemesince verilen son karara karşı temyiz yoluna başvurulmadan yapılan bu başvuru, olağan kanun yoluna başvurulmadığı için başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez nitelikte görülmemiştir.

Öte yandan bu tür başvurularda, bireysel başvuru süresinin hangi tarihten başlayacağı gündeme gelmekle birlikte Mahkeme, başvurucunun etkisiz görmesi sebebiyle olağan kanun yoluna başvurulmayan durumlarda, ilk derece mahkemesinin kararının öğrenildiği tarihte başvuru süresinin başlayacağını kabul etmektedir.

Fikret Güney, B. No: 2013/1936, 18/9/2013, §23 kararında belirtildiği üzere, temyiz yolu açık olan bir hükme yönelik olarak, etkili görmedikleri veya hukuki yararları olmadığı için bu yola başvurmayan başvurusular, Mahkemece verilen kararı öğrendikleri tarihte ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kararı öğrenmiş olup, temyiz yoluna başvurmamaları, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkını kullanmışlarsa, buna ilişkin süreye riayet etmeleri beklenir. Her ne kadar derece mahkemesi kararı, temyiz başvuru süresi sonunda kesinleşmekte ise de başvurusular bu yola başvurmamışlarında, Mahkemece verilen kararın tebliği ile ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kararı öğrendiklerine göre, bu tarihten itibaren 30 gün içinde başvuruda bulunmaları gerekir. Temyiz yolunu etkili bir yol olarak görmeyen başvurusular bireysel başvuruda bulunma yolunu tercih etmişlerse bireysel başvuruya ilişkin süreye riayet etmelidirler.

2.2.3.2. İhlale konu mahkeme kararında kanun yollarının hatalı gösterilmesi veya hiç gösterilmemesi durumu

Bu konuya ilişkin başka bir husus da, ihlale konu mahkeme kararında kanun yollarının hatalı gösterilmesi veya hiç gösterilmemesi meselesidir. Bu durumda başvurucudan kaynaklanmayan bir sebeple olağan kanun yollarının tüketilmesi kuralının katı yorumlanması sonucu başvurucunun bireysel başvuru hakkının ortadan kaldırılması gündeme gelebilmektedir. Bu çekinceyi göz ardı etmeyen Mahkeme, yargı merciince hatalı gösterilen yolu tüketen veya gösterilmediği için hiçbir yolu tüketmeden başvuru yapan başvurusunun başvurusunu bu kural uygulanmaksızın incelemektedir.

Kommersan Kombassan Mermer Maden İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Diğerleri, B. No:2013/7114, 20/1/2016, §§1,29,56 kararında başvuru; mahkeme

kararında kanun yolunun yanlış gösterilmesi ve hükmün tefhiminin usulüne uygun olmamasından dolayı temyiz süresinin, kararın tebliğ tarihi yerine tefhim tarihinden başlatılmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

Başvurucuların, Mahkemece verilen kısa kararın kanuni şartları taşımaması nedeniyle tefhimin usulüne uygun olmadığı, yine Mahkemenin davaya iş mahkemesi sıfatıyla baktığını belirtmediği, kısa ve gerekçeli kararda temyiz süresi ile sürenin başlama şeklinin yanlış gösterildiği, bu nedenle temyiz süresinin tebliğ tarihinden itibaren başlatılması gerektiği hâlde tefhim tarihinden itibaren başlatılmasının mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucunu doğurduğu yönündeki şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyetler için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu sebeple başvuruya ilişkin kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

Davaya iş mahkemesi sıfatıyla bakan Asliye Hukuk Mahkemesinin, kararında bu sıfatı kullanmadığı gibi kanun yolu ve süresini de doğru bir şekilde belirtmediği; Mahkemenin kısa kararını, usul hükümlerine uygun olarak tefhim etmediği; ayrıca gerekçesiz verilen kısa kararda, temyiz süresinin, gerekçeli kararın tebliğ tarihinden itibaren başlaması gerektiğine ilişkin Kanun hükmü ve mahkemenin kanun yolunu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü göz önüne alındığında temyiz süresini tefhim tarihinden başlatarak dilekçenin reddine karar veren HGK'nın değerlendirmesinin, mevzuat hükümleri çerçevesinde ve öngörülebilirlik sınırları içerisinde olduğunun kabul edilemeyeceği; yapılan yorumun, başvuru yollarının temyiz hakkını kullanmayı imkânsız kılacak ölçüde ve kanun hükümlerine olağanın dışında bir anlam vermek suretiyle elde edildiği; bu açıdan kararın, başvuru yollarının mahkemeye erişim hakkının özünü zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

2.2.3.3. Telifisi imkânsız zararların ortaya çıkma ihtimalinin bulunduğu değerlendirilen bazı haller

Başvuru yollarının tüketilmesi halinde başvuru yolları için telifisi imkânsız zararların ortaya çıkma ihtimalinin bulunduğu hallerde Anayasa Mahkemesince başvuru yollarının tüketilmesi kuralı işletilmemektedir.

a) Yaman Akdeniz ve diğerleri, B. No: 2014/3986, 2/4/2014, §26

Ülkemizde milyonlarca kullanıcısı olan bir sosyal paylaşım sitesine erişimin engellenmesinin bu kişilerin demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünü sınırlayıcı etkisi dikkate alındığında, bu tür sınırlamaların hukuka uygunluğunun acilen denetlenmesi ve hukuka aykırılık tespiti halinde sınırlamanın hemen kaldırılması demokratik hukuk devleti ilkesinden kaynaklanan bir zorunluluktur. Söz konusu idari uygulamaya ilişkin yukarıda belirtilen yürütmeyi durdurma kararına rağmen başvuru sahiplerinin ihlal iddiasına konu olan twitter.com isimli siteye erişimin halen mümkün olmadığı görülmektedir. Sosyal medyada belli olay ve olgulara ilişkin olarak paylaşılan haber ve düşüncelerin zamanın geçmesiyle güncelliğini yitirip etki ve değerini kaybedebileceği açıktır. Bu durumda yargı kararının yerine getirilerek siteye erişimin ne zaman sağlanacağı konusundaki belirsizliğin sürmesi karşısında ihlali ve olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak bakımından etkili ve erişilebilir nitelikte bir koruma sağladığının söylenemeyeceği ve böylece başvuru sahiplerinin idare mahkemesine başvurmalarının etkili bir yol olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

b) Youtube Llc Corporation Service Company ve diğerleri [GK], B. No: 2014/4705, 29/5/2014, §40

Youtube'un da dâhil olduğu sosyal medya, medya içeriğini oluşturmak yayınlamak ve yorumlamak şeklinde bireysel katılıma imkan veren, şeffaf ve karşılıklı iletişim kurulan bir platformdur. Bu gibi internet siteleri günümüzde sosyal medyada dünyadaki tüm kullanıcıların bir arada iletişime geçebildiği yorum, mesaj, bilgi, eleştiri, satış ve tanıtımların yapıldığı etkili bir alan haline gelmiştir. İnternetin sağladığı sosyal medya zemini kişilerin bilgi ve düşüncelerini açıklama, karşılıklı paylaşma, yayma ve haberleşmeleri için vazgeçilmez nitelikte olup, bu tür sitelere yapılan müdahalelerin milyonlarca bireysel kullanıcıyı etkilediği açıktır. Tedbir niteliğinde dahi olsa, bir kullanıcı tarafından paylaşılan içerik nedeniyle sitenin tamamının erişime kapatılması halinde bütün bireysel kullanıcıların siteden yararlanması imkânsız hale gelmektedir. Başvuru sahiplerinden Youtube LCC tarafından idari yargıda yürütmeyi durdurma talepli olarak açılan davada yürütmenin durdurulmasına karar verilmiş olmasına rağmen kararın gereğinin bugüne kadar yerine getirilmemesi ve siteye erişimin ne zaman sağlanacağı konusundaki belirsizliğin sürmesi söz konusu başvuru

yolunun etkili olmadığını göstermektedir. Ayrıca yürütmenin durdurulması kararının uygulanması sonunda sitenin tümüyle erişime açılması, işin niteliği gereği kapatılan sitenin kullanıcıları olduğu anlaşılan diğer başvuruçular açısından da sonuç doğuracağından, her bireysel kullanıcının yeniden yargı yollarına başvurmasının beklenmesi bireysel başvuru usulündeki başvuru yollarının tüketilmesi prensibinin amaçları ile uyumlu değildir. Bu durumda söz konusu başvuru yolunun temel hak ihlalinin ortadan kaldırılması bakımından tüketilmesi gerekli etkili bir yol olmadığı sonucuna varılmıştır.

c) Laura Alejandra Caceres, B. No: 2013/1243, 16/4/2013, §24-25

...bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvuruçunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Anayasa Mahkemesinin başvuru yolları henüz tüketilmeden bir başvuruyu kabul edip incelemesi kural olarak mümkün değildir. Ancak başvuru yolunun tüketilmesinin başvuruçunun hakkına yönelik ihlalin giderilmesi açısından herhangi bir etkisi yoksa, başka bir deyişle başvurulacak yol etkisizse ya da başvuru yolunun tüketilmesinin beklenmesi halinde başvuruçunun haklarına yönelik ciddi ve geri dönülmesi imkansız bir tehlike ortaya çıkacaksa anayasal haklara saygı ilkesi Mahkemenin bu başvuruları incelemesini gerektirebilir.

İdari bir işlem olan sınır dışı edilme işlemine karşı hukukumuzda idari yargı yollarına başvurulması ve yürütmeyi durdurma talebinde bulunulması mümkündür. Ancak idari yargıya yapılan başvuru -yürütmenin durdurulması kararı verilmedikçe- sınır dışı edilmeyi engellememektedir. Başka bir deyişle yargı yoluna başvurunun sınır dışı edilme kararını otomatik olarak askıya alma etkisi yoktur. Elbette idare mahkemeleri sınır dışı edilme kararı hukuka aykırıysa ya da ilgilinin sınır dışı edilmesi halinde gönderileceği ülkede yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike bulunduğu anlaşılırsa yürütmeyi durdurma kararı verebilir. Ancak başvurulmasına rağmen idari yargı mercilerince yürütmeyi durdurma talebinin ve buna karşı yapılan itirazın reddine karar verilmiş ve kişinin yaşamına ya da maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik tehlike

devam ediyorsa anayasal haklara saygı ilkesi Mahkemenin bu başvuruları incelemesini gerektirir. Bu durumda ilgili bireysel başvuru yapabilmek için idari yargı mercileri önündeki davanın sonuçlanmasını beklemek zorunda bırakılamaz.

2.3. Başvurucunun şikâyetini öncelikle, süresinde ve usulüne uygun olarak yetkili idari ve yargısal mercilere iletmesi gerektiği

Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuru yolunun ikincil nitelikte olması (ikincillik ilkesi) nedeniyle, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (*Bayram Gök*, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19) .

Bu kapsamda bireysel başvuruda bulunan başvurucunun, başvuru yapmadan önce şikayetini;

- yetkili idari ve yargısal mercilere,
- süresinde,
- usulüne uygun şekilde,
- gerekli özeni göstererek

iletmesi gerekmektedir. Bu dört unsurdan birinin eksikliği halinde kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olduğundan bahsedilemez.

İdari ve yargısal mercilerin yetkisiz olması durumunda Mahkeme tarafından, başvuru yollarının usulüne uygun tüketilmediği gerekçesiyle başvurular kabul edilemez bulunmaktadır.

2.3.1. İdari yargının görev alanına girdiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesinin ardından idari yargıda dava açılmaması

Gülüshan Yeşil, B. No: 2013/1448, 19/11/2014, §§28-32 kararına konu olayda başvuru 11/4/2005 tarihinde Bursa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde manevi tazminat davası açmıştır.

Başvurucunun, Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin bu nitelikteki davalara bakma görevinin idari yargının görev alanına girdiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermesinin ardından idari yargıda görevli ve yetkili idare Mahkemesinde dava açmaksızın Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

2577 sayılı Kanun'un 9. maddesi hükmü, görevsiz yargı yerine başvuru halinde ilgililere görevli yargı yerinde dava açma hakkı tanımakta; süresi içinde dava açılmak şartıyla görevsiz yargı yerinde açılan davanın görevli yargı yerinde açılmış sayılmasına olanak sağlamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından manevi tazminat alacağına kavuşamadığına dair ihlal iddiası yönünden hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

2.3.2. Başvurucu tarafından idari ve yargısal mercilere yapılan başvurunun süre aşımı nedeniyle reddedilmiş olması

Bir kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle süresinde bir başvuru yapılması, yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi ve inceleme süresince öngörülmüş olan diğer koşullara uygun hareket edilmesi gerekir. Başvurucu tarafından idari ve yargısal mercilere yapılan başvurunun süre aşımı nedeniyle reddedilmiş olması durumunda, Anayasa Mahkemesince uyuşmazlığın esasının ve ihlal iddialarının derece mahkemeleri tarafından incelenmediği dikkate alınarak başvurucunun olağan kanun yollarını usulüne uygun bir şekilde tüketmediği sonucuna ulaşılmaktadır (*Özlem Türkeş*, B. No: 2014/505, 17/7/2014, §§31-32; *Mylana Bilyankin ve D. B.*, B. No: 2013/5609, 18/9/2014, §§33-34; *Abdulkadir Güneşdoğdu*, B. No: 2013/6590, 21/1/2015, §62).

2.3.3. Esas yönünden incelenen bir yargılama sonucu verilen kararın süresinde üst derece mahkemesinin denetimine sunulmaması

Esas yönünden incelenen bir yargılama sonucu verilen kararın süresinde talepte bulunulmayarak üst derece mahkemesinin denetimine

olarak tanınmaması hallerinde de başvuru bu kabul edilebilirlik kriterini taşımamaktadır. Bu bakış açısıyla içtihadını geliştiren Mahkeme olağan kanun yolu olarak başvurulması zorunlu olmayan bir yolun etkili olduğunu düşünerek başvuru yapan başvuru yapan dahi bu yola süresinde başvurusunu aramaktadır.

Burhan Seçilir, B. No:2014/7274, 10/6/2015, §§ 23-26 kararına konu olayda, başvuru Erzurum 1. İdare Mahkemesinde açılan davaya ilişkin temyiz kanun yoluna başvuruda bulunmuş, Danıştay'ın temyiz kararı 18/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvuru 1/10/2013 tarihli dilekçesi ile karar düzeltme talebinde bulunmuş ise de Mahkeme, nihaî kararın tebliğini izleyen günden itibaren 15 gün içerisinde başvuru yapılmadığı gerekçesiyle süre aşımı nedeniyle başvuruyu reddetmiştir.

Bir kanun yoluna başvurulmuş olması tek başına bu yolun tüketildiği anlamına gelmez. Bir kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle usulüne uygun bir başvuru yapılması, yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi ve inceleme süresince öngörülmüş olan yöntem, biçim, süre ve diğer koşullara uygun hareket edilmesi gerekir.

Bu durumda, başvuru tarafından yapılan karar düzeltme başvurusu, Danıştay Onbeşinci Dairesi'nin temyiz üzerine verdiği kararın tebliğini izleyen günden itibaren 15 gün içinde yapılmadığı gerekçesiyle süre aşımı nedeniyle reddedilmiş olup, başvuru yapan olağan kanun yollarını usulüne uygun bir şekilde tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

2.3.4. Olayın koşullarına uymayan başvuru yollarına başvurulmuş olması

Derece mahkemelerinde husumetin yanlış yöneltildiği tespitine dayalı olarak verilen ret kararları üzerine yapılan başvurularda da Anayasa Mahkemesince davanın esasını ilgilendiren ihlal iddialarında başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna ulaşılmaktadır (*Şükrü Küçük ve diğerleri*, B. No:2013/7969, 8/9/2015, § 46; *Ahmet Sevim*, B. No:2013/474, 9/9/2015, § 57).

a) *Şehnaz Ayhan*, B. No: 2013/6229, 15/4/2014, §§34-35

Başvuruya konu olayda, başvuru tarafından Bitlis Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2010/237 sayılı dosyası üzerinde, kendisini yıpratmak ve görevinden uzaklaştırmak için dayanaksız disiplin soruşturmaları açıldığı

ve yapılan bu işlem ve eylemler nedeniyle ruh sağlığı bozulmak ve çalışma şevki kırılmak suretiyle manevi zarara uğratıldığı belirtilerek, 10.000,00 TL manevi tazminatın üniversite rektöründen tahsili talebiyle tazminat davası açıldığı ve Bitlis Asliye Hukuk Mahkemesinin 21/3/2013 tarih ve E.2010/237, K.2013/82 sayılı kararı ile, Anayasa'nın 129. maddesinin beşinci fıkrası ve 657 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca, kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işlemiş oldukları kusurlu davranışlarından dolayı açılacak tazminat davalarının, ilgili kamu görevlisine değil, kamu idaresi aleyhine açılabileceği belirtilerek, başvurucunun davasının husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verildiği, Mahkemece, başvuru tarafından fiziksel ve zihinsel bütünlüğünü ihlal ettiği iddia edilen mobbing eylemlerine ilişkin uyuşmazlığın esastan incelenmeyerek, husumetin yanlış yöneltildiği tespitine dayalı olarak talebin usulden reddedildiği, ancak başvuru tarafından somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkanı kapsamında, belirtilen Mahkeme kararındaki tespitler de nazara alınmak suretiyle dava açma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler ile ilgili olarak, başvuru tarafından husumet nedeniyle reddedilen dava sonrasında görevli ve yetkili yargı yerine ihlal iddiasına ilişkin giderim talebiyle başvuruda bulunulmamış olduğu nazara alındığında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için etkili başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

b) Lokman Ateş, B. No: 2013/7920, 10/3/2016, §§ 42-45

Başvuru, evliliğin nispi butlana bağlı fesih talebiyle 1982 yılında açılan bir davaya ilişkin yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Yapılan incelemeler sırasında başvuru, gerek 2010 yılında yazdığı gerekse de bireysel başvuru dilekçesinde belirttiği olaylarda neden soy bağının reddi davası açmadığını belirtmemiştir. Başvuru sadece 1990 yılında boşanmaya hükmeden Mahkemenin, Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümlerini göz ardı ettiğini belirtmekle yetinmiştir. Hatta başvuru formunda kamu gücünün işlemlerine dair olayların tarih sırasına göre özetinin doğru bir nitelendirmeye yapılmadığı söylenebilir. Bunun yanında

başvurucunun, 2010 yılında yeniden yargılama talebinde bulunmak yerine, soy bağının reddi davası yoluyla eski eşi N.ye ve S.ye bir dava açmasının önünde kesin hüküm nedeniyle bir engel de yoktur. Nitekim maddi anlamda kesin hüküm niteliğinde bir itirazla karşılaşılması için oluşması gereken şartlar somut olayda bulunmamaktadır. Keza yeniden yargılama talebi kabul edilse dahi daha sonra tarafların boşanmasına karar verildiği dikkate alındığında başvurucunun şikâyet ettiği hususa yönelik bir sonuç alınması mümkün değildir.

Sonuç olarak başvurucunun evliliğin nispi butlan nedeniyle feshine yönelik açılan davaya müteallik yeniden yargılama talebinin kabul edilmemesi üzerine yaptığı başvurunun, ileri sürülen şikâyetler açısından bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili bir yol olmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

2.3.5. Bireysel başvuruda olağan kanun yollarında belirtilmeyen iddialar ve sunulmayan bilgi ve belgelere dayanılması

Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (*İsmail Buğra İşlek*, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

a) Mümin Meriç, B. No: 2013/7204, 20/2/2014, §38

Her ne kadar, mülga 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde kıdem tazminatının en yüksek banka mevduat faiziyle tahsiline karar verilmesi gerektiği hüküm altına alınmışsa da başvuru, ıslah dilekçesinde faiz talebinde bulunmadığından, kanun gereği taleple bağlı olan Mahkemece, ıslahla artırılan miktara faiz uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Mahkemece, başvurucunun ıslah dilekçesindeki talebine uygun olarak karar verildiği görülmektedir. Başvurucu bu anlamda, ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü iddiaya ilişkin olarak yargılama sırasında talepte bulunmadığı için yargısal yollar usulünce tüketilmemiştir.

b) Gülcan Kalaycıoğlu, B. No: 2013/3735, 22/1/2015, §23

Bu durumda, başvurucunun ilk derece yargılaması sırasında, aile bütünlüğünün sağlanmadığına yönelik iddiası dışında hukuki olarak değerlendirilebilecek bilgi ve belgeleri sunmadığı, bu sebeple anayasal haklarının ihlali iddialarını hukuk sisteminin belirlediği usul ve şartlar dâhilinde bireysel başvuru öncesinde usulüne uygun bir şekilde ileri sürerek, ilgili başvuru yollarını tüketmediği anlaşılmaktadır.

c) Suna Denizci, B. No:2013/5061, 31/3/2016, §§48-49

Başvurucu dava dilekçesinde davalıya yapılan kazandırmaların saklı paya el atma oranında tenkisi ile el atma tutarının dava tarihinden başlamak üzere yasal faiziyle birlikte tahsiline karar verilmesini istemiştir. İlk Derece Mahkemesince yapılan yargılama sonunda 19/6/2012 tarihli karar ile saklı payın murisin ölüm tarihinde ulaştığı değer 3.077,58 TL olarak tespit edilerek bu bedelin dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte tahsiline karar verilmiştir. Yargılama aşamasında veya hüküm tarihinden sonra 818 sayılı mülga Kanun'un 105. maddesi veya 6098 sayılı Kanun'un 122. maddeleri kapsamında aşkın zarar sebebiyle dava açılıp açılmadığı başvuru dosyası kapsamından anlaşılamadığı gibi bu yönde bir bilgi, belge veya iddia da bulunmamaktadır.

Başvurucunun tenkis davasının konusunu oluşturan paranın güncel değerinin enflasyon ve ekonomik veriler sebebiyle uğradığı kaybın ve oluşan zararın telafi edilmemesi sebebiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının 818 sayılı mülga Kanun'un 105. maddesi veya 6098 sayılı Kanun'un 122. maddeleri kapsamında aşkın zararın tahsili istemiyle usulüne uygun olarak açılması muhtemel davada tartışılıp değerlendirilmeden başvuruya ilişkin yargısal yolların tüketildiğinden söz edilemez.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

- 1) *Tayibe Özkantaş, B. No: 2013/6314, 20/3/2014, §41*
- 2) *Ömer Topuz, B. No: 2013/6833, 3/4/2014, §§34-36*
- 3) *Hakan Coşkun, B. No: 2013/4785, 15/4/2014, §31*
- 4) *Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, B. No: 2013/1280, 28/5/2014, §47*

- 5) *Adnan Keskin*, B. No: 2013/8613, 28/5/2014, §49
- 6) *Şenol Bülbül*, B. No: 2013/5390, 30/6/2014, §48
- 7) *Özlem Türkeş*, B. No: 2014/505, 17/7/2014, §32
- 8) *Veysel Doğan*, B. No: 2014/1725, 17/9/2014, §51
- 9) *Myvana Bilyankin ve D. B.*, B. No: 2013/5609, 18/9/2014, §§33,34
- 10) *Mehmet Sever*, B. No: 2013/762, 17/11/2014, §27
- 11) *Şenel Tut*, B. No: 2013/1995, 10/12/2014, §29
- 12) *Laden Elbezyan*, B. No: 2013/4551, 10/12/2014, §42
- 13) *Çağdaş Mühendislik Ltd. Şti.*, B. No: 2013/3449, 22/1/2015, §49
- 14) *M.B. ve D.B.*, B. No: 2013/6697, 22/1/2015, §34
- 15) *Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti.*, B. No: 2013/1834, 25/2/2015, §58
- 16) *Mustafa Can*, B. No: 2013/5874, 10/3/2015, §32
- 17) *K.A.*, B. No: 2014/11014, 16/4/2015, §21
- 18) *Cumhur Erman Çakmak*, B. No: 2012/659, 6/5/2015, §37
- 19) *Çağdaş Mühendislik Ltd. Şti. (2)*, B. No: 2013/3236, 6/5/2015, §49
- 20) *Lokman Ateş*, B. No:2013/5034, 10/3/2016, §45
- 21) *Diyaeddin Alak*, B. No: 2013/7122, 21/4/2016, §44
- 22) *Uğur Arslan*, B. No:2014/5673, 18/5/2016, §61

2.4. Erken (prematüre) başvuru

Erken (prematüre) başvuru kavramı, Anayasa Mahkemesi kararlarında henüz tanımlanmamışsa da bazı başvurular erken yapıldığı kanısıyla ve başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

Erken (prematüre) başvuru, şikayet edilen müdahalenin henüz tam olarak ortaya çıkmadığı/gerçekleşmediği veya müdahaleye yönelik idari ve yargısal başvuru yollarının tüketilmediği durumlarda yapılan bireysel başvurular olarak tanımlanabilir. Bu tür başvurular bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi gereği kabul edilemez bulunmaktadır.

2.4.1. İhlal iddiasına konu müdahalenin henüz gerçekleşmemiş olması

a) Şehap Korkmaz, B. No: 2013/8975, 23/7/2014, §30-35

Başvurucu, davanın kamu güvenliği gerekçesiyle yetkili mahkemenin bulunduğu yerden başka bir yere nakline karar verilmesi nedeniyle, yargılamanın adil ve etkili biçimde yürütülemeyeceğini, kamu görevlileriyle ilgili bir davanın nakline ilişkin kararın Adalet Bakanlığının başvurusu üzerine verilmesinin yargılama makamının tarafsızlığına ve bağımsızlığına gölge düşürdüğünü belirtmektedir.

Bu kapsamda yargılamanın adil ve etkili bir biçimde yürütülemeyeceği, yargılama makamının tarafsızlığının ve bağımsızlığının zedelendiği yönündeki iddiaların adil ve etkili bir yargılama yapılamayacağına ilişkin endişeleri yansıttığı görülmektedir. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki yükümlülüğünün usuli yönüne ilişkin davada, yargılamanın adil, etkili ve tarafların katılımına açık bir biçimde yürütölüp yürütülmediğinin değerlendirilebilmesi için öncelikle ve kural olarak yargılama sürecinin sonuçlanması gerekir.

Başvurucunun oğlunun 10/7/2013 tarihinde yaşamını yitirmesi sonrasında yürütülen soruşturma sonunda 9/9/2013 tarihli iddianameyle sanıklar hakkında kamu davasının açıldığı, kamu güvenliği gerekçesiyle davanın nakline karar verilmesi üzerine 13/11/2013 tarihinde dosyanın Kayseri Ağır Ceza Mahkemesine gönderildiği, bazı sanıkların tutuklu olduğu davanın ilk derece mahkemesinde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

Bu aşamaya kadar geçen süre ve bu sürede soruşturma ve yargılama makamlarınca yapılan işlemler dikkate alındığında, kamu davasının nakline ilişkin süreç de dahil olmak üzere yaşam hakkını koruyan hukukun etkisiz olduğunu ve olağan başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağını kabul etmek mümkün değildir.

b) Bülent Kurt, B. No:2013/7408, 20/1/2016, §40

Somut olayda başvuru, şikâyeti hakkında Polis Merkezinde görevli beş polis memuru için kovuşturmayla yer olmadığına dair karara yapılan itirazın reddedilmesi üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur. Bununla

birlikte şikâyet üzerine Savcılıkça yapılan soruşturma tamamlanmış, eylemi gerçekleştirdiği iddia edilen polisler hakkında ceza davası açılmış ve bu dava dosyasının, aynı olaydan dolayı başvuru hakkında yapılan soruşturma sonunda açılan ceza davası ile birleştirilmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda sağlık raporları tanzim edilmiş, bilirkişi raporları hazırlanmış, sanık ve tanık ifadeleri alınmıştır. Bu aşamada başvuru ihlal iddialarına ilişkin yargılamanın Derece Mahkemesinde devam ettiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda Derece Mahkemesinde devam eden yargılamada geline aşamaya kadar geçen süre ve bu sürede soruşturma ve yargılama makamlarınca yapılan işlemler dikkate alındığında yargılama tamamlanmadan iddiaların bireysel başvuruda incelenmesini gerektirecek bir durumun varlığından söz edilemez. Dolayısıyla başvuru konusu olayla ilgili yürütülen yargılamanın devam ettiği ve geçen süre ile yargılamanın seyrinin soruşturmanın etkisiz kabul edilmesine neden olacak belirtiler göstermediği dikkate alındığında somut başvuruya ilişkin başvuru yollarının tüketilmediği görülmektedir.

c) Doğan Kasadolu, B. No: 2012/670, 26/3/2013, § 15,20

Başvuru, başvuru tarihinde iftira suçundan İstanbul 31. Asliye Ceza Mahkemesinde yargılanmakta olduğunu, bu davanın Ağır Ceza Mahkemesinde görülmesi gerektiğini, ayrıca davadan çekinme gereği duyan Hâkimin tarafsızlığını yitirdiğini, üst mahkemece dosyaya bakmaya zorlanmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

Başvuru konusu olayda başvuru ihlal iddiasının yargılandığı dava hâlen kovuşturma aşamasında olup hüküm verilmemiştir. Başvuruya konu edilen hâkimin reddi ve mahkemenin görevsizliği talebine ilişkin ilk derece ve itirazı inceleyen mahkemeler tarafından verilen kararlar 5271 sayılı Kanun'un anılan hükümleri uyarınca ara karar niteliğinde olup, bu kararların hükümle birlikte temyiz kanun yolunda incelenmesi mümkündür.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

1) *Bilal Turan ve diğerleri*, B. No: 2013/1942, 4/12/2013, §55

2) *Bilal Turan ve diğerleri (2)*, B. No: 2013/2075, 4/12/2013, §57

3) *Halil Güneş*, B. No: 2014/3594, 30/12/2014, §28

4) *Asiye Özbudak ve diğerleri*, B. No: 2013/8715, 26/2/2015, §81.

2.4.2. Başvuru yolları tüketilmeden yapılan başvuruda bireysel başvurunun inceleme tarihi itibarıyla başvuru yollarının tüketilmiş olması

Bireysel başvuru yapıldıktan sonra, prematüre başvuru bireysel başvurunun incelenme tarihine kadar normal başvuru haline gelirse, yani müdahale tamamlanır veya başvuru yollarının tamamı tüketilmiş olursa buna ilişkin bilgi ve belgelerin Anayasa Mahkemesine ibrazının gerçekleşmesi ve Mahkemenin gelişmelerden haberdar olması durumunda bu başvurular prematüre başvuru olmaktan çıkarak başvuru yollarının tüketildiği kabul edilmektedir.

Ziver Demircan, B. No:2014/235, 3/2/2016, §46-48 kararına konu olayda, başvurucunun, Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/5/2013 tarihli nihai kararına karşı temyiz yoluna başvurduğu, temyiz sonucunu beklemeden 6/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun, başvuru tarihi itibarıyla başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmakta ise de bireysel başvuru sürecinde söz konusu hükmün belirli suçlar yönünden Yargıtay 6. Ceza Dairesi tarafından 25/3/2015 tarihinde onanarak kesinleştiği, somut olayın koşullarında onanan suçlar yönünden başvuru yollarının tüketildiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

3. BİREYSEL BAŞVURU KAPSAMINDAKİ TEMEL HAKLAR BAKIMINDAN ETKİLİ BAŞVURU YOLLARI

Bireysel başvuru yolunu kullanabilmek için genel olarak olağan kanun yollarının tüketilmesi yeterli olmayıp Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında olan her temel hak bakımından farklılaşan ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarıyla ortaya konulan etkili yolların da tüketilmesi gerekmektedir.

3.1. Yaşam hakkı yönünden

3.1.1. Genel olarak

Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin ölümcül ya da yaralamalı saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır (*Serpil Kerimoğlu*

ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013 § 55). Bu gibi durumlarda Anayasa Mahkemesi de tüketilmesi gereken etkili yolun ceza yolu olduğunu belirtmektedir. Ceza soruşturmasının etkili olmadığına ilişkin şikâyetler de yine bu çerçevede değerlendirilip öncelikle soruşturmanın etkili olup olmadığı değerlendirildikten sonra bu yolun tüketilmesinin beklenip beklenmeyeceğine karar verilmektedir.

Ömer Yaman ve Seniha Yaman, B. No:2013/6091 20/4/2016, §§94-109 kararında belirtildiği üzere, bir soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünden inceleme yapabilmek için mutlak surette gerekli olmasa da yürütülen soruşturmanın kendine özgü koşullarına göre makul bir süreyi aşmaması şartıyla ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağına beklenmesi, bireysel başvuru ile getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır. Buna göre başvuru sahiplerinin Anayasa'nın 17. maddesine ilişkin şikâyetleri açısından kabul edilebilirlik değerlendirmesi yapılırken başvuru yollarının tüketilmesi yönünde karar verebilmek için devletin, Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında "etkili soruşturma yapma"ya ilişkin usul yükümlülüğünün çerçevesinin ve somut olayda ne şekilde yerine getirildiğinin tespiti gerekmektedir. Bu itibarla somut olay açısından kararda belirtilen bazı işlemlerin gerçekleştirilmesiyle -bu işlemlerin olayın nedeni ve sorumlularının belirlenebilmesine ilişkin muhtemel olumlu veya olumsuz sonuçları hakkında herhangi bir yorum yapmaksızın ve bu sonuçlardan bağımsız bir şekilde değerlendirmede bulunarak- soruşturmada bazı ilerlemelerin kaydedildiği söylenebilecektir. Dolayısıyla bireysel başvuruda bulunulduğu ve Anayasa Mahkemesinin inceleme yaptığı tarihler itibarıyla somut olayda etkili bir soruşturmanın yürütüleceği konusunda en ufak bir şansın olmadığını, soruşturmanın etkililiğinin tamamen kaybolduğunu ve başvuru sahiplerinin de bu durumun farkına varıp bireysel başvuruda bulunduklarını söyleyebilmeyi mümkün kılan bir nedenin bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Açıklanan nedenlerle etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği iddialarını içeren başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.1.2. Tıbbi kusura dayalı ihlal iddiaları

Yaşam hakkının veya bedensel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Bu ilke, tıbbi ihmal sonucu meydana geldiği ileri sürülen maddi ve manevi varlığa verilen zarar

hâlleri için de geçerlidir. Bu durumlarda mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir.

Kişinin kendisine zarar verilmek kastıyla hareket edildiği yönünde bir iddiasının bulunmadığı ve olayın istisna kapsamında olmadığı değerlendirildiğinde Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük mağdura adli ya da idari yargı mercileri önünde açabileceği bir tazminat ya da tam yargı davası yolunun sağlanması ile yerine getirilmiş sayılabilir.

Ceza hukukunda taksire dayalı sorumluluk istisnai nitelik taşımasına rağmen kasten veya taksirle başkalarına verilen zarar nedeniyle tazminat sorumluluğu kapsamında giderim imkânının daha yüksek olduğu, ceza yargılamasında objektif sorumluluğa yer verilmezken tazminat davalarında objektif sorumluluk ilkesinin etkin şekilde uygulandığı ve aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanıldığı görülmektedir.

Tazminat sorumluluğunda asıl gayenin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu dikkate alındığında bu yolun daha yüksek başarı şansı sunabilecek etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle tıbbi hata sonucunda tazminat yoluna gidilmeksizin Anayasa Mahkemesine yapılan başvurularda başvuru yollarının tüketilmemiş olduğuna karar verilmektedir (*Yaprak Yüksek*, B. No:2013/9116, 14/10/2015, § 32-37).

Nail Artuç, B. No: 2013/2839, 3/4/2014, §47

Başvuru konusu olayda cezai sorumluluğun tespiti için ilgili kanun yoluna başvuran ancak sonuç alamayan başvuru açısından hukuki ve idari kanun yollarına başvurma imkânları bulunmaktadır. Bu nedenle, yapılan tıbbi müdahale açısından ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olduğundan söz edilemeyecektir.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

1) *Turgay Çamlı*, B. No: 2012/1266, 17/9/2014, §49

2) *Seyfi Yayla ve diğerleri*, B. No: 2013/829, 11/12/2014, §60

3) *Kenan Sayın*, B. No:2013/5376, 14/10/2015, §51

4) *Semiha Gür*, B. No:2013/8691, 6/1/2016, §55

3.2. İşkence ve kötü muamele yasağı yönünden

Bireyin, bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde bu yöndeki şikâyetler açısından maddi olayın ortaya çıkarılması, olayda sorumluluğu bulunanların tespiti ve cezalandırılması şeklinde makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte olan yolun etkili bir ceza soruşturması yürütülmesi yolu olduğu anlaşılmaktadır.

İşkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli kesin belirtiler mevcut olduğunda müdahale üçüncü kişilerden dahi gelmiş olsa şikâyet ya da ihbar yapılmadığında bile resen soruşturma açılmasının sağlanması gerektiği açıktır. Bununla birlikte devletin sahip olduğu resen soruşturma yükümünü yerine getirmemesi; bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun sahip olduğu iddialarını idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletme yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Buna göre Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına giren eylemlere maruz kalındığı iddialarını ileri sürüldüğü hallerde yalnızca tazminat ödenmesi imkânı sağlayan yargı yoluna başvurulmuş olması durumunda yapılan başvurunun Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesinin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir (*Zeki Güngör*, No: 2013/8491, 31/3/2016, § 39-44).

3.3. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden

Yakalama veya tutuklamanın hukuka aykırı olduğu veyahut tutuklama süresinin makul süreyi aşmasından kaynaklanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurularda tutukluluk durumu sona ermişse başvuru sahiplerinin öncelikle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde düzenlenen tazminat yoluna başvurusu aranmaktadır. Anılan madde, kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilenler ile kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen kişilerin maddi ve manevi her türlü zararını devletten isteyebileceğine ilişkin hükümler içermekte olduğundan bu yola başvurulmaksızın yapılan bireysel başvurular kabul edilemez bulunmaktadır.

Zira suç isnadına bağlı olarak tutuklanan kişinin tahliyesine karar verilmesi ya da ilk derece mahkemesince mahkûmiyetine karar verilmesi hâlinde tutukluluğunun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda ihlal sonucuna varılsa da bu sonucun başvuru kişinin kişisel durumuna bir etkisinin olması mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla bu durumda kişinin suç isnadına bağlı olarak hürriyetinden yoksun bırakılması sona erdiğinden tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı yönündeki bir tespit ve ihlal kararı hürriyetinden yoksun bırakılan kişinin serbest kalmasına tek başına imkân vermeyecektir. Bu durumda bireysel başvuru kapsamında verilecek muhtemel bir ihlal kararı, ancak başvuru lehine tazminata hükmedilmesi sonucunu doğurabilecektir ki 5271 sayılı Kanun'un 141. madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvuru kişinin tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvuru lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre Anayasa Mahkemesi tarafından bu dava yolunun başvuru kişinin durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır (*Erkam Abdurrahman Ak*, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 60-61; *İrfan Gerçek*, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, § 44, *Hamit Kaya*, B. No: 2012/338, 2/7/2013, §§45,46,49).

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

- 1) *Şahin Karaman*, B. No: 2012/1205, 8/5/2014, §35
- 2) *Emin Beçet*, B. No: 2013/70, 17/9/2014, §30
- 3) *Ali Demir*, B. No: 2013/1912, 17/9/2014, §30
- 4) *Mete Aslan*, B. No: 2013/8521, 18/9/2014, §42
- 5) *Hakan Özkan*, B. No: 2012/1225, 15/10/2014, §32
- 6) *Önder Sığırcıkoğlu*, B. No: 2013/9303, 19/11/2014, §37
- 7) *Alper Kurtuldu*, B. No: 2013/8064, 26/2/2015, §36
- 8) *Ali Erden*, B. No: 2013/1913, 12/3/2015, §28
- 9) *Reşat Ertan*, B. No: 2013/5700, 15/4/2015, §28
- 10) *Mehmet Emin Güneş*, B. No: 2013/5707, 16/4/2015, §28
- 11) *Hidayet Karaca* [GK], B. No:2015/144, 14/7/2015, § 63
- 12) *Hikmet Kopar ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, § 71).

3.4. Maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı yönünden

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesiyle koruma altına alınan özel ve aile hayatına saygı hakkı Anayasa'nın birden fazla maddesine karşılık gelmekte ve her bir maddeyle bu hak kapsamındaki farklı menfaat korunmaktadır.

Anayasa'nın 17. maddesinin 1. fıkrasında kişinin maddi ve manevi bütünlüğünü koruma ve geliştirme hakkı yer almaktadır. Aynı maddenin 3. fıkrasında işkence ve kötü muamele yasağı ele alınmaktadır. Ancak, bir eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık düzeyine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılp aşılmadığının belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması esastır. Bu bağlamda, muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (*Tahir Canan*, B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 23). Söz konusu eşiğin aşılmadığının değerlendirildiği durumlarda tüm iddialar Anayasa'nın 17. maddesinin 1. fıkrası çerçevesinde değerlendirilmektedir.

3.4.1. Psikolojik taciz (mobbing) iddiaları

Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığının bir parçası olan fiziksel ve zihinsel bütünlüğe keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Ancak Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, tüm müdahale türleri açısından mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Belirtilen haksız müdahalelere karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür (*Işıl Yaykır*, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 43).

Ancak hukukumuz açısından, mobbing olarak adlandırılan psikolojik taciz, şiddet ve yıldırma fiillerin ceza hukuku anlamında suç olması durumunda, bu alandaki yaptırımlara tabi tutulmakla birlikte, bu tür fiillerin tazminat davasına konu edilebildiği görülmektedir. İlgili yargı kararları dikkate alındığında, tazmin imkanının, kişinin kamu görevlisi veya

özel hukuka tabi bir hizmet sözleşmesi çerçevesinde görev yapması nazara alınarak, hem idari yargı hem de adli yargıda alanında yer alan yargısal makamlarca sağlandığı anlaşılmaktadır. Ceza hukukunda ancak kanunda açıkça belirtilen eylemler suç olabilirken tazminat hukukunda haksız fiil için böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. Ceza hukukunda taksire dayalı sorumluluk istisnai nitelik taşımasına rağmen kasten veya taksirle başkalarına verilen zarar nedeniyle tazminat sorumluluğu kapsamında giderim imkânının daha yüksek olduğu, ceza yargılamasında objektif sorumluluğa yer verilmezken tazminat davalarında objektif sorumluluk ilkesinin etkin şekilde uygulandığı ve aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanıldığı görülmektedir. Tazminat sorumluluğunda asıl gayenin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu dikkate alındığında bu yolun daha yüksek başarı şansı sunabilecek etkili bir başvuru yolu olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu yöndeki şikayetler için etkili yolun tazminat hukukuna dayalı başvuru yolu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (*Işıl Yaykır*, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § § 43-44).

a) *Aslı Kırmızı Demirseren*, B. No: 2013/5680, 15/4/2014, §§42,43

Başvuruya konu olayda, başvuru tarafından İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına verilen dilekçe ile görev yaptığı okulun yönetim kadrosunda yer alan kişilerce, haksız isnat ve iddialarla hakkında disiplin soruşturmaları açtıkları, belirtilen soruşturmalardaki yanlı tutumları ile kendisini sürekli küçük düşürdükleri ve mobbing uygulamak suretiyle manevi olarak ağır acı ve ızdırap çekmesine neden oldukları belirtilerek suç duyurusunda bulunulduğu, yürütülen soruşturma sonucunda şüphelilerin başvuru hakkındaki iddiaların soruşturulması amacıyla görevleri gereği disiplin soruşturması yaptıkları, bu eylemlerinin görevi kötüye kullanma olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı, başvuru hakkında açılan disiplin soruşturmasına karşı yasal yollara başvurusunun mümkün olduğu ve suçun unsurlarının oluşmadığı belirtilerek, şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, ancak başvuru tarafından somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler ile ilgili olarak, başvuru tarafından yalnızca ceza

muhakemesi yoluna başvurulmuş olduğu nazara alındığında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

b) Gülşin Oral (2), B. No:2013/6231, 23/3/2016, §27

Üniversite rektörü ve fakülte dekanı tarafından mobbing uygulandığına dair şikâyeteye ilişkin olan bu başvuruda da söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı, fiziksel ve zihinsel bütünlüğüne ait unsurlara karşı yapıldığı iddia edilen müdahaleler ile ilgili olarak yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulduğu ve somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

1) *Mesut Özbezen*, B. No: 2013/8175, 15/4/2014, §42

2) *I.Y.*, B. No: 2012/1213, 17/7/2014, §43

3) *Emel Leloğlu*, B. No: 2013/3512, 17/7/2014, §40

4) *Yusuf Burak Çelik*, B. No: 2013/2538, 20/11/2014, §34

5) *Ümit Yalçın*, B. No: 2014/12984, 26/2/2015, §65

3.4.2. Hakarete maruz kalma iddiaları

Kişiler, hakarete maruz kaldıkları iddiasıyla olağan kanun yollarına başvurmuş ancak bir sonuç alamamış olup şeref ve itibar hakkının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunabilmektedirler. Bu durumda genellikle ceza soruşturması yolu tüketilmiş olmaktadır.

Devletin, maddi ve manevi varlığa yönelik müdahalelere karşı etkili mekanizma kurma yükümlülüğü, mutlaka ceza soruşturması yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim şeref ve itibara yönelik müdahaleler için hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Hakaret, ceza hukuku anlamında suç, özel hukuk anlamında ise haksız fiil olarak nitelendirilmekte ve tazminat davasına konu

edilebilmektedir. Dolayısıyla bireyin, şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla tazminat davası yoluyla giderim sağlaması mümkündür (*Adnan Oktar* (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 35).

Bu kapsamda tazminat davalarının daha yüksek başarı şansı sunabilecek etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmakla bu yolu tüketilmesi aranmaktadır. Bu noktada Mahkeme, hakaret eyleminin sözlü veya yazılı bu arada basın yoluyla yapılması arasında ayırım gözetmemiş, ceza soruşturmasını yeterli görmemiştir.

Benzer nitelikteki başvurular için bkz:

- 1) *Adnan Oktar* (2), B. No: 2013/514, 2/10/2013, §40
- 2) *S.S.A.*, B. No: 2013/2355, 7/11/2013, §35
- 3) *Zeki Bingöl*, B. No: 2013/3651, 25/3/2015, §47
- 4) *Fetullah Gülen [GK]*, B. No:2014/12225, 14/7/2015, §48
- 5) *Mehmet Seyfi Oktay*, B. No:2013/6367, 10/12/2015, §35

Hakaretin nefret söylemi kullanılarak edildiği iddiası içeren başvurular açısından, başvuruya konu olayın kendine özgü koşulları da dikkate alınmak koşuluyla, bireysel başvuru öncesinde hukuk yoluna gidilmeksizin sadece ceza muhakemesi yolunun tamamlanmış olması yeterli görülebilir (*Sinem Hun*, B. No: 2013/5356, 8/5/2014, § 32).

3.4.3. Gerçeğe aykırı haber nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialar

Basın yoluyla yapılan haberde şeref ve itibar hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan cevap ve düzeltme (tekzip) taleplerinin reddedilmesinden sonra yapılan bireysel başvurularda da Mahkeme, hukuk sistemimizde cevap ve düzeltme hakkının, 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14. maddesindeki usule uyarak sulh ceza hâkimliklerine başvurmak suretiyle veya hukuk mahkemelerinde açılacak nizalı dava yolu ile kullanılabilmesinin mümkün olduğunu belirttikten sonra sulh ceza hâkimlikleri tarafından verilen kararların, basın yolu ile kişilik hakkının ihlali nedeniyle açılan diğer ceza veya hukuk davalarındaki gibi bir kesin hüküm teşkil etmeyeceğini, tekzip metninin yayımlanmasının bir müeyyide niteliği taşımasına rağmen, bu hakkın kullanılması ya da kullanılmamasının, hak sahibinin bu nedenle diğer

dava haklarını kullanmasını etkilemeyeceğini değerlendirerek şeref ve itibara gerçek dışı basın açıklaması ile hukuka aykırı olarak yapılan müdahalenin 5187 sayılı Kanun'un 14. maddesi gereği çelişmeli bir yargılama yapılmadan, gecikmeksizin ve süratle bertaraf edilmesi ihtiyacı ortaya konulabilmiş olmadığından ihlal iddiasında, diğer ceza veya hukuk yollarının daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olduğu sonucuna ulaşmıştır (*Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik* [GK], B. No: 2013/6237, 2/7/2015, §§ 35-57).

Yine internet yoluyla yapılan habere ilişkin benzer başvurularda da 651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9. maddesi uyarınca söz konusu haberin kişilik haklarına müdahale oluşturduğu iddiasıyla cevap ve düzeltme talebinde bulunulsa da söz konusu haber nedeniyle şeref ve itibara gerçek dışı haber ile hukuka aykırı olarak yapılan müdahalenin çelişmeli bir yargılama yapılmadan, gecikmeksizin ve süratle bertaraf edilmesi ihtiyacı ortaya konabilmiş olmadığından yukarıda yer verilen içtihat çerçevesinde ortaya çıktığı iddia edilen zararının giderimi için uyuşmazlığın esasına dair ve somut başvuru açısından koşullara göre sulh ceza hâkimliklerinin görevinde bulunan cevap veya erişimin engellenmesi yolu dışındaki daha etkili diğer koruma yollarına başvurulmaması durumunda tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirilmediği sonucuna ulaşmıştır (*Aziz Yıldırım* (5), B. No: 2013/9037, 23/3/2016, §§ 41-43).

a) *Halkevleri Derneği ve İlknur Birol*, B. No: 2013/577, 30/6/2014, §§31,32

Başvuruya konu olayda, başvuru tarafından, bir televizyon kanalında yapılan haber sırasında haklarında sarf edilen sözler nedeniyle hakaret ve iftira suçundan işlem yapılması talebiyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyetle bulunulmuştur. Yürütülen soruşturma sonucunda ilgililer hakkında bu suçlar yönünden kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, ancak başvuru tarafından somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma yoluna gitmedikleri anlaşılmaktadır.

Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler ile ilgili olarak başvuru tarafından yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olduğu ve somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkânı kullanılmaksızın

bireysel başvuruda bulunulduğu nazara alındığında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

b) Pelşini Bilen, B. No: 2013/1774, 21/4/2016, §§60,61,71

Başvurucu; şikâyet ettiği kamu görevlileri ile gazete ve internet yayın organları hakkında başlatılan soruşturmaların etkin bir şekilde yürütülmediğini, basında çıkan haberler nedeniyle toplumda hedef gösterildiğini, özel yaşantısının alt üst olduğunu, maddi ve manevi olarak yıprandığını ileri sürmüştür.

Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Başsavcılığı, kişilerin şeref ve itibarının korunmasını isteme hakkı ile basının kamuoyunu ilgilendiren ve toplumsal bir tartışmaya katkı sağlayacak nitelikteki olayları haber yapma hak ve yükümlülüğü arasında değerlendirme yapmak ve AİHM içtihatlarına dayandırılan alıntılarla gazetecilik mesleğinin önemine vurgu yapmak suretiyle şikâyet konusu iddialar hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar vermiştir.

Açıklanan nedenlerle başvuru tarafından kişinin manevi varlığına yönelik yapıldığı iddia edilen müdahaleler ile ilgili olarak yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulduğu ve somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3.5. Mülkiyet Hakkı Yönünden

3.5.1. Tapu kaydının iptali veya tapu sicilinin yanlış tutulması kaynaklı iddialar

Malik olunan taşınmazın devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerden olduğunun anlaşılmasının veya tapu sicilinin yanlış tutulduğunun anlaşılması karşısında söz konusu tapu kaydının iptaliyle sonuçlanan davalar nedeniyle kişiler mülkiyet haklarının ihlali iddiasıyla bireysel başvuru yolunu kullanmaktadırlar.

Tapu işlemleri kadastro tespiti işlemlerinden başlayarak birbirini takip eden işlemler olduğundan ve tapu kütüğünün oluşumu aşamasındaki

kadastro işlemleri ile tapu işlemleri bir bütün oluşturduğundan, bu kayıtlarda yapılan hatalardan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesine göre Devletin sorumlu olduğunun kabulü gerekir. Burada Devletin sorumluluğu kusursuz sorumluluktur. Kusursuz sorumluluk tapu siciline bağlı çıkarların ve aynı hakların yanlış tescili sonucu değişmesi ya da yitirilmesi ile bu haklardan yoksun kalınması temeline dayanır. Çünkü sicillerin doğru tutulmasını üstlenen ve taahhüt eden Devlet, gerçeğe aykırı ve dayanaksız kayıtlardan doğan zararları da ödemekle yükümlüdür. Bu işlemler nedeniyle zarar görenler, 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi gereğince, zararlarının tazmini için 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 146. maddesi gereğince 10 yıllık zamanaşımı süresinde, Hazine aleyhine adli yargıda dava açabilirler. Yargıtay içtihatlarında tazminatın miktarının taşınmazın gerçek bedeli esas alınarak belirleneceği kabul edilmektedir. Başvurucunun kamu yararı nedeniyle tapulu taşınmazına el konulması suretiyle mülkiyet hakkına yapılan sınırlama el konulan taşınmazın gerçek bedeli esas alınarak ödenecek bir tazminatla başvuru açısından dengelenebilecektir (*Naziye Akman*, 2013/1012, 16/4/2013, §§ 25-27). Dolayısıyla mülkiyet hakkına ilişkin ihlal iddiaları, 4721 sayılı yasanın 1007. maddesi dayanılarak açılacak olan tazminat davasında giderilme imkânı bulacağından bu yola başvurmadan yapılan bireysel başvurular hali hazırda Anayasa Mahkemesince kabul edilemez bulunmaktadır.

a) Erdem Yurdaer, B. No: 2012/1315, 16/4/2013, §§30,50

Başvurucunun maliki olduğu taşınmazların orman kadastro çalışmaları sonrasında orman sınırları içinde olduğuna ilişkin kadastro tespitine yönelik olarak açtığı itiraz davasının reddi sonrasında tazminat talebiyle herhangi bir başvurusunun bulunmadığı görülmektedir. İdari ve yargısal başvuru yollarının tamamı tüketilmeksizin yapılan bir bireysel başvurunun kabul edilmesi mümkün değildir.

b) Zeki Demirel ve Yusuf Demirel, B. No: 2014/198, 20/11/2014, §§30,50

Başvurucular, adlarına tapu siciline tescilli taşınmazın kadastro tespiti sırasında tespit dışı bırakıldığını, Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tescil davasının reddedilerek taşınmazın, orman vasfı ile Maliye Hazinesi adına tapuya tesciline karar verildiğini, bu şekilde tapulu taşınmazlarına herhangi bir bedel ödenmeksizin el konulduğunu belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Kısmen başvuru adına tapuya kayıtlı taşınmazın kadastro çalışması sırasında tespit dışı bırakılması üzerine, başvuru tarafından açılan tescil davası sonunda taşınmazın orman olarak tapuya tescil edilmesinden sonra, başvuru tarafının tazminat talebiyle herhangi bir başvuru tarafının bulunmadığı görülmektedir. İdari ve yargısal başvuru yollarının tamamı tüketilmeksizin yapılan bir bireysel başvurunun kabul edilmesi mümkün değildir.

c) Mükerrer Yıldız ve diğerleri, B. No:2013/1111, 4/11/2015, §§44,57

Başvuru, Mudanya Kadastro Mahkemesinde açtıkları kadastro tespitine itiraz davasının, İrfan Eroğlu tarafından 1982 yılında açılan dava sonucunda verilen 17/7/1984 tarihli kararla taşınmazın olağanüstü zamanaşımına dayalı olarak kısmen İrfan Eroğlu adına tescil edilmesi nedeniyle reddedildiğini, İrfan Eroğlu'nun açtığı bu davada taraf olmadıkları için davadan haberdar olmadıklarını, taşınmazın yasaya aykırı olarak ikiye bölündüğünü ve 1942 tarihli eski tapu kaydı ile 25/12/2001 tarihli Mudanya Asliye Hukuk Mahkemesi kararı dikkate alınmaksızın taraf olmadıkları İrfan Eroğlu'nun Mudanya Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı dava sonucunda verilen 17/7/1984 tarihli karar doğrultusunda kadastro tespitine itiraz davasının reddedildiğini, 108 ada 459 ve 460 numaralı parsellerin bir bütün olarak 1942 tarihli tapu kaydı içerisinde yer aldığını, Kadastro Mahkemesindeki yargılama sırasında rapor alınan bilirkişilerin de bu hususu belirtmelerine rağmen davanın reddedildiğini, tapu kaydı bulunan taşınmazın olağanüstü zamanaşımına dayalı olarak hükmen tescil edilemeyeceğini, dolayısıyla 17/7/1984 tarihli kararın da dikkate alınamayacağını belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Bu işlemler nedeniyle zarar görenler, 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi gereğince, zararlarının tazmini için 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 146. maddesi gereğince on yıllık zamanaşımı süresinde, Hazine aleyhine adli yargıda dava açabilirler. Ancak başvuru tarafının Derece Mahkemeleri nezdinde bu yönde herhangi bir talebinin bulunduğu tespit edilememiştir. Bu anlamda ihlale neden olduğu ileri sürülen iddiaya ilişkin olarak idari ve yargısal yollara başvurulmadığından başvuru yolları usulünce tüketilmemiştir.

3.5.2. İcra takibinde taşınmaz bedelinin düşük belirlendiğine ilişkin iddialar

İcra takibine konu taşınmazların icra müdürlüklerince belirlenen değerinin gerçeği yansıtmadığı iddiasıyla kıymet takdirine yönelik itirazlar icra mahkemelerine yapılmakta, icra mahkemelerince yapılan değerlendirme sonucu verilen kararlar 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 128/a-son maddesi gereğince kesin nitelikte olup bu kararlara karşı başvurulabilecek bir kanun yolu bulunmamaktadır. Ancak, süresinde şikâyet yoluna başvurularak kıymet takdirine karşı çıkılmış olması kaydı ile kıymet takdiri sırasındaki eksikliklerin ihalenin feshi davası sırasında ileri sürülmesi mümkündür. Bu durumda yasal süresi içinde şikâyet yoluyla kıymet takdirine karşı çıkılması halinde, kıymet takdiri ile ilgili iddialarının Yargıtay denetimine açık olacak şekilde ihalenin feshi davasıyla ileri sürmesi mümkün görülmekle, bu yola başvurmadan yapılan bireysel başvurularda başvuru yollarının tamamının tüketildiği sonucuna ulaşılamamaktadır (*Necati Törekara*, 2014/11102, 30/4/2015, §§ 10-11).

3.5.3. İmar planı ve imar uygulamasına dayanan iddialar

İmar planı ve buna dayalı imar uygulamaları sonucunda oluşan zararların tazminini sağlayabilecek etkili ve yeterli başvuru yolunun 2942 sayılı Kanun'un değişik geçici 6. maddesi uyarınca idare mahkemelerinde açılacak tam yargı davası olduğu gerekçesiyle bu yola başvurmadan yapılan bireysel başvurular kabul edilemez bulunmaktadır.

a) *Alaattin Yüksel ve İbrahim Yüksel*, B. No:2013/9463, 5/11/2015, §§ 46-47

Başvuru, taşınmazın imar planında resmî kurum alanından çıkartılarak konut alanına dönüştürülmesi talebiyle açılan iptal davasının reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

Başvurucuların imar planında hükûmet konağı genişletme alanında kalan ancak imar programına alınmayan ve kamulaştırması yapılmayan taşınmazlarının mülkiyeti üzerinde oluşan kısıtlamalar nedeniyle oluşan zararlarının tazminini sağlayabilecekleri etkili ve yeterli başvuru yolunun 2942 sayılı Kanun'un değişik geçici 6. maddesi uyarınca idare mahkemelerinde açılacak tam yargı davası olduğu, bu yolun kullanılması suretiyle başvuru

yollarının tüketilmiş sayılacağı ancak başvuru tarafından tam yargı davası açma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle başvuru tarafından mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiaları ile ilgili olarak iptal davası açma yoluna gidilmekle birlikte somut başvuru açısından daha etkili giderim yolu olan tam yargı davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

b) Yenibaşaran Uluslararası Nakliyat ve Ticaret A.Ş., B. No: 2013/3300, 18/9/2014, §§37,38

Başvurucunun imar planında çocuk bahçesi alanında kalan ancak imar programına alınmayan ve kamulaştırması yapılmayan taşınmazının mülkiyeti üzerinde oluşan kısıtlamalar nedeniyle oluşan zararının tazminini sağlayabileceği etkili ve yeterli başvuru yolunun 2942 sayılı Kanun'un değişik geçici 6. maddesi uyarınca idare mahkemelerinde açılacak tam yargı davası olduğu, bu yolun kullanılması suretiyle başvuru yollarının tüketilmiş sayılacağı, ancak başvuru tarafından tam yargı davası açma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası ile ilgili olarak iptal davası açma yoluna gidilmekle birlikte somut başvuru açısından daha etkili giderim yolu olan tam yargı davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

c) Faruk Aksekili, B. No:2013/1261, 4/2/2016, §§24,35,36

Başvurucu, taşınmazı üzerine muvakkat yapı inşa etmek için yaptığı talebin reddi üzerine, ret yönündeki idare işleminin iptal edilmesi amacıyla açtığı davanın da 3194 sayılı Kanun'un 33. maddesinin üçüncü fıkrası gerekçe gösterilerek reddedildiğini dolayısıyla taşınmazı üzerindeki serbestçe kullanım hakkının belirsiz olarak kısıtlandığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür

Buna göre başvurucunun İzmir Büyükşehir Belediye Meclisinin 30/10/1986 tarihli kararı ile onanan nazım imar planı revizyonu ile "mesire

alanı” olarak belirlenen ancak imar programına alınmayan ve kamulaştırması yapılmayan taşınmazının mülkiyeti üzerinde oluşan kısıtlamalar nedeniyle oluşan zararlarının tazminini sağlayabileceği etkili ve yeterli başvuru yolunun 2942 sayılı Kanun’un değişik geçici 6. maddesi uyarınca idare mahkemelerinde açılacak tam yargı davası olduğu, bu yolun kullanılması suretiyle başvuru yollarının tüketilmiş sayılacağı ancak başvuru tarafından bu yönde tam yargı davası açma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle başvuru tarafından mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası ile ilgili olarak iptal davası açma yoluna gidilmekle birlikte somut başvuru açısından daha etkili giderim yolu olan tam yargı davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Bireysel Başvuruda Açıkça Dayanaktan Yoksunluk Kriteri

*(Kanun yolu/temel hakla ilgili
olmayan sonuç şikâyeti)**

Yunus Emre Yılmazoğlu

* Bu bölümde açıkça dayanaktan yoksunluk kriteri altındaki unsurlardan sadece “kanun yolu/temel hakla ilgili olmayan sonuç şikâyeti” incelenmiştir.

1. İLGİLİ MEVZUAT

1.1. Anayasa

Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası:

Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.

1.2. Kanun

6216 Sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası:

Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.

Aynı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası:

Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.

2. GENEL AÇIKLAMA

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkının kapsamı Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre, herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilir.

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruda bulunulması üzerine, başvuruyu, usul ve esasa ilişkin çeşitli kabul edilebilirlik kriterlerine uygunluk yönünden bir incelemeye tabi tutmaktadır. Başvurunun kişi, yer, zaman ve konu bakımından Anayasa Mahkemesinin yetki alanı içinde kalıp kalmadığı, başvuru yollarının usulüne uygun şekilde tüketilip tüketilmediği, başvuru süresine riayet edilip edilmediği, feragat nedeniyle düşme halinin ya da mükerrer başvuruda bulunma durumunun gerçekleşip gerçekleşmediği usul yönünden kabul edilebilirlik incelemesinin konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmada “açıkça dayanaktan yoksunluk” başlığı altında esas yönünden kabul edilebilirlik kriterleri, bir başka ifadeyle esas yönünden kabul edilemezlik nedenleri irdelenmeye çalışılacaktır. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin ikinci fıkrasında Mahkemenin açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebileceği belirtilmiştir. Hangi hallerin esas yönünden bir kabul edilemezlik nedeni oluşturduğu ise Mahkeme içtihatları ile belirlenmiştir. Buna göre Mahkeme esasa ilişkin şu dört nedenden birinin varlığını saptadığı takdirde başvuruyu *açıkça dayanaktan yoksunluk* nedeniyle kabul edilemez bulmaktadır (Kürşat Eysel, B. No: 2012/665, 13/6/2013, §20):

- a) ihlal iddialarının kanıtlanamaması (kanıtlanamamış şikâyet)
- b) iddiaların salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olması (kanun yolu şikâyeti)
- c) başvurunun karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret olması (karmaşık veya zorlama şikâyet)
- d) temel haklara yönelik bir müdahalenin olmaması veya müdahalenin meşru olduğunun açık olması (bir ihlalin olmadığının açık olduğu şikâyet)

3. KANUN YOLU ŞİKÂYETİ

3.1. Genel açıklama

Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların değerlendirmeye tâbi tutulamayacağı belirtilmiştir.

Derece mahkemeleri önlerine getirilen uyuşmazlığa maddi hukuk ve usul hukukuna ilişkin normlar çerçevesinde çözüm ararlar. Anayasa Mahkemesi ise bireysel başvuru yolunda bir temel hak ve hürriyeti esas alarak denetim yapmaktadır. Bu ayrışma bireysel başvuru incelemesinin kapsamının ve hangi hallerin bu kapsamda bireysel başvuru incelemesine tabi olmadığının belirlenmesi açısından önemlidir.

Bu kapsamda, ilke olarak;

- a) bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması,
- b) hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması,
- c) yargılaması sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi
- d) kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. (*Erdinç Engin*, B. No:2012/695, 12/2/2013, § 22)

Dolayısıyla bir bireysel başvuru dosyasında şikâyet bir temel hak ve hürriyetin ihlali iddiasından çok, esasen kanun yolunda çözüm aranması gereken yukarıda işaret edilen maddi ve hukuki hata iddialarından birine dayanıyorsa, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilmezliğine karar verilir.

Ancak bu kural mutlak değildir. Derece mahkemelerinin;

- a) kararlarındaki maddi ve hukuki hataların;
 - i. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükleri ihlal etmesi
 - ii. ya da açıkça keyfilik içermesi
- b) delilleri takdirinde bariz bir şekilde keyfilik bulunması (*Erdinç Engin*, § 22)
- c) ulaştığı tespit ve sonuçların
 - i. adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi
 - ii. ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerinin ihlaline neden olması (*Ahmet Sağlam*, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42)

durumunda şikâyet bireysel başvuru kapsamında ele alınabilir.

Başvurucunun iddialarının özü, esas itibarıyla derece mahkemesince davanın çözümüne yönelik hukuk kurallarının değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet bulunmadığına ilişkin olabileceği gibi, derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet

olmadığına da ilişkin de olabilir. Her iki halde de iddianın özü esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkindir.

Anayasa Mahkemesi iddianın hukuk kurallarının yorumlanmasına ve delillerin değerlendirilmesine ilişkin olduğunu ve başvurunun,

- a) yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına,
- b) kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına,
- c) karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına
- d) uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine

ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığını ve mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durumun bulunmadığını tespit etmişse, başvuruyu, iddianın kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu gerekçesiyle açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulmaktadır.

Anayasa Mahkemesi kararlarında bir ihlal iddiasının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı değerlendirilirken hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin şikâyetler ile maddi vakıalarının kanıtlanması ile delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesine ilişkin şikâyetler arasında çok kesin bir ayrıma yer verilmemekte, bazen ikisi birlikte açıkça dayanaktan yoksunluk sonucu için hukuksal neden olarak kullanılabilmektedir. Ancak kararlar bazında ortak olan husus, bir ihlal iddiasının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu kabul edildiği takdirde, şikâyetin “adil yargılanma hakkı” ve bu bağlamda “yargılamanın adil olmadığı şikâyeti” başlığı altında değerlendirilmesidir. Bu noktadan hareketle, çalışmada kanun yolu şikâyetleri, adil yargılanma hakkı bağlamında uyuşmazlığın konusunun “medeni hak ve yükümlülük” ya da “suç isnadı” oluşturmalarına göre ikili bir ayrım içinde incelenecektir.

Aşağıda yer verilen kararlarda, somut olaydaki kamu müdahalesi ve buna ilişkin yargılama süreci bilgilerine ve başvurunun Anayasa Mahkemesi önüne taşıdığı iddialara değinilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvurularda iddiaların özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde

ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu tespitten hareketle Mahkeme, iddiaları kanun yolu şikâyeti niteliğinde değerlendirip açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

3.2. Medeni hak ve yükümlülükler bağlamında yargılamanın sonucunun adil olmadığı şikâyeti

3.2.1. Hukuk yargılamalarına ilişkin kanun yolu şikâyeti değerlendirmeleri

3.2.1.1. Taşınmazın aynından doğan uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler

Mardin Süryani Katolik Kilisesi Vakfı, B. No: 2013/757, 13/6/2013, §§ 28-31, kararına konu olayda kadastro çalışmasının kesinleşmesinden 23 yıl sonra kadastro tespitinde hata olduğundan bahisle dava açılmıştır. Somut olayda derece mahkemesi, hak düşürücü süre nedeniyle davayı reddetmiştir.

Başvurucu, uyuşmazlığa konu taşınmaz bölümüyle ilgili mülkiyet hakkının varlığını gösteren tapu sicili gibi belgeye bağlı somut bir delil sunmaksızın kendisiyle benzer durumda olan vakıflar için hak düşürücü sürenin farklı uygulandığı mahkeme kararlarından bahisle hak düşürücü sürenin kendisi için uygulanmaması gerektiğini ileri sürmektedir.

Anayasa Mahkemesi, başvurusunun mülkiyet hakkıyla ilgili iddiasının ilk derece mahkemesinin davayı esastan görmesi halinde ileri sürülebilecek nitelikte ve mahkemenin kadastro işlemini incelemesine bağlı bir iddia olduğunu saptadıktan sonra iddianın hak düşürücü süreye ilişkin hukuk kurallarının yorumuna ilişkin olduğu sonucuna varmıştır.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Doğan Yıldırım*, B. No: 2013/9831, 10/3/2015, § 35 (dava açılabilmesi için 3402 sayılı Kanun'da öngörülen hak düşürücü sürenin geçmiş olması ve davanın açılmasında başvurusunun tek başına ehliyetinin bulunmaması gerekçeleri ile davanın reddine hükmedildiği, kararın, yargılamanın başında verilebilecekken uzun bir süreç sonrası verilmesinin kendisini telafisi imkânsız zarara uğrattığı şikâyeti)

- 2) *Yosif Lindiridi ve Manol Lindiridi*, B. No:2013/2058, 25/6/2015, § 52 (1968 yılında yapılan kadastro çalışması ile 221 sayılı Kanun gereği Hazine adına tescil edilen taşınmaz için tazminat davası açtıkları, murislerinin sahibi olduğu taşınmazın 1971 yılında mahkeme kararıyla ellerinden çıktığı, 2007 yılında açtıkları bedel davasının Anayasa Mahkemesinin 17/1/2008 tarihli ve E.2004/25, K.2008/42 sayılı kararı ile 221 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tazminat” kelimesini iptal etmesinden sonra 28/9/2009 tarihli dilekçeleriyle bedel yerine tazminata çevrilmesini istedikleri, buna rağmen Mahkemenin 2 yıllık dava açma süresinin fazlasıyla aşıldığı gerekçesiyle davanın reddedildiği şikâyeti)
- 3) *Mükerrem Yıldız ve diğerleri*, B. No:2013/1111, 4/11/2015, § 34 (kadastro tespitine itiraz davasında delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiği, hukuk kurallarının yanlış yorumlandığı şikâyeti)
- 4) *Ahmet Avcı ve diğerleri*, B. No:2013/1824, 23/2/2016, § 42 (tarafı oldukları kadastro tespitine itiraz davasının uzun sürmesi nedeniyle delillerin sağlıklı şekilde toplanamadığı, bilirkişi raporlarına ve Mahkemenin ara kararlarına yaptıkları itirazların değerlendirilmediği, davada eksik inceleme ve hatalı değerlendirme sonucunda adil olmayan karar verildiği, bildirdikleri delillerin toplanmadığı, hükme esas alınan bilirkişi raporunun dosyadaki belgelere göre taşınmazların başına gidilmeden hazırlandığı, dava konusu parseller arasındaki sınır sabit olmasına rağmen Mahkemenin müdahaleyi var sayarak davanın kabulüne karar verdiği, taşınmazlarının tapudaki miktarlarına göre zeminde mevcut fazlalığın davacıların taşınmazlarına yönelik müdahaleden kaynaklanmadığı, dava konusu taşınmazların sınırlarının doğru şekilde tespit edilmediği, Yargıtay ilamında dava konusu taşınmazların sınırları konusunda yanlış ve çelişkili tespitler yapıldığı; kendi tapularındaki cebel ve kayalık sınırı değişebilir, davacıların tapularındaki cebel ve kayalık sınırının ise sabit sınır olarak kabul edildiği, bu hususlar dikkate alınmaksızın kendilerine ait taşınmazların bir kısmının davacılar adına tescil edildiği şikâyeti)
- 5) *Cüneyt Ali Turgut*, B. No:2013/8332, 10/3/2016, § 71 (kadastro çalışmaları sırasında 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2. maddesinin

(B) bendi uyarınca Hazine adına orman sınırları dışına çıkarılan taşınmazın kadastro tutanağının beyanlar hanesinde kullanıcı tespitine ilişkin kaydın düzeltilmesi istemiyle açılan kadastro tespitine itiraz davasında, zilyetliğe ilişkin tereddüt içeren bilirkişi raporuna rağmen aleyhe hüküm kurulduğu, davacının gerçek dışı beyanlarına itibar edildiği, tanık beyanlarının çelişkili olduğu, hatalı ve eksik değerlendirme ile karar verildiği şikâyeti)

- 6) *Murat İslamoğlu*, B. No: 2013/614, 25/6/2014, § 46 (uzun süredir kullandığı ve zilyetliğinde bulunan taşınmazın zamanaşımına dayalı olarak adına tescili talebiyle açılan davada mahkemece taşınmazın orman kadastro sunun kesinleştiiğii tarihten önce orman sayılan yerlerden olduğı, zilyetlikle mülk edinme süresinin dolmadığı ve orman dışında bırakılan taşınmazın yeniden orman sınırları içine alınabileceğı gerekçesiyle davanın reddedildiğı şikâyeti)
- 7) *Zeki Demirel ve Yusuf Demirel*, B. No: 2014/198, 20/11/2014, § 64 (tapu sicilinde adlarına tescilli, zamanaşımına dayalı olarak malik sıfatıyla zilyet oldukları taşınmazın kadastro tespiti sırasında tespit dışı bırakıldığı, asliye hukuk mahkemesinde açtıkları tescil davasının reddedilerek taşınmazın orman vasfı ile Hazine adına tapuya tesciline karar verildiğı, taşınmaz üzerinde orman özelliğı gösteren çalılık ve ağaçlık olmadığı halde yargılama süresince taşınmazı kullanamadıkları için çalılıklarla kaplandığı, bu hususun Mahkemece değerlendirilmediğı, taşınmazın tarım arazisi olarak kullanıldığı, orman haritalarının hatalı olduğı şikâyeti)
- 8) *Coşkun Aktürk ve diğierleri*, B. No: 2014/2021, 19/11/2014, § 49 (eski tapu kaydı ile adlarına tescilli taşınmazın uzun süredir kullandıkları, kadastro tespiti sırasında taşınmazın kısmen tespit dışı bırakıldığı, kısmen adlarına tescil edildiğı, taşınmaz genişlemeye ve değışmeye müsait olmadığı için sabit hudutlu olduğı halde, tescil davasının mahalli bilirkişi beyanlarına, fen bilirkişisi raporlarına, dava dosyasında bulunan bütün bilgi ve belgelere, resmi kurumlarca yapılan yazışmalara aykırı olarak reddedildiğı, ziraat bilirkişisinin objektif bir rapor sunmadığı, tapu siciline inanarak ve güvenerek

işlem yaptıkları, yıllarca emlak vergisi ödedikleri belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiği şikâyeti)

- 9) *Yaşar Demir*, B. No: 2013/2506, 20/11/2014, § 31 (taşınmazın sahte ve düzmece tenviz kararı ile oluşturulduğu iddiası ile söz konusu tapu kaydının iptali ve hak sahipleri adına tescili için açılan davada, asliye hukuk mahkemesi tarafından, kadastro mahkemesinin E.1996/1, K.1997/1 sayılı dosyası içerisindeki müşterek rapor adlı belgenin ve tapu kayıtlarının göz ardı edildiği, söz konusu kararın Yargıtay 8. Hukuk Dairesi tarafından onaylandığı şikâyeti)
- 10) *Yunus Çiçek*, B. No: 2013/8459, 10/3/2015, § 29 (kadastro tespiti itiraz davasında delillerin takdirinde hataya düşülerek ve uzun süren yargılamanın bir an önce bitirilmesi amaçlanarak yapılan eksik inceleme sonucu dava konusu taleplerinin reddedildiği şikâyeti)
- 11) *Ramazan Coşgun*, B. No: 2013/3840, 22/6/2015, § 27 (delillerin takdirinde ve değerlendirilmesinde hataya düşülerek açtığı tescil davasının reddedildiği, hukuka aykırı olarak dava konusu taşınmaz üzerinde mülkiyetinin kabul edilmediği, bu nedenle taşınmazlarını kullanamaz hale geldiği şikâyeti)

3.2.1.2. Yargılamanın yenilenmesi talebiyle açılan davaların reddedilmesi ile ilgili bazı şikâyetler

Armağan Çağlayan, B. No: 2013/33, 13/6/2013, §§ 25-27 kararına konu olayda, satış vaadi sözleşmesine konu taşınmazların tapu kayıtlarının iptaline karar verilen davalarda taraf olmayan başvuru, yargılamanın yenilenmesi talebiyle açtığı davalarının reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmektedir. Yargılamanın derece mahkemeleri tarafından usul şartlarına ve hukuka uygun olarak gerçekleştirilmiş olduğunu, başvuru kendi delillerini ve iddialarını sunma fırsatını bulduğunu ve bunların anılan mahkemeler tarafından gereği gibi değerlendirildiğini saptayan Anayasa Mahkemesi, başvuruyu kanun yolu şikâyeti olarak değerlendirip açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

Benzer başvurular için bkz:

Arif Durak, B. No: 2013/7597, 10/3/2015, § 28 (Bağ-Kur'a borcu olmadığının tespit edilmesi istemiyle açtığı davada yargılamanın yenilenmesi talebinin

yeterli inceleme yapılmadan reddedildiği, bilirkişi raporlarına göre kendisine ait olmadığı tespit edilen belgenin mahkemece değerlendirmeye alındığı şikâyeti)

3.2.1.3. Kamulaştırma ve kamulaştırma bedelinin tespitinden doğan uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler

Hayrettin Aktaş, B. No: 2013/1205, 17/9/2013 kararına konu olayda, Asliye Hukuk Mahkemesi, 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi doğrultusunda kamulaştırmaya konu taşınmazda keşif yapmış, kamulaştırma bedelinin tespiti için bilirkişi atamış, bilirkişiler başvuru ve idarenin gösterdiği bütün emsalleri değerlendirmiştir. Mahkeme ayrıca taşınmazın tarihi eser niteliğini göz önünde bulundurarak bilirkişilerden ek raporlar istemiş, bedeli taşınmazın tarihi eser niteliği, emsal taşınmazların bedeli, bilirkişi raporları ve yıpranma paylarını dikkate alarak tespit etmiştir. Mahkeme kamulaştırma işleminin iptali davasının bekletici mesele yapılması talebini ise takdir yetkisi içinde reddetmiştir.

Bireysel başvuruda, taşınmazın değerinin düşük tespit edildiği, önerdikleri emsallerin değerlendirmeye alınmadığı ve yıpranma paylarının olağandan yüksek belirlendiğinden şikâyet edilmektedir.

Anayasa Mahkemesi'ne göre başvuru konusu olayda kamulaştırma bedelinin tespiti, bu tespitte kullanılan yöntem, yıpranma paylarının belirlenmesi ve başka bir davanın bekletici mesele yapılıp/yapılmaması kanunun öngördüğü usuller çerçevesinde hâkimin takdir yetkisi içindedir. Bunun yanında uygulanacak bir proje nedeniyle taşınmazın değerinde gelecekte meydana gelecek bir artışın kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınmaması 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin üçüncü fıkrasının açık hükmü karşısında beklenmesi gereken bir sonuçtur. Bu noktadan hareketle Mahkeme, derece mahkemelerinin kamulaştırma bedelinin tespiti davasında verdikleri kararlarında açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamayacağını belirterek başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Galip Yılmaz ve diğerleri*, B. No: 2013/1258, 13/6/2013, §§ 35-37 (Bedel ödenmeden ve kamulaştırma tamamlanmadan yapılan

tescil sonrası kamulaştırma amacına uygun kullanılmadığını iddia edilen taşınmazın iadesi amacıyla kamulaştırmadan uzun süre sonra açılan tapu tescil ve iptal davasının reddedildiği şikâyeti)

- 2) *Tülay Şahin*, B. No: 2013/1568, 8/5/2014, §§ 24-29 (taşınmazın konumu, ulaşım imkânları, malzeme ve inşaat kalitesi gibi objektif kriterler dikkate alınmadan kamulaştırma bedelinin düşük tespit edildiği şikâyeti)
- 3) *A.Y.İ.*, B. No: 2013/252, 26/6/2014, § 41 (kamulaştırma bedelinin tespiti, bu tespitte kullanılan yöntem, emsallerin seçimi ve değerlendirilmesi, taşınmazın tarihi eser niteliğinin, yıpranma paylarının değerine etkisinin belirlenmesi ile davanın açılmasında ön şart yokluğunun değerlendirilmesine yönelik şikâyetler)
- 4) *Mustafa Ünlü*, B. No: 2013/735, 17/9/2014, § 35 (aleyhine açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında idare tarafından usulsüz tebligat yapılması nedeniyle pazarlık görüşmelerine katılamadığı, idare mahkemesince kamulaştırma kararının kısmen iptal edilmesine rağmen bedel tespiti davasına devam edildiği, taşınmaz tevhit edilerek tek parsel haline getirildiğinden değerinin düştüğü, taşınmazın işletme niteliği dikkate alınmadan bedelinin belirlendiği, emsal alınan taşınmazların kamulaştırma yapılan imar adasından seçilmediği, bilirkişi incelemesinin yeterli yapılmadığı şikâyeti)
- 5) *Mülayım Vural ve Ramazan Vural*, B. No: 2013/1675, 18/9/2014, § 31 (ortak murislerinin maliki olduğu tarihi eser vasıflı taşınmazın kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil istemiyle açılan davada verilen kararda kamulaştırma bedelinin düşük tespit edildiği, önerdikleri emsallerin değerlendirmeye alınmadığı ve yıpranma paylarının olması gerekenden yüksek belirlendiği şikâyeti)
- 6) *Abdülkerim Babir ve diğerleri*, B. No: 2013/2550, 10/12/2014, § 32 (kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında, taşınmazın değerinin olması gerekenden ve yakın çevredeki taşınmazların önceki kamulaştırma davalarında belirlenen m2 birim değerinden düşük belirlendiği şikâyeti)

- 7) *Yaşar Albayrak*, B. No:2013/4523, 16/9/2015, § 31 (aleyhlerine açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında, taşınmazın değerinin olması gerekenden ve yakın çevredeki taşınmazların önceki kamulaştırma davalarında belirlenen metrekare birim değerinden düşük belirlendiği şikâyeti)
- 8) *Seyla Suvari ve Leyla Kalyoncu*, B. No:2013/6313, 5/11/2015, § 44 (Kamulaştırmасız el atma nedeniyle açtıkları tazminat davasında kamulaştırma bedelinin ödenmediğinin ispatının davacından istenmesinin hakkaniyete aykırı olduğu, kamulaştırma bedelinin ödendiğini idarenin ispatlaması gerektiği şikâyeti)
- 9) *Arif Şimbi ve diğerleri*, B. No:2013/8660, 4/2/2016, § 64 (murisleri adına tapuya tescilli taşınmazların 1979 yılında kamulaştırıldığını ancak kamulaştırma kararlarının taraflarına tebliğ edilmediği ve kamulaştırma bedellerinin ödenmediği, 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesi gereği taşınmazın bedelinin ödenmesi talebiyle dava açtıkları, yargılama sürecinde taşınmazlardan birine ilişkin ve bu taşınmazın idare adına tescili ile sonuçlanan önceki yargılama sürecine ait dava dosyasının temin edilemediği, kamulaştırma tebligatlarının usulsüz yapıldığını doğrulayan bilirkişi raporunun varlığına rağmen davanın reddedildiği şikâyeti)
- 10) *Memet Uçar*, B. No:2013/7542, 24/3/2016, § 62 (haksız işgal tazminatı ödenmesi istemiyle açtığı davada emsal alınan dava dosyasında davacı yan kararı temyiz etmediği için davalının kazanılmış usule ilişkin hakkı gözetilerek daha az tazminata hükmedildiği dikkate alınmadan tazminat miktarının belirlendiği, yapılan yargılama sonucunda delillerin hatalı değerlendirilmesi nedeniyle tazminat bedelinin düşük belirlenerek adil olmayan bir karar verildiği şikâyeti)

3.2.1.4. Toplu iş sözleşmesi ve işçilik alacaklarının hesaplanmasına ilişkin uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler

Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013 kararına konu olayda başvuru Kadıköy 3. İş Mahkemesinde açtığı davada, Tuzla Belediyesinde çalıştığı dönemde Belediye ile Hizmet-İş Sendikası arasında düzenlenen 1/3/2010 ilâ 29/2/2012 tarihleri arasındaki dönemi kapsayan toplu iş sözleşmesi hükümlerinin, naklin gerçekleşmesinden sonra hizmet akdi hükmü haline

dönüştüğünü ve bu hükümlerden yararlanmaya devam edeceğini, Tarım-İş Sendikası ile davalı Bakanlık arasında düzenlenen toplu iş sözleşmesi hükümlerinde öngörülen zamların buna göre uygulanacağını ve lehine olan 2822 sayılı Kanun'un 6. maddesi gereği hizmet akdi hükümlerinin uygulanması gerektiğini ileri sürerek alacaklarının tahsilini talep etmiştir.

Başvurucu, 9/12/2010 tarihinde Tarım-İş Sendikasına üye olmuş olup üyelik ilişkisindeki iradesini sakatlayan hususlar olduğunu ileri sürmemektedir. Mahkemece, tazminat ve işçilik alacakları hesaplama uzmanı bilirkişisinden rapor alınmış, bilirkişi 2/10/2012 tarihli raporunda uyuşmazlığın, başvurunun ücret ve diğer sosyal hakları belirlenirken hangi toplu iş sözleşmesinin uygulanacağı noktasında toplandığını, davalının yaptığı uygulamanın hukuka uygun olduğunu belirtmiş, başvurunun alacaklarını hesaplamıştır. Başvurucu bu rapora, hukuki nitelendirme ve hesaplama açısından itiraz etmiş, yeniden rapor alınması isteminde bulunmuştur. Mahkemece, başvurunun itirazları dikkate alınmaksızın, hukuki değerlendirme yapılarak davanın reddine karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, mahkemenin gerekçesi incelendiğinde, hukuk kuralları yorumlanmak suretiyle hukuki nitelendirme yapılarak davanın reddine karar verildiği, alacak miktarı yönünden hüküm kurulmadığını tespit etmiş ve başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşmıştır. (§31)

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Cevriye Keçeciler*, B. No: 2014/2803, 8/9/2014, § 25 (kıdem ve ihbar tazminatı alacağının ödenmesi talebiyle açılan davanın reddedildiği, işyerinin disiplinini sağlayamayan işçinin sataşması ve tahrikleri sonucu tartışma yaşandığı, tartışmanın diğer tarafındaki şahsa hiçbir ceza verilmediği halde kendine en ağır cezanın verildiği, disiplin kurulunun tek taraflı toplandığı ve tartıştığı kişinin savunmasının dahi alınmadığı, işverenin yanında çalışan kişilerin beyanlarına itibar edilerek karar verildiği şikâyeti)
- 2) *Hayrettin Kibar ve diğerleri*, B. No: 2013/2328, 10/3/2015, § 26 (tabi oldukları toplu iş sözleşmesi gereği yapılan %10'luk ücret zammının daha sonra imzalanan bir protokolle kaldırıldığı, ayrıca maaşlarından hukuka aykırı kesintiler yapıldığını ileri sürerek açtıkları alacak davalarının reddedildiği şikâyeti)

- 3) *Berna Berktaş Bayar*, B. No: 2013/4662, 10/3/2015, § 27 (temininde güçlük çekilen personel olması nedeniyle ücretine ek bir yevmiye aldığı gerekçe gösterilerek toplu iş sözleşmeleri ile getirilen ücret artışlarının ve iyileştirilmelerin kendisine uygulanmadığı, bu durumun eşitsizliğe yol açtığı, kendisiyle aynı durumda olan ve aynı şekilde dava açan altmış üç personelden kırkının davasının lehe sonuçlandığı, emsallerine göre çok daha az ücret farkı verildiği, kesinleşen benzer kararlarda kendisiyle aynı statüde olan davacılar lehine daha büyük alacak miktarlarına hükmedildiği, bu kararların emsal teşkil etmesi gerektiği şikâyeti)
- 4) *Set Makina Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2013/816, 6/2/2014, §§ 32-35 (işçisi tarafından aleyhine açılan alacak davasında işçi lehine yorum yapılarak çelişkiler giderilmeden, lehine olan deliller yok sayılarak ve talepleri karşılanmayarak hüküm kurulduğu şikâyeti)
- 5) *Muhammet Acar*, B. No: 2013/6254, 17/11/2014, § 33 (iş akdinin feshi üzerine açılan alacak davasında işveren tanıklarının beyanlarına dayalı olarak davanın kısmen kabulüne karar verildiği şikâyeti)
- 6) *Mehmet Süt*, B. No: 2014/1309, 22/6/2015, § 21 (aleyhine açılan işçi alacaklarının tahsili istemli davada haksız olarak davanın kabulü yönünde hüküm kurulduğunu, anılan kararın yeterli inceleme yapılmadan ve temyiz dilekçesi dikkate alınmadan onandığı)
- 7) *Nazif Çalıkoğlu*, B. No: 2013/5468, 18/6/2014, § 27 (işçi alacağına ilişkin açılan alacak ve tazminat davasında, başvurusunun lehine olan delillerin toplanmadığı, tanıklarının dinlenmediği ve bilirkişi raporunda belirtilen eksik belgelerin getirtilmediği şikâyetleri ile zamanaşımı nedeniyle davanın reddinin yanlış olduğu şikâyeti)
- 8) *Eyup Aksarı*, B. No: 2014/767, 18/6/2014, §§ 44-46 (işçi alacağının hesaplanmasında Almanya'daki çalışmasının ve ustabaşı statüsünün dikkate alınmadığı, faiz yönünden altın piyasasının da göz önünde bulundurulması gerekirken en yüksek mevduat faiziyle tahsile karar verildiği şikâyeti)
- 9) *Kemal Vural*, B. No: 2014/1512, 30/6/2014, § 27 (fazla çalışma alacaklarından % 30 oranında indirim yapılarak davasının kısmen kabul edildiği, ayrıca dava tarihinden 5 yıl önceki alacaklarının

zamanaşımı nedeniyle reddedildiği, çalıştığı süreç boyunca işten çıkarılma korkusu nedeniyle dava açmadığından zamanaşımının işlememesi gerekirken bu durumun nazara alınmadığı şikâyeti)

- 10) *Şenol Bülbül*, B. No: 2013/5390, 30/6/2014, § 36 (işveren tarafından iradesi fesada uğratılarak birtakım belgelerinin imzalatıldığı, toplu iş sözleşmesinden yararlanmasına rağmen ücretlerinin düşürüldüğü, toplu iş sözleşmesi ile kazanılan haklarının bireysel iş sözleşmesi ile ortadan kaldırılamayacağı, yargılama sırasında ek bilirkişi incelemesi talebine rağmen bu talebin kabul edilmediği ve gerçek zararın kesin olarak belirlenemediği şikâyeti)
- 11) *Bekir Birol Özdemir*, B. No: 2013/2694, 18/9/2014, § 32 (işçi alacaklarına ilişkin açılan davada ıslah ettiği kısma faiz uygulanmadığı, davanın makul bir sürede bitirilmemesi ve ihtiyati tedbir talebinin görmezden gelinmesi dolayısıyla emeğinin karşılığını alma şansının ortadan kaldırıldığı, Yargıtay kararlarında hizmet tespit davasının alacak davası için bekletici mesele yapılması nedeniyle bu davayı açmayı ertelediği ve 5 yıllık zamanaşımı süresinin geçtiği şikâyeti)
- 12) *Hasan Hüseyin Dal*, B. No: 2013/2265, 16/10/2014, § 50 (davasını ABD Doları üzerinden açmasına ve ücretini bu para cinsi üzerinden almasına rağmen kararın TL üzerinden verildiğini ve alması gerekenden daha az yıllık izin ücretine hükmedildiği şikâyeti)
- 13) *Muharrem Turgay Bozkurt*, B. No: 2013/5557, 17/11/2014, § 24 (iş akdinin haksız ve kötü niyetli feshedilmesi üzerine iş mahkemesinde açılan tazminat ve alacak davası sonunda davanın kısmen reddine karar verildiği, davalı işverenin fesih bildirim şartına uymadığı halde kötü niyet tazminatının reddedildiği, maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmediği şikâyeti)
- 14) *Rami Vatandaş*, B. No: 2013/1021, 17/11/2014, § 27 (işveren tarafından iradesi fesada uğratılarak birtakım belgelerinin imzalatıldığı, toplu iş sözleşmesinden yararlanmasına rağmen ücretlerinin düşürüldüğü, toplu iş sözleşmesi ile kazanılan haklarının bireysel iş sözleşmesi ile ortadan kaldırılamayacağı şikâyeti)
- 15) *Erdal Küçükali*, B. No: 2013/3617, 10/3/2015, § 33 (sözleşmenin haksız feshedildiğini ileri sürerek uğradığı zararların tazmini

ve işçi alacaklarının ödenmesi talebiyle açtığı davada, işveren ile yaptığı beş yıllık belirli süreli iş sözleşmesinin, davalının yargılama sürecinde sözleşmenin belirsiz süreli iş sözleşmesi niteliğinde olduğu yönünde bir itirazı bulunmamasına rağmen Mahkeme tarafından belirsiz süreli olarak kabul edildiği, Mahkemece hukuk kurallarının yanlış yorumlanması sonucu davasının kısmen reddine karar verildiği ve bu değerlendirmenin mevzuata ve Yargıtay içtihatlarına aykırı olduğu şikâyeti)

- 16) *Hüseyin Özdemir*, B. No: 2013/7455, 25/3/2015, § 47 (işverenin hakaret etmesi üzerine iş akdini haklı nedenlerle feshettiğini, iş mahkemesinde açtığı manevi tazminat davasının reddedildiği şikâyeti)
- 17) *Zafer Dinç*, B. No:2013/9100, 20/1/2016, § 48 (işçi alacağı davasında, yaptığı işin nitelik olarak esnaf faaliyeti olduğu ve uyuşmazlığın 507 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde çözülmesi gerektiği, bu açıdan iş mahkemesinin davaya bakmakla görevli ve yetkili olmadığı, bu hususun Mahkemece göz önüne alınmadığı, Mahkemenin eksik incelemeyle usul ve kanuna aykırı olarak değerlendirme yaptığı şikâyeti)
- 18) *Adnan Keskin*, B. No: 2013/8613, 28/5/2014, §§ 32-38 (işçilik alacaklarının 5953 sayılı Kanun'un 14. maddesi gereği %5 fazlasıyla ödenmesi gerektiği halde Mahkemece bu orandan %90 oranında indirim yapıldığı, bu kesintideki kamu yararı amacının gerekçede belirtilmediği, aynı konumdaki başka bir işçi tarafından açılan davada yapılan indirimin %85 oranında belirlendiği, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin iş akdinin fesih tarihini değil, işverenin işe başlatmama iradesini ortaya koyduğu tarihi dikkate alması nedeniyle yaklaşık 2 yıllık yasal faiz alacağından mahrum bırakıldığı, yine 4 aylık ücret alacağı ve 6 aylık tazminat farkı alacağı için hükmedilen faizin başlangıç tarihinin de dava ve ek dava tarihleri olarak dikkate alındığı şikâyeti)
- 19) *M.Y.*, B. No:2013/2443, 17/11/2014, § 26 (işçi olarak çalıştığı dönemde ücretli izin alacaklarının ve fazla çalışma ücretinin ödenmediği, davalı açtığı dava sonunda, yıllık ücretli izin alacağının reddine

hafta tatili ücreti ve ulusal bayram genel tatil ücreti alacağı dâhil olmak üzere fazla çalışma ücreti alacaklarının kısmen reddine karar verildiği, zamanaşımının mahkemece yanlış uygulandığı ve bu şekilde alacağın bir kısmının reddedildiği, günlük çalışma ücretinin %5 fazlasının dikkate alınmasının doğru olduğunu ancak bu miktardan %85 oranında indirim yapılmasının hatalı olduğu, ücret bordrolarındaki sahteliklerin tespit edilmediği şikâyeti)

- 20) *Hasan Hüseyin Türk*, B. No: 2013/8469, 10/3/2015, § 27 (işçilik alacaklarının 5953 sayılı Kanun'un 14. maddesi gereği %5 fazlasıyla ödenmesi gerektiği halde Mahkemece bu orandan %96 oranında indirim yapıldığı, bu indirim oranının kanun hükmünü yok saymak anlamına geldiği şikâyeti)

3.2.1.5. Hizmet süresinin tespitine ilişkin uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler

Ünal Özfuçucu, B. No: 2013/5921, 3/4/2014, §§ 24-26 kararına konu olayda başvuru, Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı hizmet süresinin tespiti davasında resmi belgelerin ve tanık beyanlarının doğru ve eksiksiz değerlendirilmediğini, işçi lehine yorum yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvurucunun, Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, Mahkemece tarafların delilleri toplanılmış, başvurucunun tanıkları dinlenmiş, aynı dönemde işyerinde çalıştığını iddia ettiği tanıkların beyanları alınmış ve başvurucunun işçi-işveren ilişkisi içinde davalıya ait işyerinde çalıştığının sübuta ermediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesince hüküm onanmıştır.

Anayasa Mahkemesince başvurucunun, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili delillerinin derece Mahkemesi tarafından değerlendirilmediğine dair iddialarına ilişkin olarak, Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum tespit edilememiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Mustafa Can*, B. No: 2013/5874, 10/3/2015, § 23 (çalışma sürelerinin SGK’ya eksik bildirildiği iddiasıyla açtığı hizmet tespiti davasında tanıkların yaptıkları çırak nitelermelerinin gündelik dilde kullanılan anlamda olmasına karşın Mahkemenin bu ifadeleri yanlış değerlendirdiği şikâyeti)
- 2) *Hayrettin Savaş*, B. No: 2013/9810, 22/6/2015, § 21 (tanık beyanlarının ve bilirkişi raporlarına yapılan itirazların dikkate alınmadığı, bu nedenle hizmet sürelerinin eksik tespit edildiği şikâyeti)

3.2.1.6. İş akdinin feshine ilişkin uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler

Mehmet Çırpıcı, B. No: 2014/114, 28/5/2014, § 28 kararında Anayasa Mahkemesi iş akdinin haksız olarak feshedildiği iddiası ile açılan davada delillerin ve vakianın yanlış değerlendirildiği yönündeki şikâyetin, Mahkemenin delilleri değerlendirerek ulaştığı gerekçe ve başvuruçunun iddiaları karşısında, esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğunu saptayarak başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Bülent Şimşek*, B. No: 2014/372, 8/9/2014, § 27 (İşyerinin güvenliğini tehlikeye düşürecek bir eyleminin olmadığı, dinlenen tanıkların ifadelerinin de bu yönde olduğu, hâkimin resen delil toplayamayacağı, tutanak mümzilerinin tanık olarak dinlenilmesi talebinin reddedildiği şikâyeti)
- 2) *Mesut Değer*, B. No: 2013/7541, 18/6/2014, §§ 28-31 (iş mahkemesinde aleyhine açılan dava kısmen kabulüne kendi açtığı karşı davanın ise reddine karar verilirken sadece davacının tanık beyanları ve delillerine dayalı olarak hüküm kurulduğunu, bilirkişi raporuna

itirazı üzerine alınan ek bilirkişi raporuna itirazının dikkate alınmadığını, davacı işten ayrılmasına rağmen aleyhine tazminata hükmedildiğini, sadece davacı tanık beyanlarına istinaden asgari ücretten daha yüksek maaş ödendiği gerekçesiyle ücret alacağı ve tazminata hükmedildiği şikâyeti)

- 3) *Osman Geçer*, B. No: 2013/1326, 17/7/2014, § 30 (iş akdinin feshedilmesine sebep olan işlemler dolayısıyla kendisine işten çıkarılma cezası verilmesine rağmen, işleme katılan banka yönetmen yardımcısının ve yönetmeninin iş akdinin feshedilmediği, Mahkemenin hakkındaki ceza soruşturmasında takipsizlik kararı verilmesini göz önünde bulundurmadan ret kararı verdiği şikâyeti)
- 4) *Ali Osman Bayrak*, B. No: 2013/2929, 18/9/2014, § 28 (işverene ait kendisinin kullanımında olan telefonla özel görüşmeler yapması nedeniyle iş akdinin işverence feshedilmesi sonrasında açtığı işe iade davasının reddedildiği, feshin haksız olduğu şikâyeti)
- 5) *Murat Gedik*, B. No: 2014/1981, 18/9/2014, § 37 (iş akdinin haksız feshedilmesi üzerine iş mahkemesinde açtığı işe iade davasının, Mahkemece, hiçbir imza yetkisinin olmamasına rağmen işçi alma ve çıkarma yetkisinin olduğu, dolayısıyla işveren vekili sıfatını taşıdığı, işveren vekili hakkında 4857 sayılı Kanun'un 19., 21. ve 25. maddelerinin uygulanamayacağı, başvurucunun bölge sorumlusu olması nedeniyle iş güvencesi hükümleri kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle reddedildiği şikâyeti)
- 6) *Levent Bilge*, B. No: 2013/2108, 15/10/2014, § 23 (altı aylık sürenin dolmasına birkaç gün kala iş akdinin feshedilmesinin dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edeceğine ilişkin Yargıtay kararları bulunmasına rağmen açmış olduğu feshin geçersizliğine dair davanın, altı aylık kıdem süresinin dolmaması nedeniyle dava açma hakkı bulunmadığı gerekçesiyle reddedildiği şikâyeti)
- 7) *Zeynel Abit Yavuz*, B. No: 2013/342, 17/11/2014, § 30 (feshin geçersizliği ve işe iadesi talebiyle açtığı davanın reddedildiği ve Yargıtay tarafından yerel mahkeme gibi hareket edilerek nihai karar verildiği şikâyeti)

- 8) *Ahmet Nuri Dokel*, B. No: 2013/9144, 11/3/2015, § 23 (işe iade davasının, husumette yanılma sonucunda alt işveren yerine asıl işverene karşı açılan işe iade davalarının alt işverene yöneltilerek devam edilmesi yönündeki yerleşik Yargıtay içtihadına aykırı olarak reddedildiği şikâyeti)
- 9) *Mustafa Akın*, B. No:2013/2696, 9/9/2015, § 28 (Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin; iftiraya hukuksal bir anlam yüklediği, ileri sürülen iddiaları iş akdinin feshi için yeterli bir neden olarak kabul ettiği, bu durumun 4857 sayılı Kanun'un 25. maddesindeki, işverenin haklı fesih nedenlerinden hiç birisine uymadığı, kararın haksız ve hukuka aykırı olarak verildiği şikâyeti)

3.2.1.7. Malulen emeklilik ve çalışma gücünün kaybı ile ilgili bazı şikâyetler

Mehmet Sedat Özmen, B. No: 2013/1777, 17/11/2014, § 28 kararına konu olayda, Mahkemece, başvurucunun iddiaları ve tüm deliller birlikte değerlendirilmiş, farklı kurumlardan başvurucunun maluliyet durumunun tespiti amacıyla raporlar alınmış, bu raporlara yapılan itirazlar ve Yargıtay bozma kararı doğrultusunda Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Genel Kurulundan alınan rapor dikkate alınarak davanın reddine karar verilmiştir. Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesi kabul edilerek, usul ve kanuna uygun bulunan hüküm onanmıştır.

Başvurucu, malulen emekli edilmesi istemiyle açtığı davanın yargılama süresince çalışma gücünün kaybı oranının tespiti için birçok defa rapor alındığı, bu raporlardan lehine olanların dikkate alınmayarak aleyhine olan rapor doğrultusunda hüküm kurulduğu, Yargıtay aşamasında yeterince inceleme yapılmadan ve 16/12/2010 tarih ve 27787 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırılması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik hükümleri dikkate alınmadan karar verildiğinden şikayet etmektedir.

Anayasa Mahkemesi başvurucunun, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının dinlenmediğine ilişkin bir

iddia, bilgi ya da kanıt sunmadığını belirtmiş ayrıca Derece Mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit etmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

3.2.1.8. İş kazasında sorumluluğa ilişkin uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler

Hasan Esir, B. No: 2014/1097, 8/9/2014, § 26 kararına konu olayda Mahkemece davanın tensip zaptının düzenlenmesinden sonra, tarafların delilleri toplanmış, başvuru hakkında açılan ceza dava dosyası ve mahkûmiyet kararı incelenmiş, kusur durumlarının ve tazminatın hesaplanması için bilirkişi raporları alınarak başvuru tarafının meydana gelen iş kazasında tedbirsiz ve dikkatsiz araç sevk ederek kazaya birinci dereceden sebebiyet verdiği ve %50 oranında kusurlu olduğu, Karayolları Genel Müdürlüğü’nün %30, mağdurun ise %20 oranlarında kusurlu oldukları gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesince onanarak kesinleşmiştir.

Başvuru tarafının yaşadığı iş kazasında sorumluluğunun bulunmadığını, yönlendirme ile hareket ettiğini, ayrıca mevzuata göre araç muayene istasyonlarında meydana gelen kazalardan istasyonu işletenlerin kusursuz sorumluluğunun bulunduğunu, dolayısıyla kendisine kusur izafe edilemeyeceğini, aleyhine açılan davanın tamamen reddi gerektiği halde kısmen kabulüne karar verildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi başvuru tarafının, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının dinlenmediğine ilişkin bir iddia, bilgi ya da kanıt sunmadığını belirtmiş ayrıca Derece Mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit etmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Mesut Aşkın*, B. No: 2014/1456, 18/9/2014, § 28 (iş kazası sonucu yaralanma nedeniyle açılan maddi ve manevi tazminat davasının reddedildiği, ABD’nin Ankara Konsoloslüğundan, herhangi bir ödeme yapıp yapılmadığının sorulmasına karar verildiği halde, cevap gelmeksizin hüküm kurulduğu, davanın ABD Konsoloslğuna ihbar edilmediği, Mahkemece eksik inceleme sonucu karar verildiği, davayı her türlü delille ispatladığı halde hatalı bilirkişi raporu doğrultusunda karar verildiği, bilirkişi raporunun yanlış olduğu, iş kazasının işverenin sorumluluğu altındayken meydana geldiği ve işverenin %100 sorumlu olduğu, işverenin özen borcuna aykırı davrandığı şikâyeti)
- 2) *Gaziler Enerji ve Tic. A.Ş.*, B. No: 2013/1660, 15/10/2014, § 39 (tazminat davasında mahkemenin, ceza davasına ilişkin kusur oranlarını esas aldığı, şahısların kusurunun şirket kusuru olarak sayılamayacağı halde şirket aleyhine tazminata hükmedildiği, SSK’nın davacılara ödediği miktarın tazminat tutarından mahsup edilmediği şikâyeti)
- 3) *Şenel Tut*, B. No: 2013/1995, 10/12/2014, § 39 (iş kazasından doğan zararın tazmini istemli davasının yargılaması sonucunda hükmedilen manevi tazminat miktarının düşük olduğu, Yargıtay’ın benzer davalarda tazminatı az bularak bozma kararları vermesine rağmen bu kararı onamasının çelişki oluşturduğu şikâyeti)
- 4) *Pervim Eşsiz*, B. No: 2013/4771, 6/5/2015, § 45 (iş kazası sonucu meydana gelen ölüm olayından doğan zararın tazmini istemiyle açtığı dava sonucunda hükmedilen manevi tazminat miktarının düşük olduğu şikâyeti)
- 5) *Ensari Ekin*, B. No: 2014/3625, 22/6/2015, § 23 (iş kazasının meydana gelmesinde bir kusuru bulunmamasına rağmen mahkemece,

%30 kusuru bulunduğu kabul edildiği ve buna göre hüküm kurulduğu şikâyeti)

- 6) *Eyüp Astürk*, B. No: 2014/2734, 22/6/2015, § 26 (iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle açtığı davada hükmedilen maddi ve manevi tazminat miktarlarının düşük olduğu şikâyeti)

3.2.1.9. Davanın hukuki nitelendirilmesi ile ilgili bazı şikâyetler

Celalettin Aşçıoğlu, B. No: 2013/1436, 6/3/2014, §§ 40-41 kararında başvuru, davanın haksız fiil yerine kamulaştırmasız el atma prensiplerine göre ele alınmasının ve bedelin düşük tespit edilmesinin hak arama hürriyeti ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, taraflarca getirilme ilkesi gereği hâkimin tarafların getirmediği olayları dikkate alamayacağı açık olmakla birlikte 6100 sayılı Kanun'un 33. maddesi gereği mevcut dava malzemesini inceleyerek uyuşmazlık konusunda karar vermenin, yani hukukun uygulanması ve yorumlanmasının hâkimin resen gözeteceği bir husus olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme'ye göre bu kapsamda dava konusu uyuşmazlığın hukuki nitelemesi ve yorumlanmasıyla buna getirilen çözüm hâkimin takdir yetkisi içindedir. Derece mahkemelerinin uyuşmazlık konusunun hukuki nitelemesinde ve yorumlamasında açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. Buradan hareketle Mahkeme, başvuru, davanın nitelemesiyle ilgili iddiasının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğunu ve derece mahkemesi kararlarının bariz bir şekilde keyfilik de içermediğini saptayarak başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Natık Bıçak*, B. No: 2013/1562, 26/6/2014, § 28 (menfi tespit davasının yanlış hukuki değerlendirme yapılarak reddedildiği ve hükmün sonuç itibarıyla hukuka aykırı olduğu şikâyeti)
- 2) *İhsan Malkara*, B. No: 2013/1881, 15/10/2014, § 35 (tazminat davasında verilen tedbir kararının kaldırılması üzerine ilgili taşınmazın devrini müteakip açtığı tasarrufun iptali davasının yanlış hukuki değerlendirmeye dayalı olarak reddedildiği şikâyeti)

- 3) *İbrahim Oğuz ve diğerleri*, B. No:2013/5926, 6/10/2015, § 51 (müdahalenin menî davasının mahkemece kamulaştırmaz el atmaya dayalı taşınmaz bedelinin ödenmesi davası olarak nitelendirildiği şikâyeti)

3.2.1.10. Tapu iptali, tescil ve buna bağlı uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler

İsmet Sarıcı, B. No: 2012/1304, 25/2/2015, § 27 kararına konu başvuruda ihale suretiyle satın alınan ve akabinde kamulaştırılmış olduğu öğrenilen taşınmazın tapusunun iptal edildiği, ancak uğradığı zararın karşılanmadığı ve uyuşmazlıkla ilgili olarak yürütülen yargılamanın adil olmadığından şikâyet edilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun derece mahkemeleri tarafından dosya içerisindeki kayıt ve belgelerin, bilirkişi raporlarının hatalı yorumlandığı ve bir kısmının dikkate alınmadığı yönündeki iddialarının derece mahkemelerinin delilleri değerlendirmesine ve konuya ilişkin hukuk kurallarının mahkemeler tarafından yorumlanmasına ilişkin olduğu, nihai olarak kısmen lehe olmayan mahkeme kararının sonucundan şikâyet edildiği, bununla birlikte başvuruçunun ileri sürdüğü iddiaların ve delillerin derece mahkemeleri tarafından değerlendirilerek karşılandığı sonucuna ulaşmıştır.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Tasfiye Halinde Türk Ticaret Bankası A.Ş.*, B. No:2013/1665, 10/6/2015, § 45 (tapu iptali ve tescil veya alacak davasının 5999 sayılı Kamulaştırma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun hükümleri uygulanmayarak reddedildiği şikâyeti)
- 2) *T evfik Bulut*, B. No: 2013/3327, 22/6/2015, § 28 (tapu iptali ve tescil davasında, delillerin eksik, hatalı ve yanlış değerlendirilmesi sonucu davanın reddine karar verildiği)
- 3) *İbrahim Alpaslan*, B. No: 2014/2563, 22/6/2015, § 31 (Aleyhine açılan tapu iptal ve tescil davasının hukuka aykırı olarak kabul edildiği, davacının feragat beyanı hakkında eksik inceleme yapıldığı, olayla ilgili takipsizlik kararının dikkate alınmadığı şikâyeti)
- 4) *Şerafettin Eken ve diğerleri*, B. No: 2013/1902, 24/6/2015, § 37 (murislerine ait taşınmazın 1978 tarihli Mahkeme kararına

istinaden 1979 yılında Hazine adına bedelsiz tescil edilmesi işleminin iptal edilerek taşınmazın adlarına tescili veya tazminata hükmedilmesi istemiyle açılan davanın, 5999 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayarak reddedildiği şikâyeti)

- 5) *Ankara İvedik Organize Sanayi Bölgesi Başkanlığı*, B. No:2013/2581, 7/1/2016, § 31 (Belediye ile yapılan sözleşmeler kapsamında Hazineye ait taşınmazları da kapsayacak şekilde arsa tahsisi yapılması ve bedelinin tamamen ödenmiş olmasına rağmen taşınmazların tapusunun devredilmediği iddiasıyla Belediyenin halefi sıfatıyla başvuru ve Hazine aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasında, Hazineye ait arsa bedelleri ödenmediği hâlde bilirkişilerce davacının arazi bedellerini ödediğine dair iddiası kabul edilerek rapor düzenlendiği, Hazine arazilerinin bedellerinin ödendiğine dair bir kayıt ve belge bulunmadığı, Belediye tarafından gönderilen belgelerin dikkate alınmadığı, savunma hakkının kısıtlandığı, davacının Hazineye ait olup da bedelini ödemediği yerlerin bedelinin başvuru tarafından ödenmesinin tespitine dair kararın icrasının mümkün olmadığı ve anlaşmazlığı gidermediği şikâyeti)
- 6) *Hafize Şükran İçten ve diğerleri*, B. No:2013/5018, 10/12/2015, §35 (miras yoluyla intikal eden taşınmazlar üzerine yapılan gecekonduların sahiplerince aleyhlerine açılan olağanüstü zamanaşımı ile zilyetliğe dayalı tapu iptal ve tescil davalarının hukuka aykırı olarak kabul edildiği, hazırlanan bilirkişi raporunda eksikliklerin bulunduğu, Mahkemece yeterli incelemenin yapılmadığı, asliye hukuk mahkemesinin aynı taşınmazla ilgili başka bir davacı tarafından açılan kararının yargılamada dikkate alınmadığı, ecrimisil davasında davalı konumda bulunan kişilerin işgalci oldukları çok net olduğu hâlde bu davanın kabul edilmediği, malik sıfatıyla zilyedin kim olduğu, zilyetliğin başlangıç tarihi ve ne kadar aralıksız devam ettiği gibi hususlar ile dava konusu taşınmazın vergilerini ödedikleri gibi hususların dikkate alınmadığı, hatalı karar verildiği ve Yargıtay içtihadına rağmen yargılama giderlerine hükmedildiği ve tanıkların taşınmaz başında dinlenmediği şikâyeti)

3.2.1.11. Taraf ile avukat arasındaki sözleşmeye ilişkin uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler

Ahmet Orhan, B. No: 2013/5890, 6/3/2014, § 25 kararına konu başvuruda başvuru yargılama makamlarının, taraflar arasında mal ve haklardan bir kısmının aynen avukata ait olacağı şeklinde ücret sözleşmesi yapılmış olduğu şeklindeki yanlış değerlendirmesi neticesinde davasının reddedildiğini beyan ederek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğunu saptadığı başvurunun iddiasının özünün derece mahkemelerince hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Nedim Erkuş*, B. No: 2013/988, 10/3/2015, § 29 (Vekillik görevinden haksız olarak azledildiğinin bilirkişi raporlarında vurgulanmasına karşın mahkemece bu durumun nazara alınmadığı, Yargıtay yerleşik içtihatlarına aykırı olarak bilirkişi incelemesi yaptırılmaksızın vekalet görevinden azledilmesinin hukuka uygun olduğu tespitinde bulunulduğu, vekalet ücreti konusunda tararlar anlaşmamış olmasına rağmen taraflar arasında anlaşmanın var olduğu yönünde hüküm kurulduğu şikâyeti)
- 2) *Müzeyyen Nergiz ve Semire Nergiz*, B. No: 2013/9687, 17/3/2016, § 37 (vekâlet ücreti alacağının tahsili istemiyle açılan alacak davasında, Mahkemece alınan bilirkişi raporlarında belirlenenden çok daha düşük miktarda alacağa hükmedildiği şikâyeti)
- 3) *Tuncer Arıklı*, B. No: 2013/2858, 23/3/2016, § 30 (vekalet ücretinin tahsili amacıyla aleyhine açılan davada, Mahkemenin talep olmamasına rağmen bazı dosyaları davaya dâhil ettiği, usul kurallarına aykırı biçimde, kararda hem tespit hem de eda içerir şekilde hüküm kurduğu, üniversite öğretim üyelerince hazırlanan 23/3/2009 tarihli rapora itibar edilmeksizin davacıyla aynı işi yapan ve uzmanlığı olmayan avukat bilirkişinin raporunun hükme esas alındığı, 1136 sayılı Kanun'un vekalet akdinin kurulduğu tarihteki hükümleri yerine davaya konu dosyaların karar tarihindeki

hükümlerine göre değerlendirme yapıldığı, Mahkemece delillerin ve hukuk kurallarının hatalı yorumlanarak davanın kabul edildiği şikâyeti)

3.2.1.12. TOKİ'ye ödenen bedelin iadesine ilişkin uyuşmazlıklar ile ilgili bazı şikâyetler

Remzi Kuş, B. No: 2013/731, 8/5/2014, §§ 24-25 kararına konu başvuruda başvuru, TOKİ ile yaptığı anlaşma ile bir daire satın almak için bedeli peşin ödediğini fakat konutun zamanında teslim edilmediğini, sözleşmede yer alan “faizsiz iade” hükmünün haksız şart niteliğinde olduğu ve faizsiz iadeden doğan zararlarının giderilmesi talebiyle açmış olduğu davanın reddedildiğinden şikâyet etmektedir.

Anayasa Mahkemesi, öncelikle derece mahkemesinin, dava konusu delilleri topladığını, yerinde keşif yaptığını ve bilirkişi raporu aldığını, delillere ve bilirkişi raporuna itiraz etmek için taraflara süre ve imkân tanıdığını, gerekçesinde başvuru ve davalının görüş ve itirazlarına yer vererek bunları tartıştığını ve usulüne uygun olarak yargılamayı tamamladığını saptamıştır. Anayasa Mahkemesi'ne göre derece mahkemesinin gerekçesinde açık ve net biçimde dava konusu sözleşmede yer alan hükmün neden haksız şart sayılamayacağı açıklanmış, ayrıca başvuru sözleşmeyi feshettikten sonra denkleştirici adalet kurallarına göre uyarlama talep etmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşarak davayı reddettiği tespit edilmiştir.

Mahkemenin dava konusu sözleşmede yer alan hükmün haksız şart sayılıp sayılamayacağı konusundaki tespiti ve olayın taraflar arası sözleşme kapsamında yorumu kanunun öngördüğü usuller çerçevesinde hâkimin takdir yetkisi içindedir. Derece mahkemesinin bu tespit konusunda verdiği kararda bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz.

Açıklanan nedenlerle, başvuru ve davalının dava konusu sözleşmede yer alan hükmün haksız şart sayılması gerektiği iddiasının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

Seyitahmet Seçkin ve diğerleri, B. No:2013/8637, 7/1/2016, § 53 (Ankara Pursaklar ve Bursa Kestel’de Göçmen Konutları Projesi kapsamında belli miktarda avans olarak ödeme yaptıklarını ve daha sonra da konutların taksitlerini ödedikleri, avans ödemesinin taksitlerden mahsup edilmediği, yaptıkları ödemelerin iadesi amacıyla açtıkları davalarda mahsup işleminin yapıldığının ispat edilemediği, ancak Yargıtayın bozma ilamları sonrasında davalı idare lehine kararlar verilerek hüküm kurulduğu şikâyeti)

3.2.1.13. Sosyal Güvenlik Kurumu işlemlerinden doğan uyumsuzluklar ile ilgili bazı şikâyetler

Ayşe Korkmaz, B. No: 2013/2695, 26/6/2014, §§ 25-26 kararına konu olayda, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından reddedilen başvurunun askerlik borçlanması talebinin, kesinleşmiş mahkeme kararıyla 31/5/2005 tarihi itibarıyla geçerli olduğu hükme bağlanmış, söz konusu mahkeme kararı üzerine başvurunun prim borcunun bildirilmesi ve kendisine ölüm aylığının bağlanması talebiyle yaptığı başvuru üzerine SGK 100 günlük askerlik süresi karşılığı ödemesi gereken bedeli başvurucuya bildirmiş ve bu bedelin 17/1/2011 tarihinde başvuru tarafından ödenmesi üzerine kendisine 1/2/2011 tarihi itibarıyla maaş bağlanmıştır.

Başvurucu, 1/2/2005 tarihi itibarıyla ölüm aylığı almayı hak ettiğini, kendisine ancak 1/2/2011 tarihi itibarıyla aylık bağlandığını, aradaki dönem için geçerli ölüm aylığını SGK’nın hatalı işlemi nedeniyle alamadığını ve bu suretle adil yargılanma hakkının yanı sıra mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

Anayasa Mahkemesi, başvurunun iddialarının yanı sıra, derece mahkemelerinin karar gerekçeleri incelendiğinde, iddiaların özünün 506 sayılı Kanun’un 60. maddesinin B bendi ile 5510 sayılı Kanun’un 41. maddesinin derece mahkemeleri tarafından yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğunu tespit etmiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *C. İş Ortaklığı*, B. No: 2013/769, 11/12/2014, § 35 (ek borç tahakkukuna ilişkin bildirimde kanun yollarına ilişkin açıklamaların bulunmadığı, derece mahkemelerinin vakaların değerlendirilmesinde ve ilgili mevzuat hükümlerinin yorumlanmasında hata yaptığı, iddialarının mahkemelerce karşılanmadığı, davalı kurumun savunmalarına üstünlük tanındığı, aynı konuda verilen lehe idare mahkemesi kararının dikkate alınmadığı ve haksız olarak reddedilen dava sonucunda ödemiş olduğu paradan yoksun bırakıldığı şikâyeti)
- 2) *Bülent Akgül*, B. No: 2013/3391, 16/9/2015, § 43 (malulen emekli maaşının kesilmesi üzerine maaşının tekrar bağlanması için açtığı davanın reddedildiği ve aleyhine açılan karşı davanın kabul edildiği, davalarda hükme esas alınan raporlarda çelişkiler bulunduğu ancak bu çelişkilerin giderilmediği şikâyeti)
- 3) *Sermet Gökçe*, B. No: 2013/3736, 14/10/2015, § 44 (maluliyet aylığının başlangıç tarihinin 1/3/2012 tarihi olması gerektiği, bu hususun Yargıtay tarafından göz ardı edildiği, sırf dilekçe vermediği için maluliyet aylığı bağlanmaması nedeniyle bu şekilde karar verilmesinin haksız ve hukuka aykırı olduğu şikâyeti)
- 4) *Mustafa Yeşilırmak*, B. No: 2013/8065, 9/3/2016, § 32 (SGK tarafından bağlanan emekli maaşının iptali ile yersiz ödenen maaş, sağlık giderleri ve primlerin tahsili işlemine karşı açılan davanın kanun ve usule aykırı olarak reddedildiği, başvuru sırasında BAĞ-KUR kaydının olduğunu Kuruma bildirdiği, gerçek durumunu gizlemediği, idarenin hatalı işlemi nedeniyle mağdur edildiği, yapılan işlemde kusurunun ve kötü niyetinin bulunmadığı, bu nedenle maaş ve diğer giderlerin Kurumca talep edilmesinin hakkın kötüye kullanılması anlamına geldiği gibi kazanılmış hak ilkesine de aykırı olduğu, aynı durumda olan farklı kişilerce açılan davalarda lehe kararlar verilirken aleyhine karar verilmesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğu şikâyeti)
- 5) *Ali Çakmak ve Şeref naz Aygöl*, B. No: 2013/5961, 1/12/2015, § 35 (18 yaşından önce sigortalı olarak çalıştığı sürelerin emekliliğe esas sigortalılık süresinin hesabına dâhil edilmediği, 506 sayılı mülga

Kanun'un geçici 81. maddesinde düzenlenen emeklilikte kademeli geçişe ilişkin hükümlerin kendisi hakkında adil ve yasaya uygun biçimde uygulanmadığı, anılan hükümde 18 yaş öncesinde çalışılan sürelerin dikkate alınmayacağına ilişkin düzenleme bulunmadığı şikâyeti)

İstanbul Konut İmar Plan Turizm Ulaşım San. ve Tic. A.Ş. (Kiptaş), B. No: 2013/1618, 7/7/2015, § 44 kararına konu olayda, şirketin doğmuş ve doğacak prim borçları karşılığında şirketin binalarının sağlık tesisine dönüştürülerek anahtar teslimi SGK'ya devredilmesine ilişkin protokol kapsamında başvuru şirket, iki binayı sağlık tesisine dönüştürmüş ve tapuda devretmiştir. Protokol tarihi itibarıyla prim borçlarının mahsubunun talep edilmesi üzerine SGK, mahsuplaşmanın tapu tescil tarihi itibarıyla yapılması gerektiğini belirterek protokolün imza tarihi ile tapu tescil tarihleri arasındaki dönem için başvuru şirkete gecikme cezası tahakkuk ettirmiştir. Başvuru şirket, mahsuplaşma tarihinin 30/9/2002 olduğu ve gecikme cezası tutarında davalı kuruma borcunun bulunmadığının tespitine karar verilmesi istemiyle menfi tespit davası açmıştır.

Mahkemece uyulmasına karar verilen Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 12/5/2009 tarihli bozma ilamıyla "mahsuplaşmanın 30/9/2002 tarihinde yapılması gerektiği" ve 25/1/2011 tarihli bozma ilamıyla da "mahsuplaşmanın sözleşme tarihi itibarıyla yapılması gerektiği" hususlarında lehine kazanılmış hak oluştuğunu, Mahkemenin özellikle son bozma ilamına göre inceleme ve değerlendirme yapması gerektiği halde İçtihadı Birleştirme Kararına aykırı davranarak bozma ilamının tersine karar verdiğini, hukuk kuralının yorum ve uygulanmasının "öngörülemez" nitelikte olduğunu iddia etmiştir.

Yargıtay bozma ilamları ve Mahkeme kararları incelendiğinde, kısa ve gerekçeli kararlar arasındaki çelişkinin giderilmesi gerektiği gerekçesiyle verilen ilk bozma ilamının başvuru lehine usulî kazanılmış hak sağlamayacağı, nitekim kısa kararla gerekçeli kararın çelişik olmasının mutlak bir bozma sebebi oluşturacağı ve bozmadan sonra hâkimin önceki kısa kararla bağlı olmaksızın çelişikliği kaldırmak kaydıyla vicdani kanaatine göre karar verebileceği yönünde 10/4/1992 tarihli İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararı olduğu, yine Yargıtay'ın ikinci bozma ilamından sonra Mahkemenin bozma ilamı doğrultusunda ilgili kuruma yazı yazarak araştırma yaptığı ve gerekçeli kararında protokol hükümleri çerçevesinde

somut olayı değerlendirerek mahsuplaşma işleminin taşınmazların devir tarihinde sona erdiği kanaatine ulaşarak karar verdiği, esasen bozma ilamının davanın kabul kararı ile sonuçlanması gerektiği yönünde bir kanaat içermediği, 25/9/2012 tarihli Yargıtay ilamında, yargılamanın bozma ilamı doğrultusunda yapıldığı ve delillerin takdir ve değerlendirilmesinin bozma ilamına uygun olduğu belirtilerek hükmün onandığı anlaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmede, başvurucunun usulî müktesep hak ilkesine bağlı olarak kararın öngörülemez nitelikte olduğu, dolayısıyla bariz takdir hatası ve keyfilik içerdiği iddiasının yerinde olmadığı, iddianın delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması kapsamında değerlendirilmesi gereken bir husus olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun belirtilen iddiasının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının açıkça keyfilik veya bariz bir takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.1.14. Zamanaşımı sürelerinin yorumuna ilişkin bazı şikâyetler

Fikret Tüfek, B. No: 2013/9768, 30/6/2014, § 58 kararına konu olayda, başvuru, 25/12/2012 tarihinde İzmir 1. İcra Müdürlüğünde 3.771,82 TL bakiye maddi tazminatın tahsili amacıyla icra takibi başlatmış ve takibe itiraz edilmesi üzerine, iş mahkemesinde itirazın iptali davası açmıştır. Mahkemece, olayın meydana geldiği 9/4/1999 tarihinden itibaren, 818 sayılı mülga Kanun’da belirtilen 1 ve 10 yıllık süreler ile 6098 sayılı Borçlar Kanunu’nda belirtilen 2 ve 10 yıllık sürelerin, zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenilmesinden itibaren geçtiği, davalının zamanaşımı definde de bulunduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Başvuru konusu olayda başvuru, maddi tazminat miktarının 4.271,82 TL olduğunu 1/8/2011 tarihinde tebliğ edilen bilirkişi raporu ile öğrendiği halde, iş mahkemesinde 23/1/2013 tarihinde açtığı itirazın iptali davasının 4/4/2013 tarihinde zamanaşımı nedeniyle reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi başvurucunun, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini

ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının dinlenmediğine ilişkin bir iddia, bilgi ya da kanıt sunmadığını belirtmiş ayrıca Derece Mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit etmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Göksel Kum*, B. No: 2013/6862, 30/6/2014, § 27 (tapu sicilinin hatalı tutulması nedeniyle uğradığı zararın tazmini talebiyle Hazine aleyhine açtığı davanın zamanaşımı süresinin yanlış hesaplanması sonucu reddedildiği şikâyeti)
- 2) *İdris Kaya*, B. No: 2013/1497, 18/6/2014, § 37 (iş kazası sonucu yaralanma nedeniyle açılan tazminat davasında asıl davanın kısmen reddine, birleştirilen davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verildiği, zamanaşımının zararın öğrenildiği tarihten itibaren başlaması gerektiği şikâyeti)
- 3) *Leyla Daimağüler ve diğerleri*, B. No: 2012/1143, 17/7/2014, § 51 (sahibi olunan taşınmaz 1992 yılında Mahkeme kararıyla elden çıkmış olsa da, üzerindeki binanın yıkımının 2010 yılında yapılması nedeniyle zararın bu tarihte doğduğu, Mahkemenin 818 sayılı Kanun’da yer alan; alacağı, Türk mahkemesi huzurunda iddia etmek imkânı olmadığı müddetçe zamanaşımının duracağı hükmünü değerlendirmeye almadığı, bu nedenlerle zararın doğduğu tarihi ve zamanaşımını yanlış yorumladığı şikâyeti)
- 4) *Vedat Sunay*, B. No: 2013/6816, 18/6/2014, §§ 25-28 (alacak davasında zamanaşımının başlangıcının sözleşme tarihi olarak kabul edilmesi nedeniyle davanın reddine karar verildiği fakat Yargıtay İBK’ye göre zamanaşımının satıcının ferağ vermekten imtina ettiği tarihten başlaması gerektiği şikâyeti)

- 5) *Ramazan Biber*, B. No: 2013/2568, 8/9/2014, § 32 (asliye hukuk mahkemesinde açılan tazminat davasının zamanaşımı nedeniyle kısmen reddedildiği, olayda Borçlar Kanunu'nun 207. maddesindeki 1 yıllık sürenin, aynı maddenin son fıkrasına göre, satıcı alıcıyı iğfal etmiş ise uygulanamayacağı, bu hükmün Mahkemece değerlendirilmediği, ayrıca olayda ceza zamanaşımı süresinin de uygulanabileceği şikâyeti)
- 6) *Suat Özen [GK]*, B. No: 2012/1144, 8/4/2015, § 42 (sahibi olduğu taşınmaz 1992 yılında Mahkeme kararıyla elinden çıkmış olsa da, üzerindeki binanın yıkımının 2010 yılında yapılması nedeniyle zararın bu tarihte doğduğu, Mahkemenin 818 sayılı Kanun'da yer alan; alacağı, Türk Mahkemeleri huzurunda iddia etmek imkânı olmadığı müddetçe zamanaşımının duracağı hükmünü değerlendirmeye almadığı, bu nedenlerle zararın doğduğu tarihi ve zamanaşımını yanlış yorumladığı şikâyeti)

3.2.1.15. Karar düzeltme nedenlerinin yorumuyla ilgili bazı şikâyetler

İbrahim Şendil, B. No: 2013/4495, 17/7/2014, § 36 kararına konu olayda, davalı TOKİ karar düzeltme dilekçesinde, başvurucunun yatırdığı avans tutarının taksit ödemeleri sırasında nazara alınarak taksitlerden mahsup edildiğini ileri sürmüş, Yargıtay 13. Hukuk Dairesince, davalının bu iddiasının değerlendirilmesi için hüküm bozulmuştur.

TOKİ tarafından sunulan karar düzeltme dilekçesinde yargılamanın hiçbir aşamasında ileri sürülmemiş olan avans ödemesinin taksitlerden mahsup edilerek ödendiği iddiasının belirtildiği, karar düzeltme hakkındaki kanun maddesinde yazmayan bir nedene dayanılarak hükmün bozulduğu, hâlbuki karar düzeltme sebeplerinin kanunda yazılanlarla sınırlı olduğundan şikâyet edilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, mülga 1086 sayılı Kanun'un yürürlükte olan 440. maddesine göre, Yargıtay kararının usul ve kanuna aykırı bulunması nedeniyle karar düzeltme talebinde bulunulabileceği dikkate alındığında, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin kararının hukuk kurallarının ve delillerin yorumlanması sonucu verildiği değerlendirmesinde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, başvurucunun, karar düzeltme incelemesi sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Yargıtay tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığını belirterek Yargıtay kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit etmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Yargıtay kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.1.16. Bilirkişi uygulamasına ilişkin bazı şikâyetler

Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 27 kararına konu olayda, ilk derece mahkemesince bilirkişi raporları arasındaki çelişki giderilmeksizin Adli Tıp Kurumu Trafik İhtisas Dairesi tarafından tanzim edilen bilirkişi raporundaki kusur oranına ilişkin tespiti dayanılarak tazminata hükmedilmesinin anayasal hakların ihlaline yol açtığından şikâyet edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, başvurucunun iddiasının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz bir şekilde keyfilik de içermediği anlaşıldığından, “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Yaşar Uyanık*, B. No: 2013/1710, 18/6/2014, §§ 27-31 (asliye hukuk mahkemesinde açtığı davanın kısmen reddine karar verildiği, bilirkişi heyetinde hukukçu bulunmadığı, raporun yanlış değerlendirmeye dayandığı şikâyeti)
- 2) *İsmail Güngör*, B. No: 2013/2761, 10/3/2015, § 24 (alınan bilirkişi raporları birbirine aykırı olduğu halde aleyhine olan raporun hükme esas alındığı, olayda kusurunun bulunmadığı, trafik kazasından yaklaşık 2 yıl sonra keşif yapıldığı şikâyeti)

- 3) *Ayişe Kaya ve diğerleri*, B. No:2013/4210, 16/12/2015, § (murislerinin meslek hastalığına bağlı rahatsızlık nedeniyle öldüğü iddiasıyla açtıkları tazminat davasında Mahkemece hükme esas alınan ve Adli Tıp Kurumu tarafından düzenlenmiş raporu hazırlayan heyette uyuşmazlık konusunda uzman kişiler bulunmadığı hâlde bu rapora dayalı olarak davalarının haksız biçimde reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma ve sosyal güvenlik hakları ile kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiği şikâyeti)
- 4) *Emine Kural*, B. No:2013/7741, 10/3/2016, § 26 (değer artış payı alacak davasında mahkemenin delilleri eksik ve hatalı değerlendirerek kanuna ve usule aykırı karar verdiği, dosyaya sunduğu belge ve itirazların dikkate alınmadığı, hatalı ve birbirleriyle çelişen bilirkişi raporlarının hükme esas alındığı şikâyeti)

3.2.1.17. Tazminat hesabına ilişkin bazı şikâyetler

Yıldız Eğitim ve Yayıncılık Tic. A.Ş., B. No: 2013/2235, 18/6/2014, § 25 kararına konu olayda, eğitim-öğretim kurumu olarak kullanmak üzere kiralanan taşınmaz üzerinde yaptığı masrafların tazmini amacıyla açılan davada verilen karar, zaruri ve faydalı masrafların yapım tarihlerindeki değerleri dikkate alınarak tazminatın belirlenmesi gerekirken dava tarihi itibarıyla katkı değerlerinin dikkate alındığı gerekçesiyle bozulmuştur. Mahkemece bozmaya uyularak ve yeniden bilirkişi raporu alınması üzerine bilirkişilerce giderlerin yapım tarihindeki itibarî değerleri yerine maliyet değerlerinin hesaplanması, dolayısıyla ilk kararda belirtilen miktardan daha az tazminata hükmedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, başvuru tarafından açılan davada tarafların tüm delillerinin toplanmış, tanık dinlenmiş, kira sözleşmesi incelenmiş, keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmış ve faydalı ve zaruri masrafların yapım tarihi itibarıyla değeri hesaplanarak davanın kısmen kabulüne karar verilmiş olduğunu tespit etmiş, başvuru, taşınmaza yaptığı masrafları alamadığını, yapım tarihindeki itibarî değerler yerine maliyet değerlerinin dikkate alındığını ileri sürmüştü de Mahkemenin gerekçesi ile başvuruçunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında

isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğunu belirtmiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.1.18. Ticarî uyuşmazlıklara ilişkin bazı şikâyetler

Hsh Nordbank Ag, B. No: 2013/6924, 18/6/2014, §§ 39-41 kararına konu olayda, başvuru ticaret mahkemesinde aleyhine açılan davada kredi alacağını tahsil etmek için dava açması ve ipotekli gemilerin icra yoluyla satılmasının haksız fiil olarak değerlendirildiğini, kredi sözleşmelerine göre yetkilendirilen yabancı mahkemelerin kararlarının dikkate alınmamasının sözleşme serbestisini ihlal ettiğini, kazandığı emsal davalarda verilen kararların göz önünde bulundurulmadığını, Türk mahkemelerinin yetkisizliğine dair itirazlarının hukuka uygun olarak değerlendirilmediğini, kredi sözleşmesi gereği kredi borcunun ödenmemesi halinde gemileri paraya çevirme hakkının olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, başvuru aleyhine tazminat davasında tarafların delilleri toplanarak bilirkişi raporları alındığını, başvurunun rapora itirazlarının değerlendirildiğini ve kredi sözleşmeleri incelenerek, başvurunun yetki itirazının reddi ile davanın kabulüne karar verildiğini, temyiz aşamasında yetkili mahkemenin Hamburg Mahkemeleri olduğuna dair yetki itirazının, ipoteklerin İstanbul gemi siciline şerh edilmiş olması ve gemi siciline tescilli gemilerin taşınmaz hükmünde olmasına göre yerinde görülmediğini ve tazminatın hesaplanması yönünden hükmün bozulduğunu, Mahkemece bozma kararları doğrultusunda davanın kısmen kabulüne karar verildiğini ve temyiz sonucu Yargıtay tarafından hükmün onandığını tespit etmiştir.

Anayasa Mahkemesine göre başvurunun iddialarının özü, Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ilişkindir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz

bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Uğur Akay*, B. No: 2013/3613, 30/6/2014, § 36 (ortağı olduğu kooperatifin genel kurul kararının iptali amacıyla asliye hukuk mahkemesinde açılan davada, mahkemece delillerin hatalı değerlendirilerek davanın reddine karar verildiği, yetki itirazının kabul edilmediği ve hukuka aykırı olarak bilirkişi incelemesi yapıldığı, iddialarının derece mahkemesi ve Yargıtay tarafından karşılanmadığı şikâyeti)
- 2) *Ali Serdar Uğurlu*, B. No: 2013/6330, 8/9/2014, § 28 (iki adet bononun tahsili amacıyla protesto çekilmesi için bankaya teslim edildiği, süresi içinde protesto çekilmemesi nedeniyle cirantalara müracaat haklarının ortadan kalktığı, bankanın kusuru nedeniyle zarara uğradığı için açılan tazminat davasının delillerin hatalı yorumlanması nedeniyle reddedildiği şikâyeti)
- 3) *Bülent Ecevit Uçan*, B. No: 2013/5271, 17/11/2014, § 24 (asliye ticaret mahkemesinde açılan menfi tespit davasında, bilirkişi incelemelerinin ve keşfin usulüne uygun yapılmadığını, eksik inceleme ve değerlendirme sonucu davanın kısmen kabulüne karar verildiği şikâyeti)
- 4) *Metin Ragıp Arıkan*, B. No: 2014/4506, 17/11/2014, § 29 (asliye ticaret mahkemesinde açtığı davada Mahkemece bilirkişi heyetinden dört ayrı rapor alındığı, bu raporlar yeterli görülmeyerek başka bir heyetten yeni bir rapor alındığı, raporlar arasındaki çelişkinin giderilmediği ve hatalı rapora dayalı olarak davanın kısmen kabulüne karar verildiği şikâyeti)
- 5) *Bakan İnşaat Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/5657, 19/11/2014, § (asliye ticaret mahkemesinde açtığı iflasın ertelenmesi davasının reddedildiği, hükme esas alınan bilirkişi raporunun usulüne uygun olarak düzenlenmediği ve yetersiz olduğu, lehine olan hususların nazara alınmadığı, Yargıtay bozma ilamından sonra yeni bilirkişi raporu alınmadan karar verildiği şikâyeti)

- 6) *Muammer Yeşiltepe*, B. No: 2013/2508, 30/12/2014, § 33 (üyeyi olduğu kooperatifin daire teslim ve tahsisini yapmaması üzerine açtığı tazminat davasında gereksiz keşif yapılması, kesinleşmiş hükme aykırı karar oluşturulması, hakkaniyet dışı karar verilmesi şikâyeti)
- 7) *DSK İnşaat - Dursun Serdar Kuyucu*, B. No: 2013/6778, 10/3/2015, § 40 (asliye ticaret mahkemesinde açılan sözleşmeye müdahalenin men'i ve tazminat davasının kabulüne karar verildiği, bu kararın Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) tarafından temyiz edilmediği ve bu idare bakımından kesin hüküm teşkil etmesi gerektiği, ancak bozma kararı üzerine verilen davanın reddi kararının, ilamda davalı olarak gösterilmeyen KGM tarafından temyiz edildiği, idarenin keşif artışı konusunda yaptığı soruşturma sonucu açılan ceza davasında yargılanan kamu görevlilerinin bilirkişi raporuna dayalı olarak beraat ettiğini, bu raporun Mahkemece dikkate alınmadığı, çelişkili bilirkişi raporları göz ardı edilerek davanın reddi yönünde hüküm kurulduğu şikâyeti)
- 8) *Mustafa Esen ve diğerleri*, B. No: 2013/8611, 10/3/2015, § 28 (asliye ticaret mahkemesinde açtıkları tazminat davasında, ilk derece mahkemesince talepleri doğrultusunda verilen kısmi kabul kararının, ilgili kanun hükümlerine aykırı olarak Yargıtay tarafından bozulduğu, ilk derece mahkemesinin hakkaniyete aykırı olan bozma kararına uyması sonucu davalarının reddedildiği şikâyeti)
- 9) *Hediye Yıldırım*, B. No: 2013/2100, 10/3/2015, § 24 (asliye ticaret mahkemesinde açtığı anonim şirket hissedarlığının tespiti ve tescili davasında usul ve yasaya uygun yargılama yapılmadığı şikâyeti)
- 10) *Adnan Altın*, B. No:2013/9748, 7/1/2016, § 33 (ihtiyati hacze konu taşınmazın, kat karşılığı inşaat sözleşmesi gereği yükleniciye düşen bir yer olduğu, tapu kaydı henüz arsa sahibi kooperatif adına iken, yüklenicinin 3. kişiye olan borcundan dolayı ihtiyati haciz kararı verilmesinin hukuken mümkün olmadığı, bu hususta yerleşik Yargıtay içtihatları olduğu, bu açıdan Mahkemenin kanun ve usule aykırı değerlendirme yaparak karar verdiği şikâyeti)

- 11) *Erler Yapı Malzeme A.Ş.*, B. No:2013/5019, 7/1/2016, § 38 (asliye ticaret mahkemesinde açılan menfi tespit ve alacak davası ile aynı tarihte açılan ve ilk davayla birleşen maddi ve manevi tazminat istemli davada, dava dosyasında başkaca deliller bulunmasına rağmen verilen kesin sürede bilirkişi ücretinin yatırılmaması nedeniyle bilirkişiye dosyanın tevdi edilemediği, oysa bilirkişi ücretini kesin süre geçtikten sonra ancak bir sonraki celse tarihinden önce yatırdığı, ancak Mahkemece bilirkişi deliline dayanmaktan vazgeçtiği kabulü üzerinden davanın reddine hükmedildiği, delillerin değerlendirilmesinde keyfî davranılarak yerleşik içtihatlarla ve kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı olarak karar tesisinin gerekçeli olmadığı)

3.2.1.19. Kesinleşmiş ceza mahkûmiyeti bulunmadığı halde hukuk mahkemesince aleyhe tazminat hükmedilmesine ilişkin bazı şikâyetler

Orhan Kartal, B. No: 2013/1743, 18/6/2014, §§ 30-31 kararında başvuru, ceza davasının zamanaşımına uğraması nedeniyle düştüğünü ve kendisinin iddia edilen suçu işlediğine dair kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararı bulunmadığı halde hukuk mahkemesince aleyhine tazminata hükmedilmesi nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi başvuru, derece mahkemesinin kararının hatalı olduğu yönündeki iddialarının esas itibarıyla derece mahkemesince elde edilen delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet bulunmadığına ilişkin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Açıklanan sebeplerle, kanun yolu şikâyeti niteliğinde olan başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Veysel Doğan*, B. No: 2014/1725, 17/9/2014, § 38 (asliye hukuk mahkemesinde açılan tazminat davasında Mahkemece ceza davasının sonuçlanması beklenildiği halde, bu davanın sonucuna bağlı kalınmadığı, ceza davasında kendisine kusur verilmediği halde tazminat davasında % 20 kusurlu kabul edildiği, tazminat

davasında Mahkemece üç defa bilirkişi raporu alındığı, yargılama sonucunda kusur oranında indirim yapılarak davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)

- 2) *N. İ. S.*, B. No: 2012/1254, 7/3/2014, §§ 25-26 (yargılama sonunda delil belirtilmeden davanın kabul edildiği, aralarındaki husumet nedeniyle davacıların iddialarının doğru olmadığı, davacılara hakaret etmediği, delil ve belge olmaksızın hüküm kurulduğu, ceza davasında dinlenen tanığın davacılara hakaret edildiği yönünde beyanının olmadığı, kullanılan IP adresinin kendisine ait olmadığı, tüm bunlara rağmen tazminat davasının kısmen kabulüne karar verildiği belirtilerek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)
- 3) *İbrahim Özarslan*, B. No: 2013/2411, 22/6/2015, § 25 (aleyhine açılan sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak davasında, nihai karara dayanak olan protokolün sahte olduğu, bu durumun asliye ceza mahkemesinin kararı ile sabit olduğu, buna rağmen aleyhine karar verildiği, ayrıca kararın ceza davası sonuçlanmadan verildiği şikâyeti)

3.2.1.20. Alacak davalarına ilişkin bazı şikâyetler

Hadiye Melek Önder, B. No: 2013/6247, 18/6/2014, §§ 28-29 kararında başvuru, Ziraat Bankası A.Ş.'de bulunan hesabındaki likit fonlarının banka görevlisinin fiili sonucu, bilgi ve talimatı olmaksızın bozulduğunu, banka görevlisinin ve müfettişinin telkinleri ve alacağının ödeneceği taahhüdü üzerine ibraname düzenlediğini, alacaklarının ödenmediğini, ibranamenin iradesine aykırı olarak düzenlendiğini, hata ve tehdit ile ibraname alındığını, tüm bunlara rağmen 14/7/2004 tarihinde Ankara 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davanın reddedildiğini, Mahkemece Yargıtay bozma kararının yerine getirilmediğini, bankacı yerine, banka hukuk müşavirliğinden emekli olan bilirkişiden rapor alındığını, raporun hukuki mütalaa şeklinde olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, bankacı yerine, banka hukuk müşavirliğinden emekli bilirkişiden rapor alınmasının başvuru hakkını ihlal ettiğinden

söz edilemeyeceğini belirterek başvuruyu kanun yolu şikâyeti niteliğinde değerlendirmiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Ayşe Aydan Genç*, B. No: 2013/3033, 9/3/2016, § 30 (geçerli olmayan vekaletname ile taşınmaz satış işleminin gerçekleşmesini sağlayan noter ve vekil aleyhine miras hissesine düşen miktarın tahsili talebiyle açılan alacak davasının kanuna ve usule aykırı değerlendirme yapılmak suretiyle reddedildiği şikâyeti)
- 2) *Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 59 (2918 sayılı Kanunu’na göre trafikten men edilen yakalamalı araçların muhafazası için yaptığı anlaşma gereği uzun yıllar yüzlerce aracı muhafaza ettiği halde kendisine ödeme yapılmaması üzerine açtığı davanın meşru beklentisinin bulunmasına rağmen alacağın doğmadığı gerekçesiyle reddedilmesiyle hakkaniyete uygun karar verilmediği, mahkemenin aldığı bilirkişi raporunda alacak tespit edildiği halde ek bilirkişi raporu alınmaksızın raporun aksine karar verildiği, başka bir şahsın aynı konulu davasında alacağın kabul edildiği şikâyeti)
- 3) *Ümit Caner ve Erge İnşaat San. Tur. Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2013/1422, 5/11/2014, § 21 (taş ocağı işleten başvuru şirketi ve şirket müdürü olan diğer başvuru aleyhine, idare tarafından yasal olarak verilen izinlere aykırı olarak işletildiği iddiasıyla 1999 ve 2000 yıllarında taş ocağından çıkarılan ürünlerin bedelinin tahsili talebiyle açılan alacak davasında başvuru sahiplerinin haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlere dayanarak dava açma süresi bakımından idare lehine yorum yapılmak suretiyle idare ile kendileri arasında eşitsizliğe neden olduğu şikâyeti)
- 4) *Ertuğrul Atalay*, B. No: 2013/9442, 11/12/2014, § 25 (sehven yapılan ödemenin geri alınması talebiyle Hazine tarafından aleyhine

alacak davası açıldığı, lise müdürü olarak görev yapmakta iken bir başka liseye öğretmen olarak atanması işlemine karşı açtığı iptal davasını kazanması üzerine mahrum kaldığı parasal haklara ilişkin ödemenin sehven yapılmadığını iddia ederek davanın reddini talep ettiği, idari yargıda açtığı tam yargı davasında verilen süre aşımı nedeniyle davanın reddine dair kararın usule ilişkin bir karar olduğu ve Mahkemece verilen karara esas teşkil edemeyeceği, ayrıca idare tarafından kendisine yapılan ödemenin ilgili Mahkeme kararından kaynaklanmadığı, bu nedenle verilen kararın usul ve yasaya aykırı olduğu şikâyeti)

3.2.1.21. Nafaka davalarına ilişkin bazı şikâyetler

Nigar Erdem, B. No: 2013/9313, 16/7/2014, § 23 kararında, başvuru tarafından, yanlış hukuki değerlendirme yapılarak nafakanın tedbiren durdurulmasına ve yargılama sonucunda nafakanın kaldırılmasına karar verildiği, bu kapsamda hükmün sonuç itibarıyla hukuka aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi başvuruçunun belirtilen iddiasının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Bekir Resuloğlu*, B. No: 2013/3253, 16/7/2014, § 20 (boşanma davası kapsamında mahkemece tarafların malvarlığı durumuna ilişkin olarak yapılan eksik inceleme ve hatalı değerlendirmeler nedeniyle aleyhine maddi ve manevi tazminat ile nafaka ödenmesine hükmedildiği şikâyeti)
- 2) *Halim Yıldırım*, B. No: 2013/1401, 16/10/2014, § 21 (boşanma davası ve birleşen nafaka davası kapsamında, mahkemece tarafların mal varlığı durumuna ilişkin olarak yapılan eksik inceleme ve hatalı

değerlendirmeler nedeniyle nafaka ödenmeye mahkûm edildiği şikâyeti)

- 3) *Nilgün Kaya*, B.No:2012/1146, 31/12/2014, §23 (Geliri bulunmamasına rağmen nafaka talebinin reddedildiği ve bu nedenle eşler arasında ayrımcılık yapıldığı şikâyeti)
- 4) *Ali Murat Mutluay*, B. No:2013/6616, 6/1/2016, § 30 (tedbir nafakası davasında Mahkemenin tavzih gerekçesi olarak belirttiği infazda tereddüt hususunun somut olay açısından geçerli olmadığı, tavzih kararıyla birlikte taraflara tanınan hakkın genişletilmesi veya sınırlandırılmasının mümkün olmadığı, hâlbuki nafakanın başlangıç tarihi değiştirilerek borcun 9.750 TL artırıldığı, kararda kanunilik ilkesinin aşıldığı şikâyeti)

3.2.1.22. Faiz hesabına ilişkin bazı şikâyetler

Acarkent Site Yönetimi, B. No: 2013/834, 18/9/2014, § 40 kararına konu olayda, başvurunun daha önce icra takibine konu yaptığı alacakları için açtığı davada talep etmemesi nedeniyle kendisine ödenmesine karar verilmeyen bakiye alacağı için açtığı yeni alacak davasında Mahkeme, önceki dava dosyasını celp etmiş ve önceki dava dosyası ve bilirkişi raporunu esas alarak bakiye alacağın yasal faizle başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

Başvurucu, aidat ve diğer giderleri zamanında ödemeyen üyesi hakkında yaptığı icra takibi sonrası bakiye alacağı için açtığı davada her ay için %10 gecikme faizi öngörüldüğü halde yasal faizle alacağını almasına karar verilmesi nedeniyle haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvurucu önceki yargılamada %10 gecikme faizi konusunda kesinleşmiş bir karara ulaştığını iddia etse de karar incelendiğinde böyle bir hüküm kurulmadığı anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvurunun somut başvuruya konu alacak davasıyla ilgili olarak iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.1.23. Ayıplı teslimle ilişkin bazı şikâyetler

Davut Koyuncu, B. No: 2014/1070, 18/9/2014, § 24 kararına konu olayda tüketici mahkemesi, başvuru tarafından açılan tazminat davasında, ortak alanda bulunan kapalı yüzme havuzunun inşa edilmemesi nedeniyle meydana gelen değer azalmasında davalı TOKİ'nin sorumlu olmadığı, diğer davalı inşaat şirketlerinin sorumlu olacağı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemece 4077 sayılı Kanun hükümleri ile ilgili taraflar arasındaki sözleşme hükümleri dikkate alınarak oluşan vicdani kanaate ve değerlendirmeye göre hukuki bir sonuca ulaşılmış olup verilen karar Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

Başvurucu, Toplu Konut İdaresinden (TOKİ) satın aldığı ve TOKİ'nin gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi ile anlaştığı şirketler tarafından yapılarak teslim edilen dairenin, eksik ve ayıplı olarak teslimi dolayısıyla açtığı davanın, TOKİ'nin zararın bir kısmından sorumlu tutularak kısmen kabul edilmesinden şikâyet etmektedir.

Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun iddialarının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ilişkin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Açıklanan nedenlerle, başvuruçunun tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Ali Osman Köksal*, B. No: 2014/1073, 17/11/2014, § 24
- 2) *Ayşe Çolak*, B. No: 2014/2287, 17/11/2014, § 24
- 3) *Fırat Dursun*, B. No: 2014/2709, 17/11/2014, § 24
- 4) *Solmaz Erdinç*, B. No: 2014/2713, 17/11/2014, § 24
- 5) *Fatma Teke*, B. No: 2014/2715, 17/11/2014, § 24
- 6) *Berna Tezcan*, B. No: 2014/2708, 17/11/2014, § 24
- 7) *Muammer Kahraman*, B. No: 2014/2711, 17/11/2014, § 24
- 8) *Melahat Atılğan*, B. No: 2014/2710, 10/3/2015, § 24

3.2.1.24. Tazminat davasının reddine ilişkin bazı şikâyetler

Leyla Onay, B. No: 2013/1762, 16/10/2014, § 19 kararına konu olayda Tıp doktoru olarak uzmanlık alanı ile ilgili bilgiler vermek üzere katıldığı özel bir televizyon kanalında yayınlanan programda, tanınmış bir kişinin hasta olması dolayısıyla muhtemel yaşam süresine ilişkin tahminini içeren ifadelerin bilgisi dışında canlı yayında yayınlanması sonucu yaşadığı olumsuzlukların tazmini amacıyla açtığı davanın reddedildiğinden şikâyet edilmektedir.

İlk Derece Mahkemesi, davaya konu programın CD çözümünün incelendiği, sözlerin başvuru tarafından program sırasında söylendiğinin tespit edildiği ve yayında olmadıkları sırada bu sözlerin söylendiği şeklindeki beyana değer verilemeyeceği, başvuru kişinin kendi söylediği sözlerin yayınlanması nedeniyle program sunucuları ve program görevlilerinden maddi ve manevi tazminat talep edemeyeceği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi, iddiayı kanun yolu şikâyeti olarak değerlendirmiş ve başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *İlhan Cihaner*, B. No: 2013/1254, 19/11/2014, § 23 (etkili bir araştırma yapılmadığı, benzer nitelikteki davaların kabul edilmesine rağmen kendi açtığı tazminat davasının reddedildiği şikâyeti)
- 2) *İsmet Demiray*, B. No: 2013/7022, 22/6/2015, § 30 (yargılama sonunda hükmedilen tazminat miktarının denkleştirici adalet ilkesine ve hakkaniyete uygun olmadığı şikâyeti)
- 3) *Veli Kanber*, B. No: 2014/1500, 22/6/2015, § 24 (aleyhine vekalet görevini kötüye kullandığı iddiasıyla açılan ve uğranılan zararın tazmini talep edilen davada, lehine olan tanık beyanlarının ve bilirkişi raporuna yaptığı itirazın dikkate alınmadığı, Mahkemece hukuka aykırı karar verildiği şikâyeti)
- 4) *Sevinç Özdemir ve diğerleri*, B. No:2013/2871, 3/2/2016, § 57 (ölenin, iş yerinde psikolojik tacize (mobbing) maruz kalması nedeniyle intihar ettiği iddiasıyla açılan manevi tazminat davasında tanıklarının

dinlenilmesi taleplerinin mahkemece kabul edilmemesi ve sadece Cumhuriyet Başsavcılığının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararına istinaden davanın reddine karar verildiği şikâyeti)

- 5) *Gülten Varol*, B. No:2013/9084, 18/2/2016, § 29 (asliye hukuk mahkemesinde açmış olduğu şikâyet hakkının kötüye kullanılması nedeniyle manevi tazminat davasının kısmen kabulüne karar verildiği, temyiz üzerine eksik inceleme nedeniyle kararın usulden bozulduğu, bozma sonrası yapılan yargılamada delil durumunda değişiklik olmadığı hâlde Mahkemenin çelişkili ifadeler veren tanığın beyanlarına dayanarak davanın reddine karar verdiği, davalının şikâyet hakkını kötüye kullandığının kabulü gerekirken aksi yönde verilen kararın adil olmadığı şikâyeti)
- 6) *Hesna Temizcan ve diğerleri*, B. No: 2013/6993, 17/3/2016, § (asliye hukuk mahkemesinde açtıkları tazminat davasında, karara esas alınan bilirkişi raporunda tazminat miktarlarının oldukça düşük hesaplandığı, mahkemenin de bu rapor doğrultusunda hayatın gerçekleri ile bağdaşmayan tutarlarda tazminatlara hükmettiği şikâyeti)
- 7) *Adomed Medikal İthalat İhracat ve Pazarlama Limited Şirketi*, B. No: 2013/7909, 13/4/2016, §39 (ilgili hâkimin kusurlu davranışı nedeniyle devlet aleyhine açtığı tazminat davasının Yargıtay tarafından reddedildiği, söz konusu kararların yanlış olduğu, delillerin ve hukuk kurallarının hatalı olarak yorumlandığı şikâyeti)

3.2.1.25. Sözleşmenin feshine ilişkin açılan davalarla ilgili bazı şikâyetler

Öztürk İnş. Taah. Turz. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/5703, 17/11/2014, § 40 kararına konu olayda başvurucunun KGM aleyhine açtığı davada Mahkemece, başvurucunun iddiaları, davalının savunması, taraflar arasındaki sözleşme hükümleri değerlendirilmiş, keşif yapıp bilirkişi raporu alınarak, davalının, sözleşmeye aykırı olarak sözleşmeyi feshettiği gerekçesiyle asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Tarafların temyizi üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesince, tüm deliller değerlendirilerek, taraflar arasındaki sözleşmenin davalı tarafından feshedildiği, ancak sözleşmenin feshinde başvurucunun kusurlu olduğu dolayısıyla davanın reddine karar

verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesinin hatalı olduğu gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Mahkemece bozma kararına uyularak ve bozma ilâmında belirtilen gerekçeler kabul edilerek, sözleşmenin feshinde başvuruçunun kusurlu olduğu gerekçesiyle asıl ve birleşen davanın reddine hükmedilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Daire tarafından reddedilmiştir.

Karayolları Genel Müdürlüğü ile aralarında düzenledikleri sözleşmenin anılan kurum tarafından haksız olarak feshedildiği, Yargıtay 15. Hukuk Dairesince, davalının temyiz dilekçesinde bahsedilmeyen revizyon projesinin yapılmadığı gerekçesiyle hükmün bozulduğu, davalının ileri sürmediği bir hususun Yargıtay tarafından dikkate alınamayacağı, davalının, ihalenin başında uygulama projesi yapmadığını, bozma ilamında belirtilen revizyon projesinin davalı tarafından kaldırıldığı, Yargıtay 15. Hukuk Dairesince gerçeğe uygun olmayan maddi olgulara dayanılarak ve bilirkişi raporları yok kabul edilerek bozma kararı verildiği, Yargıtay tarafından, teknik konularda bilirkişilerin uzmanlık alanlarına girilerek karar verildiği, bozma kararı sonrası Derece Mahkemesince bozma kararına uyularak davanın reddine hükmedildiğinden şikayet edilmektedir.

Somut olayda Mahkemece, asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne dair verilen karar, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi tarafından hukuki yönden incelenmiş, taraflar arasındaki sözleşme hükümleri ve hak ediş ödemeleri incelenerek hukuk kuralları ve deliller değerlendirilmek suretiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Bilirkişi incelemesi yapılması konusunda takdir hakkı mahkeme hâkimine ait olup, mahkemece resen veya taraflardan birinin talebi üzerine bilirkişi raporu alınmasına karar verilebilir. Ancak hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. Başvuruçunun, teknik konularda bilirkişilerin uzmanlık alanına girilerek karar verildiği iddialarının da Yargıtay tarafından delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına yönelik olduğu, Mahkeme ve Yargıtay kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da bulunmadığı anlaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, başvuruçunun tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun

“açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.1.26. Patent ve markaya tecavüzün önlenmesine ilişkin açılan davalarla ilgili bazı şikâyetler

Arnoldus Theodorus Bernardus Maria Nales, B. No: 2013/1211, 10/3/2015, § 30 kararına konu olayda, Fikri ve Sinaî Haklar Hukuk Mahkemesi, esasa ilişkin kararında, başvuru tarafından 551 ve 556 sayılı KHK ile Türkiye’nin de taraf olduğu TRİPS hükümlerine göre dava konusu patent korumasının yirmi yıl olduğunun ileri sürülmesine karşın, anılan uluslararası anlaşmada öngörülen koruma süresinin buluşlara ilişkin olduğunu, ancak başvuru patentine 1879 tarihli İhtira Beratı Kanunu’na göre koruma süresi verilirken buluş adımı kriterinin aranmadığını, dolayısıyla başvuru patentinin bu kapsamda değerlendirilemeyeceğini, ayrıca anılan Kanun’a göre on beş yıl olarak öngörülen koruma süresinin TPE’nin idari bir kararı ile uluslararası antlaşmaya dayanılarak yirmi yıla çıkarılamayacağını; 551 sayılı KHK’da ise koruma süresi dolan beratlarla ilişkin sürelerin uzatılmasına dair hüküm bulunmadığını, başvuru patentinin markasına tecavüz teşkil eden bir fiilin de olmadığını, dava kapsamında alınan bilirkişi raporunun da bu yorumları destekler nitelikte olduğunu belirterek davanın reddine, karşı davanın kabulü ile başvuruya ait patentin hükümsüzlüğüne karar vermiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay tarafından bu gerekçeler kabul edilerek hüküm onanmıştır.

Başvuru Fikri ve Sinaî Haklar Hukuk Mahkemesinde açtığı patent ve markaya tecavüzün önlenmesi ile tazminat davasında, eksik inceleme ve araştırmaya dayalı ve yerleşik Yargıtay içtihatlarına aykırı olarak davanın reddine ve karşı davanın kabulü ile patentin hükümsüzlüğüne karar verildiği, patent koruma süresinin yargı kararı ile on beş yıl olduğunun kabul edildiğini, ancak on beşinci yıldan sonra da patent için TPE’ye aidat ödenmesi hususunun dikkate alınmadığı, patentin yirmi yıllık koruma süresine tabi olduğu, yapılan yargılamada Anayasanın 90. maddesinin beşinci fıkrasına aykırı olarak uluslararası anlaşma hükümlerinin dikkate alınmadığından şikâyet etmektedir.

Mahkemenin gerekçesi ve başvuru patentinin iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet

olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.1.27. Sebepsiz zenginleşme davalarıyla ilgili bazı şikâyetler

Abdullah Ordu, B. No: 2013/9414, 10/3/2015, § 25 kararına konu olayda Mahkemece, tarafların dilekçeleri ve delilleri toplanmış, bilirkişi raporu alınmış ve başvurunun Hollanda Geçim Kanunu’na göre gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu, malvarlığını ve gelirini gizlediği iddiasıyla ilgili davanın açıldığı, yargılama devam ederken davacı Belediye tarafından başvurunun Hollanda’da ödenen maaşına haciz konulduğunun bildirildiği, başvurunun maaşından yapılan kesintilerle alacağın tahsil edildiği, bu nedenle davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

Başvuru Rotterdam Belediyesi tarafından, Türkiye’de taşınmazları olmasına karşın bu durumu beyan etmeyerek Rotterdam Belediyesinden haksız olarak sosyal yardım ödeneği aldığı iddiasıyla aleyhine açılan sebepsiz zenginleşme davasında talep edilen alacağın miktarının hatalı olduğu ve Mahkemenin yetkisizliği yönündeki itirazlarının kabul edilmediği, dava devam etmekte iken davalı tarafından alacağın tahsil edildiği bu nedenle davanın reddine karar verilmesi gerekirken esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğinden şikâyet etmektedir.

Mahkemece, tarafların dilekçeleri ve delilleri toplanmış, bilirkişi raporu alınmış ve başvurunun Hollanda Geçim Kanunu’na göre gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu, malvarlığını ve gelirini gizlediği iddiasıyla ilgili davanın açıldığı, yargılama devam ederken davacı Belediye tarafından başvurunun Hollanda’da ödenen maaşına haciz konulduğunun bildirildiği, başvurunun maaşından yapılan kesintilerle alacağın tahsil edildiği, bu nedenle davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

Mahkemenin gerekçesi ve başvurunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.1.28. İtirazın iptali davalarıyla ilgili bazı şikâyetler

Şeyhmus Güneşlioğlu ve Ali Aydın, B. No: 2013/5306, 10/3/2015, § 33 kararına konu olayda başvuru, tüketici mahkemesinde aleyhlerine açılan itirazın iptali davasında, davacının iddialarına karşı cevaplarını Mahkemeye sunmuşlar, delil listelerini arz etmişlerdir. Mahkemece, davacı ve başvuru dinlenmiş; başvuru lehlerine kesin delil olarak ileri sürdükleri, davacı Banka tarafından Tapu Sicil Müdürlüğüne yazılan borcun bulunmaması nedeniyle ipoteğin fekki istemli yazı ilgili Müdürlükten istenmiş; talep doğrultusunda dosyanın bilirkişiye tevdi edilmesine karar verilmiştir. Bankacı-arştırmacı bilirkişi tarafından 12/11/2010 tarihinde sunulan raporda, banka kayıtları üzerinde yapılan incelemede başvuru aile olduğu iddia edilen borcun ödendiğine dair herhangi bir bilgi veya belgeye rastlanılmadığı, başvuru lehlerine kesin delil olarak gösterdikleri Tapu Sicil Müdürlüğüne ipoteğin fekki için davacı banka tarafından yazılan yazının borcun ödendiğine dair belge niteliğinde kabul edilemeyeceği değerlendirilmesi yapılmış, raporun sonuç kısmında, delillerin ve hukuki durumun takdirinin Yüksek Mahkemeye ait olduğu bildirilerek davacı bankanın iddia olunan alacakları hesaplanmıştır. Rapor taraflara tebliğ edilmiş, raporu inceleyip beyanda bulunmaları için taraflara bir sonraki duruşmaya kadar yaklaşık üç ay süre verilmiştir. Başvuru, bir sonraki duruşmada rapora itiraz etmişler, akademisyenlerden oluşturulacak yeni bir heyetten bilirkişi raporu alınmasını talep etmişlerdir. Başvuru lehlerine yeniden rapor aldırılması yönündeki talebi, Mahkemece mevcut bilirkişi raporunun dosya kapsamında yeterli olduğu gerekçesi ile reddedilmiş ve mevcut delillere dayanılarak hüküm kurulmuştur.

Tüketici Mahkemesinde aleyhlerine açılan itirazın iptali davasında, lehlerine kesin delil varlığına rağmen hakkaniyete uygun karar verilmediği, yeniden bilirkişi raporu alınması taleplerinin reddedildiğinden şikâyet edilmektedir.

6100 sayılı Kanun'un 266. maddesinde belirtildiği üzere, hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. Yine aynı Kanun'un 281. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre yeni bir bilirkişi görevlendirilerek yeniden inceleme yapılması ancak Mahkemenin gerekli görmesi halinde mümkündür. Başvurucular, davacı Banka tarafından ilgili Tapu Sicil Müdürlüğüne yazılan ipoteğin fekkine dair yazının değerlendirilmediği iddiasını ileri sürerek, yeniden bilirkişi raporu alınmasını talep etmişlerdir. Ancak, bilirkişi raporunda, sözü edilen belgenin borcun ödendiğine dair bir belge niteliğinde olmadığı değerlendirilmesi yapılmakla birlikte raporun sonuç kısmında delillerin takdiri ve hukuki yorumunun Mahkemeye ait olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla İlk Derece Mahkemesinin, başvuruçuların yeniden rapor aldırılması yönündeki talebinin dosya kapsamına göre reddetmesinde, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadığı anlaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, başvuruçular tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

Benhür Çavdarlı, B.No: 2014/183, 17/3/2016, § (asliye hukuk mahkemesinde açtığı itirazın iptali davasında, kredi temin ettiğine dair şirket yönetim kurulu kararı, kredinin teminatı olarak şirket hisselerinin teslim edildiğine dair tutanak, şirket genel kurulu toplantısında gelir-gider tablolarının kabulü ile borcun ikrar edilmiş olması, bilirkişi raporunda şirketin ödeme gücü olmamasına karşın borç ödemesinde bulunduğunun tespiti gibi lehine açık delillerin varlığına rağmen taleplerinin reddine karar verildiği şikâyeti)

3.2.1.29. Boşanma davalarıyla ilgili bazı şikâyetler

Hamiyet Köseoğlu, B. No: 2013/1341, 21/5/2015, § 43 kararına konu olayda, aile mahkemesi, davalı birleşik davacının yargılama sırasında

vefat ettiğini belirterek konusu kalmayan davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiş, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin ise duruşmalı yapılan temyiz incelemesi sonucu; Mahkemenin 16/2/2010 tarihli kararının, asıl ve birleşen davalardaki boşanma hükmüne yönelik olarak temyiz edildiğini, dolayısıyla boşanma açısından hükmün kesinleşmediğini, mirasçının davaya katıldığı oturumda 4721 sayılı Kanun'un 181. maddesi gereğince kusur tespitine yönelik talebini Mahkemeye bildirmediğini, bu açıdan, Mahkemenin tespit yapmadan verdiği kararın usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek hükmü onadığı anlaşılmıştır.

Başvurucu, Mahkemenin 16/2/2010 tarihli hükmünün boşanmaya ilişkin kısmının taraflarca temyiz edilmediğini, kararın bu yönüyle kesinleştiğini, ayrıca 4721 sayılı Kanun'un 181. maddesi gereği tarafların kusur durumunun tespitini talep ettiğini, ancak Mahkemenin taleplerini göz ardı ederek ölüm nedeniyle davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına yönelik karar verdiğini, kararla kusur oranının araştırılması için talepte bulunma imkânının ortadan kaldırıldığını, Yargıtay'ın da itirazlarını değerlendirmedeğini ileri sürmektedir.

Başvurucu, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmamış olup iddiaların özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvurunun belirtilen iddiasının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının açıkça keyfilik veya bariz bir takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.1.30. Yargılama sonunda lehe vekâlet ücretine hükmedilmediğine dair bazı şikâyetler

Mustafa Sıtkı Özkaya, B. No: 2013/3689, 21/5/2015, § 50 kararına konu olayda, başvuru aleyhine İstanbul 5. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan menfi tespit davasında, başvurunun ilk oturumda davayı kabul etmesi üzerine, davanın kabulüne ve başvurunun yargılama giderleri olarak harç ve vekâlet ücretinden sorumlu tutulmasına karar verilmiştir. Temyiz üzerine

anılan karar, başvurucunun davanın açılmasında kusuru bulunmaması ve ilk oturumda davayı kabul etmesi nedeniyle 6100 sayılı Kanun'un 312. maddesi gereği yargılama giderleri yönünden bozulmuştur. Bozmaya uyarak yeniden hüküm tesis eden asliye ticaret mahkemesi, davanın kabulüne ancak başvurucunun harç ve avukatlık ücretinden sorumlu tutulmamasına karar vermiş, ayrıca başvurucunun lehe avukatlık ücretine hükmedilmesi istemini yerinde bulmayarak reddetmiştir. Ardından bu karar, temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

Başvurucu, yargılama sonunda lehine vekâlet ücretine hükmedilmediğinden şikâyet etmektedir.

Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiası incelendiğinde ve somut olayda başvuru lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiğine dair açık bir düzenleme olmadığı hususu da dikkate alındığında, iddianın özünün derece mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen bu iddianın kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.1.31. İcra mahkemelerinde görülen davalara ilişkin bazı şikâyetler

Mehmet Atabilen, B. No:2013/160, 8/9/2015, § 42 kararına konu olayda rehin alan sıfatıyla başvuru ile rehin veren sıfatıyla ... Ltd. Şti. arasında yapılan “Düzenleme Şeklinde Rehın Sözleşmesi” ile rehin verene ait araç üzerine, rehin verenin borcuna karşılık teminat teşkil etmek üzere 20.000,00 TL bedelle, süresiz olarak birinci dereceden başvuru lehine rehin hakkı tanınmış ve aracın sicil kaydına işlenmiştir.

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından, 6183 sayılı Kanun gereği, rehin veren Şirketin kamu borçlarının tahsili amacıyla yapılan takip sonucu, 9/8/2010 tarihinde yapılan ihale ile rehin edilen araç satılmıştır.

Başvuru, 30/3/2011 tarihinde açtığı şikâyet davasında, rehin veren şirket aleyhine icra takibi başlattığını ancak İcra Müdürlüğünce, aracın

daha önce cibrî icra yoluyla satıldığı gerekçesiyle rehinin paraya çevrilmesi talebinin reddi ile yakalama şerhinin kaldırılmasına karar verildiğini, SGK'nın rehin bedelini ödemesi talebinin de reddedildiğini belirterek İcra Müdürlüğü işleminin iptalini talep etmiştir.

Mahkemece, “rehnedilen aracın SGK tarafından yapılan icra takibi sonucu 9/8/2010 tarihinde 6183 sayılı Kanun gereği ihale yoluyla satıldığı ve ihalenin kesinleştiği, rehin alacaklısı tarafından ihalenin feshi davasının açılmadığı, kesinleşen ihaleden sonra rehin alacaklısının rehin bedelini SGK'dan tahsil edilmesine yönelik talebinin yasal dayanağının bulunmadığı, icra dairesinin bu konuda herhangi bir yetkisinin olmadığı” gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, temyiz üzerine Yargıtay 12. Hukuk Dairesince hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi reddedilmiştir.

Başvurucu, şikâyet davasının 2004 sayılı Kanun ile 6183 sayılı Kanun'a aykırı olarak reddedildiği, rehinli alacaklı olarak diğer tüm alacaklılara göre rüçhanlı alacaklı olduğu, kamu alacağından öncelikli bir alacak hakkının bulunduğu, SGK'nın yaptığı işlemin hukuka aykırı olduğundan şikâyet etmektedir.

Anayasa Mahkemesi, somut olayda, başvuru lehine rehin edilen aracın SGK tarafından yapılan takip, haciz ve ihale sonucu satıldığını, icra müdürlüğünce yapılan bir satış işleminin bulunmadığını, SGK'nın yaptığı icra takibi ve satış süreci ile icra müdürlüklerince yapılan icra takibi ve satış süreçlerinin farklı olduğunu, icra hukuk mahkemesince de bu hususların değerlendirilerek karar verildiğini tespit etmiş, iddiaları kanun yolu şikâyeti olarak nitelendirmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

Mert Can Bayram, B. No:2013/2386, 4/11/2015, § 26 (sahte ve geçersiz yetki belgesi ile avukat tarafından yapılan icra işlemlerinin şikâyet yoluyla iptali ile eski hâle iadesi talebiyle icra hukuk mahkemesinde açtığı davanın reddedildiği şikâyeti)

Cengiz Göksel, B. No: 2013/5290, 13/4/2016, § 37 (ihalenin feshi davasında mahkemenin açık kanun hükümlerine aykırı karar verdiği, mahkemenin kendisine yapılan tebligatların usulsüz olduğunu ve ihaleden 14/6/2011 tarihinde haberinin olduğunu kabul etmesine rağmen davayı reddettiği, usulsüz tebligat nedeniyle takibe ve kıymet takdirine itiraz edemediği,

takibin iptali için İstanbul 16. İcra Hukuk Mahkemesine açtığı davanın dosyada bekletici mesele yapılmadığı, ihaleyi kazanan şirketin ihale bedelini ödememesi nedeniyle ihalenin resen feshedilmesi gerektiği hâlde bu hususun da Mahkemece göz önüne alınmadığı, ihaleyi alan davalı şirketin fesih talebini kabul ettiği, Mahkemenin bu hususu da göz ardı ettiği, davanın açıkça hukuka aykırı bir şekilde reddedildiği şikâyeti)

Veli Servet Çelik, B. No: 2014/157,9/6/2016, § 41 (şikâyetçi tarafından borcun bir kısmının varlığının kabul edildiği, 2004 sayılı Kanun'un 170/a maddesinin üçüncü fıkrasında, borcun kısmen ya da tamamen kabulü hâlinde, alacaklının kambiyo hukuku gereğince takip hakkının olmadığı yönünde şikâyetle bulunulamayacağını belirtildiği, bu açıdan şikâyetin reddine karar verilmesinin zorunlu olduğu, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun da bu doğrultuda kararı olduğu, yine genel yetkili Asliye Ticaret Mahkemesinde takip konusu bono açısından protesto çekilmesinin mümkün olmadığının tespiti yapıldığı hâlde, Mahkemenin bu durumu göz ardı ederek açık Kanun hükmü ve yargısal içtihatlarla aykırı karar verdiği şikâyeti)

3.2.1.32. Mahkeme içtihatlarındaki değişikliklere dair bazı şikâyetler

Şükrü Küçük ve diğerleri, B. No:2013/7969, 8/9/2015, § 36 kararına konu olayda başvuruçular, doktorun kişisel kusuru nedeniyle yakınlarının öldüğünü belirterek doktor aleyhine asliye hukuk mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açmışlardır. Mahkeme, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 1/2/2012 tarihli içtihadı doğrultusunda, kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının kamu görevlileri aleyhine değil ancak kamu idaresi aleyhine açılabileceği gerekçesiyle, doktor hakkında açılan davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine karar vermiştir. Mahkeme, bu sonuca "hizmet kusuru" ile "hizmetten ayrılabilir kişisel kusur" kavramlarını ilgili hukuk kuralları çerçevesinde yorumlayarak varmış ve somut olayda hizmetten ayrılabilir kişisel kusurdan bahsetmenin mümkün olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Temyiz edilen karar, usul ve yasaya uygun bulunarak onanmıştır.

Başvuruçular, yakınlarının ölmesine sebep olan doktor aleyhine açtıkları tazminat davasının öngörülemez şekilde husumet yokluğu nedeniyle reddedildiğini, doktorun kişisel kusuruna dayanılarak açılan davanın

reddedilmesinde Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 1/2/2012 tarihinde içtihat değişikliğine gitmesinin etkili olduğunu, doktrinde ve uygulamada davanın esası hakkında karar verilmesini ortaya koyan bir çok karar bulunduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Anayasa Mahkemesi başvuruyu değerlendirirken yargı içtihatlarının değişimi ile ilgili bazı tespitlerde bulunmuştur. Buna göre, bireylerin makul güvenlerinin korunması ve hukuki güvenlik ilkesi, içtihadın değişmezliği şeklinde bir hak sunmamaktadır. Mahkemelerin yorumlarında dinamik ve evirilen bir yaklaşımın sürdürülememesi reform ya da gelişimi engelleyeceğinden kararlardaki değişim, adaletin iyi idaresine aykırılık teşkil etmez (Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 54) Mahkeme içtihatlarındaki değişme, yargı organlarının takdir yetkisi kapsamında kalmakta olup böyle bir değişiklik özü itibarıyla, önceki çözümün tatminkâr bulunmaması anlamına gelir (Türkan Bal [GK], § 55).

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay'ın, kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının, kamu görevlileri aleyhine mi yoksa ilgili kamu idaresi aleyhine mi açılması gerektiği hususunda gerekçesini açıklamak suretiyle içtihat değişikliğine gittiğini ve başvuruçuların doktor aleyhine açtıkları davanın, söz konusu içtihat doğrultusunda husumet yönünden reddedildiğini belirtmiştir.

Buna göre başvuruçuların iddialarının özü, derece mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkindir.

Açıklanan nedenlerle, başvuruçular tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfîlik de içermediği anlaşıldığından başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Abdullah Özen*, B. No: 2013/4424, 6/3/2014, § 28 (iki taşınmaz arasındaki kadastral sınırın düzeltilmesi talebiyle açılan hukuk davasında başvuruçular tarafından, yanlış hukuki değerlendirme yapılarak davalılardan bir kısmı hakkındaki talebin husumet yokluğundan reddedildiği, yine ilgili mevzuat hükümleri doğru

uygulanmadığı için davanın kabulü ile iki taşınmaz arasındaki sınırın düzeltilmesine karar verilmesi gerekirken davanın reddine karar verildiği şikâyeti)

- 2) *Nadide Çolak ve diğerleri*, B. No: 2013/5433, 30/6/2014, § 32 (Sözleşmenin feshi ile tapu iptali ve tescil, bu olmadığı takdirde tazminatın tahsili talebiyle açılan terditli davada, tapu iptali ve tescil davasının kabul edilmediği, ancak tazminatın davalılardan tahsiline karar verildiği, eksik işler bedelinden davacılara karşı akdi sorumluluğu bulunmayan ve davalı şirketin borcunu taahhüt de etmeyen davalı şirketten bağımsız bölüm veya arsa payı devralan diğer davalıların sorumlu tutulamayacağı gerekçesiyle hükmün bu kişiler bozulmasından sonra bozma kararına uyan yerel mahkemenin husumet yokluğundan davanın kısmen reddine karar verdiği, bu kararın hatalı olduğu şikâyeti)
- 3) *Şehnaz Ayhan*, B. No: 2013/6229, 15/4/2014, § 32 (görev yaptığı kurumda maruz kaldığı mobbing uygulaması nedeniyle açtığı manevi tazminat davasında yanlış hukuki değerlendirme yapılarak tazminat talebinin husumet yokluğundan reddedildiği şikâyeti)
- 4) *Ahmet Sevim*, B. No:2013/474, 9/9/2015, § 39 (kişisel kusuru ile parmağının sakat kalmasına sebep olan doktor aleyhine açtığı tazminat davasının öngörülemez şekilde husumet yokluğu nedeniyle reddedildiği, davasının reddedilmesinde mevzuatta herhangi bir değişiklik olmadığı hâlde Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 1/2/2012 tarihinde içtihat değişikliğine gitmesinin etkili olduğu şikâyeti)
- 5) *Uğur Arslan*, B. No: 2014/5673, 18/5/2016, § 42 (kişisel kusur ile kolunun sakat kalmasına sebep olan doktorlar aleyhine açtığı tazminat davasının öngörülemez şekilde husumet yokluğu nedeniyle reddedildiği, Yargıtay'ın içtihatlarının belli olduğu, bu durumun hukuka ve adalete olan güvenini sarstığı şikâyeti)

3.2.1.33. Aile konutu üzerinde malik olmayan eşin haklarına dair bazı şikâyetler

Özden Kuşnurullahoğlu, B. No:2013/8443, 5/11/2015, § 29 kararına konu olayda, başvurucunun 4721 sayılı Kanun'un 194. madde hükmüne

göre açtığı davada İlk Derece Mahkemesinin davayı kabul ettiği; Yargıtay'ın, davacının ipotek işlemlerinden haberdar olduğunu ve işlemlere rızasının bulunduğu belirterek hükmü bozduğu, bozma ilamına uyan Mahkemenin de ilamdaki gerekçeye katılarak davanın reddine karar verdiği anlaşılmıştır. Yargıtay'ın 21/9/2011, 23/1/2012, 10/5/2013 ve 23/9/2013 tarihli bozma, karar düzeltme ve onama ilamlarında belirtilen gerekçe ve karşı oy gerekçeleri ile Mahkeme kararında, Kanun'un lafzında zikredilen "açık rıza" kavramının niteliği, somut olay açısından bu şartın gerçekleşip gerçekleşmediği ve 4721 sayılı Kanun'un 1023. maddesi kapsamında davalı bankanın iyi niyetli olup olmadığı hususlarında deliller değerlendirilmiş ve Kanun hükümleri yorumlanarak karar verilmiştir.

Başvuruda, 4721 sayılı Kanun'un 194. maddesinde aile konutu üzerinde malik olmayan eşin haklarını sınırlandıracak nitelikteki hukuki işlemlerin ancak diğer eşin açık rızasının alınması suretiyle yapılabileceği, dosyada ipotek işlemlerine muvafakat verdiğine ilişkin hiçbir delil ve emare olmamasına rağmen delillerin ve hukuk kurallarının kanun hükmüne açıkça aykırı ve hatalı olarak yorumlandığından şikâyet edilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin hukuk kurallarının olay ve olgulara uygulanması sırasındaki takdir ve yorumlarına müdahale etmesi, kendisini onların yerine koyarak değerlendirme yapmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların kanun yolu incelemesinde ele alınabilecek olan ve Anayasa Mahkemesinin değerlendirme yetkisi dışında kalan hususlara ilişkin olduğu anlaşıldığından, başvuru açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *İsmet Yağcı*, B. No: 2013/6712, 26/6/2014, § 22 (aile konutu olan taşınmaz üzerindeki ipoteğin kaldırılması talebiyle açılan davanın, maddi vakıalar ve hukuki müesseselere ilişkin yanlış hukuki değerlendirme yapılarak, aile konutu olan taşınmaz üzerindeki ipoteğin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken, adil olmayan bir yargılama sonucu reddine hükmedildiği şikâyeti)
- 2) *Birgül Kocamış*, B. No: 2013/3540, 31/3/2016, § 33 (aile konutu olan taşınmazın, eşlerden biri tarafından diğer eşin rızası olmadan ipotek edilmesi üzerine açılan ipoteğin iptali davasında hatalı değerlendirme sonucu benzer davalarda verilen kararların aksi

yönde adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)

3.2.1.34. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun çerçevesindeki bazı şikâyetler

Gamze Armağan, B. No:2013/8840, 15/12/2015, § 36 kararına konu olayda, başvuru ve H.Y. isimli iş arkadaşı ile bu şahsın eşi olan A.Y. arasında gerçekleşen olay nedeniyle A.Y.'nin ilgili kolluk birimine müracaat edip eşi H.Y. ve başvurucudan şikâyetçi olduğunu belirterek önleyici tedbir kararı verilmesi talebinde bulunması üzerine olaya ilişkin tahkikat evrakının gönderildiği Mahkemece “kadına yönelik şiddetin önlenmesi açısından aleyhine tedbir istenen H.Y. ve Gamze Armağan’dan müşteki A.Y.’nin korunması için emniyete şikâyetinde bulunduğu, önleyici ve koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için şiddet uygulandığına dair delil aranmayacağı ve kararın geciktirilmeksizin verilmesi gerektiği” şeklindeki gerekçe ile başvuru ve H.Y. aleyhine, şikâyetçi A.Y. lehine olacak şekilde 6284 sayılı Kanun’un 5. maddesi uyarınca bir kısım tedbire hükmedilmiştir.

Başvuru, tedbir kararının hatalı değerlendirmeye dayalı ve haksız olduğundan şikâyet etmektedir.

6284 sayılı Kanun’un 8. maddesinin birinci fıkrasına göre önleyici tedbir kararı, ilgilinin talebi veya ilgili kurumların başvurusu üzerine verilmektedir. Başvurucunun, A.Y.’den şiddet gördüğüne ilişkin bir şikâyeti veya lehine tedbir kararı verilmesi konusunda bir talebi olmadığı, bu şahıstan korunma ihtiyacı duyması hâlinde anılan hükme dayanarak yetkili mahkemeden kendisi lehine de önleyici tedbir kararı verilmesini talep etme imkânının bulunduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan anılan Kanun’un 8. maddesinin üçüncü fıkrasına göre önleyici tedbir kararlarının geciktirilmeksizin verilmesi gerektiğinden Mahkemenin, işin niteliği gereği talep tarihindeki delil durumu ve dosya kapsamına göre karar verme zorunluluğu bulunmaktadır. Dolayısıyla Mahkeme tarafından, işin niteliği gereği geciktirmeksizin karar verilme zorunluluğu bulunması nedeniyle talep tarihi itibarıyla dosyadaki mevcut delillere göre tedbir talebinde bulunan şikâyetçi A.Y. lehine önleyici tedbir kararı verilmesinde herhangi bir keyfî durum olmadığı sonucuna varılmıştır.

Başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların kanun yolu incelemesinde ele alınabilecek olan ve Anayasa Mahkemesinin değerlendirme yetkisi dışında kalan hususlara ilişkin olduğu anlaşıldığından, başvuru açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.

3.2.1.35. Haciz işlemi çerçevesindeki bazı şikâyetler

Anadolu Deniz İnşaat Kızakları Sanayi ve Ticaret A.Ş., B. No: 2013/6249, 9/3/2016, § 40 kararında başvuru, yapımı devam eden yatın, alıcısının borçları nedeniyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından haczedilmesine ilişkin davada yanlış yasa hükümlerinin olaya uygulandığı, Yargıtay'ın yanlış ve hatalı yorumları sonucu açtığı davanın hak düşürücü süre nedeniyle reddedildiğinden şikâyet etmektedir.

Somut başvuruya konu davada Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bozma ilamı üzerine Mahkeme nihai olarak 21/10/2010 tarihli kararıyla Denizcilik Müsteşarlığının talimatı ile muhafaza altında tutulan mala yönelik TMSF tarafından 18/4/2005 tarihli haciz varakası ile yapılan haciz işleminin, 6183 sayılı Kanun'un 66. maddesinde tanımlanan durumda yapılmış olduğunu kabul ederek haciz işleminden itibaren yedi gün içinde yapılmayan istihkak talebini reddetmiştir. Bu karar derecattan geçerek kesinleşmiştir. Başvurucu ise bahsedilen Kanun'un 67. maddesine göre yapılmış bir haciz işlemi olduğunu ileri sürerek davanın zamanında açıldığını iddia etmektedir.

Bu durumda başvurucunun iddiasının özünün, Derece Mahkemelerince dava konusu uyumsuzluğa ilişkin davada uygulanacak Kanun maddesinin tespitinde isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.1.36. Vesayet altına alınmasını gerektiren rahatsızlığı sabit olan kişilerin açtıkları davalara ilişkin bazı şikâyetler

Hıdır Ateş, B. No:2014/499, 16/3/2016, § 25 kararına konu olayda, başvuru tarafından açılan davada Bakırköy 2. Sulh Hukuk Mahkemesi, dava konusu taşınmazın tapu kaydının, imar ve ruhsat durumlarının incelenmesi, alınan bilirkişi raporlarında yapılan tespitlerin ve dosya kapsamındaki diğer delillerin değerlendirilmesi sonucu, başvurucunun vesayet altına alınmasını gerektiren rahatsızlığının olduğunu da dikkate alarak 1/10/2009 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Temyiz incelemesi sonucunda da Yargıtay

6. Hukuk Dairesi, İlk Derece Mahkemesi kararının dosya kapsamına uygun olduğunu belirtmiş ve Mahkeme kararını onamış, karar düzeltme istemini de reddetmiştir.

Başvurucu, yargılama sürecinde vesayet altında olmasına karşın Mahkemenin ve Yargıtay'ın bu hususu gözetmeden karar verdiğinden şikâyet etmektedir.

Mahkemenin gerekçesi ve başvurunun iddiaları incelendiğinde iddiaların özünün, Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.2. İdari yargılamalara ilişkin kanun yolu şikâyeti değerlendirmeleri

3.2.2.1. Kamu görevlilerinin atanmasına ilişkin işlemlerle ilgili davalara dair bazı şikâyetler

Göksel Korkmaz, B. No: 2012/869, 16/4/2013, §§ 21-22 kararında, başvuru, iç denetçi olarak atamasının yapılması talebinin reddedilmesi işlemine karşı açtığı davanın mahkemece kabul edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmektedir.

Başvurucunun iddialarının esas itibarıyla derece mahkemesince dava konusunun değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet bulunmadığına ve dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Somut olaydaki uyuşmazlığın meslek ile ilgili olduğu ve idarenin takdir yetkisini kullanması kapsamında bulunduğu açıktır. Yapılan incelemede yargılamanın derece mahkemeleri tarafından usul şartlarına ve hukuka uygun olarak gerçekleştirilmediğine ve başvurunun kendi delillerini ve iddialarını sunma fırsatı bulamadığına dair açık bir bulgu saptanmadığından

derece mahkemesinin, ilgili hukuku yorumlamasında ve delilleri takdirinde keyfilik bulunmadığı ve iddiaların kanun yolunda gözetilecek hususlara ilişkin olduğu anlaşıldığından başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Serkan Acar*, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 33 (başka bir kuruma naklen atamasının yapılması talebinin reddedilmesi işlemine karşı açtığı davanın mahkemece kabul edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)
- 2) *Kenan Halis Kızıldağ*, B. No:2013/1390, 15/10/2015, § 35 (geçici görevlendirmeye görev yaptığı kuruma kadrosunun nakledilmemesi ve dolayısıyla sözleşmeli olarak istihdam edilmemesi neticesinde emsallerine göre daha az ücret almak durumunda kaldığı, bu ücret üzerinden takdir edilen emekli aylığının da daha düşük oranda belirlendiği, idari işlemin iptali istemiyle açtığı davanın reddedildiği şikâyeti)
- 3) *Nusret Konan*, B. No: 2014/194,18/5/2016, § 31 (kendisi ve çocuğunun sağlık sorunları nedeniyle yapılan atama talebinin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın reddedildiği şikâyeti)
- 4) *Demir Dinipak*, B. No: 2013/7983, 26/6/2014, § 48 (atama işleminin iptali istemiyle açtığı davanın reddedildiği, hakkında başlatılan soruşturma nihayetinde uygulanan yer değiştirme işleminin yasal ve somut gerekçelere dayanmadığı, suç sayılmayan hususların soruşturma konusu yapıldığı ve yaptırım uygulandığı, idare mahkemesinin, işleme dayanak soruşturma raporunda bahsi geçmeyen ve halen yargılama aşamasında bulunan kendisine ait önceki disiplin cezalarını gerekçe göstererek iptal istemini reddettiği ve yargılama aşamasında ileri sürdüğü iddia ve olguların dikkate alınmadığı şikâyeti)
- 5) *Yıldıray Gidirışlioğlu*, B. No: 2014/3796, 26/2/2015, § 37 (güvenlik ataşesi olarak görev yapmakta iken yargı yolu kapalı olan disiplin cezası gerekçe gösterilerek merkez teşkilatına atanmasına yönelik işlemin iptali istemiyle açtığı davanın reddedildiği şikâyeti)

- 6) *Hüseyin Sezen*, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 63 (311 sayılı Kanun'a aykırı biçimde Resmi Gazete'de yayımlanmayan kapsam dışı personel yönetmeliğinin kendisi hakkında uygulandığı, TODAİE'de lisansüstü uzmanlık programı mezunu olduğu halde liyakat ve kariyer anlayışına aykırı ve keyfi uygulama ile telekom uzmanlığına atamasının yapılmadığı ve açtığı davanın reddedildiği şikâyeti)
- 7) *Necdet Sürener*, B. No: 2013/2424, 31/3/2016, § 43 (görev yaptığı Kurumda idari uzman kadrosuna atanması talebinin reddi işleminin iptali istemiyle açılan davada Anayasa Mahkemesinin iptal kararına aykırı olduğunu iddia ettiği yasal düzenlemeye göre davanın reddedilerek adil olmayan bir karar verildiği şikâyeti)
- 8) *Halil İbrahim Doğanay*, B. No: 2013/6296, 10/3/2015, § 28 (DSİ Genel Müdürlüğüne araştırmacı olarak atanmasına ilişkin 2/7/2002 tarihli işlemin iptaline dair idare mahkemesi kararına göre hakkında işlem tesis edilmediğini ileri sürerek emsali sözleşmeli daire başkanına ödenen maaş ve diğer parasal haklardan oluşan zararının tazmini istemiyle açtığı tam yargı davasında hukuka aykırı karar verildiği, sonradan yürürlüğe konulan özelleştirme kanunları ile yargı kararlarının etkisiz hale getirildiği şikâyeti)
- 9) *Mehmet Yavuz Yücel*, B. No: 2013/2940, 22/6/2015, § 23 (Elmadağ Roket Sanayi ve Ticaret A.Ş. Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinden alınmasına ilişkin müşterek kararname ile MKE Kurumu Müşavirliğine atanmasına ilişkin idari işlemin iptali ve uğradığı maddi kayıpların ödenmesi istemiyle Danıştay Beşinci Dairesinde açtığı davada verilen kararın hukuka aykırı olduğu, yürüttüğü görevlerde daima başarılı ve liyakatli olduğu, yerindelik denetimi yapıldığı şikâyeti)
- 10) *Arif Yücedağ*, B. No: 2013/8937, 7/1/2016, § 33 (naklen atama işleminin iptali istemiyle açılan davada hükme esas alındığını ileri sürdüğü disiplin cezasına ilişkin idare mahkemesi kararının bozulması nedeniyle yargılamanın yenilenmesi koşullarının oluştuğu, ancak bu talebinin reddedildiği şikâyeti)

- 11) *Salih Karakoç*, B. No: 2013/2954, 19/12/2013, § 44 (Hakkâri garnizonuna yapılan atamasının iptali istemiyle açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)
- 12) *Kamil Çakır*, B. No: 2013/997, 15/10/2014, § 21 (Mahkemece hatalı nitelendirilse de dava konusu işlemin resen atama işleminin iptali olduğu ve ilgili Kanun ve Yönetmeliğe aykırı olarak kadro ihtiyacı olmadan atama yapıldığı, yürürlükten kalkan bir yönetmelik hükmüne göre karar verilmesi nedeniyle AYİM kararının usul ve yasaya aykırı olduğu şikâyeti)
- 13) *M.I.*, B. No: 2012/1268, 30/12/2014, § 41 (hakkında tesis edilen atama işleminin mahkeme kararıyla erişimi engellenmiş olan bir internet sitesindeki uydurma bir habere dayandığı, atanmasını gerektirir somut nedenlerin bulunmadığı, söz konusu atamanın hukuksuz ve keyfi olduğu, bir önceki görev yeriyle ilgili devam eden kamu davasının yaklaşık üç yıl sonra atamaya gerekçe gösterildiği, yargılama aşamasında ileri sürdüğü iddia ve olguların Mahkemece dikkate alınmadığı şikâyeti)
- 14) *Kamil Çakır (2)*, B. No: 2013/1125, 25/6/2015, § 50 (kademeli kıdemli başçavuş rütbesine terfi ettirilmeme işleminin Kanun ve Yönetmelik hükümlerine açıkça aykırı olduğu, mahkemenin de mevzuat hükümlerine aykırı bir değerlendirme yaparak idare lehine karar verdiği şikâyeti)
- 15) *İbrahim Yaşar Özgök*, B. No: 2013/2175, 13/4/2016, § 40 (Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) kadrosunda anabilim dalı başkanı olarak görev yaparken Türk Hava Kurumu (THK) Üniversitesi'nin mütevelli heyeti üyeliğinde görev yapmak için bağlı bulunduğu idareye yapılan başvurunun reddine dair karara karşı açılan iptal davasının reddedildiği şikâyeti)

3.2.2.2. Mahkemelerin yorumuna dair bazı şikâyetler

İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, §§ 44-46 kararında başvuru, Ankara 8. İdare Mahkemesince, iskân hakları feragat edilebilecek haklardan olmadığı ve bu haktan feragat geçersiz olduğu halde bu konuda hatalı değerlendirme yapıldığını, iddialarının karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvurucunun iddiaları ile Ankara 8. İdare Mahkemesince verilen kararın gerekçesi dikkate alındığında, başvurucunun iddialarının özünün derece mahkemesince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Başvuru konusu olayda, başvuru, yargılama sırasında kendi delillerini ve iddialarını sunma fırsatını bulmuş ve bunlar derece Mahkemesi tarafından gereği gibi değerlendirilmiştir. Yargılama hukuka uygun ve adil bir şekilde gerçekleştiği takdirde, yargılama sonucunun adil olup olmadığı konusunda Mahkemenin herhangi bir değerlendirme yetkisi bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz bir şekilde keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.2.3. Kamu görevlilerinin mali haklarına dair bazı şikâyetler

Ş.Ç., B. No: 2012/1061, 21/11/2013, §§ 21-23 kararına konu olayda başvurucunun iddiaları ve mahkemenin gerekçesi incelendiğinde, iddiaların özünün 6245 sayılı Kanun’un 42. maddesinde yer alan “*Yurtiçinde bir yıllık dönem zarfında aynı yerde, aynı iş için ve aynı şahsa 180 günden fazla (harcırah) verilemez.*” kuralındaki “*aynı iş*” ifadesinin AYİM tarafından yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Yargılama kapsamında başvurucunun bu konudaki iddialarını ileri sürdüğü ve AYİM Üçüncü Dairesinin, başvurucunun iddialarına karşı, hangi gerekçelerle 6 ayrı mesaj emri ile yapılan toplam 12 aylık görevlendirmenin aynı iş kapsamında değerlendirdiğini kararında ayrıntılı olarak açıkladığı görülmektedir.

Anayasa Mahkemesi somut olayda başvurucunun, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine davada uygulanan kuralın yanlış yorumlanması sonucu mahkemece verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen, kendisine altı ay sonrasında harcırah ödemesi yapılmamasının eşitlik ilkesine ve angarya

yasağına aykırılık oluşturduğu iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Mustafa Özyurt*, B. No: 2014/2250, 17/5/2016, § 48 (sağlık hizmetleri tazminatı talebinin reddi işleminin iptali istemiyle AYİM Üçüncü Dairesinde açtığı davada bariz takdir hatası yapılarak hakkaniyete uygun bir karar verilmediği şikâyeti)
- 2) *Mahir Akarsu (Araslı)*, B. No: 2012/1096, 20/2/2014, §29 (TSK’dan ilişkisi kesilenler ile ilgili özlük ve statü haklarının geri verilmesini düzenleyen 926 sayılı Kanun’un geçici 32. maddesinden yararlandırılmamasının ayrımcılık olduğu, ilişkisinin kesilmesine ilişkin işleme karşı ilişkinin kesildiği dönemde yargı yolunun şeklen açık olduğu, bu dönemde idare ve mahkemenin yapılan düzenlemeyi hatalı yorumladığı şikâyeti). Benzer nitelikte başvurular için bkz:

İsmail Cankardeş, B. No: 2012/1263, 20/2/2014, § 29; *Hurşit Yılmaz*, B. No: 2013/1199, 20/2/2014, § 29; *Kadir Gürbüz Kaynar*, B. No: 2012/744, 20/2/2014, § 29; *Alaettin Sevimli*, B. No: 2012/1097, 20/2/2014, § 29; *Mehmet Gençoğlu*, B. No: 2012/1180, 20/2/2014, § 29; *B.Ç.*, B. No: 2013/2349, 20/11/2014, § 36; *Hüseyin Barzan*, B. No: 2012/921, 25/3/2015, § 26; *Mehmet Peker*, B. No: 2013/433, 25/3/2015, § 29; *Mehmet Nuri Seydanoğlu*, B. No: 2013/2751, 16/4/2015, § 29; *Cumhur Erman Çakmak*, B. No: 2012/659, 6/5/2015, § 45; *Mahmut Kayahan*, B. No: 2013/1679, 6/5/2015, § 26; *Yümrü Dilek*, B. No: 2013/4189, 21/5/2015, § 40; *Cem Ateşkan*, B. No: 2013/4694, 10/6/2015, § 27; *Mehmet Körkü*, B. No:2013/1628, 10/6/2015, § 31; *Fikret Kemal Tekin*, B. No:2013/3019, 10/6/2015, § 30; *Ö.Ö.*, B. No:2013/3157, 10/6/2015, § 26; *N.G.*, B. No:2013/4011, 10/6/2015, § 27; *Ramazan İlhan*, B. No: 2013/1200, 24/6/2015, § 30; *Ayşedudu Özkan ve diğerleri*, B. No:2013/2008, 5/11/2015, § 25; *Kazım Yağız*, B. No:2013/3128, 18/11/2015, § 41; *Cemal Çamlı*, B. No:2013/2173, 4/2/2016, § 44

- 3) *Mustafa Kemal Sungur*, B. No: 2013/2507, 6/3/2014, §§ 30-31 (926 sayılı Kanun'a eklenen geçici 32. maddesinin sağladığı haklardan yararlanılmasına rağmen, statü dışında olunan döneme ait aylık ve özlük hakları ile OYAK aidat ve nemalarının yasal faizi ile birlikte ödenmesi yönünde yaptığı başvurunun reddedildiği, anılan maddede mali ve özlük haklarının tazminine ilişkin bir kural bulunmadığı, ancak yasa koyucunun iradesinin söz konusu hakların verilmesi yönünde olduğu, Mahkemece talebinin bu şekilde yorumlanmayarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)
- 4) *Ramazan İpek*, B. No: 2012/1105, 17/7/2014, § 28 (testis kanseri teşhisi konularak geçirdiği cerrahi operasyon sonrasında TSK ile sözleşmesinin feshedilmesi üzerine tam maluliyet aylığı bağlanması istemiyle yaptığı başvurunun reddedilmesi nedeniyle açtığı davada, tam ve daimi malûliyet yardımına hak kazanma koşullarını düzenleyen Kanun maddesindeki başka bir koşulun tarafına uygulanması gerektiği, AYİM'in esas aldığı koşulun ise zorlaştırıcı ve Anayasa'ya aykırı olduğu şikâyeti)
- 5) *Sevgi Bingöm Zengin*, B. No: 2013/6363, 16/10/2014, § 22 (tarafına promosyon ödemesi yapılması talebinin reddi üzerine açtığı davanın oyçokluğuyla aleyhine sonuçlandığı, bölge idare mahkemesince azlık oyunda belirtilen hususların göz önüne alınmadığı, davalı idarenin savunmaları doğrultusunda hukuka aykırı olarak karar verildiği şikâyeti)
- 6) *Nurettin Günaydın*, B. No: 2014/822, 12/3/2015, § 33 (2007 yılı Ağustos ayından itibaren geriye doğru beş yıl süreyle eksik yararlandırıldığı ve yararlandırılmadığı döner sermaye alacağının emsalleri baz alınarak yasal faiziyle birlikte tarafına ödenmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin kararın iptali ve döner sermaye alacağının yasal faiziyle birlikte tazmini istemiyle açtığı davanın reddedildiği şikâyeti)
- 7) *Emine Özden*, B. No: 2013/5549, 21/5/2015, § 32 (Belediye ile Özel İdare Çalışanları Birliği Sendikası (BEM-BİR-SEN) arasında imzalanan sözleşme uyarınca yapılan sosyal denge yardımı

ödemelerinin Aralık 2006 dönemine ilişkin kısmın kendisine yapılmaması nedeniyle 25/1/2007 tarihinde idareye yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine idari işlemin iptali ve uğradığı maddi kayıpların ödenmesi talebiyle İstanbul 8. İdare Mahkemesinde açtığı iptal ve tam yargı davasının Anayasa'nın 90. maddesi kapsamında ILO 98 No'lu Sözleşme, AIHM kararları ve Sözleşme dikkate alınmaksızın reddedildiği şikâyeti)

- 8) *İslam Şahin*, B. No:2014/7280, 21/1/2016, § 57 (döner sermaye ek ödemesinden yararlandırılmamasına ilişkin idari işleme karşı açtığı davanın reddedilmesinin aynı konuda farklı mahkemelerce verilen kararlar ile çelişki oluşturduğu şikâyeti)
- 9) *Elif Doğan Kutlu*, B. No: 2013/5219, 17/2/2016, § 34 (fazla ödenen ek ders ücretinin iadesine yönelik idari işlemin iptali talebiyle açılan davada, Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu kararının yanlış ve ilgili mevzuatın hatalı yorumlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)
- 10) *Vechettin Yakut*, B. No: 2014/9943, 22/6/2015, § 28 (4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 22. maddesi kapsamında şahsa bağlı hak uygulamasından yararlandırılma talebiyle idareye yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine hakkında tesis edilen atama işlemi sonucunda maaşının dondurulmasına ilişkin idari işlemin iptali ve uğradığı parasal kayıpların giderilmesi istemiyle açtığı iptal ve tam yargı davasının 399 sayılı KHK Eki 1 Sayılı Cetvel'e dâhil unvanlar arasında bölge müdür yardımcısı unvanının bulunmadığı gerekçe gösterilerek reddedildiği, ancak bölge müdür yardımcısı unvanının bahsi geçen KHK Eki 1 Sayılı Cetvel'de yer aldığı, bu nedenle verilen kararın hukuka aykırı olduğu, parasal kayıplarının giderilmediği şikâyeti)

3.2.2.4. Vergi uyumsuzluklarına ilişkin bazı şikâyetler

Keskinkılıç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş., B. No: 2013/4413, 21/11/2013, §§ 23, 35 kararında başvuru, muhtasar beyanname üzerinden yapılan tahakkuka karşı açtığı davada, dayanak kanun maddesinin Anayasa'ya aykırılığını ileri sürmesine karşın mahkemece bu iddianın ciddiye alınmadığını, oysa bir başka mahkemenin bu iddiayı ciddiye alarak itiraz yoluyla Anayasa

Mahkemesine götürdüğünü ve maddenin Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edildiğini, iptal kararı üzerine yargılamanın yenilenmesini istediğini ancak mahkemece yargılamanın yenilenmesi sebepleri dar yorumlanarak istemin reddedildiğini ileri sürmektedir.

Anayasa Mahkemesi başvurucunun, derece mahkemelerince yargılamanın yenilenmesi koşullarının dar yorumlanması sonucu isteminin reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürdüğü, başvurucunun iddialarının özünün, derece mahkemesinin kuralları yorumlamada ve uygulamada isabet edemediğine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğunu tespit ederek başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *E.T.Y.İ. A.Ş.*, B. No: 2013/596, 8/5/2014, §§ 36-38 (hizmetten yurt dışında faydalanılması nedeniyle 3065 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (b) bendi uyarınca vergiye tabi olmadığı, ayrıca bu yönde yayımlanmış çeşitli muktezalar bulunduğu halde inceleme elemanınca aksi yönde yapılan değerlendirmeler üzerine salınan cezalı vergilerin hukuka aykırı olduğu şikâyeti)
- 2) *Murat Çevik (3)*, B. No:2013/9505, 25/6/2015, § 31 (okul aile birliğinden kiraladığı kantini işletmekte iken 2005 yılı 1., 9., 10., 11. ve 12. vergilendirme dönemlerinde kira ödemesinden katma değer vergisi tevkifatı yapmadığı gerekçesiyle hakkında resen tarh edilen katma değer vergisine ve kesilen vergi zıyaı cezasına karşı vergi mahkemesinde açtığı davanın reddedilmesi üzerine, Edremit Vergi Dairesi Müdürlüğüne hakkında 22/9/2011 tarihli ödeme emrinin düzenlendiğini, anılan ödeme emrinin iptali istemiyle aynı Mahkemede açtığı davanın hukuka aykırı olarak reddedildiği şikâyeti)
- 3) *Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2013/4324, 7/7/2015, § 29 (vergi dairesine kaydı bulunan bir mükelleften satın alınan emtiaya ilişkin verilen faturayı kullandığı, söz konusu emtia alınırken vergi mahremiyeti nedeniyle mükellefin sahte fatura düzenlediğini bilemeyeceği, sahte fatura kullanmadığı, alınan malların ve ödemelerin gerçek olduğu, uzlaşma teklifini dahi

kabul etmediği, bilirkişi incelemesi yaptırılmadan eksik inceleme üzerine karar verildiği, tarhiyatın ve tarhiyata karşı açılan davanın reddedilmesinin hukuka aykırı olduğu şikâyeti)

- 4) *Sait Şahin*, B. No:2013/4338, 4/11/2015, § 35 (vergi inceleme raporuyla başvuruçunun bir faturaya ilişkin mükerrer gider kaydının yanı sıra aldığı sahte faturaları katma değer vergisi (KDV) indirimine esas olmak üzere 2003 ve 2004 yılına ilişkin vergi beyannamelerinde kullandığı tespitine yer verilmesi üç kat vergi ziyai cezalı olarak tarh edilen katma değer vergisine karşı açılan davanın reddedildiği, inceleme denetmeninin raporunda geçen ifadenin altında imzasının bulunmadığını ve tek taraflı kaleme alınan rapora istinaden takdir edilen vergi cezalarının yasal dayaktan yoksun olduğu şikâyeti)
- 5) *Ercanlar Otomotiv Oto Kaporta Boya Döşeme Elektrik San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2013/2477, 20/4/2016, § 36 (213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 234. maddesinde gider pusulasının zati eşyalarını satan kimselerden satın alınan altın, mücevher gibi kıymetli eşya için tanzim edileceğinin öngörüldüğü, motorlu araçların bu tür kıymetli eşyalardan olmadığı ve bu nedenle gider pusulası düzenlenmesinin gerekmediği, kıyas ya da yorum yoluyla kanunda açıkça belirtilmemiş suçlar için ceza verilemeyeceği, somut ve hukuken geçerli bir neden gösterilmeksizin davalarının reddedildiği şikâyeti)
- 6) *Em Export Dış Ticaret A.Ş.*, B. No: 2013/4051, 21/4/2016, § 29 (mahkeme kararına istinaden hesaplanan geçici vergiye ilişkin gecikme faizi için düzenlenen "2 No.lu İhbarnameye" karşı açılan davanın reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği şikâyeti)
- 7) *Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti.*, B. No: 2013/1834, 25/2/2015, § 38; *Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. (2)*, B. No: 2013/1833, 22/6/2015, § 42 (Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra vergi ziyai cezası uygulaması)

Somut olayda tarhiyata karşı açılan dava, geçici verginin cari vergilendirme döneminin vergisine mahsup edilmek üzere alınacağı, geçmiş dönemlere ait verginin mahsup süresi geçtikten sonra aranmayacağı

gerekçesiyle, vergi ziyai cezası bakımından ise 213 sayılı Kanun'un değişik 344. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hükmün Anayasa Mahkemesinin 6/1/2005 tarihli kararıyla iptal edildiği, bu nedenle ziyaa uğratılan vergi üzerinden hesaplanan vergi ziyai cezasının vergi tutarının bir katını aşan kısmının kaldırılması gerektiği gerekçesiyle kısmen reddedilmiştir. Karar onanmış, karar düzeltme istemi reddedilmiştir.

Başvurucu resen tarh edilen geçici vergiye ve kesilen vergi ziyai cezasına karşı vergi mahkemesinde açtığı davada, idare tarafından kesilen vergi ziyai cezası hakkındaki hükmün Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmesi nedeniyle hukukî boşluk bulunduğunu, yeni düzenlemenin kendisi hakkında uygulanamayacağını, vergi ziyai cezasının iptali talebinin reddine karar verilmesinin suç ve cezaların kanuniliği ilkesini ihlal ettiğini, ortaklar cari hesabında para bulunmasının tek başına örtülü kazanç dağıtımı anlamına gelmeyeceğini ileri sürmüştür.

Vergi ziyai doğuran eylemin gerçekleştiği tarihte 213 sayılı Kanun'da vergi ziyayının suç olarak düzenlendiği, vergi ziyai cezası ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararı sonrasında, 213 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle vergi ziyai suçunun ve cezasının kanun koyucu tarafından tamamen ortadan kaldırılmadığı, sadece vergi ziyai cezası hakkında uygulanan gecikme faizine ilişkin kısmın Kanun'dan çıkartıldığı, söz konusu yeni düzenlemenin ise lehe kanun uygulaması sonucu başvuru hakkında uygulandığı anlaşılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi başvurusunun iddialarının özünün derece mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

3.2.2.5. Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun uygulamasından doğan uyuşmazlıklarla ilgili bazı şikâyetler

Hilal Özkök, B. No: 2013/2420, 14/1/2014, § 30 kararına konu olayda Balıkesir Vergi Mahkemesi, uyuşmazlıkta, ihbarnamelerinin usulüne uygun tebliğ edildiği tespitini yapmış ve ihbarnamelere karşı süresi içinde dava açılmayarak kamu alacağının kesinleştiği sonucuna ulaştıktan sonra davayı reddetmiştir. Mahkemenin, davanın esasına yönelik başvurusunun ileri

sürdüğü iddiaları, 6183 sayılı Kanun'un 58. maddesinde belirtilen *"böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zamanaşımına uğradığı"* kapsamında değerlendirmeyerek uyuşmazlığı çözüme kavuşturduğu anlaşılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'ne göre, somut olayda başvuru, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmamıştır ve mahkemece verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirmiştir. Bu nedenle başvuru, kanun yolu şikâyeti niteliğindedir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Ahmet Akcan*, B. No:2014/3130, 24/3/2016, § 34 (şirketin devir sonrasında ortaya çıkan vergi borçlarının şirketten tahsil edilememesi nedeniyle 2006 yılında adına düzenlenen ödeme emirleri kendisine tebliğ edilmeksizin 2008 yılında banka hesaplarına haciz konması ve hakkında yurt dışına çıkma yasağı uygulanması açılan davaların, ödeme emrinin usulüne uygun olarak tebliğ edildiği kabul edilerek süre aşımı gerekçesiyle reddedildiği, bunun üzerine tebligat memuru hakkında suç duyurusunda bulunduğu, Savcılığın kamu davası açılması yolundaki kararı üzerine açtığı bazı davalarla ilgili olarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunduğu, bu taleplerinin İlk Derece Mahkemesince reddine ilişkin kararları temyiz ettiği ve tebliğ memuru hakkındaki ceza davası çerçevesinde ödeme emri tebligatına ilişkin alındı belgesindeki imzanın kendisine ait olmadığını tespit edildiği ve davanın sürmekte olduğu, buna karşın İlk Derece Mahkemesi kararlarının onandığı şikâyeti)
- 2) *Çağrı Tur Sey. Taş. Ltd. Şti.*, B. No:2013/8880, 6/10/2015, § 39 (2007 yılı vergilendirme döneminde kira ödemesinden KDV tevkifatı yapmadığı gerekçesiyle hakkında resen tarh edilen KDV ve kesilen vergi ziyai cezasına karşı açtığı davanın reddedilmesi üzerine söz konusu borçların tahsili için düzenlenen ödeme emrinin iptali istemiyle açtığı davanın yerleşik Danıştay içtihatlarına aykırı olarak reddedildiği şikâyeti)
- 3) *Gümüşdere İnşaat Ticaret ve Sanayi A.Ş.*, B. No: 2013/5016, 16/4/2015, § 40 (idare tarafından, vergi borcunun ödenebilmesi için talep edilen mehil ve taksitlendirme istemlerine cevap verilmeyerek hacizli

aracın satılmasında ısrar edildiği, aracın fiili haciz işleminden itibaren 3 ay içinde satılması gerekirken yaklaşık 1,5 yıl bekletildiği şikâyeti)

- 4) *Osman Nuri Öner*, B. No: 2013/578, 23/3/2016, § 45 (banka hesabından vergi dairesince haciz yoluyla tahsil edilen paranın başka bir teminat karşılığında iade edilmesi için yaptığı başvurunun reddi işlemine karşı açtığı iptal davasında vergi mahkemesince verilen kararın adil olmadığı şikâyeti)
- 5) *Vinnel Brown And Root Service Coop.*, B. No: 2013/2041, 10/6/2015, § 25 (vadesinde ödenmeyen motorlu taşıtlar vergisinin tahsili amacıyla düzenlenen ödeme emirlerinin iptali istemiyle açılan davada, verginin konusu 1959 model aracın kendi adına kayıtlı olmadığı, trafik kayıtlarına göre 1961 yılından beri trafik tescilinde “*Vinnel Corporation*” adına kayıtlı olduğu, bu şirketin isminin kendi ismiyle benzerlik gösterdiği, kendisinin ise 1988 yılında Türkiye’de faaliyete başladığı, 1980 sonrasında başlayan vergi numarası uygulamasında isim benzerliği nedeniyle hata yapılmış olabileceği, bu iddialarının Mahkemece karşılanmadığı ve verilen kararın eksik incelemeye dayandığı şikâyeti)
- 6) *Hüsamettin Kemal Esiner*, B. No: 2013/1949, 24/6/2015, § 38 (şirketi temsile yetkili olmadığı için amme alacağından sorumlu tutulamayacağına ilişkin birçok mahkeme kararının bulunduğu, başvuruya konu kararın bu nedenle çelişkili olduğu, amme alacağına konu dönemde şirketi temsil ve ilzam ile görevlendirilmediği ve bu nedenle borçtan sorumlu tutulamayacağı şikâyeti)

3.2.2.6. Memnu hakların iadesine ilişkin uyuşmazlıklarla ilgili bazı şikâyetler

Yusuf Gezer, B. No: 2013/2103, 14/1/2014, § 34 kararına konu olayda başvuru, 5237 sayılı Kanun’un 53. maddesinde getirilen yeni düzenlemeye göre artık memnu hakların iadesi için dava açmaya gerek olmaksızın infaz bittikten sonra otomatik olarak ilgililere memnu hakların iade edildiğini, tarafına bu kural uygulanmadığı için atamasının gerçekleşmediğini, söz konusu işlemin sebep, konu ve amaç yönünden hukuka aykırı olduğunu, kazanılmış hakkının yok edildiğini, İdare Mahkemesince verilen kararın

kanuna ve emsal Danıştay kararlarına aykırı olduğunu iddia etmiş, ilk derece mahkemesi ise dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte memnu haklarının iadesi yönünde verilmiş bir mahkeme kararının bulunmaması nedeniyle başvurucunun 657 sayılı Kanun'da belirtilen devlet memuru olabilme şartlarını taşımadığının açık olduğu ve atamasının yapılmamasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi'ne göre başvurucunun iddiaları mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkindir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.2.7. Terfi işlemlerine ilişkin uyuşmazlıklarla ilgili bazı şikâyetler

Mustafa Kıvrak, B. No: 2013/3175, 20/2/2014, § 25 kararına konu olayda ilk derece mahkemesi davacıdan kıdem sırasına göre daha sonra gelen ve terfi eden beş emsal emniyet müdürüne ait belgeler ile davacının sicil durumu bir arada değerlendirildiğinde takdir ve taltifleri genel olarak davacıdan daha fazla olan kişilerin terfi ettirildiği ve bu kişilerin sicil durumlarının davacının durumuna yakın olduğu, ayrıca davacının Kurulda görüşülme tarihi itibarıyla adli yargı yerinde 2 ay 20 gün hapis ve para cezasına mahkûm edildiği ve bu davanın temyiz yargılamasının devam ettiği, bu haliyle davacının terfi ettirilmemesi şeklinde oluşan kanaatte objektiflikten uzaklaşıldığına dair bir husus bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

Başvurucu, hakkında açılan kamu davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesine ve dolayısıyla üzerine atılı suç nedeniyle herhangi bir ceza almamış olmasına rağmen terfi ettirilmemesinin mevzuata aykırı olduğunu, kamu davasının devam ettiği 2007 yılı değerlendirme döneminde terfi ettirilirken 2010 yılında terfi ettirilmemesinin hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir.

Başvurucunun iddialarının mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik veya bariz takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Erol Türkyılmaz*, B. No: 2013/2712, 28/5/2014, §§ 37-42 (2010 yılı Merkez Değerlendirme Kurulu kararına karşı açtığı davada 2005 yılı Merkez Değerlendirme Kurulu karar tutanağının dava dosyasında bulunmadığı, Danıştay’ın görüş değiştirmesi sonucu 2005 yılı Merkez Değerlendirme Kurulu kararına dava açmayarak 14 ay 6 gün kıdemsiz duruma düştüğü ve terfi ettirilmediği şikâyeti)
- 2) *Halil Atabey*, B. No: 2013/3771, 16/10/2014, § 26 (2008 yılı terfi değerlendirilmesi sonucunda 4. sınıf emniyet müdürlüğü rütbesine terfi ettirilmemesine ilişkin işlemin iptali istemi ile açmış olduğu davanın reddedildiği şikâyeti)

3.2.2.8. Anayasa değişikliğinden önce verilen uyarma ve kınama cezalarına karşı açılan davaların reddiyle ilgili bazı şikâyetler

Sema Öktem, B. No: 2013/852, 6/3/2014, §§ 32-33 kararında başvuru, anayasa değişikliğiyle uyarma ve kınama disiplin cezalarına karşı yargı yolunun açılmasının ardından hakkında daha önce verilen kınama cezasının iptali istemiyle açtığı davada bu husus dikkate alınmaksızın davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, başvuru, hukuka aykırı olarak disiplin cezasıyla cezalandırıldığı ve hakkında tesis edilen disiplin cezasına karşı açtığı davada kınama cezalarını yargı denetimine açan Anayasa değişikliğinin yargı makamlarınca göz önüne alınmadığı şeklinde özetlenebilecek olan iddialarının, hukuk kurallarının uygulanmasında isabet bulunmadığına ve dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfîlik de içermediği anlaşıldığından başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Benzer başvurular için bkz:

Çetin Özturun, B. No:2013/8822, 6/1/2016, § 24 (uyarma ve kınama cezalarıyla tecziye edilmesinin hukuka aykırı olduğu, uyarma ve kınama cezalarının verildiği tarihte bu cezalara karşı yargı yolunun kapalı bulunduğu, anılan cezalara karşı yargı yolunu açan Anayasa değişikliğine ilişkin Kanun’un Resmî Gazete’de yayımlanmasının ardından yasal süresinde davasını açtığı, Mahkemece bu husus gözetilmeksizin karar verildiği şikâyeti)

3.2.2.9. İdari davanın süre aşımı nedeniyle reddiyle ilgili bazı şikâyetler

Ömer Topuz, B. No: 2013/6833, 3/4/2014, §§ 45-54 kararına konu olayda ilk derece mahkemesi 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 11 ve 12. maddelerinde yer verilen kurallardan hareketle kısmen süre aşımı nedeniyle davanın reddi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. İdare mahkemesi, başvurucuya eksik maaş ödenmediği ve bu sebeple talebinin reddi gerektiği sonucuna varırken dava dosyasında bulunan bilgi ve belgelere dayanmıştır. Buna göre başvurucuya ödenen mali haklarla emsallerine ödenen mali hakların aynı olduğu tespit edilmiş ve 4046 sayılı Kanun’un 22. maddesi uyarınca yapılan ödemede mevzuata aykırılık bulunmamıştır.

Başvurucu, yazılı bildirimi gereken maaş bordroları kendisine tebliğ edilmediği halde eksik ödemeyi öğrenme tarihine göre açtığı idari davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiğini iddia etmektedir. Diğer yandan başvuru, bilirkişi incelemesi talebinin karşılanmadığını, Mahkeme’nin daha önce maaş ve döner sermaye alacaklarının birlikte dava konusu edilemeyeceğine karar vermesine rağmen kararda her ikisine yönelik ibarelerin olduğunu da iddia etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, idare mahkemesinin “eksik ödemeden kaynaklanan maaş farkı”nı “döner sermaye tazminat talebi” olarak adlandırmasında bir maddi hata bulunduğunu tespit etse de, kararın devam eden kısmında başvurucuya yapılan maaş ödemesinin eksik olup olmadığı

hakkında karar verildiğini ve yapılan bu maddi hatanın kararın esasına etkili olmadığını belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğunu ve derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediğini tespit etmiştir. Açıklanan nedenlerle, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer nitelikte başvurular için bkz:

- 1) *Yenibaşaran Uluslararası Nakliyat ve Ticaret A.Ş.*, B. No: 2013/3300, 18/9/2014, § 20 (imar planının iptali istemiyle açtığı davada, başvurunun reddine ilişkin işlemin imar planı uygulaması niteliğinde olduğu halde derece mahkemelerince bu hususun kabul edilmediğini ve davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiği)
- 2) *Kadir Can*, B. No: 2013/7527, 17/11/2014, § 35 (döner sermaye katkı payından yararlandırılması talebinin reddi üzerine açtığı davanın, idareye başvuru tarihinden geriye doğru altmış gün içinde kalan ödememe işlemi yönünden esastan; bu tarihten önceki döneme ilişkin ödememe işlemi yönünden ise 2577 sayılı Kanun’un 7. ve 11. maddeleri uyarınca süre aşımından reddedildiği şikâyeti)
- 3) *Adnan Güzel*, B. No: 2014/2496, 25/2/2015, § 92 (Özelleştirme İdaresi Başkanlığı aleyhine idare mahkemesinde açtığı davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiği, alacağını halen tahsil edemediği ve özelleştirme işleminin 31/1/2005 tarihi itibarıyla iptal edilmesine rağmen uygulanmadığı, Özelleştirme İdaresi Başkanlığının kusurlu fiilleri sonucu alacağını alamadığı, hatalı ve kanuna aykırı özelleştirme işlemi yapıldığının Mahkeme kararı ile ortaya çıktığı, buna rağmen davanın reddine karar verildiği şikâyeti)

3.2.2.10. Bilirkişi raporlarına ilişkin bazı şikâyetler

Şerban Şahin, B. No: 2013/7223, 26/6/2014, §§ 32-33 kararına konu olayda idare mahkemesi, depremde hasar görmesi sonucu başvurucuya ait evin yıkılmasında davalı idarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığı ve gerçekleşen zararın tespiti amacıyla bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar vermiştir. Bilirkişiler zemin açısından riskli bölgeleri yerleşime açarak

herhangi bir özel önlem tarif etmeksizin kentin gelişme alanlarını beş kat imar hakkı ile donatması nedeniyle temel planlama ilkeleri açısından son derece hatalı bir girişimde bulunduğu belirtilen davalı belediyeyi tam kusurlu olarak değerlendirmiştir. Başvurucunun maddi zararı hesaplanırken başvurucunun konutuna ait yapı kullanma izin belgesinde belirtilen mesken alanı esas alınmıştır. Başvurucunun oturulamaz derecede hasarlı olan konutu nedeniyle uğradığı zarar, depremin meydana geldiği 1999 yılı esas alınarak Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca her yıl Resmi Gazete’de yayımlanarak ilan edilen Mimarlık ve Mühendislik Hizmet Bedellerinin Hesabında Kullanılacak Yapı Yaklaşık Birim Maliyetine göre hesaplanmıştır.

Başvurucu, 17/8/1999 tarihinde meydana gelen deprem sonucu kullanılamayacak şekilde ağır hasar alan konutunun yetkililerce yıkılması sonucu uğradığı zararın tazmini için açtığı davada, idarenin kusuru sonucu yıkılan evi için hükmedilen tazminat miktarının zararını karşılamaktan uzak olduğunu, evin değerinin gerçek duruma uygun hesaplanmadığını, bilirkişilerin hatalı ve eksik değerlendirmede bulunduğunu, konutun net kullanım alanının eksik değerlendirildiğini iddia etmektedir.

Başvuru konusu olayda başvurucunun maddi zararının tespiti, bu tespitte kullanılan yöntem ve zararın doğduğu tarihin belirlenmesi gibi hususlar kanunun öngördüğü usuller çerçevesinde hâkimin takdir yetkisi içindedir. Derece mahkemelerinin kararlarında açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun deprem nedeniyle uğradığı zararların tazmini istemiyle açtığı davayla ilgili olarak mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının açık bir keyfilik veya bariz takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.2.11. Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayırma ve sözleşmenin feshi işlemlerine ilişkin bazı şikâyetler

Oktay Çetinkaya, B. No: 2013/758, 21/1/2015, § 30 kararına konu olayda, idari soruşturma sonucunda, başvurucunun disiplinsizlik ve ahlâki nedenlerle silahlı kuvvetlerde kalmasının uygun olmayacağı değerlendirilerek, ayırma işlemine tabi tutulmasına karar verilmiştir.

Başvurucunun bu karara karşı açtığı davada yapılan yargılama sonucunda, Mahkemece; ilgili mevzuat, başvurucunun şikâyeti ve dosyadaki bilgi ve belgeler dikkate alınarak inceleme yapılmış ve başvurucunun TSK'den ayırma işlemine tâbi tutulmasında, idarenin takdir yetkisini, kişi yararı ile kamu yararı arasındaki dengeyi gözeterek ölçülü ve objektif olarak kullandığı kanaatine varılmak suretiyle dava reddedilmiştir.

Başvurucu, TSK'den disiplinsizlik ve ahlâki nedenler gerekçe gösterilerek ilişiğinin kesildiği, bu hususların dava konusu idari işlemin tesis nedeni olamayacağı, hakkaniyete uygun etkili bir yargılamanın yapılmadığından şikâyet etmektedir.

Yapılan incelemede, Derece Mahkemesince yürütülen yargılama sırasında başvurucunun, karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerle ilgili bilgi sahibi olma ve bunlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme ve kendi delillerini ve iddialarını sunma konularında bir sorunla karşılaştığına dair bir bulguya rastlanılmadığı gibi, somut olayda, dosyadaki bilgi ve belgeler dikkate alınarak yapılan yargılama ve kurulan hükümde herhangi bir bariz takdir hatası veya açıkça keyfi bir durum da tespit edilmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Uğur Özdemir*, B. No: 2013/2600, 23/1/2014, § 42 (sözleşmenin feshi işlemine karşı açtığı iptal davasında, işleme esas teşkil eden disiplin cezalarının usulsüz ve yok hükmünde olmalarının dikkate alınmadığı ve bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)
- 2) *Sedat Demir*, B. No: 2013/9646, 31/3/2016, § 44 (sözleşmenin feshi işlemine karşı açtığı iptal davasında, işleme esas teşkil eden disiplin cezalarının usulsüz ve yok hükmünde olmasının dikkate alınmadığını ve bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)

- 3) *Cem Kağmıoğlu*, B. No: 2014/1951, 9/6/2016, § 28 (adam öldürme, rüşvet ve kaçakçılık suçlarından hakkında açılan davalara istinaden sözleşmesinin feshedilmesine rağmen bu suçlardan beraat ettiği, sözleşmenin feshi işlemine karşı açtığı davada verilen karara yönelik yaptığı yargılamanın yenilenmesi talebinin anılan suçlardan dolayı beraat kararı verilmesine rağmen reddedildiği şikayeti)
- 4) *E.Ş.*, B. No: 2014/682, 19/11/2014, § 49 (Türk Silahlı Kuvvetlerinde sözleşmeli uzman çavuş olarak görev yapmakta iken sözleşmesinin hukuka aykırı olarak feshedildiği, bu işlemin iptali istemiyle AYİM'de açtığı davada kendisinden istifade edilemeyeceği kanaatinin sübjektif olarak değerlendirildiği şikâyeti)

3.2.2.12. Terör nedeniyle köy boşaltma sonucu ortaya çıkan zararların giderimine ilişkin bazı şikâyetler

Fettah Hansu, B. No: 2013/906, 16/4/2013, §§ 27-29 kararına konu olayda, idari davada dosyada yer alan bilgi ve belgelere göre köyün terör nedeniyle boşaltıldığının kabulüne olanak bulunmadığı gerekçesiyle 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'a dayalı tazminat isteminin reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir. Başvurucu, terör nedeniyle köy boşaltma sonucu ortaya çıkan zararların giderilmediğinden şikâyet etmektedir.

İdare Mahkemesinin kararıyla, her ne kadar Ağrı Valiliğinin 20/3/1995 tarihli Komisyon kararında Ortakent köyünün boşaldığından bahisle köyün imamının başka yere nakledildiği, köy ilköğretim okulunun 1993-1998 yılları arasında kapalı olduğu bildirilmişse de, Jandarma Alay Komutanlığı tarafından mahallinde düzenlenen 5/8/2009 tarihli müşterek bilgi alma tutanağındaki köy muhtarı ve azaların beyanlarında, 1994 yılının kışında bir kısım köylülerin terör olayları nedeniyle köyü boşalttıkları, ancak 1995 yılı yazında ayrılanların tekrar köye döndükleri, bu tarihten itibaren köylerini terk etmedikleri ve halen köyde bulunduklarının belirtildiği, Ortakent köyünün muhtarlık seçimlerinin fasılasız olarak yapıldığı, Ağrı İl Özel İdaresince söz konusu köyün yollarına yönelik bakım ve onarım çalışmalarının aralıksız yapıldığı, köy ilköğretim okulunun hangi sebepten kapalı kaldığının belirsiz

olduğu, bu itibarla adı geçen köyün terör olayları nedeniyle boşaltılmadığı, anılan köyde sürekli ikamet eden vatandaşların bulunduğu ve köyün terör nedeniyle boşaltıldığının kabulüne olanak bulunmadığı gerekçeleriyle 5233 sayılı Kanun'a dayalı tazminat isteminin reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir.

Başvuru konusu olayda, başvurucunun iddialarının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu, başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların ve delillerin mahkeme kararlarında değerlendirilerek tartışıldığı anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz bir şekilde keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Sabri Çetin*, B. No: 2013/3007, 6/2/2014, §§ 48-50 ; *Mehmet Gürgen*, B. No: 2013/3202, 6/2/2014, §§ 45-47; *Celal Demir*, B. No: 2013/3309, 6/2/2014, §§ 45-47; *Mahmut Can Arslan*, B. No: 2013/3008, 6/2/2014, §§ 47-49; *İsmet Kaya*, B. No: 2013/2294, 8/5/2014, §§ 42-44; *Tahir Aytiş*, B. No: 2013/3054, 8/5/2014, §§ 45-47; *Yıldız Kurt*, B. No: 2013/2625, 8/5/2014, §§ 44-46; *Mehmet Cemal Sadak*, B. No: 2013/2666, 28/5/2014, §§ 31-33; *Cemal Soğunç*, B. No: 2013/2878, 28/5/2014, §§ 31-33; *Hayrettin Kaya*, B. No: 2013/2293, 8/9/2014, §§ 42-44
- 2) *Faris Aslan*, B. No: 2014/1026, 20/5/2015, § 62; *Zübeyit Kaya*, B. No: 2013/7674, 21/5/2015, § 47; *Mehmet Tural ve diğerleri*, B. No:2014/4657, 25/6/2015, § 35; *Şariye Aslan*, B. No:2014/1024, 16/12/2015, § 47; *Salih Alkan*, B. No: 2013/4747, 31/3/2016, § 55 (Komisyon kararında karşılanmaması nedeniyle sulhname kapsamına dahil olmayan zarar kalemleri için açtığı iptal ve tam yargı davasında tazminata hükmedilmesi gerekirken, davasının reddine karar verildiği şikâyeti)
- 3) *Feyziye Kılıç ve diğerleri*, B. No: 2013/6645, 31/3/2016, § 33; *Hakime Şengül ve diğerleri*, B. No: 2013/5139, 31/3/2016, § 31 (murislerinin

3/8/1999 tarihinde faili meçhul bir şekilde öldürülmesi, olayın terörle mücadele kapsamında gerçekleşmesi sebepleriyle maddi ve manevi zararları olmasına rağmen 5233 sayılı Kanun kapsamında yaptıkları başvurunun reddedildiği, idari yargı makamlarının tazminat başvurusuna ilişkin mevzuatı dar ve aleyhe yorumlandığı, murisin ölümü üzerinden uzun bir zaman geçmesine rağmen gerçek faillerin bulunamamasının olayın terörle mücadele kapsamında gerçekleştiğini gösterdiği, aksine bir durumda faillerin hemen tespit edilebileceği şikayeti)

- 4) *Cuma Gürses*, B. No: 2013/7536, 31/3/2016, § 55; *Nesibe Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/1988, 31/3/2016, § 38; *Hamdullah Işık ve diğerleri*, B. No: 2013/3627, 31/3/2016, § 34; *Zübeyir Bozkurt*, B. No:2014/3403, 16/12/2015, § 44; *Mehmet Aydın ve diğerleri*, B. No:2014/271, 6/1/2016, § 42; *Şafi İçişen*, B. No:2014/4319, 7/1/2016, § 50; *Sahibe Çelik ve Necla Çelik*, B. No:2013/4899, 20/1/2016, § 52; *Mehmet Şah Bağatur*, B. No:2013/5195, 21/1/2016, § 51; *Yahya Salihoğlu*, B. No:2013/5800, 3/2/2016, § 53; *Nafiye Salihoğlu ve diğerleri*, B. No:2014/4301, 3/2/2016, § 47; *Metin Güngördü ve diğerleri*, B. No:2013/4618, 17/2/2016, § 55; *Ahmet Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/4566, 17/2/2016, § 55; *Mehmet Akkuş*, B. No: 2013/4266, 23/2/2016, § 48; *Serhat Kanaş ve Halil Kanaş*, B. No: 2013/6650, 23/2/2016, § 34; *Emine Akkuş*, B. No: 2013/5321, 23/2/2016, § 49; *Abdurrahman Dil ve Mehmet Sait Dil*, B. No:2013/5163, 24/2/2016, § 48; *Seyithan Akkuş*, B. No:2013/4267, 24/2/2016, § 64; *Naim Aslan*, B. No: 2013/5154, 9/3/2016, § 34; *Bayram Ağaya ve diğerleri*, B. No:2013/5816, 10/3/2016, § 54; *Nurettin Kandemir*, B. No:2013/4646, 10/3/2016, § 48; *Mehmet Başaran*, B. No:2013/4565, 10/3/2016, § 46; *Hanifi Dil ve Zeki Dil*, B. No:2013/5191, 10/3/2016, § 48; *Sait Dil*, B. No: 2013/4254, 23/3/2016, § 64; *Mehmet Emin Akın ve Ayşe Tekin*, B. No: 2013/6956, 23/3/2016, § 38; *Aydın Çelik*, B. No: 2013/4635, 23/3/2016, § 50; *Abdulkerim Akkuş*, B. No: 2013/5204, 24/3/2016, § 48; *Mehmet Şirin Çelik*, B. No: 2013/9215, 30/3/2016, § 53; *Şebap Bayam ve diğerleri*, B. No:2013/5769, 30/3/2016, § 54; *Hamdullah Işık ve diğerleri*, B. No: 2013/3627, 31/3/2016, § 34; *Mustafa Demir*, B. No: 2013/7749, 31/3/2016, § 35; *Cengiz Yaşar*, B. No: 2014/281,18/5/2016, § 50 (5233 sayılı Kanun kapsamında yaptığı başvurunun ve açtığı davanın yakınlarının terör örgütü mensuplarınca kaçırılması, yedi

gün alıkonulması ve öldürülmesi noktasındaki öznel durumu nazara alınmadan, köyün tamamen boşaltılmadığı şeklindeki nesnel ölçütten hareketle zararlarının karşılanması talebinin reddedildiği şikâyeti)

- 5) *Halis Orhan ve diğerleri*, B. No: 2013/7257, 31/3/2016, § 33; *Ramazan Ayder*, B. No: 2013/5690, 23/3/2016, § 32; *Abdulkadir Güneş*, B. No:2013/4347, 30/3/2016, § 35; *Abdurrahman Ete*, B. No: 2013/5489, 30/3/2016, § 30; *Hamit Yıldız ve Halit Yıldız*, B. No:2013/7720, 30/3/2016, § 26; *İzzet Orhan ve diğerleri*, B. No:2013/7259, 30/3/2016, § 34; *Servet Temiz*, B. No: 2013/8700, 31/3/2016, § 25; *Yadigar Orhan ve diğerleri*, B. No: 2013/7710, 31/3/2016, § 52; *Maşallah Gökaltıp Uçar ve diğerleri*, B. No: 2013/5198, 20/4/2016, § 39; *Mehmet Sabri Yar*, B. No: 2013/5845, 21/4/2016, § 38; *Hadi Kılıç ve Yeter Gökaltıp*, B. No: 2013/5777, 21/4/2016, §35; *Burhan Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/4957, 21/4/2016, § 37; *Tenzile Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/2743, 21/4/2016, § 35; *Aliye Onar ve diğerleri*, B. No: 2013/4578, 21/4/2016, § 36; *Ekrem Onar ve diğerleri*, B. No: 2014/3319, 18/5/2016, § 36 (göç etmeye mecbur kalmaları nedeni ile uğramış oldukları zararlarının tazmin edilmediği, 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvuruların ve açılan davaların reddedildiği şikâyeti)
- 6) *Yusuf Yaman*, B. No: 2013/8908, 13/4/2016, § 52 (22/8/1994 tarihinde terör örgütü mensupları ile güvenlik güçleri arasında çıkan çatışma sonrasında örgüt üyeleri tarafından kaçırılması nedeniyle Valilikçe geçici köy koruculuğu görevine son verildiği, örgüt tarafından uzun süre alıkonulması akabinde “Gönüllü Geri Dönüş” programı kapsamında 1997 yılı Kasım ayında Türkiye’ye geri döndüğü, uzun müddet köy koruculuğu maaşı imkânından mahrum kalması sonucu oluşan zararlarının 5233 sayılı Kanun kapsamında tazmin edilmesi gerektiğini fakat anılan olay Mahkemece hatalı şekilde değerlendirilerek yaptığı başvurunun ve açtığı davanın reddedildiği şikâyeti)
- 7) *Ramazan Acar*, B. No:2013/7939, 15/12/2015, § 45; *Genco Acar*, B. No:2013/7938, 16/12/2015, § 52; *Selvi Ağgöl ve diğerleri*, B. No: 2013/6201, 21/4/2016, § 51, 65 (yaptığı başvurunun kısmen Komisyonca kabul edilip kısmen reddedilmekle birlikte 5233

sayılı Kanun'un açık lafzına ve amacına rağmen mağduriyetinin tamamen giderilmediği şikâyeti)

- 8) *Mehmet Emin Yılmaz*, B. No:2013/3928, 15/12/2015, § 58 (komisyon kararında karşılanmaması nedeniyle sulhname kapsamına dâhil olmayan zarar kalemleri için açtığı iptal davasında Danıştay Onuncu Dairesinin 30/12/2008 tarihli ve E.2008/4141, K.2008/9584 sayılı kararında da belirtildiği gibi bakiye zararlara ilişkin dava hakkı saklı olduğundan dava konusu işlemin iptaline hükmedilmesi gerekirken Danıştay Onbeşinci Dairesinin bozma kararı verdiği ve İlk Derece Mahkemesince bu karara uyularak davanın reddine hükmedildiği, bu hâliyle Danıştay'ın iki Dairesi arasında içtihat farklılığı bulunduğu şikâyeti)
- 9) *Abbas Emre*, B. No:2014/5005, 6/1/2016, § 38 (olay mahallinde düzenlenen keşif tutanağında hayvancılık yaptığının ve hayvan varlığı miktarının sabit olmasına rağmen hayvancılık zararlarının Tazminat Komisyonunca ve Mahkemece dikkate alınmamasının keyfi, adalete açıkça aykırı bir durum oluşturduğu, ayrıca mülkiyetine erişimin engellenmesine ilişkin sürenin idare tarafından yedi yıl olarak hesaplandığı, Mahkemece olağanüstü hâlin kaldırıldığı tarihin 2001 yılı olarak kabul edildiği, oysa olağanüstü hâlin kalktığı tarihin 2003 yılı olduğu, keyfi şekilde tazminat hesabında sürenin iki yıl eksik hesaplandığı şikâyeti)
- 10) *İbrahim Varol*, B. No:2013/3763, 24/3/2016, § 22 (Diyarbakır ili Lice ilçesinde 1990 ile 2000 yıllarında yaşanan terör olayları nedeniyle bu yerde bulunan taşınmazlarını kullanamadığını, buna ilişkin 5233 sayılı Kanun kapsamında yaptığı başvurunun, etkin ve yeterli bir araştırma yapılmadan ilgili yeri yaşanan olaylar öncesinde terk ettiği gerekçesine dayanılarak reddedilmesi ve ret işlemi üzerine açtığı davanın da kabul edilmemesi nedeniyle esasen uğramış olduğu zararların karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)
- 11) *Abdurrahman Gültekin ve Sadullah Doysak*, B. No:2013/3528, 24/3/2016, § 31; *Mehmet Halit Gösteriş*, B. No:2013/3532, 24/3/2016, § 32 (Elazığ ili Erimli köyünde gerçekleşen terör olayları nedeniyle yaşadıkları

yerleri terk etmek zorunda kaldıkları, ancak zararlarının giderilmesi için 5233 sayılı Kanun kapsamında yaptıkları taleplerin ve akabinde açtıkları davaların reddedildiği, taleplerinin reddine yönelik “köyün tamamen boşaltılması ya da bir kısmının boşaltılması” gibi ölçütlerin 5233 sayılı Kanun’un amacına aykırı ölçütler olduğu, bu bağlamda Mahkemece verilen ret kararlarının yeterli araştırmaya dayanmadığı, kararların tek taraflı ve hakkaniyete aykırı olduğu, zararlarının oluştuğunu iddia ettikleri yerlerde keşif yapılmadığı şikâyeti)

- 12) *Ayşe Balın*, B. No: 2013/5464, 31/3/2016, § 29; *Emine Özdemir*, B. No: 2013/5465, 31/3/2016, § 29 (22/4/1992 tarihinde odun toplamak için gittiği Silopi ilçesi Kapılı köyü yakınlarında mayına basması sebebiyle yaralandığı, anılan olay nedeniyle uğradığı zararın karşılanması istemiyle 5233 sayılı Kanun kapsamında yaptığı başvurunun ve akabinde açtığı davanın reddedildiği, olay tarihinde bölgede yaşanan terör olayları sebebiyle güvenlik amacıyla döşenmiş kara mayınlarının bulunduğu hususunun açık olduğu, sosyal devlet ilkesi gereği zararının karşılanması gerektiği şikâyeti)
- 13) *Mehmet Çelik*, B. No: 2013/6345, 13/4/2016, § 31 (3/8/1993 tarihinde Kozluk İlçe Jandarma Taburunun bulunduğu Çetin Emeç Caddesi’nde aracı ile seyir hâlindeyken “dur” ihtarına uymadığı gerekçesi ile jandarma tarafından ateş açılması sonucu ağır şekilde yaralandığı, bu olay nedeniyle ortaya çıkan zararının 5233 sayılı Kanun kapsamında tazmin edilmesi gerektiği, fakat anılan olayın Mahkemece hatalı şekilde değerlendirilerek 5233 sayılı Kanun kapsamında yaptığı başvurunun ve davasının reddedilmesi nedeniyle Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)
- 14) *Kerime Akyol ve diğerleri*, B. No: 2013/8139, 13/4/2016, § 28 (5233 sayılı Kanun’un uygulama sürecini belirtilen geçici 1. maddesinin somut norm denetimi yapılmak üzere Anayasa’ya aykırılığının ileri sürüldüğü ancak Mahkemenin anılan iddialarını karşılamadığı, murislerinin ölümünün kanun kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle davalarının haksız olarak reddedildiği şikâyeti)

- 15) *Özden Sayar ve Deren Dilara Sayar*, B. No: 2013/4022, 13/4/2016, § 47 (terör eylemi kapsamında bırakılan bombanın 18/11/2005 tarihinde patlaması sonucunda birinci başvurunun eşi, ikinci başvurunun babası olan M.S.nin öldüğü, bu olay nedeniyle ortaya çıkan zararlarının 5233 sayılı Kanun kapsamında tazmin edilmesi için yaptıkları başvuruda hükmedilen tazminat miktarının çok düşük olduğu, tazminat miktarı yeterli görülmediği için idare ile sulhname imzalamadıkları, maddi zararları konusunda daha yüksek miktarda tazminata hükmedilmesi gerektiği fakat bu şikâyet kapsamında açtıkları davanın Mahkemece hatalı şekilde değerlendirilerek reddedildiği şikâyeti)
- 16) *Belgin Pınar ve diğerleri*, B. No: 2013/2708, 13/4/2016, § 32 (5233 sayılı Kanun kapsamında Zarar Tespit Komisyonuna yapılan başvurunun reddedilmesi nedeniyle açılan davada mahkemenin delilleri eksik ve hatalı değerlendirerek kanuna ve usule aykırı karar verildiği şikâyeti)
- 17) *Yusuf Çelik ve diğerleri*, B. No: 2013/5643, 13/4/2016, § 31 (olayın şüphelisi olan yetkililerce düzenlenen tutanak dışındaki ispat araçlarını araştırmadan eksik inceleme ile karar verildiği şikâyeti)
- 18) *Sarya Bilmez ve diğerleri*, B. No: 2013/1712, 20/4/2016, § 32 (murislerinin ölümünün Kanun kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle davalarının haksız olarak reddedildiği şikâyeti)
- 19) *Mehmet Rahim Tayfur*, B. No: 2013/2676, 20/4/2016, § 32 (terör örgütü mensuplarınca kaçırılması ve serbest bırakılması karşılığında örgüt üyelerine verildiği beyan edilen paranın tazmin edilmesi talebiyle 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurunun reddedildiği şikâyeti)
- 20) *Hıdır Öztürk ve Dilif Öztürk*, B. No: 2013/7832, 21/4/2016, § 119 (idari yargıda bakılan davada delillere ilişkin hatalı bir değerlendirme yapılarak taleplerinin reddedilmesi suretiyle adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma haklarının ihlal edildiği şikâyeti)
- 21) *Barış Elitaş ve diğerleri*, B. No: 2013/7777, 21/4/2016, § 31 (murislerinin güvenlik kuvvetlerince gözaltına alınmasından on beş gün

sonra ölü bulunduğu, bu olay nedeniyle ortaya çıkan zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında tazmin edilmesi gerektiği fakat murislerinin terör örgütü üyesi olduğu ve güvenlik güçleri ile çıkan çatışmada öldüğu değerlendirilerek 5233 sayılı Kanun kapsamında yaptıkları başvurunun ve davalarının reddedildiği, idare Mahkemesinin Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütölen soruşturmada verilen takipsizlik kararına dayanarak davayı reddettiğini ancak murislerinin çatışmada öldüğu iddiasının doğru olmadığı, murislerinin terör örgütü üyesi olmadığı, dosyada delil olarak değerlendirilen soruşturma dosyasında ölüm olayının etkili bir şekilde araştırılmadığı, Mahkemenin olayın şüphelisi olan yetkililerce düzenlenen tutanak dışındaki ispat araçlarını irdelemeden eksik inceleme ile karar verdiği şikâyeti)

- 22) *Saliha Bekiroğlu ve diğerleri*, B. No: 2013/5691, 21/4/2016, § 39 (Komisyon kararının iptaline karar veren Mahkemenin tazminat miktarını belirlemeden dosyayı tekrar Komisyona gönderdiği, Komisyonca tazminat miktarlarının sınırlı tutulduğu, birim fiyatlar ile mülkiyete erişimin engellenmesine ilişkin sürenin eksik hesaplandığı, yıpranma payı, müteahhitlik indirimi, kuraklık gibi tazminat hukukunun ilkelerine aykırı indirim yapıldığı, göç nedeniyle ilçedeki imkanlardan yoksun kalınması nedeniyle uğranılan gelir kaybının dikkate alınmadığı, manevi tazminat taleplerinin tamamen reddedildiği, başvuranlara ağır ispat yükümlölüğu getirildiği, taleplerine rağmen keşif kararı verilmediği, idare tarafından yapılan keşfin de kendilerine bildirilmediği, zarar tespitinin bağımsız, tarafsız ve uzman bilirkişiler tarafından yapılmadığı, bu açıdan delillerin eksik ve hatalı değerlendirilerek kanuna ve usule aykırı karar verildiği şikâyeti)
- 23) *Ali Şaşkın ve diğerleri*, B. No: 2013/6819, 21/4/2016, § 40 (5233 sayılı Kanun kapsamındaki giderim taleplerinin ve bu kapsamda açılan davanın reddedildiği, dava dilekçesinde ileri sürölen hususların dikkate alınmadığı, düşmanı bulunmayan murisin terör olaylarının yoğun bir şekilde yaşandığı dönemde kaçırıldığı, dava konusu olay sebebiyle ulaşabilecekleri tek delilin tanık beyanı olduğu, İlk Derece

Mahkemesince verilen ara kararına rağmen muhtar ve ihtiyar heyeti azaları ile diğer tanıkların ifadelerinin alınmadığı, eksik inceleme yapıldığı, Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 2003/4131 soruşturma sayılı dosyası kapsamında hazırlanan fezlekede terör örgütleri tarafından öldürüldüğü ifade edilen maktuller arasında murislerinin de belirtilmiş olmasına ve fezlekenin temyiz aşamasında Danıştay Onbeşinci Dairesine sunulmasına rağmen dikkate alınmadığı şikâyeti)

3.2.2.13. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görülen tam yargı davalarına ilişkin bazı şikâyetler

Oğuzhan Kozacıoğlu, B. No: 2013/2379, 20/3/2014, § 25 kararına konu olayda, başvuru, operasyon sırasında kullanılan keskin nişancı tüfeğiyle yapılan yoğun atışlar nedeniyle işitme kaybına maruz kaldığını, Mahkemenin yeterli araştırma ve gerekli yerler ile yazışma yapmadığını, vazife malulü olduğunun kabul edilmesi gerektiği halde açtığı davanın reddedildiğini belirtmiş, AYİM 3. Dairesi ise yaptığı araştırma sonucu elde ettiği bilgi ve belgeler ile başvuruçunun nakdi tazminat istemli aynı Dairede görülen davaya sunulan delilleri değerlendirmek suretiyle uyuşmazlığı çözüme kavuşturmuştur.

Anayasa Mahkemesi iddiaların özünün kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği sonucuna ulaşmıştır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Mehmet Hüseyin Çavdar ve Adalet Çavdar*, B. No: 2012/1081, 19/11/2014, § 33 (oğullarının zorunlu askerlik hizmetini yerine getirirken bakımını yaptığı silahın ateş alması sonucunda ölmesi olayı ile bağlantılı olarak vazife malullüğü aylığı bağlanmamasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açtıkları davanın reddedildiği şikâyeti)

- 2) *Kadir Yılmazbaş*, B. No: 2012/1199, 19/11/2014, § 45 (vazife malullüğü aylığı bağlanmamasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davanın, hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıp maddi hakikatin ortaya çıkması beklenilmeden Mahkemece reddedildiği şikâyeti)
- 3) *Ahmet Saygılı ve Şefika Saygılı*, B. No: 2013/135, 21/1/2015, § 30 (oğullarının askerlik görevini yerine getirdiği sırada meydana gelen trafik kazası sonucu yaşamını yitirmesinden dolayı yaptıkları nakdi tazminat talebinin AYİM tarafından reddedildiği şikâyeti)
- 4) *Mustafa Özer*, B. No: 2014/4683, 21/1/2015, § 28 (görevi gereği katıldığı operasyon sonucu oluşan fiziksel ve psikolojik rahatsızlıkları nedeniyle tarafına tazminat ödenmesi istemiyle açtığı davada hazırlanan ilk bilirkişi raporunda meslekte kazanma gücünün % 45 olarak belirtildiği, sonradan alınan ikinci bilirkişi raporunda ise kazanma gücünde kayıp bulunmadığının belirtildiği, bu sonucun tıp ilmine ve hayatın olağan akışına aykırı olduğu, hazırlatılan üçüncü raporun da ikinci raporla aynı yönde olduğu, anılan rapora yaptığı itirazların reddedilerek üçüncü raporun karara esas alındığı, bu nedenle düşük miktarda tazminata hükmedildiği şikâyeti)
- 5) *Mehmet Tekin*, B. No: 2013/7611, 20/5/2015, § (askerlik görevini yerine getirmekte iken denetlemeye hazırlık faaliyetleri sırasında ayağından yaralanması nedeniyle açtığı tam yargı davasında eksik yargılama sonucu iyileşme sürecini de kapsayan tarafsız heyet raporu temin edilmeden maddi tazminatın reddedildiği ve düşük miktarda manevi tazminat verilmesinin hukuka aykırı olduğu, bilirkişi raporuna yapılan itirazın dikkate alınmadığı, bağımsız bir heyetçe bilirkişi incelemesi yapılması gerektiği, AYİM'in daha öncesinde benzer uyuşmazlıklarda davacıları Adli Tıp Kurumuna sevk etmesine rağmen kendisinin sevkinin yapılmadığı şikâyeti)
- 6) *Oğuzhan Kozacıoğlu*, B. No: 2013/4513, 24/6/2015, § 29 (operasyon sırasında kullanılan keskin nişancı tüfeğiyle yapılan yoğun atışlar nedeniyle işitme kaybına maruz kaldığı, mahkemenin yeterli araştırma ve gerekli yerler ile yazışma yapmadan karar verdiği, tazminat talebine ilişkin davanın reddedildiği şikâyeti)

- 7) *Galip Kocuk*, B. No: 2014/5639, 24/6/2015, § 27 (üç er tarafından sebepsiz olarak bir odaya kapatılıp darp edildiği, saldırganlardan birinin itmesi sonucunda cam üzerine düşerek yaralandığı, psikolojik durumunun göz ardı edildiği, idarenin kusuru nedeniyle malul duruma düştüğü, maddi ve manevi tazminat istemiyle açtığı tam yargı davasının reddine ilişkin AYİM kararının sosyal hukuk devleti ile bağdaşmadığı şikâyeti)
- 8) *Mehmet Karakısa*, B. No:2013/7971, 15/10/2015, § 26 (askerliği sırasında düşmesi sonucunda ortaya çıkan zararlarının tazmini amacıyla açtığı davanın reddedildiği şikâyeti)
- 9) *Aziz Dinler*, B. No:2013/8778, 15/10/2015, § 25 (askerliği sırasında düşmesi sonucunda ortaya çıkan zararlarının tazmini amacıyla açtığı davanın reddedildiği şikâyeti)
- 10) *Ali Pakkan*, B. No:2013/8796, 4/11/2015, § 39 (askerlik hizmeti sırasında ağır yük taşıma sonucu engelli kalınması üzerine açılan tazminat davasının reddedildiği şikâyeti)
- 11) *Ahmet Yurduseven*, B. No:2013/8571, 18/11/2015, § 29 (vazife malullüğü aylığı bağlanmaması işleminin iptali istemiyle açılan davanın reddedildiği, 2004 ve 2009 yıllarında geçirdiği iki iş kazası dışında işitme ile ilgili bir şikâyetinin bulunmadığı, kulaklarından tedavi olmadığı, işitme kaybının ilk kazadan sonra başlayıp ikinci kazada beton zemine çarpması nedeniyle zaman içinde arttığı, işitme kaybının bu iki kaza ile bir ilgisi olup olmadığının tıbbi bilirkişi raporuyla tespitinin yapılması gerektiği şikâyeti)
- 12) *Melih Tataroğlu*, B. No:2013/1766, 1/12/2015, § 26 (askerlik hizmetini yerine getirmekte iken düşme sonucu sağ ayak bileğinin kırılması ve ayağında kalıcı hasar meydana gelmesi üzerine açtığı davanın kısmen kabul edilmesinin ve bilirkişi raporunda tespit edilen tutardan daha az tazminata gerekçesiz olarak hükmedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği şikâyeti)
- 13) *Sait Yalçın*, B. No:2013/8961, 6/1/2016, § 26 (askerlik görevinin ifası sırasında düşmeye bağlı olarak beyin kanaması geçirdiği, askerlik öncesinde ve sekiz aylık askerlik süresi boyunca herhangi bir sağlık problemi bulunmadığı, maluliyetine neden olan olayın tutanağa

bağlanmamasının, adli ve idari tahkikat yapılmamasının kendi kusuru olmayıp idarenin sorumluluğunu gerektirdiği, zorunlu askerlik görevi sırasında ortaya çıkan ve kişinin kendisine zarar veren eylemleri dışındaki tüm olaylarda devletin sorumluluğunun var olması gerektiği, vazife malullüğü aylığı bağlanmaması işleminin iptali istemiyle açılan davanın reddedildiği şikâyeti)

- 14) *Hüseyin Bıyık*, B. No:2013/8773, 20/1/2016, § 28 (askerlik hizmetini yaptığı sırada 1994 yılında mayın patlaması sonucu yaralanmasıyla ortaya çıkan mağduriyetinin gün geçtikçe artması, ayağında meydana gelen kısıklık nedeniyle yürüme zorluğu çekmesi ve vücut fonksiyon kayıp oranının %15'e çıkması üzerine tarafına nakdi tazminat ödenmesi istemiyle açtığı davanın reddedildiği, AYİM'in kendisini GATA'ya sevk ederek aldıracağı rapora göre hüküm kurması gerekirken bu konuda herhangi bir girişimde bulunmayarak davayı reddettiği şikâyeti)
- 15) *Hüseyin Bıyık (2)*, B. No:2013/8772, 21/1/2016, § 26 (vazife malulü aylığı ödenmesi istemiyle açılan davanın reddedildiği şikâyeti)
- 16) *Naci Karakoç*, B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 21 (hırsızlık olayının yaşanmasında idarenin hizmet kusurunun olduğu ve zararının karşılanması gerektiği, bu talep ile açtığı davada Anayasa'ya ve hakkaniyete aykırı karar verildiği şikâyeti)

3.2.2.14. Sınav sonucunun hatalı hesaplandığına ilişkin bazı şikâyetler

İsa Demirkaya, B. No: 2013/6882, 28/5/2014, §§ 25-26 kararına konu olayda başvuru, sınav sonrası açıklanan cevap anahtarına göre kendi hesapladığı puan ile internet sitesinde açıklanan sonuç arasında belirgin bir fark olduğunu, bu derece (16 soru) yanılamayacağı için sınav sonucunun hatalı olarak ilan edildiğinin kuşkusuz olduğunu, ancak açtığı davanın reddedilmesinin adil olmadığını ileri sürmüş, yargılamanın adilliğine ilişkin başka bir şikâyetle bulunmamıştır İlk derece mahkemesi, ÖSYM tarafından yapılan sınav değerlendirme işlemine esas davacının doldurduğu sınav cevap kâğıdında işaretlenen soru cevaplarında bir hata bulunmaması karşısında optik okuyucu ile yapılan değerlendirme sonucu tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davayı

reddetmiştir. Başvurucunun iddialarının yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Somut olayda başvurucunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik veya bariz takdir hatası da içermediği anlaşıldığından başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Selim Salihoğlu*, B. No: 2013/6285, 7/7/2015, § 28; İsmail Hadidi, B. No:2013/2126, 16/9/2015, § 25 (komiser yardımcılığı kursu yazılı sınavının bazı sorularının iptal edilmesi üzerine hazırlanan son listeye göre kendisinden daha düşük puan almış bazı kişilerin ilk iki listeye göre başarılı sayılmaları sebebiyle komiser yardımcısı olduklarını, kendisinin ise son değerlendirmeye göre puanının daha yüksek olmasına rağmen kursa çağırılmadığını, bu durumun hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğu şikâyeti)
- 2) *Ulaş Yılmaz*, B. No:2013/2841, 4/11/2015, § 43 (2007 yılında yapılan İdari Yargı Hâkim Adaylığı Mülakat Sınavı'nın ve bu sınavda başarısız sayılmaya ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın reddedildiği, sınavda başarısız sayılmasına ilişkin işlemin hukuka aykırı olduğu, değerlendirmenin hangi kriterlere göre yapıldığının belli olmadığı, sübjektif esaslara göre hareket edildiği, anılan işlemin iptali istemiyle açılan davada verilen hükmün gerekçesinin anlaşılmasız olduğu, Mahkeme kararında iddialarını destekleyen bilgi ve belge sunmadığından bahsedildiğini ancak mülakat sınavına ilişkin bir bilgi ve belge sunma imkânının bulunmadığı ve sınavın yapılış şekli itibarıyla etkili bir şekilde hak arama özgürlüğünün engellendiği şikâyeti)
- 3) *Ali Can İster*, B. No:2013/1216, 18/2/2016, § 34 (astsubaylıktan subaylığa geçiş mülakat sınavında başarısız sayılmasına ilişkin

işlemin iptali istemiyle açtığı davada yargılamanın sağlıklı ve yeterli hukuki denetim yapılmadan sonuçlandırıldığı, mülakat sınavının sesli ve görüntülü kayıt altına alınmasının, mülakatta sorulan soruların ve bunlara verilen cevapların kaydedilerek puanların açıklanmasının gerektiği, yargı kararlarının gerekçeli olmasının esas olduğu, idare mahkemesinin resen tahkik yapmak yerine kendisinin ileri sürdüğü hususları ispatlamasını beklemesinin, yapılan denetimin sağlıklı olmadığını ve bu sebeple gerekçenin yetersiz olduğunu gösterdiği, işlemin hukuki denetiminin eksik yapıldığı şikayeti)

- 4) *Cem Furuncu*, B. No: 2012/774, 10/12/2014, § 36 (astsubaylıktan subaylığa geçiş sınavına katılmak için yaptığı başvurusunun reddedilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davanın mevcut delillere rağmen aleyhine sonuçlandığı, sicil amirlerinin olumsuz kanaatlerini belgeyle ispatlamaları gerektiği şikâyeti)

3.2.2.15. Kamulaştırma, yıkım ve imar uyuşmazlıklarına ilişkin bazı şikâyetler

Emrullah Neşeli, B. No: 2013/7658, 17/7/2014, §33 kararında başvuru, taşınmazının kamulaştırılması kararının ve bu kararın dayanağı olan 1/5000 ölçekli nazım imar planının iptali istemiyle idare mahkemesinde açtığı davanın, taşınmazının 30 metrelik kamulaştırma bandının dışında olduğu halde reddedilmesinden ve Bakanlar Kurulu kararına karşı açtığı davanın sonucunun bekletici mesele yapılmamasından şikâyet etmektedir.

Anayasa Mahkemesi, yapılan proje ve plan değişikliği sonrasında başvuru taşınmazının 30 metrelik kamulaştırma bandında kaldığı için değil, dere güzergâhının yeniden projelendirilmesi sonrasında yol ve kaldırım olarak kullanılması nedeniyle idare mahkemesince davanın reddedildiğini ve mahkemenin karar vermeden önce Danıştay 6. Dairenden taşınmazının bulunduğu alanın acele kamulaştırılmasına ilişkin Bakanlar Kurulu kararının iptaline ilişkin davanın sonucunu sorduğunu ve davanın reddedildiğinin bildirildiğini tespit etmiştir. Buna göre başvuru kişinin şikâyetlerinin kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, idare mahkemesi kararının bariz

takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Abdulselam Tunç*, B. No: 2013/6986, 5/11/2014, § 44 (Başvurucu, maliki olduğu taşınmazın kamulaştırılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davanın reddedildiği, kamulaştırılma işleminin usulüne uygun tesis edilmediği, kamu yararı amacına dayanmadığı, idari işleme karşı açılan iptal davasında idare mahkemesinin herhangi bir delil toplamadığı, bilirkişi incelemesi talebinin reddedildiği şikâyeti)
- 2) *Bayram Yusuf Aslan*, B. No:2013/4395, 10/6/2015, § 64 (TOKİ tarafından taşınmazının kamulaştırılmasına karar verildiği ancak kamulaştırma işleminde kamulaştırma amacının açıkça gösterilmediği, kamulaştırma işleminin iptali istemiyle açtığı davanın reddedildiği, kamulaştırma işleminde kamu yararı bulunmadığı, sonradan yürürlüğe giren uygulama imar planının geriye yürüyecek şekilde uygulanmasının hukuki öngörülebilirlik ilkesini ihlal ettiği, bu kapsamda açtığı davanın reddedildiği şikâyeti)
- 3) *Alaattin Yüksel ve İbrahim Yüksel*, B. No:2013/9463, 5/11/2015, § 32 (taşınmazın imar planında resmî kurum alanından çıkartılarak konut alanına dönüştürülmesi talebiyle açılan iptal davasının reddedildiği şikâyeti)
- 4) *Christiana Neuhofer*, B. No: 2013/9580, 10/6/2015, § 30 (ruhsat alınmadan yapılan ve mutlak koruma alanında kalan taşınmazda bulunan ve mühürlenerek durdurulan inşaatın bir ay içerisinde yıkılması gerektiği, aksi halde idare tarafından yıkılacağını bildiren belediye işleminin iptali istemiyle açılan davada mahkemece hukuka aykırı olarak davanın reddine hükmedildiği şikâyeti)
- 5) *Emin Arslan Başaran*, B. No:2013/1462, 25/6/2015, § 30 (üçüncü kişiler tarafından açılan yapı ruhsatının iptali istemli davada İstanbul İmar Yönetmeliğine aykırı kot verildiği, bu haliyle ruhsat verme işleminin şehircilik ilkelerine ve planlama esaslarına aykırı olduğu

gerekçesiyle verilen iptal kararı nedeniyle haklarının ihlal edildiği şikâyeti)

- 6) *Mehmet Anduse*, B. No:2013/6821, 3/2/2016, § 78 (2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun kapsamında yapılan imar affı başvurusunun süresinde olmadığı gerekçesiyle reddedilmesi üzerine açılan iptal davasının kabulü neticesinde tapu tahsis belgesi veya tapu verilmemesi ve taşınmazın üçüncü bir kişinin taşınmazı ile trampa edilmesi işlemine karşı açılan iptal davasında idare mahkemesince Keçiören ilçesi Uyanış Mahallesi 32970 ada 6 parsel sayılı taşınmaz yerine aynı ada 5 parsel sayılı taşınmazın delilleri değerlendirilmek suretiyle davanın reddedildiği şikâyeti)

3.2.2.16. Araştırma görevlisinin görev süresinin uzatılmamasına ilişkin bazı şikâyetler

Ahmet Teyit Keşli, B. No: 2013/2237, 18/9/2014, § 44 kararına konu olayda idare mahkemesi daha önce verilen mahkeme kararları uyarınca başvuruçunun 21/9/2004 tarihinden itibaren 1 yıl süreyle atamasının yapılmasına ilişkin 22/6/2005 tarihli işleme karşı dava açmadığı, görev yaptığı ana bilim dalında eğitimine, araştırma ve incelemelerine yön verecek öğretim üyesinin bulunmadığı, ilgili bölümün araştırma görevlisi kadrosu talebinin olmadığı, ana bilim dalı başkanı, işletme bölüm başkanı ve fakülte yönetim kurulu tarafından başvuruçunun hizmetine ihtiyaç bulunmadığı yönünde görüş belirtildiği ve araştırma görevlisi kadrosu talep edilmesi konusunda idarenin yargı kararı ile zorlanmasına imkan olmadığından tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

Üniversitede araştırma görevlisi olarak görev yapmakta iken görev süresinin uzatılmaması yönünde işlem tesis edildiği, işlemin amaç, konu ve maksat yönlerinden hukuka aykırı olduğu, işlemin iptali için idare mahkemesinde açılan davada yerel mahkemenin delilleri toplamaksızın karar verdiğinden şikâyet edilmektedir.

Başvuruçunun iddialarının mevzuatın yorumlanmasına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.2.17. Yargı kararının uygulanma sürecine ilişkin bazı şikâyetler

Bünyami Arıkan, B. No: 2013/9559, 16/10/2014, § 35 kararına konu olayda başvuru, yargı kararının uygulanması istemiyle yaptığı başvurusunun reddine ilişkin işlemin iptali için açtığı dava sonucunda verilen iptal kararının uygulanmadığından bahisle 10.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesi istemiyle dava açmış, ilk derece mahkemesinin davayı kısmen kabul eden kararı Bölge İdare Mahkemesi tarafından kaldırılarak davanın reddine karar verilmiştir.

Bölge İdare Mahkemesi, karar gerekçesinde yargı kararının Kanun’da belirtilen otuz günlük sürede uygulanmadığını ifade etmekle birlikte bu durumun idarenin keyfi davranmasından değil, başvuru konusu olaya özgü yeni yasal düzenlemeler ve ruhsatsız kuyuların tespit çalışmalarının uzun sürmesi gibi haklı nedenlere dayalı olduğunu belirterek Anayasa ve 2577 sayılı Kanun’un ilgili hükümlerinde geçen ve tazminat sorumluluğu doğuran yargı kararlarının uygulanması zorunluluğunun somut olayda yerine getirildiği sonucuna varmıştır. Başvuru ise Mahkemenin olayın koşulları çerçevesinde mevzuata ilişkin yapmış olduğu bu değerlendirmenin çelişkili olduğunu ileri sürmüştür.

Başvuru, başvuruya konu kararda Mahkemece bir yandan yargı kararlarının geç uygulanmasının tazmin sorumluluğu doğurduğuna vurgu yapılırken bir yandan da davaya konu yargı kararının geç uygulanmasına rağmen bu durumun tazminatı gerektirmediğinin belirtilmesi suretiyle birbirine aykırı hükümlere göre karar verildiğini ileri sürmüştür.

Başvurucunun iddiasının mevzuatın yorumlanmasına ve delillerin değerlendirilmesine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik veya bariz takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun

“açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer bir başvuru için bkz.

- 1) *Mehmet Tabak*, B. No: 2014/260, 18/5/2016, § 32 (görevlendirme işleminin iptal edilmesi üzerine yargı kararının icra edilmemesi ve daha sonra açılan davalarda keyfî kararlar verilmesi nedenleriyle maddi ve manevi bütünlüğünü koruma hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)

3.2.2.18. Yargılama sürecindeki usulî eksikliklere ilişkin bazı şikâyetler

Nesin Kayserilioğlu (2), B. No: 2012/1238, 19/11/2014, § 46 kararında başvuru, reddi gereken dava dilekçesinin reddedilmediği, davanın kendisine ihbar edilmediği, dosya inceleme ve dosyadan örnek alma taleplerinin reddedildiği, davaya katılma dilekçesinin taraflara tebliğ edilmediği ve yürütmenin durdurulması kararının yeniden gözden geçirilmesi talepleri hakkında karar verilmediği, hakkında mahkûmiyet kararı olmamasına rağmen kanuna aykırı olarak, tedbiren işten yasaklanma kararının süresiz uygulanabileceği sonucuna varıldığı, başka bir avukat hakkında verilen disiplin cezasına ilişkin davada aynı Mahkemenin, yürütmenin durdurulması ve iptal kararı vererek çelişkiye düştüğünden şikâyet etmektedir.

Başvurucunun davaya müdahale talebi davanın taraflarına tebliğ edilmiş ve daha sonra Mahkemece kabul edilmiş; dava dosyasının sureti de talebi üzerine başvurucuya gönderilmiştir. Nihai kararda başvuru, yürütmenin durdurulması kararının yeniden gözden geçirilmesi talebinin niçin yeniden değerlendirilmediği de açıklanmıştır. Dolayısıyla başvuru, dayandığı ve yargılama sürecinde gerçekleştiğini iddia ettiği eksikliklerin tamamının süreç içerisinde giderildiği anlaşılmaktadır.

Bu tespitten hareketle Anayasa Mahkemesi, başvuru, iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

3.2.2.19. Emeklilik işlemlerine ilişkin bazı şikâyetler

Ali Efe, B. No: 2013/2860, 11/12/2014, § 53 kararına konu olayda Mahkemece, başvurunun yaş tashihi ile 1941 olan doğum tarihinin 1945 olarak düzeltilmesinin 18 yaşından sonra yapıldığı, 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu'nun 105. maddesi uyarınca yaş düzeltilmesinin 18 yaşından sonra yapılması nedeniyle 1941 yılının dikkate alınmasının ve bu tarihe göre 1/7/2006 tarihinde yaş tahdidine tabi tutulmasının hukuka aykırı olmadığı, başvurunun, İstanbul 20. Asliye Hukuk Mahkemesi kararının yaş düzeltimi davası olmayıp kayıt düzeltme davası niteliğinde olduğu iddiasının ise 5434 sayılı Kanun'un 105. maddesi gereği bir öneminin bulunmadığı, zira Kanun'da böyle bir ayırım yapılmadığı, ayrıca İstanbul 20. Asliye Hukuk Mahkemesince şahit dinlendiği ve yaş tashihi ifadelerine yer verildiği gerekçeleriyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Danıştay Onbirinci Dairesinin 15/3/2010 tarihli ilâmıyla hüküm onanmıştır. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 19/2/2013 tarihli ilâmıyla reddedilerek hüküm kesinleşmiştir.

Noter olarak görev yapmakta iken yaş haddinden emekliye sevk edilmesine ilişkin işleme karşı açtığı davada yaş tashihi hakkındaki mahkeme kararı esas alınmaksızın davanın reddedildiğinden şikâyet edilmektedir.

Mahkemenin gerekçesi ve başvurunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Murat Yaman*, B. No: 2013/3385, 12/3/2015, § 30 (emekliliğe esas ek göstergesinin (+3600) yerine (+3000) olarak belirlenmesi ve tarafına borç çıkarılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davanın reddedildiği, ek göstergesinin düşürülmesinin mevzuata

aykırı olduğu, kazanılmış hakkına dokunulamayacağı, kendisinin bir hilesinin olmaması ve ödemelerde yokluk ve açık hatanın da bulunmaması nedenleriyle Danıştay içtihadı uyarınca fazla yapılan ödemelerin geri alınamayacağı, bu durumun idari istikrar prensibine aykırı olduğu şikâyeti)

- 2) *Orhan Eğilmez*, B. No: 2013/4326, 7/7/2015, § 26 (Genel müdür olarak görev yapmakta iken 4046 sayılı Kanun uyarınca Ankara İl Defterdarlığı Personel Genel Müdürlüğüne araştırmacı olarak atanmasının ardından kendi isteği ile emekliye sevk edildiği, aynı yerde görev yapan iki genel müdür hakkında verilen emsal mahkeme kararlarına göre emeklilik işlemlerinin genel müdür kadrosu esas alınarak yapılması istemiyle 6/3/2006 tarihinde Sandığa yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasında hukuka aykırı karar verildiği, emsal mahkeme kararlarının dikkate alınmadığı şikâyeti)
- 3) *Orhan Veli Yalçın*, B. No:2013/4097, 21/1/2016, § 30 (emekliliğe esas ek göstergesinin 3000'den 2200'e düşürülmesine ilişkin Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı işleminin iptali istemiyle idare mahkemesinde açtığı davada 4046 sayılı Kanun'un 22. maddesine aykırı olarak davanın reddine karar verildiği, Turban A.Ş.'nin özelleştirilmesinden önce ve sonra kadrolu devlet memuru olarak görev yaptığı fakat Mahkemece bu durumun dikkate alınmadığı şikâyeti)

3.2.2.20. Ruhsat başvurusunun reddine ilişkin bazı şikâyetler

Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 31 kararında Başvurucular, kendilerine ait taşınmazda kum-çakıl ocağı işletmek üzere yaptıkları ruhsat başvurusunda görüş vermesi gereken diğer kurumlar olumlu görüş verirken ilgili kanun ve yönetmelik gereği 30 gün içinde cevap verilmesi gerekirken Tarım İl Müdürlüğü'nün bundan üç ay sonra 7/8/2006 tarihli yazıyla olumsuz görüş verdiğini ve sürenin geçmesine rağmen bu görüş dikkate alınarak taleplerinin idare tarafından reddedildiğini, açtıkları idari işlemin iptali davasında bu durumun mahkemece gözetilmediğini, yine mahkemece bilirkişi raporunun kısmen kum-çakıl ocağı işletilebilir

görüşüne de itibar edilmediğini, aynı yer ve mevkide benzer nitelikli komşu taşınmaz sahiplerine işletme ruhsatı verildiğini, mahkemenin başvuru süresi ve cevap süresi ile ilgili koşulların yerine getirilip getirilmediğini incelemek yerine kendini ruhsat veren idare yerine koyarak ve keşif yaparak işin esasını incelediğini belirterek mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

Maden Kanunu’nun I (A) Grubu Madenleri İle İlgili Uygulama Yönetmeliği 8. maddesinin 1. fıkrasında; “ . Bu heyet. yazılı görüşlerini otuz gün içinde bildirir. Bu süre içinde görüş bildirilmemesi olumlu görüş olarak değerlendirilir. Yapılan incelemelerde uygun görülen alanlara ihale edilmeden ruhsat verilir.” hükmü yer almaktadır. Öngörülen 30 günlük süre, idarelere yönelik bir süre olduğundan düzenleyici nitelikte olup, hak düşürücü nitelikte değildir. Ruhsat işlemlerinin tamamlanmasından önce fakat 30 günden sonra idarelerce bildirilen görüşlerin değerlendirilmeye alınmayacağına ilişkin herhangi bir düzenlemeye rastlanmamaktadır. Kanuna göre ruhsat verme işlemine yetkili organ diğer kurumların görüşünü aldıktan sonra il özel idareleridir. Bu nedenle 30 günlük sürede cevap verilmemiş olmasının doğrudan ruhsat hakkı kazandırdığına dair bir yasal dayanak bulunmamaktadır.

Somut başvuruya konu davada Mahkeme, başvuruçulara haklarını savunabilmek için kendi görüşlerini sunma imkânı tanımış, başvuruçular konuya ilişkin iddialarını Mahkemeye sunuşlar ve Mahkeme bu iddiaları incelemiştir. Mahkemece, kum-çakıl ocağı ruhsatı için yasal şartların bulunup bulunmadığı ve arazinin tarım dışı amaç için kullanılmaya uygun olup olmadığının tespiti için keşif kararı verilmiştir. Başvuruçuların avukatı da keşfe iştirak etmiştir. Keşif sonrası hazırlanan bilirkişi raporu taraflara tebliğ edilmiştir. Mahkemece bilirkişi heyetinden ek rapor alınması cihetine gidilmiş ve netice olarak maden ruhsatı istenilen arazinin büyük kısmının tarım arazisi niteliğinde olduğu sonucuna varılarak hüküm tesis edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuruçunun belirtilen iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Cemal Bozoğlu*, B. No: 2013/5565, 22/1/2015, § 31(yürürlükten kaldırılan Bakanlar Kurulu kararı dayanak gösterilerek yonca üretimi için yapılan destek ödemesinin geri istenilmesine dair işlemin iptali istemi ile açılan davada hakkaniyete uygun yargılama yapılmadığı, yonca ekimi yapılan yerler için desteklemenin geri alınmaması gerektiği şikâyeti)

3.2.2.21. Temyiz talebinin süre aşımı nedeniyle reddine ilişkin bazı şikâyetler

Çağdaş Mühendislik Ltd. Şti., B. No: 2013/3449, 22/1/2015, § 31 kararına konu olayda, 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesi uyarınca ilk derece mahkemesi kararı şirket temsilcisinin gösterdiği adrese tebligata çıkarılmış, temsilcinin adreste bulunmaması nedeniyle posta memurunca araştırma yapılmış, komşudan alınan bilgiye göre temsilcinin "*çarşıya*" gittiğinin tespit edilmesi üzerine karar mahalle muhtarına imza karşılığı teslim edilmiş ve 20/4/2011 tarihinde temsilcinin gösterdiği adresin kapısına ihbarnama yapıştirılmıştır.

Danıştay Onüçüncü Dairesi tarafından temyiz başvurusu üzerine yapılan incelemede, ilk derece mahkemesinin verdiği kararın 20/4/2011 tarihinde tebliğ edildiği, bu karara karşı en geç 20/5/2011 tarihine kadar temyiz talebinde bulunulması gerekirken 6/6/2011 tarihinde kayda giren dilekçe ile yapılan temyiz talebinin süre aşımı nedeniyle reddinin gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Başvurucu, idare mahkemesi kararının muhtara bırakılmak suretiyle tebliğ edilmesinin usulsüz olduğunu ve kararın ıttıla tarihinin 27/5/2011 olduğu belirtilmesine rağmen, Danıştay tarafından bu itirazlar dikkate alınmaksızın ve bu konuda herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın temyiz başvurusunun süre aşımı gerekçesiyle reddine karar verildiğini ileri sürmüştür.

Somut olayda başvuru, temyiz talebinin süre aşımı nedeniyle reddedilmesinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmamış olup, başvuru, Danıştay Onüçüncü Dairesince delillerin değerlendirilmesine ilişkin ve verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Danıştay Onüçüncü Dairesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.2.22. Tam yargı davalarının reddine ilişkin bazı şikâyetler

Alper Kurtuldu, B. No: 2013/8064, 26/2/2015, § 46 kararına konu olayda davaya bakan ilk derece mahkemesi, idarelerin, yerine getirmekle görevli oldukları hizmetlerin ifası sırasında kusurlu fiil ya da eylemi nedeniyle ortaya çıkan zararı karşılaması gerektiğini, zararın üçüncü kişi tarafından verilmesi durumunda fiil ile zarar arasındaki illiyet bağının kesileceğini belirtmiş olup, olayda başvurucağının uğramış olduğu mağduriyetin üçüncü bir kişinin eylemi sebebiyle meydana geldiği ve başvuru hakkında yapılan soruşturma ve kovuşturmalar ile zarar arasındaki illiyet bağının bu nedenle koptuğuna sonucuna vararak açılan tazminat davasının reddine karar vermiştir.

Başvurucağı, kimlik bilgilerini bilen bir şahıs tarafından işlenen değişik suçlar nedeniyle maruz kaldığı kovuşturma ve ceza davalarının sebep olduğu maddi ve manevi zararın karşılanması istemiyle açtığı tam yargı davasının reddedildiğinden şikâyet etmektedir.

Somut olayda başvurucağının yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvurucağı tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, İlk Derece Mahkemesi kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucağının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Zlata Schastlyva*, B. No: 2013/7564, 7/7/2015, § 23 (sınır dışı edilmesine ilişkin idari işlemin iptali istemiyle açtığı davanın kabul edilmesi üzerine uğradığı zararın giderilmesi amacıyla açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiği, sınır dışı edilmesine

ilişkin idari işlem nedeniyle zarara uğradığı, idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu şikâyeti)

- 2) *Celalettin Sadık İzbudak*, B. No:2013/2810, 16/9/2015, § 36 (konut üzerinde aile konutu şerhi olduğu halde evde bulunmadığı bir zamanda Kaymakamlığın tahliye işlemi nedeniyle tüm eşyalarının haberi olmaksızın evden çıkarıldığı, böylelikle aile konutunda ikamet etme imkanının elinden alındığı, tahliye işlemine karşı açtığı dava sonucunda iptal kararı verilmesine rağmen tahliye nedeniyle uğradığı zararların tazmin edilmediği şikâyeti)
- 3) *Fazlı Karadavut*, B. No:2013/7346, 17/2/2016, § 82 (oğlunun yaşamını yitirdiği kaza sırasında ve sonrasında İçişleri Bakanlığı ile Adalet Bakanlığının sorumluluklarını yerine getirmediklerinin tespiti ile bu nedenle uğradığı maddi ve manevi zararlarının tazmini amacıyla idari yargıda açtığı tam yargı davasında Mahkemece eksik tahkikat yapıldığı, delillerin değerlendirilmesi, dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması ve hukuk kurallarının uygulanmasında yanılgıya düşülmesi suretiyle davanın reddine karar verildiği şikâyeti)
- 4) *Mehmet Ali Aslan*, B. No: 2013/2429, 30/3/2016, § 47 (ceza soruşturması sırasında hakkında elkoyma tedbiri uygulanan araca, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesine rağmen kolluk görevlilerince elkonulması üzerine uğranılan zararların tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının reddedildiği şikâyeti)
- 5) *Ali İhsan Kılınçer*, B. No: 2013/5085, 13/4/2016, § 28 (iptal davasının ardından idarenin hatalı sınavı nedeniyle on yıl boyunca müşavirlik karnesini alamadığını ve mesleğini icra edemediğini ileri sürerek açtığı tam yargı davasının reddedildiği şikâyeti)
- 6) *Orhan Ersoy (8)*, B. No: 2013/8055, 22/6/2015, § 30; *Orhan Ersoy (9)*, B. No: 2013/8056, 22/6/2015, § 31; *Orhan Ersoy (10)*, B. No: 2013/8058, 22/6/2015, § 29; *Rabia Ersoy*, B. No: 2014/632, 22/6/2015, § 25; *Orhan Ersoy (11)*, B. No: 2013/8062, 22/6/2015, § 25; *Rabia Ersoy (2)*, B. No: 2014/633, 22/6/2015, § 25; *Rabia Ersoy (3)*, B. No: 2014/634, 22/6/2015, § 25; *Orhan Ersoy (12)*, B. No:2013/8060, 16/3/2016, § 32 (tasarruflarını Türkiye’de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirketten hisse

senedi satın almak suretiyle değerlendirdiği, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketlerden daha sonra parasını geri alamadığı, anılan şirketlerin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğu bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine idare mahkemesinde açtığı tam yargı davalarının hukuka aykırı olarak reddedildiği, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğu şikâyeti)

3.2.2.23. Kesin hüküm nedeniyle davanın reddine ilişkin bazı şikâyetler

İstanbul Otelcilik ve Turizm Tic. A.Ş., B. No: 2014/5259, 12/3/2015, § 40 kararına konu olayda Alaçatı Belediyesi Encümeninin 27/9/2002 tarihli yıkım kararının iptali talebiyle açılan dava yıkım kararında hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiş, anılan karar temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek 8/6/2005 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebi de Mahkemenin 20/9/2006 tarihli kararıyla öne sürülen nedenlerin 2577 sayılı Kanun'un 53. maddesinde sayılanlardan hiçbirine uygun olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu yıkım kararının yeniden değerlendirilmesi talebinin idarece zımnen reddi üzerine, zımni ret işleminin iptali talebiyle dava açmış, idare mahkemesi, 24/3/2010 tarihli kararıyla, aynı işlemin iptali istemiyle üçüncü kez açılan davanın kesin hüküm nedeniyle esasına girilmeden incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Başvurucunun temyizi üzerine anılan karar, Danıştay 14. Dairesinin 13/11/2012 tarihli kararıyla, başvuru tarafından kaldırılması istenen 27/9/2002 günlü encümen kararına karşı açılan davanın reddedildiği ve kararın kesinleştiği, kesinleşen yargı kararı ile hukuka uygun olduğu saptanan encümen kararının kaldırılması istemiyle yapılan başvurunun incelenme olanağı bulunmadığı gerekçesiyle onanmıştır. Başvurucunun karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 8/1/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

Başvurucu, belediye başkanlığına başvurarak yıkım kararının yeniden değerlendirilerek kaldırılmasını istemiş, bu başvurunun cevap verilmeyerek reddedilmesi üzerine söz konusu zımni ret işlemine karşı dava açmıştır. Başvurucu derece mahkemesinin aynı işlemin iptali istemiyle üçüncü kez

açılan davanın kesin hüküm nedeniyle esasına girilmeden incelenmeksizin reddine karar vermesinin anayasal haklarını ihlal ettiğinden şikâyet etmektedir.

Başvurucunun iddialarının özünün derece Mahkemesi ve Danıştay tarafından hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının, kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.2.24. Hem suç hem kabahat oluşturan fiiller bakımından ceza davasının bekletici mesele yapılmamasına dair bazı şikâyetler

ABP Gıda San. Tur. ve Tic. Ltd. Şti., B. No:2014/72, 25.3.2015, § 19 kararında başvuru, ithal edilen eşyaya ilişkin gümrük kıymetinin eksik beyan edildiği gerekçesiyle hakkında cezalı vergi tahakkuk ettirildiği, şirket yetkilileri hakkında ceza davası açıldığı, 5326 sayılı Kanun’un 15. maddesine göre fiilin hem kabahat hem de suç olarak tanımlanması nedeniyle, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabileceği, bu durumda Vergi Mahkemesinin Ceza Mahkemesindeki davayı bekletici mesele yapması gerektiği halde, ceza davası sürecini beklemeden talebini haksız olarak reddettiğinden şikâyet etmektedir.

Ceza hukuku ve kabahatler hukukunun öngördüğü yasak ve yaptırımlar farklı hukuki yarar, konu ve unsurlara ilişkin olabilmektedir. Bu hallerde, “*aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama*” hakkından bahsedilmez. KDV para cezasına ilişkin vergisel kabahatin koruduğu hukuksal değer ile sahte olduğu ileri sürülen faturalara ilişkin ceza hukuku kapsamındaki “*suç*”un koruduğu hukuksal değerler farklılık arz etmektedir. Somut olayda, ilgililerin cezalandırılması amacıyla açılmış bir ceza davası ile şirket tarafından açılmış bir vergi davası bulunduğu, farklı iki disipline ait iki dava olması nedeniyle aynı “*suçtan*” dolayı iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama durumunun söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, derece mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durumun da tespit edilemediğini ifade etmiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemelerinin kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.2.25. Kamu görevlilerine yönelik disiplin işlemlerine dair bazı şikâyetler

Turgay Coşkun, B. No: 2013/1286, 16/4/2015, § 46 kararında başvuru tarafından, disiplin amirinin yetkisi hususundaki emsal kararlar ve lehindeki beraat kararı ile hukuk mahkemesince hazırladığı bilirkişi raporunun hükme esas alındığı göz önünde bulundurulmaksızın davasının reddedildiği ve bu bağlamda delillerin değerlendirilmesi ve yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddia edilmektedir.

Başvuruya konu yargılamaya ilişkin olarak, başvuru tarafından, disiplin amirinin yetkisi hususundaki emsal kararlar ve lehindeki beraat kararı ile hukuk mahkemesince hazırladığı bilirkişi raporunun hükme esas alındığı göz önünde bulundurulmaksızın davasının reddedildiği ve bu bağlamda delillerin değerlendirilmesi ve yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddia edilmekle birlikte, ilgili disiplin kararı ve İlk Derece Mahkemesi gerekçesinde, özellikle başvurucağın soruşturma aşamasındaki beyanları ve ilgili bilirkişi raporları nazara alındığında, bilirkişilik vazifesini yürüttüğü dosyaya ibraz edilen ve değerlendirmede göz önünde bulundurulması gereken belgelerden haberdar olmadan bilirkişi raporu hazırladığı ve görevinin gerektirdiği özen ve itinaı göstermediği kabul edilerek sonuca varıldığı, başvurucağı “silahların eşitliği” ve “çelişmeli yargılama” ilkelerine aykırı olarak delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında uygun olanakların sağlanmadığına ilişkin bir veri bulunmadığı gibi, Mahkeme’nin delilleri değerlendirmesinde açık bir hakkaniyetsizlik veya keyfilik bulunduğuna dair bir bulguya da rastlanmadığı anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Oktaç Avcı*, B. No: 2013/2178, 16/4/2015, § 31 (ertelenmiş mahkûmiyet hükmüne dayanılarak ve Danıştay içtihatlarına da aykırı şekilde Devlet memurluğundan çıkarma cezası aldığı, derece mahkemelerince de hatalı değerlendirme yapılarak memuriyetine son veren idari işlem aleyhinde açtığı davanın reddedildiği şikâyeti)
- 2) *Özcan Pektaş*, B. No:2013/6879, 2/12/2015, § (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü görevi nedeniyle Reklam Kurulu Başkanlığı görevini de sürdürmekte iken hakkında yapılan disiplin soruşturmasıyla bir firmanın yakıt tasarrufu yaptığı iddia edilen cihazı hakkında, cihaz adıyla yayın yapan internet sitesindeki reklamlarla ilgili şikâyetin incelenmesi olurunun 16 ay geciktirdiği gerekçesiyle verilen aylıktan kesme disiplin cezasına karşı açtığı iptal davasının reddedildiği, oysa disiplin cezasının hukuka aykırı şekilde verildiği, cezaya konu işin bekletilmediği, işin beklediği sürenin ortalama süreler olduğu, olayda kasıt unsurunun gerçekleşmediği, söz konusu disiplin cezasının verilebilmesi için kasıt olması gerektiği, hakkında verilen soruşturma izninin Danıştay Birinci Dairesi tarafından kaldırıldığı, gerek bu kararda gerekse Danıştay Onikinci Dairesi onama kararındaki karşı oylarda haklılığının kabul edildiği şikâyeti)
- 3) *Turan Dal*, B. No:2013/5964, 6/1/2016, § 38 (bir yıl içerisinde iki kez meslek ilkelerine aykırı davrandığı için yazılı olarak ihtar olunan başvurucunun aile hekimliği sözleşmesinin sonlandırılmasına yönelik olarak tesis edilen işleme karşı açılan davada, iki ayrı ihtar işlemine konu eylemlerin ayrı ayrı tartışılmadığı, ikinci eylemine konu olayın Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Kapsamında Sağlık Bakanlığınca Çalıştırılan Personele Yapılacak Ödemeler ve Sözleşme Şartları Hakkında Yönetmelik’in 16. maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, buna ilişkin itirazların Derece Mahkemesince ve Danıştay Dairesince

karşılanmadığı, yargılamanın ve varılan sonucun hukuka aykırı olduğu şikâyeti)

3.2.2.26. Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik uyarınca verilen bakım ücretinin kesilmesine ilişkin bazı şikâyetler

Zeynel Korkmaz, B. No: 2014/3146, 22/6/2015, § 23 kararında başvuru, eşinin almakta olduğu bakım ücretinin kesilmesi üzerine idare mahkemesinde eşiyile birlikte açtıkları iptal davasında, mahkemece 16 yaşından küçüklere uygulanan asgari ücretin incelemeye esas alınması nedeniyle verilen kararın hukuka aykırı olduğu, temyiz incelemesinde ileri sürdüğü itirazlarının dikkate alınmadığından şikâyet etmektedir.

İdare mahkemesi, Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik hükümleri uyarınca; hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede düşkün olanların, her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamının; kendilerine ait veya bakmakla yükümlü olduğu birey sayısına göre kendilerine düşen ortalama aylık gelir tutarının, bir aylık net asgari ücret tutarının 2/3'ünden daha az olduğunun bakım raporu ile tespit edilenleri ifade edeceği belirtilerek, başvurucunun aylık gelirin net asgari ücretin 2/3'ünden fazla olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Danıştay Onuncu Dairesince temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenlerin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediği belirtilerek karar onanmıştır.

Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.2.27. İdari davanın görev yönünden reddine ilişkin bazı şikâyetler

Ali Karçaaltıncaba, B. No:2013/9669, 19/11/2015, § 33 kararında idari para cezasına ilişkin ödeme emirlerine karşı açılan davanın usule ilişkin nedenlerle reddedildiğinden şikâyet edilmektedir.

Somut olayda başvurucunun açtığı dava, Konya Bölge İdare Mahkemesinin itiraz üzerine verdiği 16/9/2013 tarihli kararıyla davaya bakmakla iş mahkemelerin görevli olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun açtığı davanın nihai ret gerekçesi, görevli olmayan idari yargı yerinde açılmış olmasıdır.

Başvurucu, her ne kadar Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun ve Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin ilamları ile idari yargı makamlarının görevli olduğu şeklinde kararlar verildiğini ileri sürmüştü de ilgili yargı kararları emsal niteliği taşımakla birlikte başvuruya konu davanın çözümü açısından bağlayıcı değildir.

İdari para cezalarına ilişkin olarak hazırlanan ödeme emirlerine karşı açılan davalara bakmakla görevli yargı kolunun hangisi olduğu hususu, daha önceki tarihlerde olumsuz görev uyuşmazlığı yoluyla Uyuşmazlık Mahkemesi önüne getirilmiştir. Yüksek Mahkeme, istikrarlı biçimde vermiş olduğu kararlarda dava konusunun “ödeme emrine” ilişkin olması nedeniyle davaya bakmakla görevli mahkemenin 5510 sayılı Kanun’un 88. maddesi uyarınca iş mahkemesi olduğuna hükmetmiştir.

Konya Bölge İdare Mahkemesi de uyuşmazlığı çözmekle görevli mahkemeye ilişkin olarak Uyuşmazlık Mahkemesinin istikrarlı kararlarına uygun bir yorum benimsemiş ve bu konudaki kararını uygun biçimde gerekçelendirmiştir. Bölge İdare Mahkemesi kararının açık keyfilik ya da bariz bir takdir hatasından kaynaklandığı da söylenemez.

Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde iddiaların özünün, Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz

takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.2.2.28. Gümrük uyumsuzluklarına ilişkin bazı şikâyetler

Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti., B. No:2013/6405, 15/12/2015, § 36 kararında gemiyle taşınarak yüzer antrepoya 22/3/2005 tarihli ve 58 sayılı özet beyan ile tahliye edilen fuel oil cinsi eşyanın eksik çıkan kısmı ile ilgili manifesto düzeltme belgesinin boşaltma acentesi tarafından değil yükleme acentesi tarafından düzenlenmesi gerektiğinin bildirilmesi üzerine özet beyan eksikliği giderilmediğinden bahisle kesilen para cezasına karşı açılan davanın reddedildiği, gemi sahibi, donatanı veya kaptanı yerine kendilerine ceza verildiği, ticaret hukuku anlamında acentelik sıfatını haiz olmadıkları, özet beyan eksikliğini izah ve ispat için kendilerine yeterli süre verilmediği, bu sebeplerle tesis edilen idari para cezasının hukuka aykırı olduğundan şikâyet edilmektedir.

Somut olayda özet beyan muhteviyatı olan eşyanın eksik çıktığından bahisle 4458 sayılı Kanun'un 237. maddesi uyarınca verilen gümrük para cezasının iptaline ilişkin davada başvuru, söz konusu iddialarını Derece Mahkemesi önünde dile getirmiş ve bu iddialar, İlk Derece Mahkemesi tarafından değerlendirilmiştir. Diğer yandan başvurucuya 24/3/2005 tarihli ve 2685 sayılı yazıyla üç ay süre verilerek başvurucudan eksikliğin izahı ve ispatının istenildiği, başvuru tarafından süre uzatım talebinde bulunulduğu ve sürenin 24/9/2005 tarihine kadar uzatılmasına karar verildiği görülmektedir.

Başvurucunun iddialarının; mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *İkra Lojistik Uluslararası Taşımacılık ve Ticaret A.Ş.*, B. No:2013/7267, 6/1/2016, § 27 (vergilendirmeye esas emtianın zayi olduğu konusunda ihtilaf olmamasına rağmen mevcut belgelerin bunu kanıtlamak için yeterli olmadığı gerekçesiyle davanın reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği şikâyeti)
- 2) *Dese Örme Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2013/8986, 31/3/2016, § 34 (yatırım teşvik belgesi kapsamında ithal edilen makinelerden beşinin satılmasına karşın on bir makine için vergi tahakkuku yapıldığı, ayrıca bu makinelerin icra takibi sonucu satılması nedeniyle teşvik koşullarının ihlal edilmiş olmayacağı, kaldı ki teşvik koşulları ihlal edilmiş olsa bile vergiden kendisinin değil, makineleri satın alanların sorumlu olacağı, nitekim idarenin bu yönde uygulaması olduğu; Mahkemelerin icra yoluyla satışı normal satış gibi yorumlamasına ilişkin gerekçelerinin kanuni dayanağının bulunmadığı, ithalatı yapan X. Holdingin yöneticilerinin cezalandırıldığı, kendilerinin ise beraat ettiği ancak kendisinin vergi ve vergi cezalarıyla cezalandırıldığı, bu durumun keyfî olduğu şikâyeti)

3.2.2.29. İdari para cezalarına ilişkin bazı şikâyetler

Ali Öz, B. No: 2013/2624, 31/3/2016, § 61 kararında başvuru; idarenin, hakkında uygulanan idari para cezasına dayanak teşkil eden ve herhangi bir adli yönü olmayan olayı, işyerinde bulunan güvenlik kameralarının kayıtlarını incelemek suretiyle tespit ettiği ve idari para cezasına esas teşkil eden delili bu şekilde elde ettiği, kamera kayıtlarına idari bir kararla el konulduğu ve içeriğinin izlendiği, ilgililerin beyanlarına başvurulmaksızın güvenlik kamerası kayıtlarında görüntülenen kadınların konsomatrislik yaptığı sonucuna ulaşıldığı, nitekim başka bir davada İdare Mahkemesinin konsomatrislik yaptığı iddia edilen kadının sanık olarak yargılandığı davada sulh ceza mahkemesine verdiği beyanını dikkate alarak yürütmenin durdurulması talebini kabul ettiği, Isparta Valiliğinin 14/12/2011 tarihli ve 4 sayılı kararı gereğince işyeri güvenlik kameralarının idare tarafından incelenebileceği hâllerin sınırlı olduğu, suçüstü hâli veya suça dair emare ve delil olmaksızın keyfî olarak kamera kayıtlarının incelenemeyeceği ve

delil olarak kullanılamayacağı, bu kayıtlar esas alınarak verilen idari para cezasına karşı açtığı davanın reddedildiğinden şikâyet etmektedir.

İdare Mahkemesinin gerekçeli kararı incelendiğinde tarafların iddia, savunma ve dosyaya sundukları deliller değerlendirilmek suretiyle ilgili hukuk kuralları yorumlanarak bir sonuca ulaşıldığı, Mahkemenin başvurucunun haberdar olduğu bilgi ve belgelere göre karar verdiği anlaşılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi başvurucunun yargılamanın sonucu yönünden ileri sürülen ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Başvurucu; yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşler hakkında bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemeleri tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemelerin kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir. Ek olarak başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair bir iddiasının cevapsız bırakılması söz konusu değildir.

Açıklanan nedenlerle başvuru tarafından yargılamanın sonucu yönünden ileri sürülen ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olması nazara alınarak başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.3. Suç isnadı bağlamında yargılamanın sonucunun adil olmadığı şikâyeti

3.3.1. Cezaların içtima hükümlerinin değerlendirilmesine ilişkin bazı şikâyetler

Vedat Benli, B.No:2013/307, 16/5/2013, §§ 25-27 kararında hapis cezalarının kanuna aykırı şekilde içtima edildiğinden şikâyet edilmektedir. Mahkeme şikâyetin içtima hükümlerinin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet bulunmadığı ve dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğunu tespit etmiştir. Yapılan incelemede, talebin derece mahkemeleri tarafından usul

şartlarına ve hukuka uygun olarak değerlendirilmediğine ve başvurunun kendi delillerini ve iddialarını sunma fırsatı bulamadığına dair açık bir bulgu saptanamamış, Mahkemenin ilgili hukuku yorumlamasında ve gerekçelendirmesinde de bir keyfilik tespit edilmediğinden başvuru açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

3.3.2. Yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine ilişkin bazı şikâyetler

Lokman Sapan, B. No: 2013/723, 21/11/2013 kararında başvuru soruşturma aşamasında, avukatının hukuki yardımı olmadan kolluk ve Cumhuriyet savcısı tarafından alınan ifadeleri hükme esas alınarak hakkında mahkûmiyet kararı verildiğini, bireysel başvuru üzerine AİHM'in, Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fırcasının (c) bendinin ihlal edildiğine karar verdiğini, bu nedenle 13/3/2003 tarihli aleyhe ikrar içeren ifadesinin hükme esas alınamayacağını, buna bağlı olarak yargılamanın yenilenmesine karar verilip kendisi hakkında beraat kararı verilmesi gerekirken, buna ilişkin talebinin reddedilerek Anayasa'nın 19. maddesinin ve Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fırcasının (b) ve (c) bentlerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinde yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin sınırlı olarak sayıldığı, AİHM kararında ihlal nedeni olarak başvurunun hazırlık soruşturmasında gözaltındayken bir avukatın hukuki yardımından yararlanmamış olmasının gösterildiği, ancak başvurunun kovuşturma aşamasında bir avukatın hukuki yardımından yararlandığı, ayrıca Mahkemenin başvuru hakkında verdiği hükmün gerekçesinin doğrudan gözaltındaki ifadelerine dayandırılmamış olduğu ve AİHM'in ihlal kararına gerekçe olan, başvurunun gözaltındayken avukatının hukuki yardımından yoksun kalmış olmasının, yeniden yargılama ile giderilmesinin hukuken ve fiilen mümkün olmadığı gerekçesiyle talebi reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi somut olayda başvurunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair iddiaları dışında herhangi bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılamanın yenilenmesi talebine yönelik inceleme sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği sonucuna ulaşarak başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Ahat Kök*, B. No: 2013/3223, 17/9/2014, § 22 (mahkumiyet kararının temyiz edilmesi isteminin süreaşımı nedeniyle reddedilmesi üzerine suç tarihinde yurt dışında bulunduğu, dolayısıyla suç işleminin mümkün olmadığı ileri sürülerek yargılamanın yenilenmesi isteminin reddedildiği şikâyeti)
- 2) *Ayhan Nurçin ve Erhan Nurçin*, B. No: 2014/8932, 21/1/2015, § 38 (hırsızlık suçundan yargılandıkları davada Mahkemenin yargılamanın yenilenmesi suretiyle dilekçede adı geçen tanık ve müştekilerin dinlenilmesine karar vermesi gerekirken, yargılamanın yenilenmesi taleplerinin haksız olarak reddedildiği şikâyeti)
- 3) *Murat Boynuz*, B. No: 2014/7478, 25/2/2015, § 29 (yargılamanın yenilenmesi talebinin, mahkûmiyet hükmünün Yargıtay'ca onandığı gerekçesiyle reddedildiği, ancak İlk Derece Mahkemesince verilen karara ilişkin temyiz talebinin, kanunda öngörülen temyiz süresi geçtikten sonra yapılmış olması nedeniyle reddedildiği, bu nedenle verilen ret kararının haksız ve hukuka aykırı olduğu şikâyeti)
- 4) *Murat Ayna*, B. No:2014/15986, 25/6/2015, § 30 (sonradan ortaya çıkan tek görgü tanığının dinlenmesine yönelik yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine karar verildiği şikâyeti)
- 5) *Gökhan Ünlü*, B. No:2013/9776, 2/12/2015, § 45 (6413 sayılı Kanun ile oda hapsi cezasının kaldırıldığı ve bu Kanun yürürlüğe girmeden önce verilmiş bulunan oda hapsi cezalarının anılan Kanun ile izinsizlik cezasına dönüştürüldüğü, bu durumun (yargılamanın yenilenmesi talebinin incelenmesinde) dikkate alınmadığı şikâyeti)

3.3.3. Herhangi bir anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin, sadece hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına ilişkin bazı şikâyetler

Günay Ozal ve Diğerleri, B. No: 2013/1281, 16/5/2013, §§18-20 kararında başvurucular, herhangi bir anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin, derece mahkemesince delillerin takdirinde hataya düğüldüğünü

ve daha önce suç işlememiş olmalarına rağmen haklarında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmediğini iddia etmişlerdir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin incelemesi başvuru kapsamıyla sınırlı olduğundan, başvurucular tarafından ileri sürülmeyen herhangi bir hak ihlalinin resen incelenmesi mümkün değildir.

Başvurucuların iddialarının, derece mahkemesince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olup olmadığına, dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu ve başvurunun bu haliyle temyiz incelemesi talebi niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvurucuların iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu ve derece mahkemesi kararının açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3.3.4. Ceza yargılamasında delillerin değerlendirilmesine ilişkin bazı şikâyetler

Esat Rennan Pekünlü, B. No: 2013/6401, 23/1/2014, §§ 29-30 kararında başvuru, yargılama sırasında tanıklarının dinlenmediğini, bildirdiği delillerin Mahkemece araştırılmadığını ifade etmekte ve bunun savunma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmekte ise de, 27/6/2012 tarihli ara kararıyla Mahkeme, katılan ve sanığın (başvurucu) ifadelerinde geçen tanıkları duruşmada hazır etmelerine veya adreslerini mahkemeye bildirmelerine, tarafların tutanaklarda adı geçen tanıkları duruşmada hazır ettikleri takdirde dinlenmelerine karar vermiştir. Yine 3/7/2012 tarihli ara kararla Mahkeme, sanık müdafii savunmasında ve tutanaklarda adı geçen dokuz tanığı duruşmada hazır etmesini, duruşmaya gelememeleri halinde adreslerini bildirmesini ihtar etmiştir.

Ayrıca, 13/9/2012 tarihli karar celsesinde başvuru müdafii, araştırılmasını istediği başkaca bir husus olmadığını, başvuru atılı suçu işlemediği sabit olduğundan beraatına karar verilmesini beyan ve talep etmiştir. 6/11/2012 tarihli temyiz dilekçesinde tanıkların dinlenmediğine ilişkin bir itiraz ileri sürülmediği gibi, dinlenen tanıkların beyanları dikkate alındığında katılana yönelik bir engelleme eyleminin bulunmadığı, mahkemenin hatalı değerlendirme sonucunda mahkûmiyet kararı verdiği,

olayların ve hukuk kurallarının değerlendirilmesi yönünden kararın isabetli olmadığı ileri sürüldüğü görülmektedir.

Bu çerçevede başvuruyu değerlendiren Anayasa Mahkemesi, başvurusunun savunma olanaklarından yararlandırılmadığı iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Erdinç Engin*, B. No: 2012/695, 12/2/2013, § 23 (ilk derece mahkemesince kendisine tazyik hapsi verilmesine rağmen aynı dosyada yargılanan ve kendisiyle aynı durumda olduğunu iddia ettiği bazı kişilere cezaya hükmedilmemesinin anayasal haklarının ihlaline yol açtığı şikâyeti)
- 2) *Mehmet Reşat Güvenilir*, B. No: 2014/13694, 11/3/2015, § 39 (ağır ceza mahkemesince yeniden yargılama sonunda, AİHM kararı ile ihlal bulunan önceki karardaki gerekçelere göre hüküm kurulduğu, yeni kanıt araştırması yapılmadığı, yeniden yargılamanın önceki yargılamadan tamamen bağımsız bir yargılama olduğu halde önceki yargılamaya göre hüküm kurulduğu, mahkemece işkence ile alınan kanıtların değerlendirme dışında tutulduğu belirtilmesine rağmen bu kanıtların dosyada fiziki varlığını devam ettirdiği, mahkemede dinlenmeyen ve soru sormadıkları başka dosya sanıklarının beyanlarının aleyhe değerlendirildiği, devlet güvenlik mahkemeleri ile özel yetkili mahkemelerin kaldırılmasına rağmen bu mahkemelerde yapılan yargılama sırasında toplanan ve kullanılan delillerin değerlendirilmesinin hukuka uygun olmadığı şikâyeti)
- 3) *Cuma Doygun*, B. No: 2013/394, 6/3/2014, §§ 40-41 (yargılandığı davada mağdur çocuğun dinlenmesi sırasında görüntü veya sesinin kayda alınmadığı ve olayın doğruluğu konusunda psikolog bilirkişi tarafından mağdurun yeteri kadar teste tabi tutulmadığı şikâyeti)
- 4) *Mehmet Emin Kılıç*, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 37 (isnat edilen suçlarla ilgili olarak mevcut şüphe giderilmeden, suç işleme kastının varlığı incelenmeden mahkûmiyete karar verildiği, birden fazla suç olduğu kabul edilerek ayrı ayrı ceza tayin edildiği, suç

nedeniyle oluşan zarar giderilmiş olmasına ve suça konu eşyanın değeri düşük olmasına rağmen cezada indirim yapılmadığı şikâyeti)

- 5) *Abdulkadir Bolluk*, B. No: 2013/5278, 15/4/2014, § 32 (mahkûmiyet kararının objektif ve somut kriterlere dayanmadığı şikâyeti)
- 6) *Esmâ Başbakkal*, B. No: 2012/1128, 8/5/2014, §§ 55 (mağduru olduğu cinsel saldırı suçuna ilişkin davada kendisinin de hakaret suçundan yargılandığı, hakkında hukuka aykırı olarak adli para cezasına ve buna ilişkin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği şikâyeti)
- 7) *Musa Yılmaz Acar*, B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 54 (katılan kurum müfettişlerince dinlenen tanığın beyanlarının hükme esas alındığı, ancak aynı tanığın ilk beyanlarının doğru olmadığına ilişkin savcılık ve mahkeme huzurunda verdiği yeminli ifadelerinin bulunduğu, buna rağmen bu ifadelere itibar edilmeyip mahkûmiyet kararı verildiği şikâyeti)
- 8) *Kazım Albayrak*, B. No: 2014/3836, 17/9/2014, § 49 (kamera kayıtlarını, teftiş ve bilirkişi raporlarını beklemeden, silahla ayaklanma suçuna azmettirmeye ilişkin delil olmamasına ve isnat edilen suça ilişkin 12 yıllık zamanaşımının dolmasına rağmen, yasal indirim şartlarının oluşup oluşmadığına ilişkin yazı cevabı beklenmeden mahkûmiyet kararı verildiği, 5237 sayılı Kanun'a ilişkin lehe aleyhe değerlendirmesi kapsamında alt sınırdan hüküm kurulması gerekirken teşdit uygulanarak cezanın belirlendiği, benzer olaylarda ilgili Yargıtay Dairesinin farklı kararlar verdiği şikâyeti)
- 9) *Faik Deniz Şar*, B. No: 2014/1643, 4/11/2014, § 24 (yargılandığı ceza davasında deliller tam olarak toplanmadan karar verildiği, cezalandırmak için yeterli ve kesin deliller olmadan cezalandırıldığı, sunduğu delillerin tartışılmadığı, Yargıtay'a sunduğu delillerin ise hiçbir şekilde dikkate alınmadığı, derece mahkemesinin kararının dayanağı olan belgenin sahte olduğunun kendilerince ispatlandığı halde bunun ne ilk derece mahkemesi ne de Yargıtay'ca dikkate alınmadığı şikâyeti)

- 10) *Feyzullah Erarslan*, B. No: 2014/7226, 4/11/2014, § 24 (şüpheden sanığın yararlanacağı genel ilkesi gözetilmeden, fotoğraflama yapılmayan arama tutanakları ile soyut beyanların hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verilmek suretiyle anayasal haklarının ihlal edildiği şikâyeti)
- 11) *Bayram Siviş*, B. No: 2014/5844, 5/11/2014, § 48 (mağdur için adli tıptan rapor alınmadığı, eyleminin yaralama suçunun yasal unsurlarını taşıdığı ve eylemini sonlandırmasına rağmen adam öldürmeye teşebbüs suçundan hüküm kurulduğu, maruz kaldığı haksız saldırı nedeniyle kendisini savunmasına rağmen meşru müdafaa hükümlerinin uygulanmadığı şikâyeti)
- 12) *Mehmet Fırat*, B. No: 2014/4327, 17/11/2014, § 31 (Mahkemenin kolluğun tek taraflı tuttuğu gerçeği yansıtmayan tutanaklar kapsamında deliller tam olarak toplanmadan suç ve cezada şahsilik ilkesine aykırı olarak toptancı bir yaklaşımla mahkûmiyet kararı verdiği, yargılamanın zamanaşımına uğradığı)
- 13) *Seydo Çakır*, B. No: 2014/5426, 17/11/2014, § 21 (şüpheden sanığın yararlanacağı genel ilkesi gözetilmeden yanlı tanık beyanlarının hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verilmek suretiyle anayasal haklarının ihlal edildiği şikâyeti)
- 14) *Ercan Bucak*, B. No: 2014/5532, 17/11/2014, § 29 (ayaklanmaya katıldığına dair delil olmamasına rağmen, kamera kayıtları incelenmeden, olay yerinde keşif yapılmadan ve olay günü hastanede olmasına rağmen bu hususlar araştırılmadan mahkûmiyet kararı verildiği şikâyeti)
- 15) *Ali İlhan Bayar*, B. No: 2013/725, 19/11/2014, § 24 (delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiği, yeterli delil olmamasına rağmen mahkûmiyetine karar verildiği, haksız yere ceza aldığı şikâyeti)
- 16) *Halil İbrahim Ersöyleyen*, B. No: 2014/2860, 19/11/2014, § 30 (atılı suçları işlediğine dair mahkûmiyetine yeterli delil olmadığı, teşhis işlemi yapılmadan, bazı müşteki beyanları alınmadan ve maktulün kalp krizi sonucu öldüğünün tespiti için yeniden otopsi işlemi yapılmadan mahkûmiyet kararı verildiği şikâyeti)

- 17) *Laden Elbezyan*, B. No: 2013/4551, 10/12/2014, § 27 (sulh ceza mahkemesindeki yargılama sırasında alınan bilirkişi raporunda hatalar olduğunu belirterek itirazda bulunmasına rağmen bu itirazlarının değerlendirilmediği, yargılama sonunda mahkûmiyet kararı verildiği ve Yargıtay tarafından zamanaşımı nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verildiği için aklanamadığı şikâyeti)
- 18) *Necmettin Görek*, B. No: 2014/366, 10/12/2014, § 28 (kendisine benzeyen ve başka bir hırsızlık suçundan mahkûm olan birinin suçu işlemiş olabileceği, şikâyetçi ile bu meçhul kişi arasında teşhis işlemi yapılmasını talep etmesine rağmen mahkemece bunun yapılmadığı, banka kamera kayıtlarının yeterince incelenmediği ve olayla ilgili olarak tanık sıfatıyla ifade vermek isteyen Ç. K.'nin ifadesinin alınmadığı şikâyeti)
- 19) *A.V.*, B. No: 2013/216, 11/12/2015, § 28 (daha önce taraflar arasında yaşanan olayların dava konusu yargılamayla karıştırıldığı ve lehe olan hususlar dikkate alınmadan mahkûmiyete karar verildiği şikâyeti)
- 20) *İsmet Özkurul*, B. No: 2013/7582, 11/12/2014, § 68 (yargılandığı davada, disiplin soruşturması sırasında özel hayatı ihlal edilerek toplanan delillerin kullanıldığı ve yargılama dosyasından bunların tefrik edilmediği, tanık beyanlarındaki çelişkiler giderilmeden karar verildiği, 'şüpheden sanık yararlanır' ve 'masumiyet' ilkelerine aykırı olarak beraatı yerine mahkûmiyetine karar verildiği şikâyeti)
- 21) *Abdulatif Akgül*, B. No: 2014/10531, 30/12/2014, § 36 (atılı suçları işlediğine dair mahkûmiyetine yeterli delil olmadığı, ele geçirilen uyuşturucu miktarının ticaret yapmaya elverişli olmadığı, parmak izi incelemesinin yapılmadığı, delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiği şikâyeti)
- 22) *Ali Rıza Telek*, B. No: 2013/2630, 30/12/2014, § 31 (hakkında kamu davası açılmasına ve cezalandırılmasına gerekçe olarak gösterilen ve katıldığı kabul edilen olayların 1995 yılında gerçekleştiği, isnat edilen suçun dava zamanaşımının dolduğu halde mahkûmiyet hükmü kurulduğu şikâyeti)

- 23) *F.Y.*, B. No: 2013/1798, 22/1/2015, § 29 (yüklenen suçu işlemediği halde maddi ve hukuki dayanaktan yoksun gerekçe ile mahkûm edildiği şikâyeti)
- 24) *Kasım İlimoğlu*, B. No: 2013/8136, 25/2/2015, § 32 (Cumhuriyet Savcısı olarak görev yaptığı dönemde yoğun koşullarda çalıştığı, görevi ihmal suçundan haksız olarak mahkum edildiği, emsal dosyalarda beraat kararı verildiği, bu kararlar göz önünde bulundurulmayarak keyfi davranıldığı, kamuoyuna da yansıyan karalama haberlerinden sonra hakkında ön yargılı şekilde soruşturma başlatıldığı ve mahkumiyetine karar verildiği şikâyeti)
- 25) *Salahattin Özek*, B. No: 2014/6978, 26/2/2015, § 22 (delillerin eksik toplandığını ve hatalı değerlendirildiği şikâyeti)
- 26) *Kamuran Çörtük*, B. No: 2014/9817, 26/2/2015, § 23 (zamanaşımı süresi dolmasına rağmen hakkında mahkumiyet kararı verildiği şikâyeti)
- 27) *Aycan Yılmaz*, B. No: 2014/10799, 10/3/2015, § 25 (ağır ceza mahkemesince mahkûmiyet hükmünün, lehe olan hükümler değerlendirilmeden ve yeterli inceleme yapılmadan verildiği, Yargıtay tarafından kararın onandığı şikâyeti)
- 28) *Engin Ekinci*, B. No: 2014/3060, 10/3/2015, § 29 (delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi ile mahkumiyet kararı verildiği, 9 yaşında olan ve olayı idrak kabiliyeti bulunmayan tanığın ifadelerine itibar edildiği, mağdurun çelişkili beyanları dışında delil olmadığı, şüpheden sanık yararlanır ilkesine uyulmadığı şikâyeti)
- 29) *Emine Rezzan Aydınoglu*, B. No: 2013/8396, 11/3/2015, § 25 (Kendisine isnat edilen hakaret suçunu işlemediği halde deliller hatalı ve eksik değerlendirilerek hakkında ceza hükmü kurulduğu, isnat edilen hakaret suçunu hakkında lehe kanun uygulanmasının nazara alınmadığı şikâyeti)
- 30) *Cafer Kaçak*, B. No: 2014/4379, 11/3/2015, § 20 (suçu işlediğine dair görüntü veya başka delil bulunmadığını, delillerin eksik, hatalı ve soyut bir şekilde değerlendirilerek mahkûmiyetine karar verilmek suretiyle anayasal haklarının ihlal edildiği şikâyeti)

- 31) *M. K.*, B. No: 2014/13023, 11/3/2015, § 28; *Abdul Cemal Kırçuvaloğlu*, B. No: 2014/13205, 15/4/2015, § 28 (yargılandığı ceza davasında, telefon görüşme kayıtlarının suç unsuru taşımadığını, aksi kabul edilse dahi suçun yardım niteliğinde olduğunu ve teşebbüs aşamasında kaldığı, tanıklıktan çekinebilecek kişilerle yapılan görüşmelerin kayda alınması hukuken mümkün olmamasına rağmen kardeşi ve babasıyla yaptığı görüşme kayıtlarının Mahkeme kararında delil olarak değerlendirildiği şikâyeti)
- 32) *Emin Menteş*, B. No: 2013/8593, 25/3/2015, § 23 (suça konu yakılan aracın yakınında bulunan el yazısı not dışında aleyhine delil bulunmadığı, psikolojik sıkıntıları nedeniyle ilaç kullandığından çoğunlukla uyku halinde olduğu, üzerine atılı suçları işlemediği şikâyeti)
- 33) *Ercan Altınok*, B. No: 2014/10800, 25/3/2015, § 27 (benzer suçlamalarla ilgili beraat kararları dikkate alınmaksızın ağır ceza mahkemesince mahkûm edildiği ve kararın Yargıtay tarafından onandığı şikâyeti)
- 34) *Kader Doğan*, B. No: 2014/7292, 21/5/2015, § 26 (yargılandığı ceza davasında, bozma kararı sonrasında dosyaya yeni hiçbir delil eklenmemesine rağmen haksız olarak mahkûmiyet kararı verildiği, tanıklıktan çekinebilecek kişilerden olan eşiyle yaptığı görüşme kayıtlarının mahkeme kararında delil kabul edilerek değerlendirildiği şikâyeti)
- 35) *Ejder Bildik*, B. No: 2013/8350, 10/6/2015, § 28 (hukuka aykırı sınırsız telefon dinlemeleriyle örgüt nitelendirmesi yapılarak mahkûmiyet kararı verildiği, delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiği şikâyeti)
- 36) *Bülent Değer*, B. No: 2014/729, 22/6/2015, § 40 (yargılama sonunda haksız olarak mahkûmiyet kararı verildiği şikâyeti)
- 37) *Nilüfer Kavak*, B. No: 2014/6549, 22/6/2015, § 38 (hakkında açılan kamu davasında savunma hakkının kısıtlandığı, bozma kararında belirtilen eksiklikler tamamlanmadan ve yeni bilirkişi raporu alınmadan, objektif ve tarafsız olmayan bilirkişi raporlarına dayalı olarak mahkûmiyet kararı verildiği, bozma ilâmı doğrultusunda

alınan savunmasına itibar edilmediği, delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiği, delillerin açıklanmadığı şikâyeti)

- 38) *Özkan Doğan*, B. No: 2013/7609, 22/6/2015, § 26 (yeterli inceleme yapılmadan ve şartları oluşmadığı halde haksız yere aynı suçtan iki defa ceza verildiği şikâyeti)
- 39) *Servet Bilen*, B. No: 2014/6696, 22/6/2015, § 26 (“suç delillerini değiştirme” suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı kamu davasında, hakkaniyete uygun yargılama yapılmadığı, müdafii olduğu sanığın beraatine karar verildiği, dolayısıyla ortada suç kalmadığı halde bu suçla bağlantılı olarak hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğu, bu şekilde “kanunsuz suç olmaz” ilkesinin de ihlal edildiğini, isnat olunan eylemin ve suçun hukuki nitelendirilmesinde hata yapıldığı)
- 40) *Selehattin Demir*, B. No: 2014/6873, 22/6/2015, § 25 (“kasten öldürme ve kasten yaralama” suçlarını işlediği iddiasıyla yargılandığı davada lehine olan tanık beyanı ve Adli Tıp Kurumu raporu dikkate alınmadan hüküm kurulduğu, raporda, maktuldeki izlerin kürekle yapıldığına dair bir husus bulunmadığı ve tanığın, küreğin kendisine ait olduğunu belirttiği halde diğer tanıkların beyanlarına dayalı olarak suçun işlenmesinde kürek kullanıldığının mahkemece kabul edildiği, delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiği şikâyeti)
- 41) *Deniz Seki*, B. No:2014/5170, 25/6/2015, § 72 (delillerin eksik toplandığı, yasanın ve delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verildiği, telefon görüşme kayıtlarının suç unsuru taşımadığı, aksi kabul edilse dahi suçun kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma niteliğinde olduğu şikâyeti)
- 42) *Murat Azparlak*, B. No: 2014/1432, 7/7/2015, § 29 (somut bir delil olmaksızın hakkında mahkumiyet kararı verilmesi nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiği şikâyeti)
- 43) *Ayhan Dağ*, B. No:2013/1546, 8/9/2015, § 45 (eksik incelemeye dayalı mahkûm edildiği, uygulanan kanun maddesinde hataya düşüldüğü, bir tanığın mahkeme huzurundaki ifadesinin esas alınmadığı ve “1. suçlamaya” ilişkin zamanaşımına rağmen cezalandırıldığı şikâyeti)

- 44) *Hacı Altürk*, B. No:2013/5223, 8/9/2015, § 38 (hakkında somut bir delil olmamasına rağmen sadece iletişim içeriklerine göre mahkûmiyet hükmü kurulduğu şikâyeti)
- 45) *Elvan Kartal*, B. No:2013/6573, 8/9/2015, § 51 (“Şüpheden sanık yararlanır” ilkesine riayet edilmediği, sadece müştekilerin soyut beyanlarına dayanılarak hüküm verildiği, suçluluğunu kati surette ispat edecek nitelikte inandırıcı delil olmadığı şikâyeti)
- 46) *M.E.*, B. No:2013/2661, 9/9/2015, § 114, 133 (el koyma esnasında yedeklemesinin yapılmaması nedeniyle derece mahkemelerinin kararlarında dayandığı 200 No.lu CD’nin hukuka aykırı delil niteliğinde olduğu, CD üzerinde parmak izi incelemesi yapılmadığı, Y.A.nın savcılık ve sorgu hâkimi önünde verdiği ifadesini değiştirmiş olmasına rağmen suçun sübuta erdiğinin kabul edildiği ve mahkûmiyetine konu suç maddesinin yorumunda hata yapıldığı; temyiz incelemesini yapan heyette yer alan üyelere bazılarının yeniden yargılama talebini inceleyen heyete de katılmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiği, bu üyelerin kanaat ve görüşünün onama kararıyla belirginleştiği, farklı üyelere oluşan bir heyetin incelemeyi yapması gerektiği, kıyasen uygulanacak 5271 sayılı Kanun’un 23. maddesinin (3) numaralı fıkrasının da bunu gerektirdiği şikâyeti)
- 47) *Hüseyin Özkıral*, B. No:2014/13399, 16/9/2015, § 22 (delillerin hatalı değerlendirildiği, yeterli delil olmamasına rağmen mahkûmiyetine karar verildiği şikâyeti)
- 48) *Engin Erem*, B. No: 2014/9793, 9/6/2016, § 42 (zamanaşımına ilişkin kurallarının hatalı uygulandığı, bilirkişi incelemesinin önceki içtihatlarla çelişir biçimde gerçekleştirildiği, aynı olaylara ilişkin olarak sanıklar hakkında farklı kararlar verildiği, iddialarının kararlarda karşılanmadığı, indirim oranının tespitinde hataya düğüldüğü, yargılamanın hakkaniyete uygun görölmesi hakkının ihlal edildiği şikâyeti)
- 49) *Ali Pala*, B. No:2013/3056, 14/10/2015, § 56 (cezalandırılmaya yeterli delil olmamasına rağmen haksız yere mahkûmiyet kararı verildiği, yürütölen ceza muhakemesinde eşı ve çocuklarının ifadelerine

başvurulmadığı, lehine olan delillerin toplanmadığını, yüzleştirme işlemlerinin zamanında yapılmadığı, olayı aydınlatacak savunma delillerine itibar edilmediği şikâyeti)

- 50) *Fatih Özgüner*, B. No:2013/6358, 4/11/2015, § 42 (yargılamanın adil yürütülmediği, hâkim kararı olmaksızın kayda alınan telefon görüşmelerinin mahkûmiyete esas alındığı, Yargıtay içtihatları gereğince maddi olgularla desteklenmeyen telefon dinleme kayıtlarının tek başına mahkûmiyete yeterli delil olmadığı, bu sebeplerle haksız olarak mahkûm edildiği şikâyeti)
- 51) *Ersin Ekmekçi ve Sinan Ekmekçi*, B. No:2013/6068, 18/11/2015, § 82 (yasanın ve delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetlerine karar verildiği, bilimsel deliller yerine tespit tutanakları gerekçe gösterilerek haklarında mahkûmiyet hükmü kurulduğu, gözaltına alındıklarında derhâl müdafii atanmadığı, hangi delillerin neden reddedildiğinin belirtilmediği, savunmaya neden itibar edilmediğinin açıklanmadığı ve kararın gerekçeli olmadığı şikâyeti)
- 52) *Levent Yanlık*, B. No:2013/1189, 18/11/2015, § 53 (K.A.nın ifadesinin aksine Fransa'da değil, Almanya'da cezaevinde olduğuna ve ele geçirilen belgelerde adı geçen Levent Yanlık'ın kendisi olmadığına yönelik araştırma yapılmamasının eksiklik oluşturduğu ve mahkûmiyetine yeter delil bulunmadığı şikâyeti)
- 53) *Ali Balcıoğlu*, B. No:2013/5618, 19/11/2015, § 37 (delillerin yeterince değerlendirilmediği, suçun vasıf ve mahiyetinin yanlış belirlendiği, mağdurların ve şikâyetçilerin beyanlarının alınmadığı ve somut bulgularla desteklenmediği şikâyeti)
- 54) *Abdulvahap Aydemir ve Yusuf Candemir*, B. No:2013/7349, 1/12/2015, §§ 86, 99 (yasanın ve delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûm edildikleri, hukuksal dayanağı olmayan tespit tutanakları gerekçe gösterilerek mahkûmiyet hükmü kurulduğu şikâyeti)
- 55) *Ogün Sönmez*, B. No:2013/3573, 2/12/2015, § 30 (atılı suçu işlemediği, sağlık karnesi sahiplerinin beyanlarının güvenilir olmadığı, Adli Tıp Kurumu raporunun aleyhinde yorumlandığı, hastaları gördükten sonra reçete düzenlediği, gıyabında dinlenen tanık beyanlarına

dayanılarak hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğu, delillerin hatalı şekilde değerlendirilmesi nedeniyle mahkûm edildiği, savunma yapmadığı şikâyeti)

- 56) *Hamdullah Demirtaş*, B. No:2013/3552, 15/12/2015, § 24 (örgüt evinde ele geçirildiği iddia olunan dijital verilerin hükme esas alındığını, kollukta verilen ve sonradan kabul edilmeyen sanık A.C.ye ait ifadeler ile çelişkiler içeren öz geçmiş raporlarının yargılamada delil olarak kullanıldığı şikâyeti)
- 57) *Volkan Aydın*, B. No:2013/9619, 15/12/2015, § 32 (suçsuz olduğu, somut delil olmadan sadece mağdur beyanlarına dayalı olarak mahkûm edildiği, Yargıtay'ın da haksız olarak kararı onadığı, bu sebeplerle adil yargılanma hakkının ihlali edildiği şikâyeti)
- 58) *Metin Oktay*, B. No:2013/6807, 15/12/2015, § 47 (belediye başkanı olması nedeniyle zimmet suçundan mahkûm edilemeyeceği, imza ve mühür yönünden gerekli araştırmaların yapılmadığı ve zamanaşımı dolmasına rağmen Yargıtay tarafından bozma ya da düşme kararı verilmeksizin hükmün onandığı şikâyeti)
- 59) *Yusuf Deniz Dilsizoğlu ve Aral Ali Ersin*, B. No:2013/4711, 16/12/2015, § 28 (Bakanlık raporu ile önceki yazı arasında çelişkiler olduğu, “Şüpheden sanık yararlanır.” ilkesi çerçevesinde tüm şüpheler ortadan kaldırılmaksızın mahkûmiyet kararı verildiği, şüphenin kendileri aleyhine yorumlandığı, kendilerine isnat edilen eylemlerin suç ve cezada kanunilik ilkesi çerçevesinde zimmet suçunun tanımına uymadığı ve suç kastının ortaya konulmadığı, Kooperatif ortaklarının ve taşınmazı satın alan kişinin tanık sıfatıyla dinlenilmediği, müşteki sıfatıyla dinlenilmesi gereken bir kişinin tanık sıfatıyla dinlenildiği şikâyeti)
- 60) *Zülfikar Sarıtürk*, B. No:2013/1516, 16/12/2015, § 24 (somut delil olmadan suç unsuru taşımayan iletişim içeriklerinin ve fiziki takiplerde ve aramada elde edilen delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu “yasa dışı örgüte üye olma” suçundan cezalandırılmasına karar verilmesinin adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde olduğu şikâyeti)

- 61) *Abdurrahim Balur*, B. No:2013/5467, 7/1/2016, § 68 (fotoğraftaki kişinin kendisi olup olmadığına yönelik uzman kuruluşlardan yeniden rapor aldırılmasına yönelik taleplerin Mahkeme tarafından reddedildiği şikâyeti)
- 62) *Mehmet Ali Akıl*, B. No:2013/2199, 20/1/2016, § 61 (hakkındaki dinleme kararının Kanun'un aradığı koşullara uygun verilmediği, bu suretle elde edilen delillerin hukuka aykırı olduğu ve hükme esas alınmasının yasal olmadığı şikâyeti)
- 63) *Ziver Demircan*, B. No:2014/235, 3/2/2016, § 53 (işlemediği suçlardan dolayı cezalandırılmasına karar verildiği ve mahkemece hakkında yeterli ceza indirimi uygulanmadığı şikâyeti)
- 64) *Yahya Murat Demirel ve Hüsnü Barbaros Olcay*, B. No:2013/7996, 17/2/2016, § 37 (cezaların şahsiliği ilkesi ile suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edilerek haksız yere mahkûm edildikleri, atılı eylemin zamanaşımına uğradığı, kaldı ki zimmet suçunda ana paranın dikkate alınması gerektiği, faizin ödenmemesinin suçun oluşumuna etkisinin olmadığı, zimmet kastıyla hareket etmedikleri, kredi tahsis edilen şirketlerin paravan şirket olmadığı, bunun müfettiş raporuyla doğrulandığı, özel şirket yöneticisi konumunda olan banka yöneticilerinin memur gibi cezalandırılmayacağı şikâyeti)
- 65) *Ahmet Teyit Keşli (2)*, B. No: 2013/7496, 17/2/2016, § 64 (tanıkların dinlenilmesi dâhil olmak üzere deliller tam toplanmadığından ve tarafların olay anındaki telefon kayıtlarının getirilmediğinden eksik soruşturmaya dayalı karar verildiği şikâyeti)
- 66) *A.C. ve diğerleri [GK]*, B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 50 (ilgilisi tarafından verilmeyen öz geçmiş raporları esas alınarak haklarında mahkûmiyet hükmü kurulduğunu, eksik araştırma ve soruşturma yapıldığını, bazı dinî gruplarda meşru topluluk inancıyla bulunmanın suç teşkil etmediği şikâyeti)
- 67) *İffet İnci Gültekin*, B. No: 2013/9585, 9/3/2016, § 56 (şartları oluşmaksızın yargılama yenilenecek mahkûm edildiği, suçun niteliğine ilişkin çelişkilerin giderilmediği, suç değerinin azlığına ilişkin lehe hükümlerinin uygulanmadığı ve zamanaşımı süresinin

dolduğuna dair itirazlarının dikkate alınmadığı, eski kanunda yer almamasına rağmen Mahkemenin beraat kararının iptali şeklinde hüküm kurduğu şikâyeti)

- 68) *Orhan Dikgöz ve Hasan Geşgin*, B. No: 2013/3919, 23/3/2016, § 38 (öz geçmiş dışında mahkûmiyetlerini gerektirecek delil bulunmadığı, fotokopi delillere dayanılarak karar verilemeyeceği, Hizbullah terör örgütü yargılamalarında kolluk aşamasında verilen ifadelerinin neredeyse tamamının daha sonra baskı altında verildiği gerekçesiyle geri çekildiği, suç için öngörülen zamanaşımı süresinin dolduğu şikâyeti)
- 69) *Zeki Rüzgar*, B. No:2013/6084, 6/4/2016, § 42 (delillerin tümünün gerçek dışı olduğu ve bu delillere dayanılarak karar verildiği şikâyeti)
- 70) *Hakan Köle ve Mehmet Köle*, B. No:2013/9888, 6/4/2016, § 19 (mahkeme kararının gerekçesinde hangi olayın hangi delille sübuta erdiğinin gösterilmediği, başvuru Mehmet Köle'nin söz konusu senette alıcı olarak bile yer almamasına rağmen suçlu bulunduğu, Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında belirtilen yazılı delille ispat kuralının çiğnendiği şikâyeti)
- 71) *Necmettin Kaçar ve diğerleri*, B. No: 2013/7098, 7/4/2016, § 45 (lehlerine olan delillerin toplanmadığı, savunmaları doğrultusunda yeterli araştırma yapılmadığı, atılı suç ile kendileri arasında irtibat kurulmaksızın mahkûm edildikleri şikâyeti)
- 72) *Talat Şahin*, B. No: 2013/8609, 7/4/2016, § 33 (atılı suçları işlediğine dair mahkûmiyetine yeterli delil olmadığı, teşhis işlemi yapılmadan bazı müşteki beyanları alınmadan ve maktulün kalp krizi sonucu öldüğünün tespiti için yeniden otopsi işlemi yapılmadan mahkûmiyet kararı verildiği, kendisini olay yerine götüren E.K. isimli şahsın huzurda dinlenerek saat kaçta olay yerine götürüldüğünün ve bunun maktulün ölüm saatiyle karşılaştırılması talebinin reddedildiği şikâyeti)
- 73) *Veysel Demirtaş*, B. No: 2013/1222, 20/4/2016, § 67 (üç kolluk görevlisinin imzaladığı hatalı ve çelişkili tutanağa dayalı olarak yargılanıp mahkûmiyetine karar verildiği, mahkemenin ihaleye

fesat karıştırma suçunu öngörülmecek şekilde geniş yorumladığı, telefon dinleme tedbirindeki hukuka aykırılıkları irdelemediği, hüküm kurulurken lehine olan delillerin dikkate alınmadığı, aleyhe olmayan tanık beyanlarının mahkûmiyet kararına esas alındığı ve mahkemenin duruşmada tartışılmamış olan, gerçeğe ve hayatın olağan akışına aykırı varsayımlarla sonuca ulaştığı, bu sebeplerle haksız yere mahkûm edildiği şikâyeti)

- 74) *Gökhan Yılmaz*, B. No: 2013/2130, 21/4/2016, § 167 (görüşme kayıtlarının çözümünün yapılmak üzere bilirkişiye gönderilmesi ve başvurucunun ihalenin yapıldığı tarihlerde nerede olduğunu dair telefon baz istasyonu kayıtlarının istenmesi ile ihaleleri yapan komisyon üyelerinin, ihaleye giren ve alan firma yetkililerinin ve ihale konusunda rapor tanzim eden görevlilerin dinlenmesi taleplerinin yetersiz gerekçelerle kabul edilmediği, hukuka aykırı delil niteliği taşıyan görüşme dökümlerinin mahkûmiyetine esas alındığı ve mahkeme kararlarının yeterli gerekçe içermediği şikâyeti)
- 75) *Yusuf Keskin ve Sefer Baysal*, B. No: 2013/7806, 21/4/2016, § 107 (telefon görüşmelerinin kolluk tarafından yapılan çevirisinin objektif olmadığı, objektif bilirkişilerce çevrilmesinin sağlanmadığı, başka delil imkânları kullanılmaksızın iletişimin tespiti kararı verildiği, soyut telefon görüşmelerine dayanılarak hüküm kurulduğu, hukuka aykırı delil olan aile içi görüşmelerin hükme esas alındığı, soruşturmanın genişletilmesine yönelik tüm taleplerinin reddedildiği, suçun unsurların oluşmadığı ve sübuta ermediğini belirterek hakkaniyete uygun yargılama yapılmadığı şikâyeti)
- 76) *Diyaeddin Alak*, B. No: 2013/7122, 21/4/2016, § 101 (ikametgâhında gerçekleştirilen aramayla, müdafî atanmasıyla, iddianamenin kabulüyle, soruşturma ve kovuşturma aşamasında yapılan veya yapılmayan delil araştırması işlemleriyle, savunma haklarının kullanılmasıyla, Mahkemenin suçun sübutuna ilişkin kabulüyle kararın gerekçesiyle ve temyiz aşamasında yapılan incelemeyle ilişkili biçimde hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)

- 77) *Hülya Doğan*, B.No:2014/5613, 18/5/2016, §44 (resmî belgeden sahtecilik suçundan yargılandığı davada hazırlayanların uzmanlıkları dikkate alındığında suçun sübutunun değerlendirmesi yönünden diğerine göre üstün değerde tutulması gereken Adli Tıp Kurumu raporu yerine soruşturma aşamasında Emniyet Müdürlüğü Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından dosyaya sunulan rapora itibar ederek Mahkemenin hüküm kurduğu, tanık beyanlarındaki çelişkiler giderilmeden “şüpheden sanık yararlanır” ilkesine ve “masumiyet karinesine” aykırı olarak beraat yerine mahkûmiyetine karar verildiği şikâyeti)
- 78) *Zekayi Çelebi*, B. No: 2014/5633, 18/5/2016, § 23 (olay günü ilgili birimde görevli olmamasına karşın işkenceden sorumlu tutulduğu, eksik ve özensiz bir araştırma ile hakkında hüküm verildiği, delillerin hatalı değerlendirildiği şikâyeti)
- 79) *Orhan Çelik*, B. No: 2014/119, 18/5/2016, § 42 (tanıkları sorgulama hakkının ihlal edildiği, örgüt üyeliğinden mahkûm edilmemesine rağmen kaçakçılık suçunun örgüt faaliyeti kapsamında işlendiği gerekçesiyle cezasında artırım yapıldığı, bir eşyanın izinsiz olarak ithal edilmesinin kabahat fiilini oluşturacağı ancak bu eylemin örgüt adına suç işleme olarak değerlendirildiği şikâyeti)
- 80) *Cevat Günbeği*, B. No: 2014/6387, 9/6/2016, § 40 (sunduğu delillerin hatalı değerlendirildiği, eksik ve özensiz bir araştırma ile hüküm verildiği şikâyeti)
- 81) *Serkan Işık*, B. No: 2014/8486, 9/6/2016, § 27 (mahkemenin sadece katılan tarafın beyanlarına üstünlük tanıdığı, başka sanıkların eylemlerinden kendisinin sorumlu tutulduğu, bütün iyi niyet çabalarına rağmen hakkında takdiri indirim nedenlerinin uygulanmadığı, delillerin değerlendirilmesinde hataya düşüldüğü, lehe delillerin toplanmadığı, bu sebeplerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti)

3.3.5. Cezada indirime ilişkin bazı şikâyetler

Muzaffer Kayacık, B. No: 2014/1255, 17/11/2014, § 22 kararına konu olayda, başvurucu hakkında açılan kamu ağır ceza mahkemesince başvurusunun

savunması alınmış, tanıkları dinlenmiş ve bilirkişi raporu ile Adli Tıp Kurumu raporları değerlendirilerek, suça konu olayın oluş şekli ve suçun işlenmesindeki özellikler ile suç konusu eşyanın miktarının azlığı göz önüne alınarak takdiren 4 yıl hapis ve 12,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına, başkaca yasal ve takdiri artırım veya indirim yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 4/11/2013 tarihli ilâmı ile hüküm onanmıştır.

Başvuru konusu olayda başvuru, sabıkası ve duruşmada kötü hali olmamasına rağmen cezasından hiçbir indirim yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkemenin gerekçesi ile başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer bir başvuru için bkz:

Faruk Akça, B. No: 2013/2769, 20/11/2014, § 25 (tarafsız tanık beyanları yerine müşteki beyanları esas alınarak tarafsızlığa aykırı yürütülen yargılama sonunda eksik incelemeyle mahkûmiyete karar verildiği, hükmedilen cezadan takdiri indirim uygulanmadığı şikâyeti)

3.3.6. Uyarlama talebinin reddine ilişkin bazı şikâyetler

Osman Aymelek, B. No: 2014/768, 10/12/2014, § 33 kararında başvuru, yasanın eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu talebin reddine karar verilmek suretiyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının özü, derece mahkemesinin kanunu değerlendirme ve yorumlamada isabet edemediğine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkindir. Mahkeme, önceki kanun ile sonraki kanunu bir bütün olarak ayrı ayrı somut olay yönünden değerlendirmiş

ve önceki kanunun hükümlü (başvurucu) yönünden daha lehe olduğunu değerlendirerek uyarlama talebini reddetmiştir.

Suçun işlendiği tarihte yürürlükte olan 765 sayılı Kanun'un 240. maddesi eylemin niteliğine göre kademeli bir ceza öngörmüştür. Suçun işlendiği tarihten sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı Kanun'un görevi kötüye kullanma suçu ile ilgili 257. maddesinde ise, kademeli ceza uygulamasından vazgeçilmiş ve cezanın alt sınırı altı ay olarak belirlenmiştir. Uyarlama öncesinde, eylemin niteliği dikkate alınarak olayda hafifletici nedenlerin bulunmadığı kabul edilmiş ve 765 sayılı Kanun'un 240. maddesinin birinci cümlesi uyarınca uygulama yapılarak "bir yıl hapis cezasının" eyleme uygun olduğu düşüncesiyle alt sınırdan uzaklaşılmasına gerek görülmemiştir. Askeri Mahkemece uyarlama yargılaması yapılırken, "suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği yer ve zaman ve hükümlünün kastının ağırlığı" şeklindeki gerekçe ile temel cezanın teşdiden bir yıl olarak belirlenmesi gerektiği ve 765 sayılı Kanun'un 80. maddesi uyarınca yapılacak asgari artırımın, 5237 sayılı Kanun'un 43. maddesinde yazılı artırım oranına göre daha düşük olduğu belirtilerek, mülga 765 sayılı Kanun kapsamında yapılan uygulamanın sanık lehine olduğu sonucuna varılmıştır.

Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermediği anlaşıldığından, başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer bir başvuru için bkz:

Hüsamettin Güler, B. No: 2013/2188, 10/3/2015, § 31 (kesinleşen mahkumiyet hükmünün 5237 sayılı Kanun'a göre yeniden değerlendirilmesi

amacıyla gerçekleştirilen uyarlama davasında, yeterli delil olmadan ve mevcut delillerde hataya düşülerek mahkûmiyet hükmü kurulduğu, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmediğini dolayısıyla hakkaniyete uygun bir yargılama yapılmadığı şikâyeti)

3.3.7. Koruma tedbirleri nedeniyle tazminata ilişkin bazı şikâyetler

Kınyas Kaya, B. No: 2013/1071, 10/3/2015, § 25 kararına konu olayda başvuru, “uyuşturucu madde ticareti yapmak” suçunu işlediği iddiasıyla 2/4/1997 tarihinde gözaltına alınarak 4/4/1997 tarihinde tutuklandığını ve 23/10/1998 tarihinde serbest bırakıldığını, hakkında Diyarbakır 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesine açılan kamu davası sonunda beraatine karar verildiğini ve kararın kesinleştiğini, 596 gün boyunca özgürlüğünden yoksun kaldığını, haksız olarak özgürlüğünden mahrum bırakıldığı için 31/10/2008 tarihinde açtığı tazminat davası sonunda ekonomik koşullara uygun olmayan, adil tatminden uzak, oldukça düşük miktarlarda maddi ve manevi tazminatlara hükmedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvuru, 31/10/2008 tarihinde Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesinde açtığı davada, 596 gün boyunca haksız olarak özgürlüğünden yoksun kaldığını iddia ederek maddi ve manevi zararlarının tazminini talep etmiştir. Başvurucunun gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği tarihte yürürlükte olan 466 sayılı mülga Kanun gereği inceleme yapan Mahkeme, başvuru, gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği süreleri göz önünde bulundurarak, tutuklamadan önce ve halen yaptığı işi dikkate alarak gelir seviyesinin tespiti amacıyla bilirkişiden rapor almıştır. Başvurucunun sürekli ve düzenli gelir getiren bir işte çalışmadığı, bu nedenle asgari ücret üzerinden gelirinin hesaplanması gerektiği belirtilerek maddi tazminatın hesaplandığı anlaşılmış, yine başvuru, 596 gün boyunca özgürlüğünden yoksun kaldığı ve manevi çöküntü yaşadığı, sosyal ve ekonomik durumu, üzerine atılı suçun niteliği, gözaltına alınmasına neden olan olayın meydana geliş şekli, tutuklu kaldığı süre de gözetilmek suretiyle 459,18 TL maddi, 5.000,00 TL manevi tazminatın 2/4/1997 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle davalıdan tahsiline karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 12. Ceza Dairesi tarafından Mahkemece verilen karar yerinde görülerek hüküm onanmıştır.

Mahkemenin gerekçesi ve başvuru, iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin

değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer bir başvuru için bkz:

Hasan Çelik, B. No:2013/1396, 25/6/2015, § 36 (haksız olarak tutuklu kalması nedeniyle açtığı tazminat davasının, beraat ettiği kamu davasının zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmış olduğu gerekçesiyle reddedildiği şikâyeti)

3.3.8. İdari para cezasına itirazın reddine ilişkin bazı şikâyetler

Bahar Teber, B. No: 2013/5552, 25/3/2015, § 27 kararında başvuru, haber vermeden işletmesini devretmesi nedeniyle 2634 sayılı Kanun’un 33. maddesinin (e) bendi uyarınca uygulanan 27/5/2011 tarihli 3.964 TL tutarında idari para cezasına karşı yaptığı itirazın reddedilmesinin, adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvuru, idari para cezalarının hukuka aykırı olduğunu, devir işleminin bildirilmemesinden kendisinin sorumlu tutulamayacağını, daha öncesinde uyarı yapılmadığını, tüm bu nedenlere rağmen açtığı davanın reddedildiğini belirtmiştir. Ankara 10. Sulh Ceza Mahkemesi ise başvuru tesisi devretmesine karşın Bakanlığa devir işlemi hakkında bilgi vermediğini, bu nedenle yasal yükümlülüğünü yerine getirmediğini belirterek, davayı reddetmiştir.

Somut olayda başvuru, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmamış olup, mahkemece delillerin değerlendirilmesinin ve verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Kamil Tatlıcı*, B. No: 2013/9537, 25/3/2015, § 24 (kolluk görevlilerince yapılan tespitin, gözleme dayalı ve tamamen öznel nitelikte olduğunu, oysa gürültü kavramının 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 14. maddesi ile Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği’nin 4. maddesinde tanımlanan hali ile belli bir ölçüm sonucu tespit edilebilecek bir durum olduğunu, Çevre Kanunu yerine Kabahatler Kanunu’nun uygulandığını, bu sebeple işlemin yetkisiz görevlilerce tesis edildiğini, bu hususları mahkeme önünde ileri sürmesine karşılık bu unsurların dikkate alınmadan karar verildiği şikâyeti)
- 2) *Hakan Eren*, B. No: 2013/8508, 21/5/2015, § 23 (tescil plakasına gıyabında kesilen trafik idari para cezasının ilgili yönetmeliğe göre 10 işgünü içinde tebliğ edilmesi gerekirken sonradan tebliğ edildiği, bu cezanın iptali için açtığı davanın reddedildiği şikâyeti)
- 3) *Peyote Müzik Film Org. Tur. Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2013/9345, 7/7/2015, § 25 (işyerinde yapılan denetimde, 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun’un 2. maddesi uyarınca kapalı alanda tütün ürünü tüketilmemesine ilişkin yasakların uygulanması ve tedbirlerin alınması ile ilgili yükümlülüklerin yerine getirilmediğinin tespiti üzerine, kesilen idari para cezasına konu olayda üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirdiği, bu durumun araştırılmadığı, olayın geçtiği yerde sigara içmenin serbest olduğu, tanık dinlenmediği ve keşif yapılmadığı şikâyeti)
- 4) *Nehir Eğitim Rehabilitasyon Merkezi Taşımacılık İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No:2013/3779, 16/9/2015, § 20 (ticari faaliyette kullanmadığı aracına taşıma yetki belgesi bulundurmadığı gerekçesiyle idare tarafından idari para cezası işlemi tesis edildiği, bu cezaya karşı yaptığı başvurunun da aksi yönde yargı kararları olmasına rağmen reddedildiği şikâyeti)

3.3.9. Hükümlülere ceza infaz kurumunca verilen disiplin cezalarına ilişkin bazı şikâyetler

Giyasettin Aydın, B. No: 2013/1852, 25/3/2015, § 40 kararında başvuru, hükümlü olarak bulunduğu Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda, infaz koruma memurları tarafından arkadaşına işkence yapılmasını protesto etmek için kapılara vurup slogan atması nedeniyle kendisine verilen disiplin cezasına yaptığı itirazın reddedilmesinden şikâyet etmektedir.

Başvurucunun disiplin cezasına karşı yaptığı şikâyetin reddedilmesine dair iddiaları esas itibarıyla infaz hâkimliği ve itiraz mercii tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ilişkindir. Başvurucu yürütülen yargılama sırasında karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerle ilgili bilgi sahibi olma ve bunlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme ve kendi delillerini ve iddialarını sunma konularında bir sorunla karşılaştığına dair bir bulguya rastlanılmadığı gibi yapılan yargılama ve kurulan hükümde bariz takdir hatası veya açık keyfilik de tespit edilmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve infaz hâkimliği kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Benzer başvurular için bkz:

- 1) *Mehmet Reşit Arslan*, B. No:2013/750, 15/12/2015, § 37 (ceza infaz kurumunun aldığı kararlar ve fiilî uygulamalarla uzaktan eğitim yoluyla takip edilen yükseköğrenim programı için gerekli olan bilgisayar kullanımının ve kaynaklara ulaşımın kısıtlandığı, açlık grevi yapılması nedeni ile spor ve sohbet hakkının sınırlandığı, bu kısıtlamalara ilişkin olarak yaptığı şikâyetlerin, İnfaz Hâkimliği tarafından eksik değerlendirildiği şikâyeti)
- 2) *Murat Karayel (3)*, B. No:2013/5444, 6/1/2016, § 70 (hükümlü olarak bulunduğu cezaevinde slogan atılması nedeniyle verilen disiplin cezasına yaptığı itirazın incelenmesinde gerekli inceleme ve araştırma yapılmadan karar verildiği şikâyeti)

3.3.10. Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasını talep hakkının kullanılmadığına ilişkin bazı şikâyetler

K.A., B. No: 2014/11014, 16/4/2015, § 32 kararında başvuru, kendisini adil bir şekilde savunamadığından, Mahkeme tutanaklarının gerçeği yansıtmadığından, hâkimin temyizi kabil olmayacak biçimde hüküm kuracağını belirtmemesi nedeniyle hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını talep hakkını kullanmaktan mahrum kaldığından ve haksız bir şekilde mahkûm edildiğinden şikâyet etmektedir.

Başvurucunun, kendisini adil bir şekilde savunamadığı, ifadelerinin tutanağa yanlış geçirildiği, “temyiz hakkımı kullanmak ve kendimi tüm yasal imkânlarla savunmak istiyorum” demesine rağmen, bunun HAGB’nin uygulanmasını istemediği biçiminde yazıldığı iddialarını destekleyen herhangi bir bilgi veya belge bulunmadığı gibi; dosya muhteviyatında, Mahkeme tutanaklarının gerçeği yansıtmadığını düşünmeye sevk edecek bir hususa da rastlanmamıştır.

Başvurucu ayrıca, temyiz sınırının altında kalabilecek bir mahkûmiyet kararı verilebileceği hususunda hâkim tarafından bilgilendirilmediğini ve bu nedenle temyiz hakkını kullanamamasının yanı sıra hükmün açıklanmasının önüne geçme hakkından da faydalanamadığını iddia etmiştir. Ancak, bizatihi hâkimin henüz yargılamanın başında ne şekilde karar vereceğini açıklaması, adil yargılanma hakkına aykırılık oluşturacaktır. Mevcut olayda, başvuru 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca hükmün açıklanmasının geriye bırakılması ile yargılamaya devam edilerek mahkûmiyet ya da beraat hükmü kurulması arasında bir tercih yapmış ve hükmün açıklanmasının geriye bırakılmasına ilişkin hakkından feragat etmiştir. Görüldüğü üzere belirtilen hakkın kullanılmaması, avukat olan başvurucunun kendi tercihinin sonucu gerçekleşmiştir.

Hükmedilen para cezasının miktarının belirlenmesi ise hâkimin takdir hakkı kapsamında kalmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesinin kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurucunun şikâyetlerinin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

ONİKİNCİ BÖLÜM

Bireysel Başvuruda Anayasal Önem Kriteri

Muharrem İlhan Koç

1. İLGİLİ MEVZUAT

1.1. Anayasa

Anayasanın 148. maddesinin üçüncü fıkrası:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

1.2. Kanun

6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası:

Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı ... başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.

2. GENEL AÇIKLAMA

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında herkesin bireysel başvuru hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte Kanun'da yer alan düzenleme ile anayasal önemi bulunmayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvuruların esastan incelenmeksizin reddedilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Anılan düzenleme hâkimin küçük/önemsiz işlerle uğraşmaması (*de minimis non curat praetor*) ilkesine dayanmaktadır. Bu ilke mahkemelerin işlevlerini yerine getirmelerini sağlamak amacıyla önem derecesi düşük dava ve başvuruları gereğinden fazla incelememesini gerektirmektedir (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 47).

Hukukumuzda önem derecesi düşük olan bazı uyuşmazlıklara ilişkin kararlara karşı kanun yollarına başvurma imkânı tanımayan düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemeler Anayasa Mahkemesi kararlarına da konu olmuştur. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, belli miktarın altındaki adli para

cezasına mahkûmiyet hükümlerine karşı kanun yoluna başvurulamayacağını öngören bir kuralı Anayasa'ya aykırı bulmamıştır. Mahkeme, anılan kararında kuralın kanun yolu mercilerinin iş yükünü azaltma amacına dikkat çekmiş; Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının, davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını öngören Anayasa'nın 141. maddesiyle sınırlandırılabilceğini belirterek "önem derecesi az suçlar" yönünden kanun yollarına başvurma imkânının tanınmamasının hukuk devleti ilkesini ve adil yargılanma hakkını zedelemeyeceği sonucuna varmıştır (AYM, E.2011/64, K.2012/168, 1/11/2012).

Anayasal ve kişisel önemden yoksun olma kriterinin uygulanma koşulları yorumlanırken kuralın amacının dikkate alınması ve bu kapsamda öncelikle bireysel başvurunun işlevinin ortaya konması gerekir (K.V., § 51).

Bireysel başvurunun iki temel işlevi bulunmaktadır. Anayasa'nın temel hak ve özgürlükleri düzenleyen hükümlerinin yorumlanması bireysel başvurunun objektif işlevi, somut olayda ilgili hükümlerin ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek sübjektif işlevidir (K.V., § 52).

Anayasa Mahkemesinin Anayasa'yı yorumlama ve uygulama görevinin herhangi bir başvuru kapsamındaki sübjektif haktan daha önemli olduğu açıktır. Bireysel başvurunun *ikincilik* niteliğinin yansımaları olarak Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan olağan başvuru yollarının tüketilmesi koşulu dikkate alındığında temel hak ve özgürlüklerin korunmasında kamu makamları ve yargı mercilerinin öncelikli rollerinin olduğu görülmektedir. Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi bakımından yenilik taşımayan her başvurunun Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesini amaçlamak işin mahiyetine uygun ve sürdürülebilir bir yöntem değildir (K.V., § 53).

Bireysel başvuruda 2017 yılına kadar Anayasa Mahkemesinin bu kriteri uygulayarak sonuçlandırdığı yukarıda belirtilen bir başvuru bulunmaktadır.

Anılan başvuruda başvuru, serbest avukat olup zorunlu askerlik görevini ifa ettiği sırada üstü tarafından kendisine yönelik hakaret nedeniyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) tam yargı davası açmıştır. AYİM İkinci Dairesi 9/10/2002 tarihli kararı ile tazminat isteminin kısmen kabulüne

ve kısmen reddine karar vermiştir. Başvurucu kısmen ret kararına karşı karar düzeltme yoluna başvurmuş; AYİM İkinci Dairesi bu talebi reddetmiş ve başvurucuya 54,55 TL karar düzeltme para cezası vermiştir.

Anılan para cezasının tahsili için Vergi Dairesi Müdürlüğüne müzekkere yazılmış ancak tebligat yapılamaması üzerine ödeme emri ilan edilmiştir.

Başvurucu 2004 yılından beri serbest avukat sıfatıyla vergi mükellefi olduğunu, her ay beyanname verdiğini, vergi beyannamelerinde belirtilen adreslerin bilinen adresler arasında sayıldığını, tebligatın hukuka aykırı olduğunu ve borç için tahsil zaman aşımının geçtiğini belirterek ilanen yapılan tebligatın ve terkin talebinin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır.

Ankara 6. İdare Mahkemesi 31/1/2013 tarihli kararıyla, ilanen tebligat işleminin kesin ve yürütülmesi zorunlu işlem olmadığından dava konusu edilemeyeceği ve para cezasında zaman aşımının gerçekleşmediği gerekçeleriyle davayı reddetmiştir. İdare Mahkemesi ayrıca davalı idare lehine 660 TL vekâlet ücretine hükmetmiştir.

Başvurucu, 54,55 TL tutarındaki karar düzeltme para cezasının tahsiline ilişkin ödeme emrinin usulüne uygun olarak tebliğ edilmemesi nedeniyle bu cezanın zamanaşımına uğradığı yönündeki iddiasının Derece Mahkemesi tarafından karşılanmamasından dolayı gerekçeli karar hakkının ve aleyhine 660 TL vekâlet ücretine hükmedilmesinden dolayı da mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi birçok başvuruda gerekçeli karar hakkı ile mahkemeye erişim hakkının kapsam ve içeriğini belirlediğini, somut başvuruda dile getirilen şikâyetlere benzer şikâyetlerin Anayasa Mahkemesince daha önce incelendiğini ve ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığını belirtmiştir (K.V., § 70,71). Mahkeme ayrıca başvurusunun şikâyetlerine konu uygulamanın Anayasa Mahkemesi içtihadında benimsenen yorumlardan farklı olduğu ileri sürülebilirse de bu farklılığın genel bir soruna işaret etmediğini değerlendirmiştir.

Başvurucunun ihlal iddiaları nedeniyle uğradığı maddi zararın toplam 1.058,85 TL olduğu, bu tutarın serbest avukat olarak çalışan başvurucuya

ekonomik olarak ciddi şekilde zarar verdiğinin de ileri sürülmediği belirtilerek anayasal ve kişisel önemden yoksunluk nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

ISBN 978-605-2378-06-9

9 786052 378069

İncek Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya / Ankara
Telefon: (312) 463 73 00 • Faks: (312) 463 74 00
www.anayasa.gov.tr